GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

Vitt.
Mod-
Soml

36

19-21
1899.

IDUNS ROMANBIBLIOTEK XIX

JOHANNES SINENSIS

BERÄTTELSE

FRÅN DET SJUTTONDE ÅRHUNDRADET

AF

MATHILDA LÖNNBERG

STOCKHOLM
IDUNS REDAKTION

STOCKHOLM 1899
KUNGL. HOFBOKTRYCKERIET IDUNS TRYCKERIAKTIEBOLAG

I.

Slaf är enhvar, ha Stoas vise sagt,
som ej behärska lärt sitt öde och sig själf.
V. Rydberg.

Våren var på besök hos den öde steppen. Ingen annan tid var så välkommen. Den mörka jorden hade badat i ljumma vårregn och iklädt sig en skrud af saftig grönska, och som en gärd af sin glädje lät den allehanda blommor springa fram, brokiga tulpaner och glänsande blå scillor. Hyacinterna sände sin doft ut i luften, och där uppifrån hördes tofslärkans entoniga, men melodiska sång. Den var så högt uppe, att den knappast syntes mer än såsom en darrande punkt. Därifrån kunde hon lugnt se på hedfalken, när han med sväfvande flykt strök ned mot jorden och sökte ett byte för att bringa det till sin maka, hvilken rufvade på de runda äggen där borta i det fjäderklädda boet. Falken kunde icke heller skrämma den ståtliga trappen, som sträckte sig i sanden och myllade sig, under det han då och då lät höra ett sakta knorrande — ett förvånande svagt ljud från en så stor fågel. Där borta i det unga gräset blef det lif och rörelse. Var det månne

trappens nykläckta ungar eller blott en jordråtta? Gräset vajade af och an. Falken var helt nära, så blef det stilla. Falken höjde sig åter i luften och förblef borta. Allt var ånyo tyst och ödsligt på den vida steppen.

Solen sände ned sina strålar, molnen seglade öfver de stora vidderna och deras skuggor bredde sig öfver marken, växlande i form och färg. Det var en lek emellan solljus och skuggor, sådan som man sällan ser annanstädes än öfver de ofantliga öppna vidder, som man kallar haf, öken eller stepp. Det är ett färgspel, som icke kan täljas i ord, blott skådas och njutas — ett färgspel, som fängslar och förtrollar, och efter hvilket steppbon längtar under långa år, sedan han kommit till andra nejder.

Solen började nu sjunka i väster, och vinden susade nästan omärkligt öfver steppen. Så hördes plötsligt emot norden ett svagt ljud, som hastigt tilltog mer och mer i styrka. Det blef med ens lif och rörelse. En skara ryttare sprängde fram, tungt lastade vagnar följde dem snart efter. Det blef stoj och skratt, omväxlande med hastiga befallningar. En skara tjänare uppreste ett präktigt tält. De skyndade fram och åter, ifriga och beställsamma, de tände upp en eld på vederbörligt afstånd från tältet och ordnade till en måltid därinne. Emellanåt lyssnade de.

Nu — nu höres hästtramp. — Nej. — Nå, så mycket bättre. Vildsvinssteken är ännu icke mör, och pastejen är icke nog genomvarm. Det är väl, att de dröja, ty han är en sträng herre, pan Tjaplinski, som icke tål någon försummelse i afseende på det, som rör hans bekvämlighet, och han skulle nu hafva till gäster några officerare från Korsun. Där hade generalerna Potocki och Kalinovski slagit läger. De skulle hämnas nederlaget vid »Gula källan», och Tjaplinski skulle hjälpa dem att tukta de upproriske kosackerna. Denna tuk-

tan skulle blifva sträng, det hade de lofvat hvarandra. Kosackerna hade brutit in i Polen, bränt slott, mördat paner och drifvit judar i floden Weichsel. Nå, det sista var just ingen ogärning, tyckte de polske herrarne, men så mycket mer det andra.

Man hade nu dragit ut för att straffa kosackerna, men ännu hade man icke sett till några fiender. Man hade sändt ströfkårer åt alla håll, och de skulle mötas här på steppen, och här skulle äfven Tjaplinski gifva en fest. Det hade visserligen varit lämpligare efter segern, men den var ju fullkomligt viss.

Tjaplinski var befälhafvare för förtruppen, som bestod af en polsk fana om 100 man och lika många icke affällige kosacker. Han förstod sig på att anordna en fest, han rothmanen Tjaplinski. I det praktfulla tältet blänkte på bordet allehanda dryckeskärl af ädel metall. Skålar af kristall, fyllda med syltade frukter, höjde sig öfver silfverfaten med de kalla rätterna. Ett par småsvenner stodo färdiga att, så snart gästerna syntes komma, tända vaxljusen i de stora armstakarne af drifvet silfver. De hade redan tändt dem två gånger och två gånger åter släckt dem. Det hade varit falskt allarm, då man ropat: »De komma! De komma!» Den ena gången var det en boskapshjord, som rusade ned till floden Ross för att dricka, den andra gången var det en trupp trogna kosacker, som skulle vara med om att straffa sina affällige bröder.

När allt var i ordning äfven i de andra tälten, samlade sig en liten grupp tjänare vid ingången till det egentliga prakttältet. Den ene var en yngling, sin husbondes gunstling, vid namn Stefan. Den andre hade ett barskt utseende och hans ena öga var borta, medan den tredje bar en kosacks dräkt.

»Hvad de dröja!» sade den förste med en viss otålighet. »Kocken hinner att förbränna steken.»

»Desto sämre för honom,» svarade den andre med ett obehagligt grin, »om han ej förstår sin sak bättre, ty vår herre fordrar af sina tjänare, att de skola uträtta hans befallningar.»

»Det vet du bäst, Mstislaw,» återtog ynglingen med en viss ringaktning i tonen.

»Nå ja, Stefan,» svarade Mstislaw, »enhvar af oss har att fullgöra vår herres vilja på sitt sätt. Det tillhör er att knäppa lutan för hans nöje emellanåt, dressera hans falkar och rida in hans hästar, medan jag sköter tumskrufvarne, piskan och de andra leksakerna för att tillfredsställa hans rättvisa eller utforska sanningen.»

»Sanningen!» mumlade kosacken. »Den får ni nog minst veta.»

»Hvad säger du, Bulba?» ropade Mstislaw hotande.

»Intet,» svarade den unge kosacken.

»Bruka inte de brottslingar bekänna, som jag behandlar?» fortsatte den enögde med harm.

»Jo, visst bekänna de,» svarade Bulba med ett leende, hvarefter han gick bort från tältet och fram mot eldarne.

Här hade en trupp kosacker slagit sig ned. En gammal blind kobzar, såsom de kallade sina sångare, hade de fångat under sina ströftåg, och han satt nu i deras krets, rörde sakta guslans strängar och sjöng med svag darrande röst:

›Hård är tiden,
Rättvisan har flyktat.
Hvar bor rättvisan?
Rättvisan har intet bo.
Orättvisan hedras.
Hon bor hos panerna i högtidssalar,
Man bjuder henne mjöd i gyllene skålar,
Ve! Hvem knäböjer där på tröskeln?

Man jagar bort henne.
Det är rättvisan.
Man sätter henne i fängelse.
I världen finnes ingen rättvisa.
Rättvisan lefver under orättvisans lagar.
O, vår moder med örnevingar!
O, rättvisa, hvar är du?
Väl den man, som banar väg för henne!
Väl den, som vill draga fram henne i ljuset!
Må Gud ifrån höjden
Sända honom lyckosamma dagar!»

Så sjöng den gamle, och mer än en hand grep hårdare om sabeln, och mer än en hand kramade pikskaftet vid den sångens toner. De klagande tongångarne förde fram för deras tankar alla de oförrätter, de lidit, all den trolöshet, som öfvats emot dem, och de tänkte i stum sorg på det förtryck, hvarunder de suckade. De önskade, att vedergällningens dag snart måtte gry. Då nalkades Bulba.

»Tag dig i akt, gamle fader!» sade han till kobzaren. »Rättvisan är här, här i pan Tjaplinskis läger. Det är blott därför, att du är blind, som du icke ser vår moder med örnevingarne.»

»Ingen ser henne,» mumlade en kosack.

»Nej, ingen,» upprepade hela hopen med en mun.

»Vänta,» sade Bulba varnande.

»Huru länge?» frågade en röst.

Men Bulba vardt svaret skyldig, ty nu hördes hästtraf, och med några raska språng var han åter vid tälten, väntande att betjäna de ankommande officerarne.

Det var en ståtlig trupp af polska ädlingar, som nu red fram. Det polska rytteriet var vida omtaladt under det sjuttonde århundradet. Hvarje polsk ädling hade dessutom dessa smidiga rörelser och denna stolta hållning, som anstår ett folk af aristokrater och slafvar. De ägde också de yppersta hästar, de mest lysande

dräkter, de präktigaste sadelmunderingar, glänsande af sammet, guld- och silfverbroderier.

De utgjorde ett tiotal af ädlingar, som denna afton stego af hästarne vid det förnämsta tältet där på steppen. De voro alla rothmaner, och hvarje gäst medförde sin trupp om tio man förutom enskilde tjänare. Tjaplinski bjöd sina gäster att stiga in i tältet och bad de ärade panerna att vara välkomna till bordet.

Gästerna voro trötta och hungriga, och måltiden var den yppersta. I bägarne gnistrade vinet, rödt som blod eller glänsande som guld, och bägarne gingo flitigt bordet rundt. Ett tiotal af tjänare stodo bakom sina herrar för att passa på deras minsta vink och uppfylla hvarje önskan. Men bakom Tjaplinskis plats stod en ung flicka i kosackens lysande dräkt. Hon var af sällsynt fägring, men ett drag af sorg låg öfver ansiktet, och ögonen voro sänkta mot den mattbelagda marken.

Där blef väldeligen ätet och drucket, i förstone under tystnad, men sedan började ett lifligt och högljudt samtal, under det att man smuttade på vinet och lade för sig af de syltade frukterna. Småningom började en viss slapphet göra sig gällande hos sällskapet, skämtet dog bort och genom tältöppningen inträngde den svala nattliga steppluften. Men där inne var ändå kvalmigt, medan folket därute kände sig genomfruset af den kyliga vinden.

Tjaplinski kallade då till sig kosackflickan med en vink.

»Tag guslan och spela för oss!» sade han.

Hon lydde. De späda fingrarne lockade fram välljud af guslans strängar, men det var blott vemodiga toner. Det var suckar och tårar, som hördes; det var klagan och hot, men doft, förstämdt. Strängarne gräto, därför att de ej vågade hota. De talade om ett van-

mäktigt hat, som längtade att få bryta ut, längtade att få hämnas och dö.

Sällskapet lyssnade till välljudet. Slutligen sade en af panerna:

»Tjaplinski hälsar sina vänner med klagovisor. Ha vi druckit för mycket af hans vin, eller hvarför klagar slinkan?»

»Gladare sånger!» ropade Tjaplinski.

»Steppens dotter känner inga glada sånger,» sade flickan och böjde sig ödmjukt för sin herre.

»Nå, så dansa då, Mariolka!» sade Tjaplinski hånfullt. »Dansa!»

»Steppens döttrar dansa muntra dansar,» ropade man. »Dansa, Mariolka!»

»Min far är död,» sade flickan klagande.

»Han dog som en hund,» svarade hennes herre, du behöfver icke sörja honom.»

»Min mor är död,» fortfor hon.

»Guds död, det vet jag,» sade husbonden otåligt, »det behöfver du icke säga mig.»

Flickan stod framför honom med sänkt hufvud i bedjande ställning. Hon dansade icke. Så kastade hon sig ned på knä, stötte sitt hufvud mot marken, men sade intet.

»Hör på, Mariolka,» sade husbonden i en hväsande hviskning, i det han lutade sig ned öfver henne, »det skulle göra mig ondt att ännu en gång låta Mstislaw med sin piska sönderslita de där fina lemmarne, som kanske icke äro läkta efter sista bastonaden. Lyd!»

Mariolka kastade en hatfull blick på sin husbonde, de svarta ögonen lågade, men ögonlocken sänkte sig ögonblickligen. Hon höjde armarne öfver hufvudet och började dansa, vaggande med höfterna. Hvarje hennes rörelse var kraft och behag i förening. Fötterna stampade, hälarne slogos samman, fingrarne knäppte som

kastanjetter, den röda kjolen fladdrade, sammetslifvet spändes öfver bröstet och i yrande ringar kretsade hon omkring tältet. Än var hon i midten, än vid den ena, än vid den andra sidan. Än närmade hon sig utgångsdörren, än sväfvade hon kring dryckesbordet. Man tillropade henne bifall, hon tycktes icke känna någon trötthet. Nu var hon åter nära ingången, och — så var hon borta.

»Mariolka!» ropade man inne i tältet, men hon kom icke.

»Mariolka!» skrek Tjaplinski. »Kom in! Drick litet vin för att styrka dig och dansa sedan mera. Din dans är bättre än din musik.»

Men ingen Mariolka syntes. Han sände ut tjänare efter henne, de återkommo med hennes hvita hufvudduk. Mariolka hade ingen sett, hon var försvunnen. En stund därefter bröto alla upp. Trötta af den långa ridten och tunga af det ifriga pokulerandet tumlade de till sina bäddar i olika tält, där de snart sjönko i sömn.

Där ute gnistrade stjärnorna och luften var kall. Steppen låg omätlig och tyst och drömde i stjärneljuset. Drömde den om väringarne, som dragit ned för Dnjepern till Svarta hafvet? Eller om zaporogerna, som lurade vid forsarne? Drömde den om forntids bedrift eller om nutids förtryck? Men stilla, stilla och tyst.

Då och då sväfvade en sakta vind, mättad med hyacinternas doft, utöfver den vida heden. Så tyckte man sig höra ett sakta sorl. Var det forsarnes sång i den stilla natten? Då och då hördes också liksom trampet af en anryckande trupp ryttare. Men det var en villa, det var blott de talrika hjordarne, hvilka släckt sin törst i floden och återvände till sina betesmarker på steppen. Allt var föröfrigt tyst. Kosackerna höllo vakt kring sina sofvande officerare. Kobzaren gnolade

halfhögt i sömnen sina sånger, och rundt omkring betade hästarne.

Så började en svag rodnad att breda sig öfver himlabrynet. Den tilltog mer och mer. Besynnerligt bara, att den var så mycket åt norden. I en hast upphörde hästarne att beta, de spetsade öronen, lyssnade och vände sina hufvuden åt det håll, där det syntes ljusna. Hördes icke ett skott? Åh nej, det var väl en herde, som smällde med sin piska, då han dref sina hjordar öfver steppen. Men ljudet syntes oroa hästarne. De kastade sina hufvuden bakut och vädrade. De ryckte i de band, hvarmed de voro tjudrade, de sleto af dem och skyndade i galopp ut öfver slätten.

Kosackerna sprungo efter, viga och snabba. Till en början voro de tysta, så ropade de och lockade. Snart var lägret öfvergifvet, skyddsvakten kring tälten var långt borta, men steppen var ju så stilla och panernas sömn så tung. Ingen skulle märka, att de sprungit efter sina hästar, de skulle snart vara tillbaka. Hvart kommer föröfrigt en kosack utan sin häst?

Ja, där äro de redan åter. Ridande i en vid cirkel omsluta de tälten. Säkert spana de efter en fiende, men ingen synes, och så komma de närmare och närmare. De synas talrika — talrikare än nyss. Där är Bulba på sin lilla häst. Hans ansikte har ej samma uttryck som i går, då han stod vid ingången till Tjaplinskis tält och ödmjukt tog emot tygeln, som den stolte panen öfverlägset kastade till honom. Han ser stolt och trotsig ut. Han har berusat sig af luften på steppen, ögonen glänsa, de röda läpparne öppna sig till ett leende och tänderna lysa hvita som på ett rofdjur. Han rider litet — helt litet framför de andra. Han kommer allt närmare tälten, han rider sakta rundt omkring dem, och så vänder han tillbaka till de andra. Han gifver ett

tecken och med ett döfvande »Uraka! Uraka!» störtar ryttarskaran mot det lilla lägret.

Mstislaw kommer ut halfklädd och sömndrucken. »Panerna sofva, hundar!» ropade han, »Hvarför tjuten I?»

Så måtte han ändå funnit, att icke allt stod rätt till. Hans enda öga vidgades af på en gång förvåning och fruktan, och han ropade: »Jurij Churiel —»

Han fick icke säga mer. En kosackpik, förd af en kraftig hand, genomborrade hans bröst, och med ett tjut, likt ett rofdjurs dödsskri, föll han baklänges, så att hans hufvud kom in genom tältöppningen med sitt hemskt stirrande öga och af smärta förvridna mun. Mstislaw var djupt hatad af kosackerna, och ett tiotal af pikar sänktes i den döendes kropp.

Härefter stormade kosackerna in i tälten. Stefan sökte hindra dem, han ryckte till sig ett sadelrör och sköt. Bulba slog till handen med sin pik, så att pistolen föll till marken. På ett tecken af Bulba kastade sig några kosacker öfver ynglingen och bundo honom.

En förtviflad strid började nu, och polackerna försvarade sig tappert. De voro kosackerna öfverlägsna i fäktkonst, de hade också sadelrör eller pistoler, som knappast förekommo hos kosackerna på denna tid. General Potockis brorson ordnade sina följesmän omkring sig och kämpade som ett lejon. De fallna kosackerna bildade nästan en mur framför honom, och de lefvande veko under tockan tillbaka. Det tycktes vara den vissa döden att gå emot den rasande kämpen, hvilken de enligt order borde om möjligt gripa lefvande.

Men Bulba fann råd. Smidig som en orm låtsade han falla och låg några minuter stilla bland de sårade och döde. Så snart han kunde antaga, att man icke mera gaf akt på honom, rörde han sig sakta framåt och slingrade sig längs tältväggen, tills han slutligen med

ett rop stod bakom Potocki. Med sina händer, starka och fasta som skrufstäd, grep han om dennes båda armar och vände honom på samma gång emellan sig och polackerna, så att Potockis kropp blef som en sköld för Bulba.

Då kosackerna märkte Bulbas list, rusade de med vilda rop att ånyo anfalla polackerna. Segern förblef icke länge oviss. Kosackerna fällde eller fängslade sina motståndare. De afskilde en trupp för att vakta fångarne och plundrade sedan lägret. Alla metallkärl delade de sig emellan eller spelade tärning om, annat föraktades och slogs i bitar. Det sammet och siden, hvarmed tälten voro klädda, styckades och sammanrullades. Där var godt om tyg till de vida zipunerna — röda kosackbyxorna — hvilket de eljes med så stor svårighet måste förskaffa sig från turken.

Bland det byte, som fanns, var äfven åtskilligt af det, som Mstislaw kallade för sina leksaker. De kastade hatfulla blickar på fångarne och beklagade nästan, att Mstislaw var död. Tjaplinski hade fått en pik igenom axeln, blodet rann ymnigt ned öfver hans bröst, håret var sammanklibbadt af svett. Hans händer voro bakbundna så hårdt, att repet skar in i köttet. En hvar kosack, som gick förbi, stötte till honom med pikskaftet eller slog honom med piskan, ty han var allmänt hatad.

Anföraren själf för kosacktruppen, hetmanen Bogdan Chmielnickis son Jurij, gjorde intet för att hindra sitt folk från att misshandla fångarne. Det var blott några, hvilkas lif hetmanen befallt dem att skona. Under den nattliga striden vid Korsun hade han själf skyddat generalerna för ett särskildt ändamål.

En ung man i en prydlig dräkt, som något afvek från den vanliga hos kosackerna, red fram till Jurij och framkastade några ord, mera en fråga än en bön an-

gående fångarnes behandling. Jurij såg leende på honom och sporde:

»Hvad tror du, vårt öde blifvit, om de fångat oss, Ivan Vasiljevitj? Då hade nog Mstislaw fått pröfva sina konster på oss. Låt folket leka med fångarne. Katten leker ju med råttan.»

Sålunda blefvo fångarne plågade och misshandlade på allt vis, de spetsades eller sönderhöggos lem för lem. Ingen bad om förskoning, och ingen hade heller fått sin bön uppfylld, om han bedt därom. Sådant var folkets lynne och tidens vilda sed. De, som voro anförare, roades föga mindre af den grymma leken än den gemena hopen.

Ivan Vasiljevitj fann, att hans ord icke hade något inflytande i detta afseende, men han red ännu en gång fram till Jurij och sporde, om denne icke ville sända honom till sin fader med budskap om deras seger.

»Gör, hvad dig lyster, Ivan Vasiljevitj!» svarade Jurij. »Men,» tillade han, »tag din tjänare med dig, hans girighet har inga gränser, och han råkar slutligen illa ut.»

Kostka reder sig nog,» genmälte Ivan med ett leende, »men om du vill, skall jag ropa honom.»

Han red öfver fältet, då och då ropande: »Kostka! Kostka!» Men Kostka hörde icke något, eller trodde sig icke behöfva höra det. Han satt hopkrupen på en sammanrullad packe med dyrbara kläder och spelade tärning med några kosacker. Kostka hade en stor mängd af mynt hopade framför sig. Han smålog och fortsatte spelet, medan de andra deltagarnes ansikten mulnade mer och mer.

När ingen tjänare hördes af, fortsatte Ivan ensam sin färd utåt steppen. Han visste, att Bogdan Chmielnicki hade öfverraskat lägret vid Korsun och omringat det, under det att polackerna åto sin aftonmåltid. Ivan

trodde sig förstå, att detta företag krönts med framgång. I annat fall skulle nog en budbärare hunnit till dem under natten. Dessutom borde de hafva hört skotten från lägret, om ej öfverrumplingen varit så fullständig.

Solen brände het öfver den vida steppen, men där borta flöt den lilla floden Ross. Här var grönskan lifligare och steppen odlad. Brokiga fläckar syntes där borta, de föreföllo som jätteblomster på afstånd, men de flyttade sig och ömsade plats. Då Ivan hunnit närmare, såg han, att det var en trupp kosacker, som gräfde en ofantlig graf. I den nedkastades de fallne polackarne, men deras officerare syntes rundt omkring spetsade på kosackpikarne.

Vid stranden af den lilla floden lågo äfven hopar af lik. Kosacker stodo där i täta kretsar, afklädde de döda och kastade dem i floden. Vågorna buro dem med sig, hvirflade om dem och förde dem närmare stranden. Där var en död med ett gapande sår i hufvudet, honom ville floden icke alls hafva. Den stötte honom ifrån sig och förde honom gång på gång tillbaka till stranden, men kosackerna stötte åter ut den döde under skratt och oväsen.

En hel del byte, vapen och kläder, var lastadt på vagnar, och kosackkvinnor hade äfven infunnit sig för att glädjas åt segern och dela bytet. Några kvinnor, som sett en fallen make, fader eller broder nedmyllas i den stora grafven jämte sina fiender, gräto högljudt och klagade, medan andra strax bredvid jublade öfver bytet och skrattande ryckte till sig, hvad de kunde komma öfver.

De med byte lastade vagnarne fördes bort till Czigein eller Tjigeina, där Bogdan Chmielnicki hade sitt uppehållställe — hans stadigvarande hem eller residens kunde man knappast kalla det. Hans hem var lägret, och han for från det ena stället till det andra, alltid

färdig till strid, alltid beredd att föra sitt folk till seger eller plundring. Rörlig som vinden, vände han sig än mot ryssarne, än mot turkarne eller tatarerna, men oftast och häftigast mot polackerna. Tapper och klok var han, men också opålitlig och ombytlig. Mot sina kosacker, hvilkas anförare han blifvit, var han dock alltid trofast. De förstodo hvarandra och kämpade tillsammans, ofta med framgång, men om motgångar mötte förstod han vanligen att draga sig och de sina ur spelet med aldrig svikande fintlighet.

Bogdan Chmielnicki satt helt lugn i ett af de slagne polske generalernas tält vid Korsun och förtärde sin enkla måltid, bestående af en bit bröd, som han doppade i en bägare vin. Här fann slutligen Ivan Vasiljevitj den sökte kosackhöfdingen, som vid denna tid var tämligen till åren. Strider och faror hade också kommit hans ansikte att åldras i förtid. Hans panna var mörk och fårad, det långa håret grått, och ett sabelhugg, som gått snedt öfver pannan, lyste ännu eldrödt. Han hade en fullkomligt polsk ansiktstyp. Ögonen, ehuru halft beslöjade, uttryckte kraft och mod, parade med förslagenhet.

»Ah,» sade han med ett leende, »där ha vi vår vän Ivan Vasiljevitj. Du bringar lyckosamma tidningar?»

»Ja, Bogdan Chmielnicki. Förtruppen är slagen, dödad eller tillfångatagen. Din son Jurij är segrare.»

»Godt. Jag väntade intet annat,» återtog Bogdan, stoppade den sista brödbiten i munnen och drack ur vinet. »Hvad för dig hit, Ivan Vasiljevitj?» fortsatte han. »Kunde icke Jurij sända mig ett annat bud?»

»De voro så ifrigt sysselsatta med fångarne,» svarade Ivan bittert.

»Jag förstår,» återtog Bogdan med ett grymt leende. »Jurij har fångat Tjaplinski.»

»Ja.»

»Jurij har nog en räkning ouppgjord med den mannen,» fortsatte Bogdan, »och det har jag också.»

»Men,» invände Ivan tvekande, »har icke en slagen fiende rätt till skonsamhet?»

»Icke alls,» svarade Bogdan lifligt, och hans ögon blixtrade.

»Men vi äro ju rättrogne kristne,» mumlade Ivan.

»Och de äro kättare,» afbröt den andre. »Skriften säger, såsom archimandriten upplyst mig: 'Öga för öga, tand för tand'.»

»Men redan de gamla hedningarna hade ju för sed att skona en slagen fiende.»

»Visst icke,» svarade Bogdan. »Det heter tvärt om på latin, såsom jag hört: Væ victis!»

»Men —» började Ivan.

Dock, Bogdan lät honom icke vidare komma till ordet. »Min vän,» sade han, »du är alldeles för blödsinnad, det är skrifvarblodet, som gör sig gällande. Kosackernas lärjunge borde hafva öfvervunnit detta. På den bana, som du utstakat för dig, kommer det att vålla dig mångfaldig förtret, ja, måhända rent af förstöra hela spelet.»

Ivan sänkte hufvudet och rodnade.

»Hvad tror du mitt öde blefve, om jag fölle i polackernas händer? Tror du, att hårdhet skadar? Visst icke. Tänk på de ryska härskarne! Var det hårdhet, som vållade deras ofärd? Tänk på Ivan Vasiljevitj Groznyj — den grymme, såsom man kallat honom. Han dog sittande på sin tron, men Dmitrij föll, därför att han skonade din farfar Vasilij Ivanovitj Sjujskij, som redan hade hufvudet på stupstocken, då han benådades. Det var en dumhet.»

»Dmitrij var en bedragare, lyckan kunde icke följa honom,» invände Ivan med ifver.

»Tror du?» sade Bogdan. »Tror du på framgång

åt sanning och rättvisa? Nej, min son, icke här på jorden, möjligen en gång i himlen.»

Bogdan reste sig upp, han var ännu en smärt man med lemmar härdade och spänstiga. När han stod, såg han yngre ut än han var, genom den höga växtens ädla jämnmått och den lediga fria hållningen.

»Se så, vän Ivan Vasiljevitj,» sade han och lade båda sina starka händer på den yngre mannens axlar, »var nu en man, stanna kvar här och se dig till godo, om du kan öfverkomma något i lägret. Så vidt jag kan förstå, behöfver du det, och förtryt icke, att kosackerna leka litet med sina fångar. Göra icke polackarne detsamma. Tog icke Tjaplinski min son Jurij och lät offentligen till halfs ihjälpiska honom på torget i Czerkas? Han var dock en tio års gosse, som intet ondt gjort, han var blott min son.»

»Det är då därför,» mumlade Ivan.

»Icke endast därför,» fortsatte Bogdan. »Har du icke sett ruinerna efter Subbotovo? Det var mina fäders hem. Där föddes jag och där hafva mina fäder lefvat och verkat »

»Plundrat resande och stulit boskap,» tänkte Ivan, men han sade intet.

»Och där i mitt hem vardt jag öfverfallen, mina tjänare dödades, och själf släpades jag bakbunden som en tjuf till Tjaplinskis fängelsehåla. Och mitt gods slog den skurken under sig. Nå ja, jag kom lös och jag gick som en tiggare genom landet. Öfverallt såg jag nöd och förtryck, öfverallt klagade folket, öfverallt utkräfde de polska panerna dryga skatter. Kosackerna utfordrades till krigstjänst åt alla håll, mot ryssen, mot tataren, mot svensken. Man ville tvinga dem att öfvergifva sin tro och förföljde deras präster. Och slutligen judarne — judarne, som de polska herrarne satte till förpaktare af sina gods och som sögo ut, hvad som möj-

ligen fanns kvar. Jag tiggde mig fram till konung Vladislav, och jag klagade min egen nöd och folkets.»

Bogdan tystnade. Talet hade forsat från hans läppar som en ström. Nu drog han djupt efter andan.

»Och konungen ville ingenting göra för att skaffa sitt folk rätt?» frågade Ivan.

»Jo, vän Ivan Vasiljevitj,» svarade Bogdan, och ett svårmodigt drag lade sig kring hans mun, hvilken dock drog sig till ett leende, »konung Vladislav var en god man, han ville afhjälpa det onda, men de polska panerna hade växt honom öfver hufvudet. Han förmådde det icke.»

»Det var en eländig konung,» anmärkte Ivan.

»Säg icke så,» genmälte Bogdan med ifver. »Han ville det goda, men han var för vek. Han gaf mig ett papper — jag förvarar det ännu. På det papperet tecknade hans kungliga hand en sabel, och han sade — orden äro för alltid ristade i mitt minne: 'Se här det konungsliga insigniet! Bären I sabel vid sidan, så bekämpen dem, som förfördela och plundra er. Afvänden oförrätterna med edra sablar, och då tiden är inne, så bistån mig mot hedningarne och upprorsmännen i mitt rike'.»

»Det är således konung Vladislav, som väpnat kosackerna mot hans polska folk,» sade Ivan betänksamt.

»Hvad ville han göra?» återtog Bogdan. »Men nu är icke mera tid till samtal. Följ mitt råd och nu farväl.»

»Tack, lille fader!» sade Ivan Vasiljevitj. »Jag tror, du har rätt, men man kan ju icke stå ut med allt. Du har måhända rätt, att skrifvarblodet kommer att vålla mig förtret. Sänd mig därför hellre med segerbudskap till Czigrin än att kvarhålla mig här.»

»Nå, som du vill,» svarade Bogdan något kort. »Far då med segerbudskapet till Czigrin. Jag har ingen

sändt, men ändå tror jag, att du blifver förekommen. Kosackflickan Mariolka har nog redan ridit dit, och ingens häst är så snabb som Bulbas, på hvilken hon rider. Farväl.»

Bogdan begaf sig till sitt folk, och Ivan gick till sin häst. Han satte sig upp i sadeln och red långsamt från kosacklägret ut öfver steppen. Hvad där var härligt och varmt i solskenet. Huru muntert ljöd icke tofslärkans sång! Det var vår. Han sänkte hufvudet och undrade, hvarför människorna icke kunde unna hvarandra ro. Hvarför skulle den ena plåga eller döda den andra? Och så mumlade han för sig själf: »Skrifvarblodet — skrifvarblodet. Nej, icke skrifvarblodet — furstligt blod. Men vanan — långa års vana.»

Mot aftonen på tredje dagen närmade han sig Czigrin.

Det var en liten stad vid Dnjepos biflod Tjasmin. Här var steppen ganska fruktbar, och staden såg helt fredlig ut med sina välbyggda trähus, som voro målade i brokiga färger och omgifna af trädgårdar. Där fanns också, liksom öfverallt vid städerna i dessa nejder, en skans af trä, omgifven af jordvallar. Men den var liten och oansenlig. Kyrkan intog den mest framstående platsen i den lilla staden, ehuru äfven den var uppförd af trä i den vanliga ryska stilen med lökformig kupol och klockstapel vid sidan. Bogdan Chmielnickis eget hus var något större än andras, men utmärkte sig föröfrigt icke synnerligen. Öfverallt rådde ordning, ja, prydlighet, ty kosackerna hafva mera sinne för renlighet och trefnad än andra ryssar.

Det var ännu tämligen folktomt i staden. Få af krigarne hade återvändt från tåget mot Korsun, ehuru

ryktet om segern hunnit fram. Folket började likväl snart nog strömma till kyrkan, där ljusen tändes framför helgonens och Guds moders bilder, som också rikligen pryddes med blommor såsom en tacksamhetens gärd för segern.

Utanför husen stodo kvinnorna i sina lysande dräkter och hvita hufvudbonader. De samtalade och skrattade. Mariolka gick från grupp till grupp, hon hade varit med i lägret hos Tjaplinski, hon hade smugit sig ut från hans tält midt under festen, kastat ifrån sig sin hufvudduk och gömt sig emellan de andra kosackerna. Bulba hade lånat henne sin mössa, hon hade sedan, iklädd karlkläder, skrämt hästarne och hjälpt dem, som icke kunde slita sina band, att komma lösa. Hon hade kastat sig upp på ryggen af en häst och jagat därifrån till Czigrin, då segern var vunnen. Och hvad hade hon icke allt att förtälja om de polska panernas ondska, om Tjaplinski och hans bödel Mstislaw. Hon kunde visa de röda, blott halfläkta såren efter hans piska på sina axlar. Hon kunde tala om, huru Tjaplinski pinade de kosacker, som han fångade. Kvinnorna hörde på henne under tårar, men deras händer knötos och deras ögon lågade af hämndbegär.

Mariolka var dagens hjältinna, man ropade hennes namn till hvarandra, man omfamnade och kysste henne. Hvar och en hade tusen frågor att göra henne om sina anförvanter, om de voro osårade, om de tagit ett rikt byte och huru snart man kunde vänta dem tillbaka till Czigrin. Och Mariolka hade svar på alla frågor, hon hade sett dem och visste reda på allt. Hade hon än understundom sorgliga tidningar att meddela kvinnorna om sårade eller fallna fränder, hade hon dock en sådan förmåga att mildra dessa sorgeposter eller förljufva dem medels berättelsen om alla de under af tapperhet, som den fallne utfört under sin lefnad, och ingjuta ett sådant

visst hopp om de sårades tillfrisknande, att man kände sig stolt öfver den fallne och viss om de sårades fulla och snara tillfrisknande.

Några dagar därefter intågade Bogdan Chmielnicki i sin lilla hufvudstad för tillfället. Han medförde tagna polska fanor och ett fåtal fångar, bland dem de polska generalerna. Klockorna ringde och de små kanonerna gåfvo salut. Poperna med sina rökelsekar tågade att möta honom vid stadens port, sjungande sina hymner till Guds moders lof och helgonens pris. Rundt om trängdes folket, gladt och stolt och berusadt af segern. Där buros de eröfrade fanorna med den hvita örnen. Där kommo fångarne, fjättrade tillsammans två och två.

Så gick tåget till kyrkan, där en tacksägelsegudstjänst hölls med all den grekiska kyrkans ståt, fastän i mindre mått än som brukades i de stora städerna Moskwa och Kiew. Men i alla fall funnos där diakoner i gröna sidendräkter, poper i röda korkåpor och främst en arkimandrit i guldbrokad med mitra af förgyldt silfver och kantad med hermelinsbräm. Sjungande diakoner vandrade omkring i kyrkan, stänkte vigvatten och uppsände skyar af rökelse mot helgonen, hvilka, med mässingsstrålar kring sina hufvuden, skådade ned från taflorna kring väggarna på den hänförda mängden, som trängdes där inne.

Det allraheligaste öppnades och arkimandriten trädde fram, bärande kalken och patenen, hvarvid hela församlingen föll på sitt ansikte och stötte hufvudet mot golfvet. Slutligen gjorde arkimandriten korstecknet öfver församlingen med det gyllene kors, som han höll i handen. Kören stämde in med sitt *Kyrie eleeson* — *Gospodi pomilui* — och det heligaste tillslöts åter under sång.

Menigheten strömmade ut ur kyrkan. Man hade gifvit Gudi det Gudi tillhörde, och nu fröjdade man sig öfver segern med sina vänner och fränder. Man hade så mycket att glädjas öfver. Åtta tusen polackar voro slagne vid Korsun, och nu skulle det följa en tid af lugn för kosackerna. Man skulle få skörda den säd, man sått om våren, utan att behöfva frukta, det de polska panerna skulle försöka att dela den med dem eller trampa ned den med sina hästars hofvar.

Mot aftonen gingo kosackflickorna, alla med gröna kransar kring sina hufvuden, ned till Tjasmin, som ännu svällde af vårvatten. Under skämt och stoj kastade de sina kransar i vattnet. Vågorna buro dem bort, de hvirflade om på vattnet, de sjönko och kommo åter upp. Flickorna tvistade om, hvilkens den kransen var, som flöt längst; men de öfverenskommo slutligen, att det var Mariolkas. Ja, hon skulle lefva länge och blifva lycklig framför alla andra, Mariolka — hjältinnan från Korsun — ty hon var Bulbas trolofvade, och om ett par dagar skulle bröllopet firas. Icke underligt då, om hennes krans flöt längst på Tjasmins vattenspegel.

Hvem skulle icke velat vara Bulbas trolofvade? Han, den käckaste af alla kosacker — ung och vacker och glad — en skräck för polackarne, hvilka han alltid förstod att locka i bakhåll eller öfverraska och fälla. Till alla kosackernas segrar på sista tiden hade han bidragit. Ehuru ung var han Bogdans högra hand. Han kunde spana upp fiendernas mest fördolda planer, han kunde göra sig oigenkänlig och som en tjänare följa någon polsk pan under flera veckor, tills han insöft honom i tro på sin pålitlighet och han fann ett tillfälle att lämna honom i sina kamraters våld. Lyckliga Mariolka, som var Bulbas trofvade! Icke underligt, att Tjasmins vågor buro din krans längre än de andras.

På aftonen denna dag, då Bogdan Chmielnicki var färdig att gå till hvila, inkom i hans hus Ivans tjänare Kostka och bad med ett förskrämdt uttryck i sina små svarta ögon att få tala med Bogdan.

»Nå, hvad är det då?» sporde honom Bogdan en smula otåligt, ty han var trött och besöket förekom honom olägligt. Dessutom hade han, ehuru alltid vänligt stämd mot Ivan, aldrig rätt kunnat föredraga hans tjänare, hvilken nog visat sig vara sin herre tillgifven, men i öfrigt sniken och öfver måttan begärlig efter byte, då han deltog i kosackernas plundringståg.

»O zaporogernas hetman,» ropade Kostka och kastade sig efter det ryska bruket ned framför Bogdan och stötte tre gånger sin panna mot golfvet — »håll din mäktiga hand öfver min herre, Ivan Vasiljevitj!»

»Jag förstår icke, hvarthän du syftar med dina åthäfvor och ord,» svarade Bogdan. »Ivan är mig kär som en son, och ingen här tänker att tillfoga honom något ondt. Kosackerna äro hans vänner.»

»O store Bogdan,» ropade Kostka och reste sitt hufvud från golfvet, »med tacksamhet tänka min herre och jag på all din godhet, alla de välgärningar, hvarmed du öfverhopat oss, flyktige moskoviter. Vi äro i dina händer, och ofärden närmar sig nu. Den store tsaren Alexej Michajlovitj har uppspanat det furstliga villebrådet och hans jagthundar äro efter kronhjorten. Inom kort skall ett ryskt sändebud infinna sig hos dig, store Bogdan, och begära, att Timorska Aukidinov och hans tjänare Kostka Konjukov måtte utlämnas för att sedan blifva öfverantvardade åt tsaren i Moskwa.»

Bogdan lät höra en hvissling. »Hvad frågar väl den store tsaren efter en liten förrymd skrifvare?» sade han föraktligt, under det att hans halfslutna ögon noga betraktade Kostka.

»Store hetman, zaporogernas herre,» svarade Kostka

med en ödmjuk förebråelse i rösten, »du vet nog sanningen, att min unge herre icke är en simpel podiatjij, att han är den siste ättlingen af varägernas kungliga stam — Ivan Vasiljevitj Sjujskij.»

Bogdan gjorde en otålig rörelse och yttrade blott: »Du säger så »

»O, store hetman,» fortsatte Kostka, »huru skulle väl jag våga att träda inför ditt ansikte med en lögn på min tunga? Min herre är son till Vasilij Nasiljevitj, ende sonen till Vasilij Ivanovitj Sjujskij, som de eländige upprorsmännen ryckte från tronen och läto antaga änglaskepnad *(gjorde till munk)*.»

»Man har aldrig hört omtalas, att denne tsar efterlämnade någon son, än mindre en sonson,» svarade Bogan. »Dock, detta är mig likgiltigt. För mig må han gärna vara Ivan Vasiljevitj, boren arfvinge till Moskwas tron eller Timorska Aukidinov. Jag har tagit emot honom som min gäst, och han har blifvit mig kär under den tid, som han vistats här.»

»Och om nu tsaren begär hans utlämnande?» sporde Kostka.

Bogdan rynkade pannan. »Det skall han icke,» svarade han med en viss häftighet. »Huru skulle tsaren veta, att han är här? Huru har du dessutom fått spörja dessa tidningar?»

»Store hetman,» svarade Kostka och bugade sig djupt, »du vet, att jag var med dina män, som öfverraskade den hunden Tjaplinski. Där fanns ymnigt med byte, och dina segrande krigare delade det sins emellan. Min herre Ivan tog ingen del, såsom hans vana är, men hans tjänare begärde sin lott och dina krigare delade med honom. Så kommo tärningarne fram, och jag tänkte, att jag möjligen då skulle kunna förskaffa min herre hans del. Och Herren välsignade mig med vinst.»

»Du vinner ju alltid, Kostka,» sade Bogdan. »Har

du sålt din själ åt djäfvulen för att vinna hvarje gång som du fattar tärningarne?»

»Nej, Gud mig bevare!» svarade Kostka med sårad känsla och slog ett kors framför sig på det ryska viset med tre fingrar. »Men dina män, store Bagdan, harmades öfver min lycka, och jag red ifrån dem med min vinst. Min herre hade dessutom redan ridit bort. Man hade sagt mig, att han farit till Korsun, och jag följde hans spår. Men jag tog miste om vägen, och så föll natten på. Det var hemskt där ute på steppen under den mörka natten, och jag tänkte på alla de döde, och jag bad för deras själar. Steppvargarne tjöto, eller kanske var det osaliga andar, som klagade i mörkret. Så varsnade jag på afstånd ett sken, det såg ut som en lägereld, och jag vardt helt förnöjd. Jag tänkte, att det var en försenad herde, som tändt eld för att laga sin aftonmåltid, och jag red dit. Då jag kommit närmare, märkte jag, att det var moskoviter. Jag kände dem strax på afstånd på deras skägg och långa kläder. Jag lämnade min häst och smög mig fram till elden för att se, hvilka de voro. Hjärtat stod nästan stilla i bröstet på mig, då jag såg dem, och när jag hörde det namn, som min herre bar, medan han var en podiatjij. De beskyllde honom för flera brott, att han hade stulit och innebränt sin hustru. Skulle han då haft någon hustru — han, som var så ung? Ack, de ljögo för att beröfva honom hans beskyddares välvilja.»

»Hade icke heller du, Kostka, någon hustru?» sporde Bogdan med ett föraktligt skratt.

»Visserligen, höge herre,» svarade Kostka, »hade jag en hustru, men hon omkom vid en brand i Moskwa. Icke tände jag på huset, icke heller visste min herre något därom och vet ingenting ännu. De sade också, att min herre stulit kejsarens skatt. Skulle han stjäla — han, mitt oskyldiga lam, som icke ens tager vara

på det, som honom med rätta tillkommer — skulle han utsträcka sin hand efter andras egendom? O Guds moder och helige Michael, måtte deras tunga förtorka, som uttala en sådan lögn!»

»Se så, spara alla utrop,» afbröt Bogdan. »Berätta vidare!»

»Och de sade,» fortfor Kostka, »att min herre varit hos den turkiske sultanen och där afsvurit sin heliga tro och blifvit hedning och muhammedan.»

»Ja, hvem vet, hvad I förehaden hos sultanen,» anmärkte Bogdan med ett skratt. »Men vidare.»

Kostka höjde vid dessa ord sina armar i luften, men förblef tyst.

»Nå,» sporde Bogdan otåligt, »hvad företog du dig med de ryska sändebuden? Alla kunde du nog icke skära strupen af, om du än haft lust.»

»Store herre,» svarade Kostka ödmjukt, »en sådan tanke for verkligen genom mitt hufvud för ett ögonblick, men det var ju omöjligt. De voro två sändebud med tjänare och skyddsvakt, tillsammans omkring femtio man. Det var för mycket för mig såsom ensam, och dessutom börjar jag bli gammal. Jag smög mig tillbaka till min häst, den ena skräcken hade dödat den andra och jag fruktade nu icke mer de aflidnes andar, som irrade omkring, men väl tänkte jag med fruktan och bäfvan, att olyckan närmade sig min herre. Jag skyndade därför hit till vårt beskärm och försvar, den store hetmanen Bogdan Chmielnicki.»

Bogdan hörde honom med rynkad panna. Han hyste verkligen ett slags tillgifvenhet för den unge äfventyraren, som kallade sig Ivan Vasiljevitj Sjujskij, men huru skulle han kunna bryta med tsaren, då han låg i krig med Polen. Låt vara, att han hade besegrat tvänne polska härar, så var det riket dock ännu i stånd att hämnas sina nederlag. De ryska sändebuden kunna

vara här redan vid middagstiden i morgon, tänkte han, och till dess borde Ivan Vasiljevitj vara på väg härifrån. Han hade ju alltid ämnat sända bort honom till tatarernas kan på Krim.

»Hör på, Kostka,» sade han, »i morgon draga du och din herre bort härifrån till kanen med fångarne.»

»I morgon är Bulbas och Mariolkas bröllop, och min herre skulle ju föreställa brudens broder,» invände Kostka ödmjukt. »Dessutom komma icke sändebuden i morgon, de fara till Korsun för att söka dig.»

»Huru vet du det?» sporde Bogdan.

»Jag råkade en liten herdegosse på steppen och jag gaf mig i tal med honom. Jag berättade, att kosackernas hetman ännu vore kvar i Korsun, och jag sade honom, att sändebud från den store tsaren i Moskwa skulle komma och att han skulle bli belönad, om han visade dem till hetmanen.»

»Det blifver den belöningen kanske, att de spetsa eller hänga honom,» sade Bogdan.

»Det är möjligt,» svarade Kostka kallt.

»Det borde du ändå tagit hänsyn till,» ifrade Bogdan.

»Jag tager endast hänsyn till min herre,» genmälte tjänaren. »Det skulle bedröfva honom att fara härifrån före bröllopet.»

»Men det skall otvifvelaktigt göra honom sorg, om han får höra, att något ondt vederfarits gossen.»

»Visserligen; han är så god. Men det får han aldrig höra.»

»Du är en skurk, Kostka,» mumlade Bogdan, »men du är dock din herre tillgifven. Gå nu!»

Kostka dröjde fortfarande kvar. »Store hetman,» sade han, »låt icke min herre veta något om detta, låt honom vara glad på Bulbas bröllop. Tids nog komma sedan oro och bekymmer, ty nu anar det mig, att vi

styra ut ur flodens lugnvatten och komma in i hvirflarne och forsarne.»

Bogdan kände sig bevekt af tjänarens tillgifvenhet för sin herre och gaf det begärda löftet med en befallning till Kostka, att de redan dagen därefter borde vara färdiga att bryta upp mot tatarernas land.

Mariolkas bröllopsdag randades solklar och varm. Bogdan själf hade lofvat att vara marskalk på bröllopet och arkimandriten skulle förrätta vigseln, innan han reste tillbaka till sitt kloster i Kiev. Ivan Vasiljevitj skulle föreställa brudens broder.

Bogdan hämtade brud och brudgum. Han förde en marskalkstaf, klädd med rödt tyg och omlindad med hvita band. Hvita band voro äfven knutna i en stor rosett om hans arm. Den muntra bröllopsskaran vandrade till fots åt kyrkan. Ur flere fönster voro blomsterkransar uthängda eller till och med spända öfver gatan, där tåget gick fram. Här och där fladdrade äfven brokiga väfnader för att pryda vägen till kyrkan.

Vid kyrkodörren väntade Ivan och en gammal kosackveteran, som skulle föreställa Mariolkas far. Bulba hade både far och bror i lifvet, hvilka ledde honom upp mot altaret, där arkimandriten i hela sin ståt stod färdig att mottaga brudparet.

När Mariolka såg Bulba, spratt hon till, och de båda männen, som skulle leda henne till altaret, kunde knappast afhålla henne från att springande skynda till honom. Helgonbildernas gyllene glorior blänkte i solljuset, och Bulba och Mariolka tyckte, att helgonen blickade så vänligt ned till dem, medan arkimandriten uppsände sin rökelse. De tyckte sig se en lyckönskan, nej, ett lyckotecken i de blickarne, och rökelsen doftade

så härligt, då karet svängdes öfver dem, och rökelseskyarne fyllde kyrkan. De vaxljus, hvilka arkimandriten lämnade brudparet, lyste klarare än alla andra vaxljus, och den kyss, de tryckte på prästens hand, då de mottogo dem, var full af innerlighet.

Så tände arkimandriten sitt ljus och började läsa. Brudparet sänkte blickarne mot golfvet, mellan arkimandriten och dem låg utbredt ett stycke siden, både Bulba och Mariolka igenkände det såsom ett byte från Tjaplinskis tält. Hon log men kände på samma gång en rysning genomila sig.

Nu stämde diakonerna upp, och kören föll in: Gospodi pomilui! Arkimandriten sporde brudparet, om de ville hafva hvarandra, och deras högljudda ja-ord hördes öfverallt. Det fanns nog en och annan kosackmatrona, som tyckte, att hans ja lät så barskt och bestämdt. Ja, Bulba blefve nog herre i huset, och ve Mariolka, om hon satte sig upp emot honom. Det fanns nog också en och annan flicka, som tyckte, att Mariolkas ja hade en alltför fröjdefull och högljudd klang, och att det varit mer kvinnligt och blygsamt, om hon svarat i mera dämpad ton. Men det var i alla fall så likt Mariolka, hon hade alltid varit så frimodig. Och frimodigt blickade hon nu upp mot Bulba, då hon gaf honom sin ring och mottog hans.

Härefter buros fram tvänne guldkronor. Den ena sattes på brudgummens och den andra på brudens hufvud, och de räckte hvarandra händerna. Arkimandriten vände sig ifrån dem, hämtade ett glas vin och drack dem sedan till. Bulba tog glaset och drack sin brud tre gånger till, och hon drack äfven på samma sätt. Sista vinet tömde Bulba. Arkimandriten slog därpå kors öfver dem med ett gyllene krusifix, som de unga makarne därpå kysste.

Ceremonien var slut och man tågade ut ur kyrkan.

Främst gick Bogdan med marskalkstafven, så tre skaffare med röda band om armarna, en förskärare med hvitt band om armen, därpå sex par kosackflickor, Mariolkas leksystrar, hvilka företrädde det efterföljande brudparet, och slutligen den öfriga brudskaran.

Middagen intogs i Bogdans hus, och den var mycket riklig. Borden dignade under tyngden af kalla rätter, både kött och fisk. Så kommo varma rätter af olika slags stek och till sist soppan. Måltiden var anordnad på det ryska viset, och man drack ymnigt med öl, mjöd och vin för hvarje rätt. Under måltiden roades gästerna af musik och hvarjehanda narraktiga upptåg.

Ehuru Bogdan visst icke hade ett helt följe af narrar och dvärgar såsom de höge ryske herrarne, så hade han emellertid sin lilla dvärg, som vanligen sprang omkring under måltiden med sin bjällerprydda mössa för att roa gästerna med kvicka infall och upptåg. Men han syntes nu icke till. På någons fråga efter honom svarade Bogdan, att den lille Stenko varit så förälskad i Mariolka, att han icke ville se henne som Bulbas brud, utan hade begraft sig lefvande. Man skämtade då mycket öfver dvärgens olyckliga kärlek. Så blef en stor pastej inburen. När förskäraren drog fram knifven för att skära pastejen, kröp lille Stenko fram på bordet, skakade sin narrbjällra och sprang af och an mellan vinbägarne och konfektfaten. Han skämtade öfver sin olyckliga kärlek, han bad Bulba taga sig till vara för en sådan medtäflare som han var, och han spådde, att Mariolkas förste son skulle vara lika liten som lille Stenko.

Bulba gaf honom skrattande, men ändå icke utan en skymt af förargelse, ett rapp, som kom den lille mannen att kvida och beklaga sig öfver brudgummens rasande svartsjuka. Mariolka räckte dvärgen en bägare vin, Bulba slog till den, så att vinet utspilldes. Stenko

förklarade då, att detta skulle blifva hans död. Men som han var af ett kristligt sinnelag och älskade sina ovänner och gjorde godt emot dem, som honom hatade, ville han i testamente öfverlåta till Bulba sin mössa med tuppfjädern och sin narrbjällra.

Under tiden drack man grundligt, så att, när gästerna omsider stego upp ifrån bordet, voro både män och kvinnor ganska upprymda. Men nu skulle dansen börja, och dansa gjorde de, både gamla och unga, män och kvinnor. En och annan hade svårt att hålla sig stadigt på benen under dansen, och allt flere och flere blefvo druckne, då man alltjämt fortsatte det öfverdådiga drickandet. Några föllo omkull, man reste dem under skratt och stoj, och så fortsattes dansen. De äldre eller de mest druckne somnade i någon vrå eller nickade på någon bänk, men ungdomen dansade alltjämt.

Så drogo alla, som kunde följa med, ned till floden Tjasmin. Brudens och hennes leksystrars kransar kastades ännu en gång i vattnet. Det var dock nu ännu svårare än förra gången att följa kransens lopp i flodens små vågor. Månen lyste visserligen full och klar öfver den sorlande Tjasmin, men ändå blef man icke fullt viss, utan förklarade slutligen kort och godt, att Mariolkas krans flöt längst.

Därpå vände alla åter för att följa de nygifta till deras hem. Ehuru det var månljust, tände man dock facklor för att lysa dem genom gatorna. I den lilla staden, där alla kände Mariolka och Bulba, brunno ljus och rökverk framför alla helgonbilder, som ofta enligt kosackernas bruk hade prydnader af hvit bomull. Man gick bröllopståget till mötes och strödde hirs och nötter framför detsamma. Här och där mötte man också med vin och bakelse. Allt som oftast gjordes ett uppehåll, man sjöng och dansade och skämtade.

Först då östern började rodna, uppnådde brudparet sitt hem. De inträdde där under bugningar för helgonen, som borde skydda dem och deras hus för olyckor, sjukdomar och sorger. Mariolka knäböjde och slog tre gånger sitt hufvud mot golfvet, men Bulba nöjde sig med att buga sig djupt och lägga högra handen på golfvet. Popen raglade omkring i huset och sökte helgonbilderna, brudparet och sängen, hvarefter han framrabblade några böner och gick sin väg. Alla andra togo också afsked och lämnade de nygifta i fred.

Ivan Vasiljevitj följde den öfriga bröllopsskaran ut ur huset. Också han hade druckit mycket och kände sig allt mera förvirrad af sorlet och omtöcknad af ruset. Ehuru några af de unga männen ännu stannade kvar utanför de nygiftas hem för att sjunga och spela på guslan till deras ära, skilde han sig likväl från sällskapet och gick ned till den lilla sorlande Tjasmin, hvilken nu rodnade i soluppgången. Här var tyst och svalt. Ivan lutade sig ned öfver vattnet samt badade panna och ansikte. Huru uppfriskad han kände sig!

Då prasslade det i buskarne bredvid honom, och en pipande röst sade:

»Åh, se där den mäktige konungasonen! Knäböjer väl någonsin en själfhärskare på det viset? Skall du aldrig lära dig härskareseder? Se på mig!» Den lille Stenko tog ett vassrör i handen. »Se här är min spira!» sade han, »och här,» han pekade på mössan med tuppfjädrarne, »här är min krona! Du ler, höge Ivan Vasiljevitj, du menar, att det hänger en narrbjällra i kronan. Det är sant, ingenting är mera på sin plats. Blir icke alltid själfhärskaren sitt folks narr? Ser icke folket på hans skrud, på hans åthäfvor, på hans krona, och ler.»

»Men,» sade Ivan, som oaktadt tvagningen i floden hade litet svårt att reda sina tankar, men ändå tyckte, att Stenkos sätt att göra självhärskaren till sitt folks narr var föga enligt med verkliga förhållandet, »men det händer ibland, att självhärskaren kommer sitt folk att gråta.»

»Ja visst, höge herre, ja visst,» svarade Stenko, »dårar och narrar kunna icke alltid styra sitt eget sinne, de bli våldsamma och oregerliga. En narr ger man ett slag, en dåre spärrar man in, en härskare låter man 'antaga änglaskepnad'.»

»Tag dig i akt!» sade Ivan och hötte åt dvärgen.

»Höge herre, slå mig icke!» sade Stenko med låtsad förskräckelse och föll ned på knä framför honom och rörde med sina händer vid jorden. »Jag vill dig ju så väl.» Därpå sprang han upp. »Du är ju min son, Ivan Vasiljevitj — jag är din fader, och jag vill lära dig, hvad din värdighet kräfver. Jag vill alla väl, men de löna mig med otack. Såg du inte den där Bulba? Ännu svider mitt skinn efter hans slag, och jag ville ju blott varna honom för vackra kvinnors obeständighet. Var han inte en narr? Äro inte alla narrar?»

Ivan hade gått upp ifrån floden och fortsatte nu med dröjande steg uppåt staden. Den lille Stenko följde honom. Svalorna kretsade kring husen och kvittrade. Bien surrade i de blommande träden. Solen var uppe, men ännu var allt tyst och stilla i den lilla staden. Ivans och Stenkos väg ledde förbi de nygiftas låga hus. Dörren var ännu blomstersmyckad, men kransarne voro halfvissnade, längs ena gafveln slingrade sig en vinranka. Allt var tyst och stilla där inne, dörren var stängd och fönsterluckorna tillskjutna.

»Där inne,» sade Stenko under en rörelse med vassstrået, som han ännu höll i handen, »där inne — hvad försiggår väl nu? Kanske sofva de — kanske kysser

Bulba sin hustrus skuldra, som den skurken Tjaplinski låtit randa, och han säger: 'Stackars min älskade Mariolka, hvilken barbar han var, denne Tjaplinski! Hvilken afskyvärd bof var icke hans tjänare Mstislaw!' — Och om några veckor randar Bulba själf sin hustrus hvita skuldror med sin kosackpiska.» Stenko skrattade. »Men Bulba tycker sig inte vara någon skurk för det. Han står på sin rätt såsom husbonde och piskar upp sin hustru om lördagarne efter gammal sed. Är han inte en narr? Och Mariolka kan icke springa omkring och visa sina skråmor, som hon gjorde efter Tjaplinskis piskslängar — hon gömmer dem och älskar sin man för hans stränga ömhet. Det är ju så det heter på kosackhustrurnas språk?»

»Tig, tig narr!» ropade Ivan. Han visste, att Stenkos hade rätt, men dennes pladder plågade honom.

»Ja visst — ja visst,» fortfor dvärgen. »Inte kan dylikt pladder af en narr och en dvärg roa ers höghet, som är stor och klok? Det är dessutom sent — nej, jag ville säga bittida — det är en furstes softid nu. God natt, ers höghet! God natt, ers furstliga nåde!»

Dvärgen tog af sig mössan och kastade sig till marken på sitt ansikte.

»Se så, Stenko,» sade Ivan och sparkade sakta till dvärgen, »nog nu med galenskaper! Både du och jag behöfva sofva. God morgon eller god natt!»

»Vishet talar med narrens tunga,» sade Stenko, »sömn upplifvar dåren som den vise. Sof, Ivan Vasiljevitj. Sof och dröm om ditt rike!»

Stenko sprang skrattande sin väg. Ivan begaf sig hem, kastade sig på sin bädd och drog till sängförlåten, hvarefter han snart försjönk i en djup sömn.

Ivan hade sofvit några timmar, då han åter väcktes af narrbjällrans klingande. Han spratt till, tung i hufvudet och yrvaken. Han kände solens heta strålar på sitt hufvud. Narren hade öppnat fönstret och en luft, mättad af honungsdoft, trängde in i rummet, men på samma gång lyste solen obarmhärtigt klart på Ivans vinfläckade kläder och bleka ansikte. Bogdan Chmielnicki stod och såg ned på honom med en allvarsam blick.

»Ivan, min son,» sade narren och skakade sitt hufvud, »ungdomstiden — den ljufva ungdomstiden är snart förliden både för dig och för mig.»

»Tyst, Stenko,» sade Bogdan, »och gå din väg!»

»Gå min väg, Bogdan Chmielnicki, kan jag gå någon väg? Äro icke dina vägar mina vägar, såsom det heter i skriften? Hvart skall jag då gå annanstädes än där du är?»

»Se så, Stenko,» sade Bogdan, »gå då min väg, om du vill, den väg, på hvilken jag kom hit! Men lämna mig nu med Ivan Vasiljevitj!»

Han tog den lille mannen omildt i armen och slängde honom ut ur rummet samt stängde dörren. Därpå satte han sig på sängkanten hos Ivan och talade i dämpad ton.

»Ligg stilla,» sade han, »och hör mig! Den tokige lille Stenko har icke så orätt, det är nu snart fem år, sedan du kom till kosackerna. Fem år äro en lång tid af en människas lif — det är tid att handla.»

»Har jag då varit overksam, medan jag uppehållit mig här?» sade Ivan och sträckte ut sina lemmar på bädden. »Jag har deltagit i alla edra företag. Jag kom hit som en veklig skrifvare, hvilken aldrig handterat

vapen, aldrig ridit en häst, och jag är nu lika så vapenduglig, lika så käck ryttare som någon kosack.»

»Det är sant,» svarade Bogdan, »de fem åren ha icke gått förlorade för dig, du har lärt åtskilligt hos kosackerna. Jag önskade blott, att du helt och hållet frigjort dig från skrifvarblodet och icke vore så vek. Framgången tillhör den starke och den hänsynslöse. Men, Ivan Vasiljevitj, sådan du är, har du likväl vunnit kosackernas och deras hetmans hjärta. Och nu, min son, vill jag sända dig härifrån. Jag tänkte belöna storkanen för det bistånd han lämnat oss genom att till honom öfverlåta våra fångar. Jag kommer att skicka dem till honom under stark bevakning, och till befälhafvare för denna skyddsvakt har jag ämnat dig.»

»Och sedan, Bogdan Chmielnicki? sporde Ivan och darrade af väntan.

»Sedan, Ivan Vasiljevitj, sedan,» sade Bogdan med något högtidligt i sin röst, som om han varit en siare, »är det tid för Ruriksättens sista telning att intaga sitt säte på sina fäders tron.»

Ivan ville springa upp, men Bogdan kvarhöll honom på bädden.

»Ligg stilla!» sade han. »Vi ha säkerligen den nyfikne Stenko lyssnande utanför dörren. Du hör mig bäst så här. Stenko behöfver alls icke veta, hvad vi tala om.»

»Hvart tänker du sända mig?» sporde Ivan. »Det är — det kan icke vara din mening, att jag skall uppmana kanen att bryta in i mitt land och med hans hjälp eröfra mina fäders tron!»

»Hvarför icke?» svarade Bogdan och fäste sina skarpa ögon på Ivan.

»Emedan vårt land och vårt folk lidit allt för mycket af de otrogne,» svarade Ivan.

»Se där ha vi åter hänsyn och hänsyn,» sade Bog-

dan med en viss otålighet. »Har jag icke själf påkallat kanens hjälp emot polackerna? Men det var i alla fall icke till kanen jag ville sända dig. Jag tänkte sända dig till svenskarne.»

»Det är ju så långt till dem», invände Ivan.

»Afbryt mig icke!» återtog Bogdan. »Svenskarne äro ett stridbart och klokt folk. Man säger, att ingen påkallar deras hjälp förgäfves. Protestanterna i Tyskland anropade dem om hjälp, och genast stod deras hjältekonung i hjärtat af Tyskland. Han föll, men man talar om de underbara bedrifter, som hans efterlefvande generaler utfört i Tyskland. Dessutom voro dessa svenskar din farfaders vänner. Han kallade dem till bistånd, och de kommo. Det var med deras hjälp, som din farfaders frände, Mickail Vasiljevitj, Skopin-Sjujskij, slog den falske Dmitrij, honom, som man kallade »skälmen i Tusjino». Du skall gå tillbaka till din farfaders vänner. Man säger ju för öfrigt, att Ruriksätten en gång i tiden utgått från landet på andra sidan hafvet. Svenskarnes land är således din ätts hemland.»

Ivan teg alltjämt och Bogdan fortsatte.

»Du förstår, att dina vänner bland kosackerna skola sörja för, att du blir utrustad, kanske icke efter ditt stånd, men åtminstone efter vår bästa förmåga.»

»O Bogdan Chmielnicki,» sade Ivan, »huru skall du kunna» —

Bogdan afbröt honom leende: »Potockis krigskassa var väl försedd, och de polske panerna äro ena riktiga sprättar. Där funnos i lägret praktfulla dräkter af guldsömmadt siden och sammet och gyllenduk och blyant. Där funnos spetskragar och guldkedjor jämte annat mer. Kosackerna skola ingenting spara för att utrusta sin lärjunge.»

»Men huru skall jag någonsin kunna vedergälla eder allt detta?» sade Ivan.

Bogdan lät höra en långdragen hvissling.

»Äro vi nu där, Ivan Vasiljevitj? Ja, det är sant, så oegennyttig är egentligen icke min plan. Svenskarne äro polackernas fiender, de äro således kosackernas naturliga bundsförvanter. Jag skulle helst vilja behålla Ukraina som ett självständigt furstendöme. Det har varit min dröm från ungdomen, och jag vill icke gärna släppa den. Men mitt land ligger kringgärdadt af fientliga riken, och om vi icke skulle kunna bevara vår frihet, hvart skulle vi då vända oss?»

»Tatarernas kan är ju din vän och bundsförvant?» framkastade Ivan.

»Ja, kan har varit en nödhjälp, men har mer än en gång förrådt oss. Jag litar icke på honom. Jag anar, att han än en gång kommer att visa, det jag aldrig bort inlåta mig med den, som är kristenhetens fiende. Om turken gäller detsamma.»

»Tänker du då att underhandla med polackarne? De borde inse, att du icke är att försmå såsom vän, när du visat, hvad du förmår såsom fiende.»

»Aldrig kan jag sätta min lit till de polske panerna,» svarade Bogdan med häftighet. »Åh, jag har sett alltför mycket af deras opålitlighet, rofgirighet och grymhet.»

Ivan kunde icke undertrycka ett leende. »Kom ihåg, hvad du själf sade: Væ victis!»

»Ja», ropade Bogdan, »trefaldt ve dem, som besegras af polackarne. Tror du, att jag glömt, när Jeremiasz Visnoviecki segrat, huru han då plågade sina fångar, huru han stod bredvid bödlarne och uppmuntrade dem. Hans ord: »Pina dem! Pina dem! De måste känna, att de dö!» genljuda ännu i mina öron jämte männens förtviflade dödsskri, kvinnornas och barnens kvidan. Aldrig ger jag mig under Polen.»

»Jeremiasz Visnoviecki är af litavisk släkt,» invände Ivan.

»Sant; men han hade bytt om både tro och land och är nu en polack,» genmälte Bogdan. »Nej, vi kunna icke finna något bättre stöd än i Ryssland. Jag har en gång gjort en framställning därom till tsaren Michael Feodorovitj — Gud fröjde hans själ i paradis! — men han vågade icke. Måhända har hans son mera mod. Men så länge jag kan, håller jag ut, och om jag kunde hålla ut, tills en ny härskarätt eller rättare sagdt den gamla härskarätten ånyo kommer på tronen, då, Ivan Vasiljevitj, väntar jag, att kosackarne skola finna icke blott en nådig härskare i Rysslands tsar, utan en vän och broder.»

»Bogdan Chmielnicki,» sade Ivan med strålande ögon, »var säker därom!»

»Man glömmer ofta i lyckans dagar sina vänner i olyckan,» genmälte Bogdan, »men jag vill tro, att det blir, såsom du säger, Ivan Vasiljevitj. Och nu är saken afgjord. I morgon drager du till kanen och sedan till svenskarne.»

»Ske alltså,» svarade Ivan. »Men om nu svenskarne, hvilka nyss slutit fred i Tyskland, skulle vilja njuta fredens frukter och vore obenägna att åter kasta sig in i ett krig?»

»Var obekymrad!» lugnade honom Bogdan. »Svenskarne äro ett allt för äfventyrslystet och dessutom öfvermodigt folk. De skola icke tocka. Men för att ändå hafva två strängar på en båge — de hafva en drottning, som härskar öfver dem, Ivan Vasiljevitj.»

Ivan rodnade. »En kätterska!» utbrast han.

»En furste måste främst tänka på statssaker. Polens konung Vladislav eftersträfvade hennes hand, ehuru hon också för honom var en kätterska, änskönt hans fränka i tredje led. Hon lär vara ung och ganska be-

haglig att se på, liten och ljuslett, men lärd som själfva satan. Då får du se till att komma ihåg din latin och hvad annars du lärt, Ivan Vasiljevitj. Det oaktadt skall hon kunna rida som en kosack och dansa som — Mariolka.»

»Huru vet du allt detta, Bogdan Chmielnicki?»

»Jag har hört det från Transsylvaniens furste. Du vet, att han skulle hjälpa svenskarne emot kejsaren. Den krukan! Han vågade icke gå ett steg för sig själf utan skrek, att svenskarne skulle ledsaga honom, liksom han varit en liten pojke på tröskeln till ett mörkt rum. Emellertid kan du taga vägen genom Transsylvanien. Där kan du få höra mycket, som länder dig till gagn.»

»Genom Polen lär jag nog icke vilja fara,» mumlade Ivan mera för sig själf än till Bogdan.»

»Ja, och så huru är det med språket?» sporde Bogdan. »Jag menar det svenska.»

»Jag har tjänstgjort i Moskwa såsom tolk åt det svenska sändebudet,» svarade Ivan. »Det var en fasligt stolt herre, men annars ganska välvillig. Hans folk berömde honom mycket.»

»Således är också den saken undangjord,» sade Bogdan och räckte Ivan sin hand, hvilken denne fattade och kvarhöll emellan sina.

»Det återstår mig då icke annat än att tacka dig lille far, Bogdan Chmielnicki, för all din godhet och säga farväl,» sade Ivan med en suck.

»Hvad? Jag tror, du är sorgsen. Du har ju bidat så länge på handlingens ögonblick, skall du då icke vara vid gladt mod nu?»

»Nej,» bröt det fram från Ivan, »jag kan ej vara annat än sorgsen. Under fem år har jag växt fast här, du har varit som min fader, din son Jurij och Bulba och Tarass hafva varit mig såsom bröder. Det är mig liksom vore jag en ört i Ukrainas jord, hvilken den

forsande vårfloden rycker upp och för till andra nejder. Kanske skall den hinna dit, men troligen måste den förgås.»

»Men så haf då mod, Ivan Vasiljevitj!» bannade Bogdan helt vänskapligt. »Hvem vill du skall antaga sig din sak, om du själf ger den förlorad?»

»Ja hvem?» upprepade Ivan icke utan bitterhet. »Hvem, när mina vänner kosackerna icke vilja förlita sig på min rätt och tro på min lycka? Annorlunda förhöllo sig kosackerna emot de båda Dmitrij, och de voro dock bedragare.»

Bogdan Chmielnicki knep tillsammans sina ögon och såg på Ivan med en listig blick. Han smålog och sade:

»Drag dig till minnes, Ivan Vasiljevitj, huru dessa falske Dmitrij slutade. Den första dödades i sitt palats, just då han firade sin förmälning med den polska Marina Muiszch. Din farfader utspred, att han tänkte mörda de ryske bojarerna och blifva påfvisk som polackerna. Hans lik, utstyrdt med narrmask, framställdes på afrättsplatsen emellan en säckpipa och en skallmeja. Den andre Dmitrij-skälmen i Tusjino hann icke ens så långt, innan han mördades. Jag ville, att du, Ivan Vasiljevitj, skulle bygga på en bättre grund och gå till mötes ett ärorikare öde.»

»Men dessa män,» utbrast Ivan, »hafva åtminstone under en tid — låt vara en kort tid — känt maktens sötma. Dmitrij tågade in i Moskwa, folket jublade honom till mötes, på hans hufvud sattes tsarernas juvelprydda krona.»

»Ja det var så, och hade icke din farfader ständigt bedyrat, att Dmitrij vore en bedragare eller denne haft mod att icke benåda din farfader, då han redan lagt sitt hufvud på stupstocken, så kanske Dmitrij eller hans son efter honom ännu suttit på Moskwas tron,

sålunda grundande en ätt af bedragare. Men låtom oss icke tala om detta. Kosackerna äro nu mera icke så mäktiga som förr. De ha uttömt sina krafter i striden mot polacker, turkar och tartarer, för att icke tala om de ryska krigen.»

»Men de ha också tillväxt i styrka genom flyktingar från dessa folk,» invände Ivan.

»Ja väl, manstarka äro vi nog,» medgaf Bogdan med tillfredsställelse, »men, som jag redan sagt dig, Ivan Vasiljevitj, måste vi tänka på en öfverherre. Måtte helgonens böner utverka, att den härskare, som då råder öfver det moskovitiska väldet, är Ivan Vasiljevitj. Stå nu upp och sök ut åt dig en passande utstyrsel af det polska bytet. Jag skall sörja för en tillräcklig reskassa. Tag sedan farväl af dina vänner. Bulba följer dig ett stycke på vägen, oaktadt han är nygift. Tarass följer dig ända till kanen, hjälper dig att bevaka fångarne och tager befälet öfver truppen på hemvägen. Med honom kan du sända mig ett bref, huru du vidare bestämmer din färd. Kanhända finner du något venetianskt fartyg hos kanen. Dessa djärfva sjömän råkar man öfverallt. Måhända kan du lika väl förtro dig åt dem som fara till Transsylvanien. De pläga hafva godt besked om andra länder, och du torde kunna få veta lika mycket af dem om Sverige och dess unga drottning, som du får veta i Transsylvanien. Säkert belönar kanen dig för fångarne, som du bringar honom. Behåll, hvad du får! Du måste kunna uppträda med glans bland de stolta svenskarne, och du måste kunna göra ett fördelaktigt intryck på den unga drottningen.»

Bogdan gick. Ivan sprang upp från sängen, där han hvilat. Var det möjligt eller hade han drömt? Hade nu det ögonblick kommit, som han väntat på under fem långa år? Han måste drömma.

Ivan sköljde öfver ansikte och hufvud med friskt

vatten, som Kostka bar in. Denne tog bort de nedfläckade festkläderna och lade fram en vanlig dräkt för en kosack-botnik eller kapten. Kostka yttrade ingenting under det att han biträdde sin herre, men då denne var klädd sade han:

»Jag har redan börjat att packa.»

»Godt. Du kan fortsätta, jag förlitar mig på dig,» svarade Ivan och Kostka gick.

Då Ivan blifvit ensam, drog han fram sitt kors från bröstet. De rättrogne ryssarne fingo på denna tid alltid ett kors af sina gudfäder, hvilket vid döpelsen hängdes om halsen och som de sedan aldrig aflade. Det, som Ivan nu drog fram, liknade ett något klumpigt silfverkors, men då han tryckte på en fjäder, visade det sig, att detta blott var ett fodral för ett annat inre kors af utsökt arbete, med inläggningar af dyrbara pärlor, smaragder och rubiner. Detta kors utgjorde en gåfva från knes Trubetskoj, och det var i själfva verket den enda dyrbarhet, som Ivan ägde.

Ivan hade själf icke vetat, huru dyrbart detta kors var, förrän Kostka förde honom till hans moder, som på dödsbädden uppenbarade för honom hans höga börd. Under oroligheterna efter hennes svärfader Vasilij Ivanovitj Sjujskis afsättande hade hon förlorat den egendom, han skänkt henne, och hvad hon kunnat rädda af smycken och dyrbarheter, hade hon offrat för att skaffa sin son en lärd uppfostran, så vidt det kunde ske, och åt sig själf en fristad i ett af Moskwas kloster.

Ivan var vid moderns död aderton år och podiatjij eller skrifvare. Han hade hittills fört ett stilla och obemärkt lif, då den döende modern inkastade äregirigheten i hans själ såsom en eldbrand. Han förlamades först af denna underrättelse, han drömde i stillhet, medan hans hand mekaniskt afskref, hvad som förelades honom, han drömde stora drömmar om makt och ära.

Han, den fattige skrifvaren, hvad skulle han icke en gång få upplefva? Skulle man icke komma till honom en dag och säga: »Du är vår rättmätige tsar, du är den siste af Ruriks ätt. Befall öfver oss! Romanoverna äro inkräktare.»

Men denna så länge närda dröm gick aldrig i uppfyllelse. Ingen visste heller, hvad han bar inom sig, ingen kände hans hemlighet mer än Kostka, hans äldre kamrat, som alltid bemötte honom som sin herre. Han byggde stolta luftslott och reste våning öfver våning. Alla hans tankar voro riktade åt detta håll och han försummade sitt arbete, han slarfvade för att få det färdigt i rätt tid. Och så hände en dag, att han stjälpte bläckhornet öfver en nyss slutad afskrift af ett fördrag med England. Förskräckt rusade han upp och bort från det hus i den tyska sloboden eller förstaden, där han plägade arbeta. Han måste bort från Moskwa.

Han tyckte sig höra, huru någon sprang efter honom. Men han vågade icke uppehålla sig så mycket som att se efter, hvilken den var, som förföljde honom. Han hade ingen annan tanke än att komma undan. Han sprang ett stycke längs den lilla floden Moskwa. Så såg han en liten båt vid stranden, han lösgjorde den och styrde ut på vattnet. Var han förföljd? Ännu i dag kunde han icke säga med visshet, om så var händelsen. Måhända — måhända också icke.

Under dagen låg han dold i vassen vid floden, under natten rodde han framåt. Just som han skulle lämna sitt gömställe den andra dagen, stod Kostka på stranden. Denne ropade och vinkade. Ivan lade i land och Kostka kom ned i hans båt. Kostkas första handling var att kasta sig ned framför Ivan, kyssa hans kläder och händer. Hans andra att på båttoften framsätta en måltid af kallt kött, bröd och vin. Och Ivan åt med begärlighet. Han hade icke förtärt något sedan

han lämnade Moskwa, men hans sinnesrörelse hindrade honom från att känna hungern. Då han nu var mätt, kände han ett obeskrifligt välbefinnande. Kostka bredde ut sin kappa i båten och Ivan lade sig på den, medan Kostka rodde framåt. Luften var så sval. Moskwa sorlade så stilla, och Ivan vaggades till sömns.

Då han vaknade, sken månen öfver vattnet. Kostka omtalade för honom, att en stor eldsvåda hade härjat Moskwa. Nu, fortsatte han, skulle de tillsammans gå ut för att vinna lyckan. De färdades några dagar på floden. Kostka hade varit mera förutseende än Ivan, han hade tagit pengar med sig. Han kunde köpa mat, och han kunde också tillreda den. Han tog alla omsorger på sig.

Så kommo de ut på floden Oka, men föllo då i händerna på en trupp kosacker, som hade ströfvat ända dit upp. De blefvo vänligt upptagna bland dem. Hetmanen Bogdan Chmielnicki visade sig alltid som en fader för Ivan, och i denna kloka och beräknande mans hägn började hans obestämda drömmar att antaga fastare form. Han började förstå, hvart han syftade, och han erfor understundom en med oro och tvekan starkt bemängd längtan att få handla, att få taga sitt öde i sina egna händer. Nu var ögonblicket kommet, och nu kände han likväl mera saknad och sorg öfver att lämna Czigrin än gladt mod och fast tillförsikt.

Ivan afbröts i sin tankegång af den lille Stenko.

»He, he, min son Ivan, narr och son af en narr!» ropade dvärgen. »Du tänker då lämna Czigrin. Hvarför så brådtom, ers höghet? Hvarför icke dröja ännu i fem år och lära mera narraktighet? Kanske är det icke tillräckligt. I sanning, min son, du borde icke göra dig någon brådska.»

Vanligen tålde Ivan den lille dvärgens stickord, ofta skrattade han åt hans skämt, men i den sinnes-

stämning som han nu befann sig, retade och smärtade honom narrens ord.

»Gå!» utbrast Ivan förargad och gjorde en betecknande åtbörd mot dörren.

»Ers höghet, tag icke illa upp, att jag inte lyder!» svarade dvärgen. »Jag har ännu många faderliga råd att gifva, som icke böra missaktas af den, som eftersträfvar mitt yrke.»

Detta var för mycket för Ivan. Han öppnade dörren och gaf narren en spark, som förpassade honom ut ur rummet. I det yttre rummet stod en bänk, narren slog emot den och man hörde ett klingande ljud. Då dvärgen reste sig, låg det lilla kors, som hvarje rätttrogen ryss mottager vid dopet, krossadt vid hans fötter. Den lille Stenko utbrast i klagan och förbannelser.

Men Ivan var för mycket upptagen af sina egna tankar, för att ägna honom någon uppmärksamhet. Ivan ropade »Tig! tig! Kostka skall gifva dig ett kors i stället.»

»Ett kors!» skrek Stenko. »Ett kors, men icke det, som jag fick i dopet. Ivan! Ivan! Jag har intet kors att framvisa på den yttersta dagen. Jag blir ansedd som hedning och muhammedan.»

Ivan ruskade honom i armen. »Jag vill ju gifva dig ett annat kors, men tig! tig!» Han gick ifrån dvärgen och stängde dörren, i det han ännu en gång ropade: »Kostka skall gifva dig ett annat kors.»

Dvärgen gick gråtande sin väg och förbannade både Ivan och sitt olycksöde. Ivan erfor en obestämd känsla af sorg, nästan af ånger, men han bemannade sig och gick ut för att säga sina vänner farväl, medan Kostka höll på att packa.

Inom kort voro hans packor i ordning, han hade präktiga dräkter och smycken i öfverflöd samt därjämte en välförsedd börs. Och Bulba hade till slut skänkt honom sin fånge Stefan såsom kammartjänare. En trupp

kosacker höll utanför Bogdans hus. Ivan tog befälet öfver den. Han red på en liflig polsk häst, och Stefan förde två präktiga handhästar för hans räkning.

Bogdan och hans son Jurij kommo båda ut och stego till häst för att följa Ivan ett stycke på vägen. Bogdan red på Ivans högra sida, Jurij på den vänstra. Öfverallt, där de redo fram, syntes vänliga ansikten, kvinnorna vinkade med sina hufvuddukar och kosackerna saluterade med sina sablar eller pikar. Ivan tillropade dem alla vänliga ord. Hans hjärta var fullt af saknad, och hans förhoppningar och drömmar voro liksom kväfda.

Helt nära stadsporten stod Bulba utanför sitt lilla hus, färdig att stiga till häst. Ivan måste stanna, skaka hand med Mariolka och säga henne ännu ett farväl. Då han red därifrån, kastade Mariolka en högröd blomma till hans bröst. Ivan tog den, böjde sig ned mot sadelknappen, liksom han hälsat en förnäm dam, och red ut ifrån Czigrin.

Då stack den lille Stenko fram sitt förgråtna ansikte bakom ett hörn af huset. Han hotade med sin hand åt Ivan och sade halfhögt: »Kanske kommer den dag, då det blir min tur att ropa till dig: Tig! tig! när du kvider och klagar. Då känner jag mig hämnad.»

Men Kostka tänkte inom sig: »Må de komma, tsarens utskickade! De skola nu icke finna oss.»

De redo tysta en stund, så började de tala om helt likgiltiga ämnen. Orden kommo långsamt och dröjande, tankarne gingo andra vägar. Efter ett par timmars ridt på den släta steppen höll Bogdan inne sin häst och sade Ivan ett sista farväl, hvarefter han vände åter mot Czigrin. Gång efter annan vände han sig om och såg efter Ivan. Solen glänste på dennes hatt, hvarifrån gröna och hvita fjädrar svajade, och på hans långa, ljusa hår, som han aldrig ville låta skära. Det var ju ett vittnesbörd om hans nordiska härkomst.

»Hvarför ser du så mycket efter Ivan, fader?» sporde Jurij slutligen.

Bogdan smålog och svarade: »Jag undrar, hvilka öden jag sänder honom till mötes. Moskwas tronkräfvare hafva varit föga lyckosamma.»

»Men, fader, så voro de ju också bedragare,» invände Jurij.

Hans fader blef honom en stund svaret skyldig, därpå sade han: »Är du fullt säker, att Ivan är något annat, fastän han själf tror på sitt bedrägeri.»

Han gaf sin häst lösa tyglar och red i starkt galopp tillbaka till Czigrin.

II.

I den stora öppna spisen brann elden och spridde ett ostadigt ljus öfver den rymliga salen. Man skymtade de ekpanelade väggarna, de höga, men smala och med blyinfattade rutor försedda fönstren, och det massiva, kassetterade bjälktaket. Rundt omkring ofvan ekpanelen pryddes väggarna af tapeter — präktiga, så kallade Arrasväfnader — af omväxlande bibliskt och mytologiskt mönster. De olika taflor, som de framställde, skymtade fram icke olika bilderna från en laterna magica. De darrade och skiftade mot en mörk bakgrund, för att sedan försvinna och liksom utplånas.

Framför elden i en stor länstol satt en dam, som visserligen icke mera var ung, men som ännu bar spår af en ovanlig fägring. Och framför henne stod en spinnrock, hvars elfenbenssirater glänste och skimrade mot de ljusa, blanka tågor, som voro virade om rockhufvudet. Hon drog ut de fina linnetågorna med sina hvita ringprydda fingrar, och hennes små fötter hvilade mot trampan. Hjulet svängde omkring med ett sakta surrande.

Detta ljud utgjorde ett slags ackompanjemang till en lutas dämpade toner, ty på andra sidan om eldstaden satt på en broderad sammetsdyna en ung flicka med detta instrument i sitt sköte. Hon rörde lekande

lutans strängar och de smekande välljuden sväfvade som fjärilar kring rummet. Eldskenet föll klart öfver den unga flickans ljusa hår, som låg i lockar öfver axlarna ned emot det smärta lifvet, hvilket omslöts af en mörk violblå tröja af sammet. Då hon sålunda en stund låtit sina fingrar leka på lutan, grep hon kraftigare i strängarne och började sjunga:

»Sköna, hjärtans tröstliga bild, mins ögons
Enda lust och rosamma fägnad; du, som
Väcker i mitt sinne så kyska, goda
Heliga tankar!

Jag bekänner mig hafva gjort ett lyckligt
Byte. Eld och brand äro släckt och slitna;
Ära, dygd och blygd i mitt unga hjärta
Plantad i stället.

Klara sköld, och du! däruti jag finner
Skrifven all min lycka: du äst mig kommen
Af en kär, hjärt-älskelig hand; den jag skall
Vyrd' utan ända.»

Så tystnade sången. Redan vid de första tonerna hade den spinnande damen upphört med sitt arbete och blott lyssnat. När sången var slut, satte hon spinnrocken åter i gång och sade med en behaglig röst:

»Tack för sången, jungfru Karin! Den är ny och för mig okänd.»

Den unga flickan vände hufvudet åt fru Margareta och sade;

»Min moderbroder sände förlidne med posten några blad, som han låtit afskrifva åt far kär, och bland dem var denna lilla sång. Den lär, eftersom han skref, vara för första gången sjungen vid drottning Kerstins hof för ett halft år sedan.»

»Huru veten I det så noga, jungfru Karin, när den sjöngs första gången?» sporde fru Margareta.

»Jo,» svarade jungfru Karin, »min moderbroder förtalde, att då drottning Maria Eleonora besökte sin dotter på Stockholms slott, lät drottning Kerstin henne till ära uppföra en balett. Assessor Stiernhielm hade diktat den och han kallade sitt verk 'Den fångne Cupido'. Och vardt den sång, hvilken jag nyss förde fram, sjungen af Cupido, som Diana afväpnat, men som själf var förälskad i henne och låtit måla hennes beläte i silfverfältet på sin sköld.»

»Det var en sällsynt occasion att fira,» sade fru Margareta, »och assessorn har lyckats mycket väl, åtminstone med denna visa.»

»Min moderbroder prisade mycket allt tillhopa,» återtog jungfru Karin, »men för far kär passade icke sången.»

»Finner riksrådet ännu tid att leka på lutan, i trots af alla sina besvär såsom riksråd och generalguvernör?» sporde fru Margareta.

»Ja, sin luta håller han nog kär,» svarade jungfru Karin. »Det var, såsom man förtalt mig, hos den som han sökte tröst, när han kväst och krank och bedröfvad öfver konungens död kom hem från kriget. Han var då föga färdig i konsten, enär hans händer voro mest vana att handtera vapen, så att strängarne på lutan brusto, när han lekte på dem. Han måste skrifva till moderbroder att skaffa honom grofva strängar och låta afskrifva lätta stycken åt honom. Sedan har han vunnit mycken färdighet, och nu brista icke strängarne under hans fingrar.»

Under det att hon talade, inkom en tjänare i rummet och stannade vid dörren, väntande att samtalet skulle afstanna. Då jungfrun tystnade, steg han fram under en djup bugning och sade på tyska:

»Här utanför stadsporten håller ett följe män. De säga sig vara sända af furst Rákóczi i Transsylvania till drottningen af Sverige och de begära att få hvila öfver i staden, och hauptmannen spörjer, om man skall gifva dem lof.»

Fru Margareta såg betänksam ut och sporde, om det var ett talrikt sällskap.

»Tämligen talrikt,» svarade tjänaren, »omkring femtio män, såsom det tyckes.»

»Då skola de icke kunna intaga Stralsund,» sade jungfru Karin på svenska. »Kunde man icke gifva dem lof?» fortfor hon leende. »Det vore ju alltid en omväxling, fru Margareta, under den tid, som eder herre vistas i Golnow.»

Fru Margareta smålog. »Låt de främmande sändebuden komma in,» sade hon, »men säg åt hauptmannen, att man håller uppsikt öfver dem, så att de intet företaga, som kan vara oss till men, hvarken med att spana eller speja eller på annat vis. För deras förplägning i afton må man draga omsorg. I morgon lära de väl söka härberge hos en tavernare. Låt sedan inbjuda sändebudet själf till aftonmåltid här.»

Tjänaren gick. Om en kort stund hörde man hornsignaler och vapenslammer, hästtramp och rop. Jungfru Karin hade gått fram till fönstret och såg utåt borggården.

»Det ser ut att vara ett ansenligt följe, så vidt jag kan skönja vid ljuset af blossen,» sade hon. »Där äro fyra smådrängar, och fyra, som föra handhästar, och där tyckes han själf vara, sändebudet. Han bär en sobelbrämad kappa och rider en polsk häst, såsom det tyckes. Hans långa hår faller ned öfver axlarna, och han är ljuslett, som vore han från ett nordligt land. Men den mannen, som rider honom närmast, är stygg till utseendet. Åh!» ropade hon och sprang förfärad

inåt rummet, »han såg hit upp, och han har något så osällt i blicken.»

Fru Margareta smålog åt hennes förskräckelse.

»Åh, jemine,» sade hon och lade sina armar liksom skyddande omkring jungfru Karin, »är det för en hjältes dotter att blifva skrämd af en främmande mans blick?»

»Jag beder eder, fru Margareta allra käraste, låt icke den mannen komma här in!» ropade den unga damen. »Han ser ut som en trollkarl eller en skarprättare.»

»Jag vet icke, om jag kan hindra, att sändebudet tager någon med sig hit till aftonmåltiden,» svarade fru Margareta. »Det vore för visso önskligt, att min käre herre hade varit tillstädes, men vi vänta honom åter först i morgon vid pass denna tiden från hans resa till Golnow.»

Jungfru Karin ryste till, men började därpå att skratta.

»I hafven rätt, fru Margareta,» sade hon, »och troligen skulle far kär le och bele mig, om han sett mig, huru förskräckt jag blef, som ett litet barn för ett mörkt rum. Jag tror nästan, att jag äfven skrämde eder, allra käraste fru.»

»Ja, därtill,» skämtade fru Margareta, »tarfvas sannerligen icke mycket. När min herre är borta, känner jag mig så osäker, ehuru jag väl borde vara härdad och van vid lifvets skiften, då jag sett mer än fyra tiotal af år gå förbi under krig och farligheter. Och nu skulle ju vara fred. Men, kära jungfru, det förefaller mig understundom, som vore freden mera bedräglig än kriget. Då visste man, hvad man hade att rätta sig efter, eller såsom det står i Skriften: Vår hand emot hvar man och hvar mans hand emot oss. Nu däremot hafva vi fullt med falska vänner, som stå efter vårt fördärf

och gärna skulle vilja skada oss. Brandenburgaren vill oss fuller illa, och polackarne smida planer emot oss. Men Gud är vårt värn; det hafva vi mer än en gång sett och erfarit.»

»Amen!» sade jungfru Karin andäktigt. »Och vaksamme äro våra generaler, och vårt namn är för visso redoutabelt i alla land och hos alla folk,» tillade hon med självkänsla.

»Visserligen,» bekräftade fru Margareta och gick tillbaka till sin spinnrock, medan jungfru Karin hängde upp sin luta på ryggstödet af en bänk och närmade sig fru Margareta.

»Allra käraste fru,» sade hon och lade handen på hennes axlar, »hafven I hört några nyheter från Strassburg?»

Fru Margareta skakade på hufvudet.

»Gud bättre!» svarade hon. »Göran låter föga höra af sig, men från Gösta hade vi bref förliden.»

Den unga flickans ögon glänste till vid dessa ord. Kanske hade hon sport efter Göran för att få höra något om Gustaf.

»Det är föga att uträttta nu i Riga,» fortsatte fru Margareta, »och föga att vinna, sedan kriget är slut. Men Gösta har hälsan, sedan han genom mitt råd botat sin lefversjuka.»

»Hvad rådden I honom då till, fru Margareta?» sporde Karin.

»Jag rådde honom att höra upp med att dricka mumma och att icke dricka för mycket vin heller, men i stället af torrt bröd och torr malört tillsammans med ättika baka sig ett plåster att lägga på magen.»

»Och det hjälpte?» sporde jungfrun.

»Ja visst. Näst Gud hjälper det,» förklarade fru Margareta.

»Huru lefver han annars i Riga?» sporde Karin vidare.

»Där finnas icke många nöjen,» svarade fru Margareta, »och utom hans kompaner i tjänsten har han föga umgänge. Understundom besöker han landtrådet Bernhard von Gerttens hus. Han har varit i fält under de svenska fanorna, och synes det hemmet, änskönt fattigt, vara det, där Gösta trifves bäst.»

Fru Margareta tystnade, och Karin sade icke heller något vidare. Det hade måhända varit henne kärt att höra något mera om det hus, där Gösta Horn trifdes bäst, men hon sporde ingenting därom. Hon tog lutan och satte sig åter på dynan framför elden, men hon lekte icke på strängarne, hon stirrade in i elden och suckade. Fru Margareta spann under tystnad. Elden falnade mer och mer, och mörker bredde sig öfver rummet, tills en småsven kom in och tände de tjocka vaxljusen i silfverstakarne på bordet och i de mässingsarmar, som voro fästa i ekpanelen.

Strax efter, sedan detta var gjordt, syntes en annan smådräng, klädd i rödt livré med silfver. Han bugade sig vördnadsfullt vid dörren och sade på tyska:

»Min herre, hans nåde Johannes Sinensis, beder att få uppvakta den högborna frun.»

Fru Margareta böjde samtyckande på hufvudet och smådrängen försvann.

»Johannes Sinensis!» sade fru Margareta eftersinnande. »Hvarest har jag hört det namnet förr? Kom mitt minne till hjälp, allrakäraste jungfru Karin!»

»Det kan jag icke,» svarade flickan, »jag minner mig icke att hafva hört det tillförene.»

»Johannes Sinensis!» envisades fru Margareta. »Johannes Sinensis! Det har en så bekant klang, men jag vet icke nu, i hvilket sammanhang jag hört det.»

Hon afbröts i sin tankegång genom en tjänare, som anmälde Johannes Sinensis.

Fru Margareta tog då plats i en ansenlig stol, klädd med gyllenläder, under en himmel eller baldakin af sammet. Omedelbart efter tjänaren kom Johannes själf,

Det var en man af föga mer än medellängd, men till följd af sin smärta växt föreföll han kanske längre. Hans ansikte var långt med böjd näsa och ljusbruna, något guldskiftande ögon med en beslöjad blick. Hans ljusa hår låg efter tidens sed i lockar ned på axlarna, och ett par uppåtvridna knäfvelbårar eller mustascher gåfvo något käckt åt hans utseende, som det annars måhända skulle saknat genom det veka draget öfver de röda, fulla läpparne och hyns ljusa färg.

Hans dräkt var dyrbar. En tröja af brun sammet, fodrad med mård, öppnade sig öfver en lifrock af samma tyg och färg, tillknäppt med knappar af ädel metall. En tjock guldkedja doldes till hälften af hans dyrbara krage af venetianska spetsar. Öfver ena axeln låg ett bredt gehäng af guldsömmad, gulbrun blyant, och vid sidan hängde ett svärd med gyllene fäste. På hufvudet bar han en sammetsmössa, fodrad och brämad med mård, hvilken han dock tog af sig och höll i handen, när han trädde inom salsdörren.

Fru Margareta steg upp från sin stol och gick dröjande tre steg för att möta sin gäst, och denne skyndade fram för att hindra henne från att göra sig omak, hvarvid de gyllene sporrarne på hans af mycket ljusgult läder förfärdigade stöflar klingade mot hvarandra.

»Värdigas ursäkta, högborna dama,» sade han bugande och på svenska, men med en finsk brytning, »att jag kommer så sent, sedan stadens portar redan varit stängda, och väcker oro i fästningen; men vägarne äro dåliga och våra hästar voro uttröttade. Vi äro eder tacksamma, högborna fru, att I icke nöd-

gaden oss att tillbringa natten på öppna fältet utanför staden.

»Var välkommen till Stralsund, högbyrdige herre,» svarade fru Margareta. »Det är oss en glädje, att Gud allsmäktig beskärmat edra vägar och fört eder med hälsa hit till denna stad. Vi beklaga blott, att vi i min käre herres frånvaro icke mäkta att mottaga och undfägna eder såsom vederborde.»

Ett leende spelade kring främlingens ljusa mustascher, då han svarade:

»Högborna, estemerade fru, var utan bekymmer för den skull! Vi hafva så länge uppehållit oss på resor och alldeles kommit ur vanan att tänka på slik hugnad, som redan möter oss i denna beprydda sal med sin värme, sina bänkar med mjuka hyenden och, främst af allt, att vi få njuta högborna och lysande damers sällskap.»

»I gören mig helt skamsen genom så mycken artighet,» svarade fru Margareta. »Min herre är, såsom jag redan sagt, faren bort i viktiga ärenden, men han kommer åter i morgon, om intet oväntadt faller före, och under tiden gör den högborna jungfrun Katarina Lillie mitt ringa hus den äran att vara dess gäst.»

Johannes Sinensis kastade en snabb blick på den unga flickan och han bugade sig höfviskt. Hans blod rusade så häftigt till hans hjärta, att han bleknade. Han hade alltid varit svag för fagra kvinnor, men denna unga jungfru föreföll honom såsom den däjeligaste, hvilken han sett. Ljus, såsom det ägnar en nordens dotter, och med det karaktäristiska stolta draget öfver de röda buktiga läpparne och i de stora grå ögonen syntes hon, smärt och högväxt, liksom en drottning bland kvinnor.

Jungfru Karin böjde sitt hufvud för att besvara hans hälsning och såg honom rakt i ögonen. Han kunde

icke uthärda den blicken, han tvangs att sänka sina ögon, och han framstammade några osammanhängande ord om den »allra skönaste dama.»

Hon smålog högdraget. Så småler en furstinna, då hon mottager sina undersåtars hyllning, men hon sade intet. Johannes Sinensis längtade efter att få höra klangen af hennes röst, men han måste ju underhålla samtalet med fru Margareta Boije, och det fördes med långa uppehåll. Fru Margareta brydde sin hjärna för att påminna sig, hvad hon hört berättas om Johannes Sinensis, och hvem hon hört tala om honom. Men han tog knappast ögonen från Karin Lillie och svarade förströdd på sin värdinnas ord. Under tiden framdukades aftonmåltiden.

Fru Margareta bar fram en bägare spanskt vin åt sin gäst och bad leende jungfru Karin att kredensa den. Jungfru Karin skakade på hufvudet och yttrade sakta några ord till fru Margareta, hvarefter denna lämnade bägaren till Johannes Sinensis och bad honom göra besked ändå, ty jungfrun liksom drottningen drack icke vin. Han tömde bägaren med en bugning för sin värdinna och hennes kvinnliga gäst. Maten bars fram. Det var enkla, kraftiga rätter, men den låg på silfverfat.

Sedan man ätit, sporde fru Margareta, om icke gästen vore trött och kräfde ro. Men han förklarade, att det var hvila nog att njuta så ädla damers sällskap. »Det är länge sedan, som jag njöt af ett sådant,» tillade han. »Icke sedan jag lämnade Italien, har en sådan lycka kommit mig till del.»

»Ers nåde kommer då från Italien?» sporde fru Margareta.

»Ja, där har jag också varit,» svarade han, »men egentligen kommer jag från Transsylvania med bref till drottningen af Sverige. Jag har också varit i Wien.»

»I ären sålunda en mångfaren man,» sade fru Margareta.

Jungfru Karins blickar fäste sig vid främlingens ansikte med ett forskande uttryck och hon smålog.

»Ären I en finne?» sade hon.

Så fick han då ändtligen höra hennes röst, hvarpå han väntat så länge. Ja, sådan klang måste ju hennes röst hafva. Den var låg, nästan som en ynglings, men ändå så välljudande.

»Nej, ädla jungfru,» svarade han, »jag är en moskovit.»

Hon studsade. Han smålog och fortfor: »Men det är länge sedan jag lämnade det landet. I hafven icke föreställt eder en moskovit på det sättet. Icke sant?»

Hon skrattade. »Jag såg en gång i Stockholm en moskovit,» svarade hon. »Det var ett sändebud till drottningen, och jag har sedan dess tänkt mig alla moskoviter liknande honom.»

»Han hade tofvigt skägg, ovårdadt hår och långa guldgalonerade kläder,» sade Johannes Sinensis. »Var det icke så?»

»Jo, visserligen,» svarade hon, »och så var han gammal. Jag glömde bort, att också det folket har ungdom bland sig. Men tagen icke illa upp, herr riddare, det var en oerfaren flickas tanke.»

»Jag kan icke taga det illa,» försäkrade han. »Det är fuller sanning, att mina landsmän skilja sig mycket från andra folk.»

»Det göra väl merendels hvarje lands folk,» sade fru Margareta.

»Tack, ädla fru,» betygade främlingen. »Jag förstår, att I viljen mildra förödmjukelsen för mig att tillhöra ett folk, som andra icke vilja räkna såsom sina likar, utan sätta dem i samma rad som turkar och tartarer. Har jag icke rätt?» sporde han. »Hålla svenskarne moskoviterna för sina likar?»

Fru Margareta vardt honom svaret skyldig, men jungfru Karin svarade honom, under det att en rodnad af stolthet och glädje färgade hennes kinder:

»Måhända finnas få folk, som skola kunna mäta sig med det svenska, och lika få, som vi skulle erkänna såsom jämnbördiga med oss. Det är i norden, som folkens vagga stod, säga våra lärde, vårt språk är äldst, vår odling hög, och vår konung har i spetsen för sin här visat Europa, som glömt det, hvad Sverige och svenskarne förmå.»

Han sänkte hufvudet. »Men likväl,» sade han, »är mitt land stort och rikt med omätliga fält, som blott vänta på att blifva odlade, och ofantliga skogar, som skulle kunna förvandlas till stolta skepp.»

»På hvilket haf skulle de segla?» sporde Karin.

Johannes Sinensis svarade ej, men fru Margareta, som förstod, att hennes gäst kunde känna sig sårad och förödmjukad, inföll nu: »Ryska snäckor segla ju på nordhafvet redan nu, och troligen skola de äfven en gång befara sydhafvet, när de besegrat tartarerna med kosackernas hjälp.»

»I sägen sant, fru Margareta,» bekräftade Johannes Sinensis, »kosackerna äro ett stridbart folk, och deras hetman är en både klok och tapper man.»

»Hafven I äfven uppehållit eder hos dem?» sporde Karin förundrad.

»Ja, ädla jungfru,» svarade han, »jag har i flere år vistats hos kosackerna, och jag kan icke säga, huru ädelmodigt de togo sig mig an och hjälpte mig. Kosackerna äro för mig mera än mitt eget folk, och hetmanen Bogdan Chmielnicki och hans söner skattar jag såsom mina nära fränder. Jag har inga andra i lifvet.»

»Äro edra föräldrar redan saligen aflidna?» sporde fru Margareta deltagande. »Det var ett tungt öde vid så unga år.»

Johannes Sinensis suckade. »Min fader har jag aldrig skådat,» sade han, »han dog i min späda barndom, och min moder gick i kloster af sorg. Hon rädes också, att hon i annat fall icke kunde få mig upplärd, såsom hon önskade det. Dessutom visste hon alltför väl, att mäktiga fiender stodo mig efter lifvet och att, om de fingo kunskap hvar jag funnes, skulle de också taga det. Därför har jag växt upp bland ringa folk som ett fader- och moderlöst barn. Jag har inga ljusa minnen från barndomen, blott stränga lärare och ett arbete, som mången gång gick öfver mina krafter, långa läxor, en obeveklig ferla och många tårar. — Men jag missbrukar de ädla damernas öfverseende att sålunda tala om mina vedervärdigheter, och jag får nu bjuda god natt. Ade! Ade! Mång tusen god natt!»

En tjänare med tvänne vaxljus infann sig för att visa främlingen till sitt rum, och fru Margareta drog sig äfven tillbaka till sin sängkammare, hvilken jungfru Karin delade med henne. Under det att hon afklädde sig, sökte hon ännu i tankarne reda, hvad hon hade hört om Johannes Sinensis. Slutligen utbrast hon: »Johannes Sinensis — Johan de Rodes. Så var det.»

»Huru menen I?» sporde jungfru Karin.

»I kommen väl ihåg,» svarade fru Margareta, »huru Johan de Rodes i förlidet år kom från Ryssland med den skatt, som de moskovitiske voro skyldige svenska kronan?»

»Ja, det har jag visserligen hört,» medgaf jungfru Karin. »Jag har äfven hört förmälas, huru de svenske med stort besvär bragte den säd, som de köpt, öfver gränsen, och att moskoviterna både i Pleskov och i det Novgorodske gjorde uppror och ville hindra det svenska sändebudet från att utföra både penningarne och spannmålen.»

»Ja, och i detta uppror nämndes Johannes Sinen-

sis,» fortsatte fru Margareta, »men jag kan icke draga mig till minnes, om han var anförare för de upproriske, eller om de blott talade om honom såsom deras hopp och värn.»

»I detta fall skulle vi då hysa en märklig man inom Stralsunds murar,» sade jungfru Karin.

»Jag är glad, att min käre herre kommer åter i morgon,» förklarade fru Margareta. »Jag kan snart icke veta, om han bör hållas kvar eller sändas öfver till Sverige.»

»Han kommer ju från Italien och har äfven varit i Wien, icke kan han då hafva tagit del i upproret där borta bland de moskoviter,» anmärkte jungfru Karin.

»Det tyckes så,» sade fru Margareta, »det tyckes så, men nog nämndes hans namn i förbindelse med dessa oroligheter. Men låtom oss nu innesluta oss och våra hjärtans kära i Guds allsmäktiga beskärm och så gå till ro!»

Fru Margareta föll på knä vid sin säng och bad högt och innerligt. Jungfru Karin följde hennes föredöme, och snart slumrade båda, trygga i förlitande på det skydd, som de nedkallat öfver sig och sina kära.

Den följande dagen inträdde i salen till fru Margareta Boije en tjänare med bref från hennes man, vice guvernören Arvid Forbus. Hon fattade brefvet med ifver. Hon var van att tyda denna skrift, som kom från en hand, mera van att föra svärdet än pennan, och hon genomläste hastigt brefvet.

Det började sålunda: »Mitt aller käraste hjärta och trofasta docka», och meddelade sedan, att Forbus för oroligheter hos »soldatesken» måste fara vidare och att han icke, så fort som ämnadt var, torde återvända till

Stralsund. Han bad sin »kära, kära hustru» sända med budbäraren till honom två skjortor och en skinnfodrad tröja, och gaf henne i öfrigt några uppdrag till hauptmannen. Till sist anbefaller han »sitt allra käraste hjärta och trognaste docka i Gud den allra högstes beskydd».

Då fru Margareta genomläst brefvet, satte hon sig genast i verksamhet för att fullgöra sin mans uppdrag. Hon sände bud till hauptmannen och började inpacka sin mans skjortor och skinnfodrade tröja.

»Gud bättre,» sade hon till jungfru Karin, »min herre kommer icke så snart tillbaka, som jag väntade, och han beder mig icke förskicka någon af besättningen före hans återkomst. Hvad månde riksrådet, eder herr fader säga, om I töfven här längre än till morgondagen? Utan skyddsvakt kan en ung dam dock icke fara genom detta oroliga land, där soldatesken allt som oftast marscherar på vägarne.»

»Gören eder ingen oro för mig, fru Margareta!» svarade Karin. »Min fader vet fullväl, att jag är hos eder, och att både I och eder herre icke skolen förskicka mig hem, utan att full säkerhet funnes för mig. Han vet också, att det är vanskligt att sända bort en del af fästningens garnison. Och angående mig själf stannar jag lika gärna hos eder, fru Margareta. Det står således blott åter, om I viljen behålla mig så länge.»

»Om jag vill behålla eder!» smålog fru Margareta. »Det felas bara det, att jag icke ville.»

»Då vill jag också gärna stanna hos eder,» sade Karin och fattade smekande fru Margaretas hand. »Det är få damer, som veta att förtälja så mycket och som kunna sjunga och dikta så vackra sånger till Guds pris som I, fru Margareta.»

»I gören mig helt skamsen, jungfru Karin,» sva-

rade fru Margareta. »Jag är en gammal fågel och kväder för visso nu mera blott med svag röst. Och hvad skulle väl jag kunna förtälja för riksrådet Lillies dotter?

»Sägen icke så, fru Margareta! När I förtalden om gamle kung Göstas drottning Katarina och om fältherren och hans grefvinna, så har jag lyssnat med så mycken förnöjelse, som jag åhört läsningen af den fransyska romanboken 'Le grand Cyrus', hvilken man nu så mycket prisar.»

»Ja, fältherren och hans grefvinna hafva alltid varit mina käraste vänner och välgörare,» sade fru Margareta. »Det synes mig blott undersamt, att jag icke hört något ifrån dem sedan lång tid. Men grefvinnan tages så mycket upp af omsorger, sedan fältherrens ögon icke mer kunna göra tjänst, så att hon får leda och mata honom, som vore han ett barn och icke hennes herre. Dock, han är fuller väl tillfreds och lika lustig, som han alltid varit. Men I kommen mig med edra loford alldeles att förgäta, hvad min käre herre farbroders bref först förde ur mitt minne, att vi hafva en gäst här.»

»Herre Johannes Sinensis får väl gifva sig till tåls,» svarade Karin. »I kunnen sjunga för honom, fru Margareta, och förtälja allehanda. Han vore rätt oförnöjd, om han då icke kände sig fuller belåten att få dväljas i en slik damas umgängelse.»

»Därom gör jag mig föga bekymmer,» genmälte Margareta Boije, »är han otålig, får han draga sina färde. Jag oroar mig mera för, att han eller hans folk skola vara spejare, utsända från Polen eller Brandenburg för att utspana våra svagheter och sedan i en hast söka öfverrumpla fästningen, ty, såsom min herre säger, våra grannar äro föga att lita på.»

»Men han är ju hvarken brandenburgare eller polack,» invände Karin.

»Hvem vet, hvad han är?» svarade fru Margareta. »Han säger sig vara ryss, men de moskoviter, jag till förene sett, voro denne ganska olika. Och så, när jag tänker på upploppen i Pleskov och Novgorod —»

»Vi skola icke släppa herre Johannes ur sikte,» afbröt Karin muntert, »han kan ju vara ett artigt sällskap att fördrifva tiden med, och på hans folk kunnen I ju befalla edra tjänare att noga hålla ögonen. Äro de moskoviter, kunna de nog icke stå emot, om de bjudas på kryddadt öl och brännvin, efter hvad jag hört min fader förtälja,» tillade hon leende.

»I hafven rätt, jungfru Karin,» sade fru Margareta, och skall jag åt min gamle trogne Olavus förtro att besörja deras förplägning och på samma gång söka utspana, om de hafva något bakhåll i sikte eller andra farliga praktiker.»

Lugnad genom detta beslut, gick fru Margareta Boije till sitt verk att skrifva några rader till sin man, Hon började efter vanan sitt bref med »Högt ärade käre faderbroder». Men hon hade knappast hunnit längre, då just hennes gamle trogne Olavus sakta stack in hufvudet genom dörren och sporde, om nådiga frun ville unna honom att säga några ord.

»Ja visst, käre Olavus,» svarade hon och sköt sin stol ifrån bordet, där hon satt sig för att skrifva. »Hvad vill du väl säga mig?»

»Med förlof, nådiga frun,» sade han, »det är underliga gäster, som vi fått. De föra sig skamlöst upp, de pocka på vin och öl och spela tärning, som vore de papister. Och det äro de väl också, ty de komma från påfven.

»Från påfven?» upprepade fru Margareta. »Men de förde ju pass med sig från fursten af Transsylvania. Jag önskade, att min käre herre vore hemma,» undslapp det fru Margareta Boije.

Den gamle tjänaren drog munnen till ett löje.

»I veten fullväl, nådiga fru, lika väl besked, som om hans nåde, vår kære herre, vore här,» sade han.

»Åh nej, Olavus, jag vet icke rätt, huru jag skall förhålla mig mot desse främlingar. De gifva mig en sådan misstro in, och jag öfverlade nyss med högborna jungfru Karin därom. Deras herre säger sig heta Johannes Sinensis. Han säger sig vidare vara moskovit, änskönt han föga liknar de moskoviter, som jag tillförene sett.»

»Hans tjänare Koska — eller hvad han heter — talade om i går,» sade Olavus, »att hans herre vore af en mycket förnämlig börd och att det skett honom stora oförrätter hos de moskoviter. Han tänker nu bedja vår unga drottning att skaffa honom rätt.»

»Det var märkliga nyheter, Olavus,» sade fru Margareta. »Men det kommer mig underligt före, att han slikt så öppenhjärtigt bekänner.»

»Ja, nådiga fru,» svarade tjänaren, »så syntes oss också något hvar, men han var ganska drucken, och man kan ju icke alltid tro en sådan.»

»Är han en moskovit som sin herre?»

»Ja, nådiga fru; men han är den ende, som är det. Hela följet tyckes vara sammanrafsadt från skillda håll. En är polack, men flere äro tyskar. En är från det böhmiska landet och en från Italia. Två småsvenner äro från kejsarens länder och slutligen en jute eller holsteinare. Några sades också vara från Transsylvania.»

»Det finnes nu här i Tyskland så många äfventyrare och löske sällar,» anmärkte husfrun, under det att hennes panna lade sig i betänksamma veck. »En får se till, att detta folket icke tager sig något orådligt före. Låt dem icke gå ensamma omkring i staden, utan sänd pålitliga karlar med dem, dock så att de icke fatta misstro och vi synas bevaka dem. Du, Olavus,

kan äfven sörja för, att de blifva så trakterade, att vi få veta något om deras färd.»

»Som nådiga frun befaller,» svarade Olavus och smålog. Denna sista befallning behagade honom icke illa, ty Olavus var långt ifrån att förakta kryddadt öl, och ett glas brännvin försmådde han icke heller, ehuru ingen kunde säga, att han öfverlastade sig. Han bugade sig nu ödmjukt vid dörren och gick.

»Och så, Olavus,» ropade fru Margareta efter honom, »sök att taga reda på, om de veta något om upploppen i Pleskov eller Novgorod.»

Fru Margarata vände sig till jungfru Karin och sade, skakande på hufvudet:

»Hvad sägen I om detta?»

»Hvad jag säger, käraste fru Margareta? Det synes mig vara en rätt märklig man, som kommit hit. Kanske för han med sig den gnista, som kommer kriget att åter blossa upp, och hvilket min käre fader icke ogärna skulle se.»

»Önskar också eder käre fader, att kriget åter måtte bryta ut?» sporde fru Margareta och sköt sin stol intill bordet. »Sedan kriget är slut, är slätt intet mer att bekomma, säger min käre herre, och vi måste hålla hårdt på våra surt förvärfvade dalrar. Men det kommer mig ändå före, som vore freden en gåfva, för hvilken vi böra tacka och lofva Gud allsmäktig. Vi bära då icke alltjämt på den tanken, att våra käraste hvarje ögonblick skola drabbas af en förtidig död.»

»Deras lif äro ju i den allsvåldige Gudens hand,» sade Karin, »i fred som i krig. Han kan låta oss behålla dem eller taga dem nådeligen till sig. Och döden för en långsam tärsot synes mig vida svårare än att hasteligen stupa på slagfältet. Men jag vill icke uppehålla eder längre, fru Margareta. I skullen ju skrifva.»

Jungfru Karin lämnade rummet, och fru Margareta

satt kvar och formade omsorgsfullt sina bokstäfver. Skrifkonsten var icke den tiden kvinnornas starkaste sida. Till och med rikskanslerens gemål, fru Anna Bååt, tyckes icke hafva rätt vetat, huru siffrorna i ett årtal skrefvos. Ebba Brahe och Margareta Boije utmärkte sig för större öfning i skrifkonsten, ehuru ingendera förvärfvat någon egentlig skicklighet.

Då Karin lämnade fru Margareta, tog hon sitt arbete med sig. Hon satte sig vid fönstret och sömmade i guld och silke på ett axelskärp åt sin fader. Hon såg ut öfver sundet, där nu vågorna hvälfde sig blygrå och tunga. Det var ju höst.

Så föll det henne in, att den friska luften skulle göra henne godt, och hon gick ut på gården. Fru Margareta Boije hade icke samma förkärlek för trädgårdsskötsel, som hennes äldre väninna Ebba Brahe, men hon hade dock en liten trädgård, där nu valnötsträden fällt sina blad och blommorna vissnat, men det roade dock Karin att gå där och tänka på, hvad som fordom funnits.

Här hade de blå blommorna växt, som hennes lekkamrat Gösta tyckt så mycket om, och här i hörnet hade han gungat henne, och här hade hon stått och sett honom draga bort. Hvad var väl han för henne? — Intet — intet mer än en lekkamrat, som hon skulle glömma, liksom han redan glömt henne. Hon visste nog, att hennes fader för henne hade andra planer, än att hon skulle äkta den fattige Gösta Horn, honom, som icke hade något arf, men som styffadern försåg med nödtorft.

Ja, väl hade Arvid Forbus sörjt för sina styfsöner, måhända var dock Göran hans gunstling. Honom hade han sändt ut på resor, han ansågs som det goda hufvudet, hvilket borde utbildas på alla vis. Och Gösta fick draga i fält, han var den tappra armen. Men

Karin visste också, att han var den redliga viljan, det ädla hjärtat. Karin visste, att den sonen skulle blifva sin moders stöd och glädje, om han än måhända aldrig blefve hennes stolthet. Det var nu några år, sedan hon sett honom. Han hade varit fången i kriget, men blifvit utväxlad och var då hemma på besök, innan han begaf sig till Riga. Tänkte han någon gång på sin leksyster i Pommern? Åh ja, kanske, såsom man tänker på sådana, såsom ett barn. Det var ju bäst så. Hon skulle småningom glömma den ståtlige krigaren, med hvilken hon trådt dansen och till hvilkens sång vid lutan hon lyssnat. Hon skulle blott komma ihåg den lille Gösta, som gungat henne, hämtat henne frukt ur de högsta träden och jagat henne såsom hök på trädgårdsgångarna i Stralsund. Fånga henne kunde han aldrig, hon var så snabb och smidig. Han skulle icke heller nu fånga hennes tanke, men gossen, sådan som han varit, skulle hon gömma i troget minne. Och om någonsin den tid skulle komma, att hon kunde tjäna honom genom sitt inflytande eller sina rikedomar, då skulle hon förvisso göra det för deras barndomsvänskaps skull. Utan tvifvel skulle hon kunna det. Greger Matssons ätt var ju alltid bland de främste i landet, om än andra förr än hennes fader vunnit både friherre- och grefskap. Dock det, trodde hon, skulle icke länge låta vänta på sig. Gud ske lof, hon visste, hvad hon var skyldig sin fader och sin ätt.

Hon kastade hufvudet stolt tillbaka och såg rätt framför sig i det fulla medvetandet, att icke ens kärleken förmådde böja henne. När hon vände sig om för att fortsätta sin vandring på trädgårdens gångar, såg hon framför sig den främling, hvars utseende så mycket skrämt henne dagen förut. Nu log hon åt sin skrämsel.

Det var en icke mera ung man med mörkt hår och mörk ansiktsfärg. Han hade ett egendomligt ut-

seende, men syntes henne icke ens ful, ehuru hans kindkotor stodo fram och ansiktet var magert. Munnen med sina tunna läppar hade ett drag af fasthet och beslutsamhet. Ögonen voro svarta, blicken lätt beslöjad, men det var eld och mod, som talade ur dem. Han bar en prydlig dräkt af karmosinfärgad sammet. Snitten var polsk, och broderierna på den visade äfven den polska hvita örnen i gyllene fält. På hufvudet hade han en pälsfodrad mössa, som han tog af sig, då hon gick förbi honom. Han sänkte hufvudet djupt och sporde på tyska:

»Höga dama, är det månne förbjudet att lustvandra här i trädgården?»

»Det tror jag icke,» svarade hon och ville fortsätta sin gång.

Men främlingen höll jämna steg med henne, ehuru alltid så, att han lämnade henne försteget, och sade:

»Det är en sällsynthet här i landet, att i en stad finna en sådan vacker liten plats för örter och kostliga träd. Eder nådiga fru moder måtte älska trädgårdsskötsel.»

»Fru Margareta Boije är icke min moder,» svarade Karin. Hon började finna främlingen närgående.

»Så-å,» fortfor han. »Den nådiga fru Margareta Boije är icke eder moder. I ären kanske då en släkting, som hon tagit upp i sitt hus?»

»Jag är icke hennes frände,» svarade Karin, »jag är blott gästvän i huset. Men hvem ären I, som spörjen så mycket?»

»Nådigaste jungfru,» sade främlingen, »jag är en ödmjuk sekreterare och tjänare åt den nådige herren Johannes Sinensis. Mitt namn är Kostka. Min nådige herre behagar dock kalla mig sin vän, och det är min högsta hederstitel. Kanske stundar den dag, då enhvar afundas mig den.»

Han talade i en nästan högtidlig ton, och i trots af sin lindriga harm öfver hans närgångenhet smålog Karin, dock mera åt hans sätt och åthäfvor än åt hans ord.

»Hvem är då eder herre?» sporde hon.

»Han är för närvarande Johannes Sinensis, sändebud från furst Rákóczy i Transsylvania till den stormäktiga drottning Kristina i Sverige. Men,» tillade han, »måhända skall min herre en gång varda något mera. Dock, därom är för tidigt att nu tala. Han söker nu en lägenhet att komma öfver till Sverige.»

»Det är en sen årstid för en så lång resa,» sade Karin. »Annars gå ofta fartyg från Stralsund till Kalmar.»

»Man sade oss så i Stettin,» fortfor Kostka, »och man sade oss också, att den välbyrdige guvernören Arvid Forbus nog skulle skaffa oss lägenhet att komma öfver hafvet. Vi hafva utstått så mycket på hafvet tillförene. Jag önskar, att vi kunde fara landvägen.»

»Det kunden I ju hafva gjort,» svarade Karin. »I alla fall var sjövägen kortare från Ingermanland än härifrån.»

»Vi komma icke från det landet,» förklarade Kostka.

»I kommen ju från Novgorod,» sade Karin och såg Kostka skarpt i ögonen. »Eller kanske från Pleskov?»

»Intetdera, nådiga jungfru,» bedyrade Kostka. »Intetdera. Vi komma från Transsylvania och öfver Italien. Min herre uppehöll sig någon tid i Rom och kom sedan på ett venetianskt skepp till Triest, och därifrån drogo vi till Wien, där kejsaren visade min herre mycken nåd, och slutligen genom Böhmen, Sachsen och Brandenburg hit till det svenska väldet på denna sidan hafvet.»

»Haden I bref från fursten af Transsylvania till alla furstar i de land, som I farit igenom,» sade Karin

skrattande, »då måtte eder herre vara post i furstens tjänst.»

En blixt af harm syntes i Kostkas ögon, men han svarade ödmjukt:

»Min herre är icke i någons tjänst. Då han mottager ett uppdrag, gör han det frivilligt.»

»Eder herre är då rik och mäktig?» fortsatte Karin, mera därför att främlingens sätt att svara förekom henne så egendomligt, än att hon egentligen brydde sig om hans herres ställning.

»Min herre är icke så mäktig och rik, som han borde vara,» svarade Kostka, »men måhända skall han en gång segra öfver sina fiender, och därom beder jag dagligen Gud den allerhögste.»

En af fru Margaretas småsvenner närmade sig och påminde högborna jungfrun, att tiden vore inne för morgonbönen. Och Karin skyndade in.

Bönen, som förrättades af huspredikanten, räckte vid pass en timmes tid, och därefter följde Karin sin äldre väninna för att uträtta hvarjehanda husliga bestyr.

Intet folk var efter grefvinnan Ebba Brahes vitsord så skickligt att tillreda sylt och konfekt som det svenska, och Margareta Boije hade lärt sin konst i fältherrens hus under den tid, hon vistades där, medan hennes man följde den unge grefve Magnus Gabriel till utlandet. Och nu ville hon lära sin unga gäst att göra ett slags kryddad konfekt med kiosedrank, som fältherren framför annat tyckte om, och som fru Margareta föreställde sig, att riksrådet Lillie också skulle finna behag uti.

Så kom middagen, som då för tiden intogs kl. 11. Den var riklig med flera rätter samt öl och vin. I denna måltid deltog äfven Johannes Sinensis. Han hade redan fått härberge för sitt folk hos en tavernare i närheten, men fru Margareta hade inbjudit honom

att själf gästa i guvernörens hus. Han såg nu ännu bättre ut än under gårdagen i en klädsel, skuren efter det venetianska bruket af svart sammet med broderier i silfver och pärlor och med rosenrödt foder af siden.

Efter måltiden lifvades hans drag, hans ansikte fick färg, och han började tala om sina resor — om Venezia, som simmar i hafvet — om den stora staden vid Donau, kejsarens säte, och om Transsylvanias berg och skogar. Så tog han lutan och slog konstfärdigt dess strängar. Han sjöng en italiensk visa, och Karin lyssnade förtjust.

»I hafven ju också varit i Rom?» sade hon.

»Ja,» svarade han och ett moln af vemod lade sig öfver hans ansikte.

»Viljen I också förtälja något därifrån,» spord fru Margareta.

Johannes rodnade och svarade, att han kunde föga tala om Rom. Han hade varit där blott helt kort tid, och en skälfva hade angripit honom och hindrat honom från att se mycket af staden.

»Under min sjukdom blef jag bestulen,» fortfor han. »Jag har därför inga ljufliga minnen därifrån,» tillade han med en djup suck.

»Edert följe borde likväl varit nog starkt för att hindra inbrott hos eder, om det varit lika talrikt, som nu,» anmärkte fru Margareta.

»Det var det, högborna dama,» svarade han, »men tjufven bröt sig icke in, och det han tog, kunde ingen hindra honom från att taga mer än jag själf, och jag var maktlös.»

»Var det då något af stort värde, och kunde ingen skaffa eder det förlorade åter?» sporde husmodern med deltagande.

»Nej, jag får det aldrig åter,» svarade Johannes, »och hvad dess värde angår, så kunna olika tankar fin-

nas därom, men jag hade vant mig vid det, och jag saknar det bittert — bittert.»

Han gömde ansiktet i sina händer och försjönk en stund i dystra grubblerier. Så slet han sig liksom med våld ur dessa tankar och började tala om hofvet i Firenze, om den härliga stadens många palats och konstverk. Det var något oroligt och feberaktigt i hans tal, liksom fruktade han att blifva närmare utfrågad om sin förlust. Men han berättade målande, och de båda damerna tyckte, att eftermiddagen hastigt förflöt.

»Jag slår vad,» sade senare på aftonen fru Margareta småleende till jungfru Karin, »att herr Johannes Sinensis förlorat sin käresta i Rom. Hvad kunde han annars mena?»

»Han uttryckte sig så otydligt,» svarade Karin, »men det kunde han väl ändå icke mena. Det var ju något, som han var van vid, men om hvars värde man dock kunde hafva olika tankar.»

»Nå ja, en otrogen käresta har väl föga värde i andras ögon än deras, som förlorat henne och som saknar henne bittert — bittert,» sade fru Margareta, härmande den unge moskovitens sorgsna tonfall.

Karin motsade henne icke. Det kunde ju vara en älskarinna, men hon tviflade ändå därpå. Den unge främlingen ingaf henne deltagande. Det var något så egendomligt hos honom, från de ljusbruna ögonen med den beslöjade blicken till de mjuka, röda läpparne, som voro så veka, medan de ljusa, stora, uppvridna knäfvelbårarne ville se käcka ut.

Dräkten var studerad och röjde, tyckte hon, en nära nog kvinnlig behagsjuka. Hon hade knappast sett en man med ett så medvetet bemödande att kläda sig så, att hvarje småsak förhöjde det hela. Det märktes på gårdagens resdräkt af brun sammet med mårdbräm och på denna dagens med det rosenröda sidenet, som

höjde verkan af den svarta sammeten. Broderierna i silfver voro icke så rika, mönstret var enkelt, men blef kraftigare genom pärlorna. Det rosenröda axelgehänget gjorde, att dräkten såg mera glad ut, och huru pryddes icke hans hufvud af den lilla svarta sammetsmössan med den långa rosenröda plymen och den stora agraffen af äkta pärlor. Karin Lillie hade aldrig skådat en sådan dräkt bland de många, mer eller mindre lysande, som hon sett i de stora salarne, vare sig hemma hos hennes fader eller annanstädes, hemma i Sverige eller i Tyskland.

Icke heller hans röst och sätt liknade någon annans. Hvarken de svenska eller tyska herrarne sjöngo på samma vis som han. Hans sång liknade närmast de italienska yrkessångarnes, och hans tal lät så vekt. Månne han någonsin varit i fält? Det fanns ingenting manligt hos honom. Den stora huggvärjan med det dyrbara, af stenar prydda fältet var nog endast en leksak för honom, en prydnad liksom guldkedjan kring halsen.

Men hvarför skulle hon låta sina tankar sysselsätta sig så mycket med denne främling? Han var ju en moskovit, och därmed förstods efter den tidens uppfattning en smutsig karl med tofvigt skägg och långa, kanske lysande men smaklösa kläder — en förening af råhet och dryckenskap, åt hvilken man log eller vämjdes. Men ändå föreföll det henne, som vore denne främling likt ett hjälplöst barn, hemfallet till olyckan, och för hvilket man blott hade medlidande eller tårar.

Dock, hvad borde han beklagas för? Han var ju skenbart rik och kunde göra, hvad honom lyste. Han mottogs vid kejsarhofvet, så väl som vid de små förfinade furstehofven i Italien. Hon fann sig alldeles »genomtoll», som kunde tänka så om honom. Det kom sig däraf, att hon här hos fru Margareta lefde ett så overksamt lif. Komme hon bara hem, skulle alla dessa

griller försvinna, när hon skämtade med sina tre yngre bröder och halp sin moder med uppsikten öfver det stora hushållet. Men kanhända skulle hon likväl minnas främlingen, när det gamla riksrådet, hennes fader, tog sin luta och lekte på den. Ja, den där italienska sången liksom klängde sig fast vid hennes öron, med sina ömsom glädtiga, ömsom sorgsna tonfall. Den skulle hon länge komma ihåg.

Några dagar hade förlidit, vice guvernören Forbus var ännu icke återkommen, och Johannes Sinensis kunde icke resa, förrän han fått hans pass och tillåtelse att lämna landet.

Den gamle Olavus kom till fru Margareta och berättade, att den moskovitiske herrens tjänare nu mera voro alla på sin vakt. Den lille skrifvaren hade bannat dem för deras pratsjuka och deras benägenhet att berusa sig. »De äro nu mera nära på alldeles nyktra,» sade Olavus med en suck, »och det enda man kan få veta är om den nådige herrens sammetskläder och klenoder, och hvad han hade på sig vid det ena hofvet och det andra, och huru alla mottogo honom väl. Jag undrar just, hvarför han icke stannade där ute, när alla fägnade honom så väl och de däjeligaste prinsessor suckade för hans ljusa lockiga hår,» tillade den gamle frispråkige tjänaren.

»Nå, upproret i Novgorod?» sporde fru Margareta.

»Därutinnan hade de visserligen ingen del,» svarade Olavus, »ingen tyckes hafva varit där mer än den gamle skrifvaren. Han säger sig vara född där, och han såg fältherren, när han förde kriget i Ryssland, men då var Kostka ett litet barn. Han har också sett nådiga fruns salige herr fader. Då han vardt vuxen,

kom han till Moskva, där han varit något slags skrifvare, troligen i hans unge herres faders hus. Han står högt i sin herres gunst, och denne håller honom mera som frände än som tjänare. Då gick jag dem närmare in på lifvet,» fortsatte den gamle Olavus, »och jag sade dem, att när de våra fört ned till Narven den säd och de penningar, som moskoviterna voro skyldige att lämna de svenske, så vardt det mycket buller både i Pleskov och Novgorod, och de ville taga tillbaka alltsammans, och det vardt strid och parlamenten både på gatan och andra håll. Det var endast med plats, som herr Johan de Rodes kunde berga sina saker, och bland denna upproriska flock hördes några, som ropade på Johannes Sinensis. Då jag förtalt detta, sågo tjänarne med undran på hvarandra. De visste ingenting om allt detta, men den gamle skrifvaren smålog. 'Det finnes då ännu de, som tänka på min herre,' sade han. 'Måtte jag få lefva till den dag, då han kommer till sitt arfvegods igen, som de röfvat ifrån honom! Alla ropa: Honom är stor orättfärdighet vederfaren, men ingen vill hjälpa honom till hans rätt.' Finnes det då icke lag och rätt i det moskovitiska landet? sporde jag. 'Knappast,' svarade han, 'när en kifvas med de mäktige.' Och så gick han bort. Det kom mig nästan före, som han gråtit, och det tycktes mig synd om honom, som var sin herre så trogen.»

Så slöt Olavus sin berättelse. Fru Margareta satt länge i tankar, men stod sedan upp och gick till sitt arbete vid spinnrocken.

Ändtligen på tionde dagen sedan Johannes Sinensis kommit till Stralsund, inträffade vice guvernören Arvid Forbus åter i sitt hem. Det var synbart, att så väl

han som fru Margareta hade stor glädje att ånyo få råkas, ehuru de icke sade så mycket därom. Fru Margaretas ögon glänste af tillfredsställelse, och hon talade ifrigt, förmälande huru hon under hans frånvaro ställt och styrt med ett och annat, och han gaf gladeligen sitt bifall till känna.

»Jag är fuller tillfreds med hvad min enda tröst gör,» sade han, under det att hans stora knäfvelbårar darrade af löje, och hans ögon förnöjda plirade mot henne.

Slutligen vardt också Johannes Sinensis nämnd.

»Det är tydligt,» förklarade vice guvernören, »att en bör låta ett sändebud resa, så fort görligt är, men vädret är nu, Gud bättre, föga tjänligt, då vinden är nordlig. Dock skola vi låta höra efter, om skeppslägenhet snart kan yppas.»

»Men,» sade fru Margareta, »synes det eder icke underligt, att en moskovit är i den transsylvaniske furstens tjänst?»

»Icke alls,» svarade hennes man. »Huru många tyskar, skottar och fransoser äro icke i den svenska drottningens tjänst.»

»Synes eder icke heller, att det ligger något hemlighetsfullt i detta hans uppträdande?» fortfor fru Margareta. »Han är icke de moskoviter lik, såsom vi pläga få se dem. Till sätt och hållning liknar han mera en från Italia, men däremot strider det ljusa håret och hyn.»

Vice guvernören skrattade. »Således,» sade han, »om denne man är väl ljus för att vara från Italia, och icke heller ser ut som en moskovit, så kan man säga om honom, som Isak sade om sin son: 'Rösten är Jakobs röst, men händerna äro Esaus händer'. Dock,» tillade han allvarsammare, »vill jag närmare förhöra mig, huru därmed sig förhåller.»

För Johannes Sinensis hade dagarne hastigt flyk-

tat; med den bekymmerslöshet, som utmärkte honom, njöt han af ögonblickets ro. Fru Margareta hade ordnat hemmet så väl, allt gick som ett urverk. Måltiderna voro goda och rikliga, rummen prydliga efter den tidens lägenhet. Hon själf var vänlig och förekommande. Hon spelade luta med skicklighet och sjöng de andliga sånger, hvilka hon själf både diktat och satt melodi till, med en svag, men behaglig röst. Och hennes lilla dotters sjuklighet förmådde icke helt och hållet nedstämma hennes af naturen glada lynne, fastän hon tillbragte en god del af dagen vid dotterns sjukbädd.

För Johannes Sinensis fanns nu ingenting så fängslande och förtrollande som Karin Lillie. Han var mycket känslig för kvinnlig fägring. Han hade en gång varit betagen af kosackflickan Mariolka, sedan af den transsylvaniske furstens fränka och af den venetianska markisinnan. Han hade genomleft lyckliga stunder i armarna på Giuseppa, den vackra romerska blomsterflickan. För hennes skull hade han öfvergifvit sina fäders tro och blifvit romersk katolik. Denna trosförändring behagade honom dessutom i förstone ganska mycket. Man var rätt frikostig mot framstående proselyter, och han hade fått rika skänker af kardinaler och ädlingar, och rekommendationsbref, som öppnade för honom tillträde till andra furstars, ja, äfven kejsarens hof.

Men ändå, när han sedan tänkte på denna trosförändring, ingaf den honom en vidskeplig fruktan. Skulle icke nu de mäktiga ryska helgonen med harm vända sig ifrån honom, affällingen? Så länge han var i Rom, så länge Giuseppas mörka ögon strålade mot honom, och hennes röda läppar hviskade ljufva kärleksord, tänkte han icke stort därpå — men sedan på vägen. När hästen, hans gunstlingshäst, snafvade och bröt sitt ben midt på gatan i Bologna, så att han måste

dödas — då röfvare öfverföllo dem, sårade honom själf och dödade en af hans tjänare, och de endast räddades därigenom, att en venetiansk ädling, som med stort följe drog samma väg fram, dref röfvarne på flykten — då tänkte Johannes med oro på sina fäders tro, som han gifvit till spillo, och för hans uppjagade inbillning skymtade en hel rad af vreda helgon, som hotade honom med timlig och evig ofärd.

Där var den undergörande Mariabilden i Maria himmelsfärds kyrka (*Uspenskij sobor*). Hon såg vred ut, och ädelstenarne i hennes gloria och på hennes dräkt brunno med ett olycksbådande sken. Och efter henne en hel rad af helgon. Där hotade den helige Andreas, hvars hand på korset just skrumpnade ihop i den ställning, som den rättroende håller sina fingrar, när han korsar sig. Den handen sträckte sig hotande mot Johannes. Där syntes den helige Johannes Chrysostomus, hvars hufvud låg i ett silfverfodral, men han föreföll ändå svår i sin vrede, och så kommo alla de heliga metropoliterna. Petrus reste sig ur sin kopparkista, och Philippus, som Ivan den förskräcklige lät mörda, släpade efter sig det svarta täcke, hvarmed hans kista var öfverhöljd. Alla hade i sina händer de stora dyrbara böckerna, inbundna i guld och silfver, hvilka förvarades i kyrkorna, och ur dessa böcker blickade mång tusen helgonbilder, små och stora, och de sågo på Johannes, somliga i vrede, andra i sorg. Ack, alla dessa hade han fordom haft till sitt beskärm och försvar, de hade känt och skyddat honom från barndomen, och nu hade han öfvergifvit dem.

De romerska helgonen voro bestämdt icke så mäktiga, och han kände dem ju heller icke från barndomen, och hvad visste de också om honom? Men madonnan var ju densamma. Hvarför skulle hon vara vred? Han bad till henne, han sjönk ned framför

hennes bild och slog hufvudet på det ryska viset tre gånger mot golfvet, så att folket förundrade sig och log åt honom. Men då han reste sig upp, såg madonnan aldrig ned emot honom med samma huldrika småleende, som hon plägade, då han upprepade sitt Gospodi pomilui! i Maria himmelsfärds kyrka i Moskva. Hon stod så stel och orörlig där som en målad trädocka. Ack, var hon något annat?

Så hade Johannes pinats af sin trosförändring, sedan han lämnat Rom och Giuseppa. Nu hade han kommit till ett annat folk, som visserligen kallade sig kristet, men ändock liksom muhammedanerna logo åt madonnan och helt rätt fram vände sig i sina böner till Gud, den allrahögste. Johannes kände sig lugnare nu, kanske var madonnan icke så mäktig, kanske var hon, ehuru visserligen husfru i Guds faders hus, icke så inflytelserik, som han föreställt sig.

Han hade med sin veka natur mycket grubblat öfver allt detta, men nu var det glömdt. Han tänkte blott på Katarina Lillie. Hon var drottningen bland kvinnor. Han närmade sig henne, icke med kärleksglödande blickar och med heta önskningar och begär såsom Giuseppa och de andra, hon var för honom likställd med madonnan, han ville endast se henne, där hon stod höjd öfver alla andra. Han lyssnade till hennes ord med sänkta ögon. Det förekom honom, som låge han andligen framför hennes fötter i stum tillbedjan. Det var själfva lyckan att inandas samma luft som hon, att se henne var himlen, att höra hennes röst var saligheten. Han begärde intet mer.

Men Kostka eggade honom. De ryska storfurstarne plägade oftast välja en af sitt lands döttrar till gemål, och Kostka fann intet hindersamt däruti, att Katarina Lillie icke var en furstinna. Han fann henne ganska passande till tsarinna. Han hade dessutom hört här

en sådan utlåtelse, att en svensk adelsman vore lika god som en tysk furste. Det vore äfven sant, tyckte han. Hvad han sett af svenskarne, ingaf honom en hög tanke om dem. De voro ett folk af furstar. De beskickningar, som kommit till Ryssland, uppträdde med så mycken självmedveten värdighet, och de bedrifter, som han hört omtalas efter rysk-svenska krigen, uppväckte hos honom en häpen beundran. Visserligen vore det allra bäst, om Johannes kunde blifva förmäld med den svenska drottningen, men om nu detta icke läte sig göra, så vore den högborna Katarina Lillie en fullgod gemål. Kunde endast hans herre blifva förvissad om bistånd af svenskarne, då vore framgången säker.

Kostka lofvade för sin del den heliga jungfrun tre armstjocka vaxljus och för sin herres en hel klädningsbård af guld och ädelstenar, om hon ville bistå dem i deras förehafvande. Men han var missnöjd med sin herre för hans blyghet. »Icke duger det att vara så där försagd,» upprepade han gång efter annan. »Jungfrun är ju icke ett helgon, som man tillbeder, hon är ju en kvinna af kött och blod, som man älskar. Jungfrun ser icke eder med oblida ögon, det kan enhvar märka.»

Johannes skakade blott på hufvudet. Dylika Kostkas ord föreföllo honom nästan såsom en förolämpning mot Karin Lillie. Så kom vice guvernören hem. Johannes skulle snart få draga sina färde, och kanske skulle han sedan aldrig mera få se henne. Vid denna tanke vardt hans blod som is. Han måste väl då i allt fall tala med henne, innan de skildes åt.

Vice guvernören Arvid Forbus var vid denna tid något öfver femtio år, men krigets umbäranden och

fasor hade kommit honom att åldras i förtid, och han såg åtminstone tio år äldre ut än han var. Ingen kunde däremot ana, att hans hustru, den fagra fru Margareta Boije, uppnått den lefnadsålder, som hon verkligen gjort. Deras äktenskap hade varit sällsynt lyckligt, och ännu, när man genomläser de bref, som finnas kvar efter de båda makarnas korrespondens, skimrar ömheten fram genom sextonhundratalets stela och siratliga talesätt. Liksom då man tager i sin hand de torra bladen af törnrosor, frambesvärjer doften för minnet sommarens blomstring med de tunga knopparne och de fulla svällande rosorna, hvilka slutligen fälla sina blad och blifva hvad vi kalla pot-pourri. Så sväfvar fram för vår föreställning ett lyckligt familjelif midt under krigets faror och oro, ett hem, där makar älskade hvarandra och fostrade upp barn till sin egen hugnad och till fäderneslandets gagn.

Vi lyssna liksom till ekot från detta hem, där Forbus talar till sin »ädla välborna fru, allra käraste hjärta och trofasta docka», och som en god fader ber sin hustru att gifva sönerna i hennes första gifte, Gösta och Göran Horn, »det de behöfva, och låt dem intet tryta. Gud gifver oss väl igen,» tillägger han.

Det är en bjärt motsats till den kärlekslöshet emot styfbarn, som icke sällan möter oss under denna tid. Men Forbus älskade sin hustru så högt, att hennes barn blefvo honom kära. Hon å sin sida skrifver lika siratligt och undertecknar sig »Min högt ärade käre faderbroders ödmjukaste tjänarinna».

Man förstår ändå, att rosorna blommat och doftat, fastän det nu är idel pot-pourri.

En hvar, som kom i detta hem, måste trifvas där. Så gjorde äfven Karin Lillie. Hennes faders oböjliga stolthet och hetsiga lynne kändes stundom i hennes eget hem ganska tryckande. Här fann hon sig så väl

hos den vänliga fru Margareta. Så gjorde också Johannes Sinensis. Det var med saknad, han såg den dag närma sig, då han måste bryta upp och segla bort, kanske för alltid, med det fartyg, som genom vice guvernören blifvit anskaffadt för hans räkning.

Johannes Sinensis hade anhållit om företräde hos vice guvernören i och för ett förtroligt meddelande, och denne gaf härtill beredvilligt sitt samtycke. Johannes yppade nu för honom sin börd, att han vore sonson till den ryske tsaren Vasilij Ivanovitj Sjujskij. Men den svenske guvernören visade icke samma tilltro till denna uppgift som alla de andra, med hvilka Johannes förut talat. Guvernören framställde tvifvel och invändningar. Hvad hade Johannes för bevis? — Sin moders ord. — Godt och väl. Man bör visserligen tro sina föräldrars ord, men kunde det icke vara möjligt ändå, att hon misstagit sig. Forbus hade mycket hört omtalas denne tsar. Det var honom, som hans vän och gynnare fältherren Jakob de la Gardie hade understödt emot den falske Dmitrij.

»Vasilij Ivanovitj Sjujskij var af Ruriks ätt,» sade Johannes, »ehuru af en sidogren, dock alltid af varjagerstammen. Romanoverna äro inkräktare.»

»Men,» invände Forbus, »denne tsar var femtio år gammal vid sitt anträde till regeringen, och ingen hade hört omtalas, att han hade en son. Däremot hade han brorsöner, om hvilka fältherren talade — den tappre Skopin Sjujskij och ännu en till, hvars namn jag icke minnes.» Forbus plirade med sina grå kloka ögon. »Månne den, som anno 1606 var femtio år gammal eller därutöfver, kunde efterlämna en så ung sonson, som I ären detta år?»

Johannes hade ett svar äfven på denna invändning. Hans farfader hade gift sig kort före sitt tillträde till regeringen, men rädd att utsätta sin unga maka, hvilken han mycket älskade, för de faror, som plägade hota en tsarinna, dolde han henne på ett gods, det han ägde icke långt ifrån Velikij Perm. Här besökte han henne och bar då alltid namn af Namestnik af Velikij Perm. Häraf kom den stora motvilja, som tsar Vasilij Ivanovitj Sjujskij hade emot att afgifva sitt löfte såsom munk, när de store i hans rike afsatte honom med polackarnes hjälp och spärrade in honom i kloster. Då han envist vägrade att aflägga dessa löften, lät man uppläsa invigningsformuläret för honom och knesen Turemin uttalade i hans ställe de fruktansvärda löftena. Kunde han anse sig bunden af dem?

»Visserligen icke,» svarade Forbus leende, »om det fanns någon occasion för honom att bryta dem.»

»Det fanns,» återtog Johannes. »Han fördes fången till Polen och här uppsökte honom hans unga maka. Hon hade trotsat vägens faror för att mildra fångenskapen för sin herre. Innan Vasilij Ivanovitj Sjujskij bortfördes i fängelse på slottet Galinska nära Varsjav var han fader till en son, Vasilij Vasiljevitj, i Polen vardt han fader till ännu en. Under tusen faror förde min farmoder denne sin sistfödde son tillbaka till Perm, där han inom kort dog. Där uppväxte emellertid den äldre sonen, som hade vistats hos sin amma, Kostkas moder. Han kallades Vasilij Vasiljevitj, namestnik (arfherre) af Velikij Perm. Men hvem kan undra, om den ömma modern tvekade att yppa hans börd? Michael Feodorovitj Romanov var tsar och hans fader, patriarken Filaret, värnade sonens rike. Den unge Vasilij var dessutom sjuklig. Modern bidade sin tid, och först på sin dödsbädd uppenbarade hon för honom hans rätta börd. Min fader hade då nyss gift sig med en flicka

af högt stånd, men mycket fattig. Hon bad och besvor honom att icke kasta sig in i några stridigheter om den moskovitiska kronan, och han uppfyllde hennes bön. Han lefde och dog såsom namestnik af Velikij Perm.

»Det var icke illa gjordt af honom,» sade guvernören Forbus, »änskönt något klenmodigt, och kanske visaden I mest förståndet, om I följden hans föredöme.

»Måhända skulle jag så gjort, om vi fått vara i ro. Men ströfvande hopar härjade vår egendom under sken af att indrifva skatten. Har icke släkten Sjujskij alltid varit självständige furstar? Icke höfdes det oss att betala skatt? Men Romanoverna äro omättliga i sin girighet.»

»Hm,» genmälte guvernören. »Det är nog sant, men en härskare har så många behof både för sin egen och rikets del. Sina skatter måste han hafva.» Forbus hade just hört af fältherren de la Gardie, huru girig denne tsar var, hvilken Johannes kallade sin farfar, och hvilka svårigheter de svenske fältöfverstarne haft att utstå genom hans snålhet och brist på ordhållighet, då de legotrupper, som svenskarne värfvat för hans räkning, aldrig fingo den utlofvade solden. »Det är så ovanligt,» fortsatte guvernören till Johannes, »att härskare beskyllas för snålhet, dock lär väl ingen beskylla vår stormäktiga fröken för ett sådant fel.»

»Min fader föll i striden med desse röfvare,» återtog Johannes, »och min moder flydde till klostret. Vår egendom drogs in och förlänades åt Romanovernas anhang. Vi lefde i armod, men min moder ville uppfostra mig, att jag skulle kunna blifva podiatjij eller tolk. Jag lärde att läsa och skrifva jämte flera språk, och jag hade ingen aning om, hvem jag rätteligen var. Man kallade mig Timorska Aukidinov. Kostka, min faders dibroder, var min kamrat och vän. Han bemötte mig alltid, såsom jag varit hans herre, och han

förde bud emellan mig och min moder, ty hans äldre broder var portvakt i klostret. Genom honom fick jag lof att besöka henne, men vi råkades aldrig allena. Min moder var nu på väg att blifva ett helgon, hon fastade och bad ständigt, och himlen, som behöfver nya helgon till sina skaror, kallade henne slutligen till sig. Jag var då aderton år gammal och hade varit podiatjij ett par år. Under den tiden hade jag ock varit tolk åt det svenska sändebudet. En morgon kom Kostka in till mig och lämnade ett bref. — 'Det är din moders sista hälsning,' sade han. 'Gå strax, om du vill se henne mera i lifvet.' — Jag skyndade genom gatorna, nästan yr af sorg. Då jag kom till klostret, stod hennes cell öppen, och arkimandriten meddelade henne sista smörjelsen. Jag knäböjde vid hennes bädd och grät, hon var så god, hon var min moder, och när hon farit till himlen, ägde jag ingen mera i världen. — Då arkimandriten aflägsnat sig, sade hon: 'Timorska, tag fram ditt kors!' Jag lydde henne. Hon lade sitt finger på ett för mig obekant sätt på korset, och det öppnade sig och visade för mig, att jag ägde en skatt af stort värde. — 'Detta kors,' sade hon, 'gaf dig knes Trubetskoj, din gudfader, och han nämnde dig Ivan Vasiljevitj, boren storfurste till Moskva.' Jag såg på henne och undrade, om hon talade i yrsel, men hon smålog. — 'Jag kan icke utreda saken för dig,' sade hon, 'de ord, jag kan säga, äro räknade. Kostka vet allt, han skall säga dig, hvad jag icke förmår.' Så tystnade hon utmattad. Om en stund kysste hon mig och sade: 'Jag känner, att det ej förunnas mig att tala mera än att gifva dig min välsignelse. Tro Kostka — han talar sant.' — Så välsignade hon mig och dog.»

»Och I trodden Kostka?» sade guvernören. »Och om I också trodde honom, hvad då?»

»Hvarför skulle jag tvifla på Kostka?» svarade Johannes. »Han har alltid varit mig trogen och tillgifven och tjänat mig.»

»Nej, hvarför skullen I tvifla på Kostka?» återtog guvernören. »Hans ord äro all lit värd. Men hvarför stannaden I icke i Moskva, talade med varjagerfurstarnes vänner och försökte en resning mot tsaren?»

»Jag var så ung,» svarade Johannes, »jag tyckte själf, att jag behöfde erfarenhet, och jag stannade ännu ett halft år kvar såsom podiatjij. Men allt var så annorlunda. Det var så många tankar, som rörde sig i mitt hufvud, jag kunde icke såsom förr ägna hela min uppmärksamhet åt mitt arbete. Jag skref vilse och vardt bannad. Jag hörde icke förebråelserna med samma undergifvenhet som förr, och jag hotades med straff. Så kom sommaren. Det var öfver måttan varmt i Moskva, och jag tyckte mera om att sitta nere vid flodstranden och knäppa på guitarr, än att sitta inne i det heta rummet och skrifva, och det var den sommaren så mycket att skrifva. Kostka arbetade både natt och dag för att fullgöra så väl sitt som mitt arbete. Slutligen sade han, att nu måste jag hjälpa honom. Det var en handelstraktat, som jag borde renskrifva. Jag skref hela natten, och så till all olycka kom jag att hälla bläckhornet öfver arbetet. Det var omöjligt att skrifva om det till den tid, då det borde vara färdigt. Jag fruktade för straff och flydde.»

»Men,» inföll guvernören, »I haden väl förut aftalat med eder tjänare, hvar I skullen mötas, och att han skulle berga edra egodelar?»

»Jag ägde ingenting mer än mitt kors,» svarade Johannes, »och det bar jag på mig. Jag sade ingenting åt Kostka, men han fann mig ändå, och hade något penningar med sig. Vi ställde vår väg till kosac-

kerna. Hetmannen Bogdan Chmielnicki upptog mig som en son, och jag tillbragte där nära fem år.»

»Hvarför töfvaden I så länge med att kräfva edert arfrike?» sade guvernören med ett litet satiriskt småleende.

»Emedan jag behöfde göra mig fri från skrifvarblodet,» svarade Johannes. »Jag kunde hvarken fäkta eller rida.»

»Och nu?» sporde guvernören.

»Nu kan jag både rida och fäkta, och Bogdan berömde ofta mitt mod.»

»Vistadens I hela tiden hos Bogdan?» frågade guvernören vidare.

»Nej, han sände stundom bort mig till andra land. En vinter var jag i Stambul hos turkarne.»

»Det var klokt uttänkt,» sade guvernören, »att göra sultanen till eder vän, innan I grepen er an med den moskovitiske tsaren.»

Johannes såg förlägen ut. »Sultanen vardt icke min vän,» svarade han och rodnade. »Jag måste fly från Stambul.»

»Hvad haden I då förbrutit mot sultanen?» sporde guvernören.

»Han hade en så vacker favoritslafvinna,» svarade Johannes förläget dröjande.

»Hon var väl i seraljen i säkerhet och väl bevarad.»

»Det finnes båtar på Bosporen och silkesstegar i seraljen,» förklarade Johannes.

Guvernören skrattade. »Och I klättraden upp på silkesstegen och vardt med öppna armar mottagen i storherrens stad och ställe. Det var icke dumt gjordt och icke modlöst heller. Och så blefven I öfverraskade?»

»Ja.»

»Och så?» frågade guvernören.

»Jag sprang utför silkesstegen —»

»Och lämnade den sköna. Åh, fy för den lede!»

»Hon skulle komma efter. Jag höll silkesstegen stadigt och hon hade redan ena foten på den, då en vaktare kom, grep henne i axlarna och drog henne inåt rummet. Följande dag vardt hon dränkt i Bosporen och jag kastad i fängelse. Men Kostka hade båt och silkesstege, och han hade också de gyllene nycklar, hvarmed man öppnar ett fängelse i Stambul. Jag flydde och kom åter till Bogdan Chmielnicki. Här stannade jag nu och deltog i kosackernas krig mot polackarne.»

»Det var minsann ingen dålig skola,» anmärkte guvernören. »Kosackerna hafva lärt sina polske herrar att akta dem och tvungit sig till en hederlig fred. Togen I del med dem i något större företag?»

»Jag var med vid 'Gula källan'», svarade Johannes. »Jag var också med vid attacken på Korsun, då Jurij, Bogdans son, förde förtruppen an. Sedan sände mig Bogdan till tatarkanen med tvänne fångna polska generaler.»

»Det var märkligt,» afbröt guvernören. »Lämnade han de polska generalerna till tatarkanen?»

»Tatarerna voro våra, jag ville säga kosackernas bundsförvandter,» svarade Johannes, »och kanen skulle enligt fördrag hafva sin del af bytet. Polackarne finge lösa ut sina generaler, och det blefve kanens del.»

»Om jag känner de polska panerna rätt,» anmärkte guvernören småleende, »så gjorde hetmanen ett icke ringa byte hos polackarne. Både vid 'Gula källan' och Korsun föll ju hela lägret i hans händer.»

»Ja, han gjorde ett ansenligt byte,» svarade Johannes. Så tystnade han. Alla blodscenerna från dessa slaktningar drogo förbi hans föreställning, han lade handen öfver ögonen och förblef länge tyst.

Forbus betraktade honom en stund, äfven han teg,

därpå sade han: »Och hos kanen — funnos där också däjeliga kvinnor med silkesstegar?»

Johannes ryckte till. »Nej, herre guvernör,» svarade han, »hos kanen såg jag inga kvinnor och inga silkesstegar. Kanen visade mig mycken complaisance och talade vidt och bredt om sin vänskap för Bogdan Chmielnicki. Han gaf mig en guldkedja och ett hattsmycke med plymascher och en börs med guldmynt att dela ut åt mina följesmän. Men han vaktade mig nästan som om jag varit hans fånge. Vid min dörr stod alltid ett par skäggiga tatarer på post, lika så utanför det hus, där jag bodde. När jag gick ut, följde de mig som skuggan. De voro min skyddsvakt, sade kanen. Men de voro mig till mångfaldigt hinder och förargelse. Så fick jag slutligen veta, att ett venetianskt fartyg låge färdigt att segla. Jag begärde då orlof af kanen att få lämna hans land jämte mina tjänare, och härtill gaf han sitt samtycke. Jag lät föra ned mina saker till fartyget och ledde ned mina hästar. Då föll det kanen in, att han ville hafva en af dem med full mundering. Kostka, min tjänare, satte sig till motvärn — men hvartill skulle det tjäna? Någon gengäld för plymascherna med sitt spänne och för guldkedjan, hvilka han skänkt mig, ansåg han sig väl böra hafva. Jag bugade mig därför ödmjukt för kanen och sporde, om jag i min ringhet finge den nåden att erbjuda den stormäktige kanen, herre öfver alla tatarer, en ansenlig gåfva — min svarta hingst med det röda guldbroderade schabraket och det guldbeslagna betslet med 'karfunkelstenar'. Kanen biföll nådigt och jag tackade för den ära, som mig därigenom vederfores. Så gick jag ned till hamnen och hästen skulle ledas till kanens stall. Jag var mycket ledsen, ty den hästen var den bäste af de polske hästar, som kommit mig till del. Men när

jag kom ned på fartyget, stod min häst där, dock utan det röda schabraket och det guldbeslagna betslet.»

»Huru hade detta gått till?» sporde guvernören skrattande.

»Det var ett puts af min tjänare Kostka,» svarade Johannes. »Han hade icke kunnat besluta sig för att lämna just denna hästen i de otrognes händer, förklarade han, utan hade funnit medel att lämna en annan i stället. Kostka ansåg, att det ädla djuret, som förut varit i de polske kättarnes våld, nu borde stanna hos de rättrogne.»

»Eder tjänare Kostka måtte vara en slipad skälm,» anmärkte guvernören.

»Fuller möjligt, herre guvernör,» medgaf Johannes, »men han är mig trogen och tillgifven. Ingen kan äga en mera pålitlig tjänare.»

»För eder,» mumlade Forbus, »men andra borde se sig väl före, om de komma i följeskap med honom. Och hvart segladen I sedan hän?» fortfor han.

»Jag seglade först,» svarade Johannes, »och for sedan öfver land till Transsylvania, dit jag hade bref från Bogdan Chmielnicki till furst Georg Rákóczi. Denne hade alltid stått på vänskaplig fot med kosackerna, men nu var han sjuk och dog också, medan jag var där. Jag var kvar öfver hans begrafning, och så följde jag med de sändebud, hvilka hans son och efterträdare affärdade till kejsaren i Wien. Vid afresan medtog jag bref till drottningen af Sverige.»

»Men ifrån Wien drogen I ju till Italien,» anmärkte Forbus.

»Jag hade också bref från furst Georg till de italienska städerna,» svarade Johannes.

»Och till Rom?» inföll guvernören leende.

»Dit hade jag intet uppdrag,» sade Johannes, »men det behagade mig att fara dit.»

»Och det behagade eder också att stanna där, då I nära ett år uppehöllen eder på denna ort.»

Johannes rodnade och tvekade, men förblef tyst.

»Man plägar,» fortfor guvernören, »lämna ifrån sig de bref, som man mottager.»

Johannes höjde på hufvudet och svarade: »Jag är ingen post. Jag hade icke förbundit mig att fara som en courier med furstliga bref. Jag hade endast lofvat att lämna brefvet, då jag kom fram.»

»Ryktet mäler också, att I är vorden papist i Rom,» sporde guvernören.

»Jag hörde kardinalernas utläggning om den romerska kyrkans företräde framför den grekiska och ryska,» svarade Johannes mer och mer tvunget. »Jag är icke upplärd till präst, jag kunde icke tvista med dem, de behålla alltid sista ordet.»

»Således ären I då papist,» anmärkte Forbus misstroget.

»Jag tror på den lära, i hvilken jag blifvit uppfostrad,» genmälte Johannes, »och icke på de vesterländska kätterierna. — Men, herre guvernör, hvad kommer detta mitt ärende till Sverige vid? Luthersk har jag aldrig varit och blifver väl svårligen.»

»Tag icke illa upp, hans nåde,» sade Forbus med skalken i ögat. »Hos oss hör man sig gärna före om deras förra lefverne och förhållande, med hvilka man kanske ämnar att träda i närmare förbindelse.»

Johannes ansikte lyste upp. »Menen I, herre guvernör, att jag skulle kunna räkna på bistånd från Sverige, om jag försökte att kräfva åter mina fäders tron.»

»Jag menar ingenting,» svarade Forbus, »jag är en gammal krigare och icke någon statsman. I fån vända eder till dem, som stå drottningen närmare än jag och som hålla statens roder i sina händer. Drott-

ningen älskar freden, men hon älskar också rättvisan. Hon ömmar för dem, som blifvit hemlösa, och hon har en liflig önskan att göra alla nöjda. Men rikskansleren är betänksam, och utan hans råd lärer nog drottningen ingenting göra. Många herrar önska väl krig, men landet har lidit mycket af hårda utskrifningar och gärder.»

»Man har sagt mig, att Sverige har en outtömlig tillgång på kraft och mod, och att dess folk aldrig ryggar för svårigheter,» sade Johannes.

»De säga sant,» svarade Forbus lifligt. »Det svenska folket kan gå i land med mycket. Det har det visat, då det stod ensamt i striden mot kejsaren och den katolska ligan, med Danmark såsom en opålitlig vän och Polen såsom en icke till fullo besegrad fiende. På Sverige bör man aldrig tvifla. Men det är skillnad att gå i strid för en enda mans rätt och att strida för mång tusendes samvetsfrihet. För min del skulle jag icke hafva något emot ett nytt krig,» tillade guvernören, »ty här under freden är platt intet att bekomma.»

När Johannes efter detta samtal gick ifrån guvernören, tyckte han, att han själf blifvit grundeligen utfrågad, men för egen del fått veta bra litet. Hvad guvernören hade gifvit med ena handen, hade han tagit tillbaka med den andra.

Johannes gick långsamt utför trappan och ut på gården. Den sena höstsolen sken klart, och vinden kom frisk från norden. Han kastade en blick utåt fru Margaretas trädgård. Där borta skymtade en pälsbrämad hufva, hvilken han trodde sig igenkänna såsom jungfru Karins, och han gick dit. Den unga flickan promenerade fram och åter i den lilla trädgården, och vid denna åsyn glömde Johannes allt annat. I en hast var han vid hennes sida och hälsade vördnadsfullt.

»Väl mött, sköna fröken!»

Karin ryckte till vid hans hälsning och skiftade

färg. »Åh, ären I här, herr Johannes Sinensis?» sade hon och såg bort.

»Jag såg eder lustvandra i trädgården, fröken Karin Lillie, och jag sporde mig själf, om jag skulle vedervåga att erbjuda eder mitt följeskap.»

»Det är väl icke så mycket att våga,» svarade hon.

»Jo fullväl, om en vedervågar edert misshag, och det vore mig tungt att bära.»

»I ären föga van vid bördor, herr Johannes Sinensis,» genmälte Karin.

»Sant nog, sköna jungfru.»

»Och I viljen nog inga bördor draga,» tillade hon.

»Icke bördan af edert misshag. Den skulle vara mig det tyngsta af allt,» förklarade han och såg på henne med en varm blick. »Med den bördan vill jag icke draga bort ifrån Stralsund.»

»I tänken då snart fara?» sporde flickan.

»Skeppet är strax färdigt, och sedan beror det på vinden. Skepparen vill hafva förlig vind, så att vi hinna fram så fort som möjligt. Vid denna tiden är ondt väder så vanligt.»

»I borden hafva farit tidigare, så att I kunnat bevista den stormäktiga drottningens kröning,» anmärkte jungfru Karin. »Där lära nog hafva förekommit många stora plaisirer. Fältherren och hans grefvinna skola visserligen icke heller spara på fester, än mindre gref Magnus.»

»I menen således, att det skulle hafva varit mycken moro för mig att fått vara där, ädla fröken,» sade Johannes. »Men jag förmenar mig haft mera hugnad här i Stralsund, än jag kunde haft, om jag vid drottningens kröning assisterat, ity» förklarade han, sänkande rösten till en hviskning, och gick jungfru Karin ganska nära, »i ty att här hafver jag lärt känna den skönaste

dama, den högborna jungfru, för hvilken mitt hjärta alltid kommer att bära sorg, då vi skiljas.»

»I snacken så dåraktigt,» afvisade jungfru Karin. »I kunnen icke mena, hvad I sägen.»

»Vid min själ, jag menar det, högborna jungfru,» svarade Johannes. »Jag kan eder aldrig förgäta. Men sägen mig, om I hysen något deltagande för mig! Skall mitt öde någonsin komma i edra tankar, sedan jag är borta?»

»Man plägar säga om mig, att jag har god ihågkommelse och att den, jag en gång sett, känner jag väl igen, också efter många år.»

»Men det är icke nog för mig, att I kommen mig ihåg efter många år, jag önskade också, att I måtten hysa vänskap för mig i edert hjärta.»

»Jag bär icke hat eller agg till någon,» svarade Karin Lillie, »icke heller till eder. I hafven lekt bort många stunder för mig, som annars varit långa.»

»Skönaste fröken,» sade Johannes, »om jag vågade bedja eder taga emot en ringa gåfva af mig för att hjälpa edert minne.» Han räckte henne en ring med en safir uti. »De pläga säga uti Italien, att safiren betyder trohet.»

Hon sköt hans hand åt sidan och sade stolt: »Det höfves icke en jungfru att taga emot en ring af någon, som hon icke lofvat sin tro.»

Han drog sig något tillbaka, och han tänkte först att aflägsna sig, men så tyckte han, att så borde han icke lämna henne. Han gick åter fram till henne och sade:

»Tillgif, ädla fröken, om jag brutit emot edert lands sed, men jag är en främling, och tillgif, om jag nu också bryter däremot, men jag kan icke annat. Skullen I icke vilja gifva mig ett armband af silke till ett minne?»

Hon skrattade. »Hvarför tarfvas väl eder ett minne, I, som sagt, att I aldrig skullen mig förgäta?»

Han var förbryllad, sänkte blicken och sade:

»Icke därför, att mitt minne tarfvar att upphjälpas, då jag ej mera är när eder, beder jag därom, utan emedan jag skulle känna en sådan hugnad att äga något, som edra händer hafva vidrört. Viljen I då göra mig ett band af tråd eller silke? Jag skall bära det på min arm sent och bittida, och jag skall bära det allena och bränna alla armband, som mig af andra gifna äro.»

Han hade talat helt ifrigt och fattade nu hennes hand, men hon slet sig ifrån honom och sade:

»Åt ingen vill jag gifva en slik gåfva. Behållen de armband, som I hafven fått af andra och njuten dem! För mig måsten I alltid vara en främling, I tillhören ett annat folk och bekännen en annan, falsk tro.»

»Om det är tron, som hindrar,» svarade Johannes, »hvarför skulle jag icke kunna lära mig den sanna tron, som I sägen? Och hvad folket angår, så har jag intet nu. Min släkt kom en gång från edert land, säger man, och edert land är mina fäders.»

»I talen i fåvitsko,» sade jungfrun, »och jag bör icke höra på eder.»

»Nej, det bören I icke göra, jungfru Karin,» sade guvernören Forbus, som nu helt oväntadt trädde fram. »Hvad tron I då, att eder fader skulle säga? Gån in till min hjärtans kära hustru och lämnen denne kavaljer åt mig.»

Karin var icke sen att lyda, och Johannes stod helt förlägen ensam inför guvernören Forbus.

»I menen måhända, herr Johannes Sinensis, att också här i Stralsund finnas silkesstegar?» sade guvernören bistert. »Men I tagen fel. I Sveriges land giljar man till en mö hos hennes fader eller fränder. Jungfru Karin är en gäst i mitt hus, men icke min frände.

Voren I än min son i stället för en främmande lyckoriddare — vid mitt lif jag skulle säga detsamma som nu: Kasten icke edra blickar på den jungfrun! Men till eder med den ställning, som I intagen, säger jag: Kasten icke edra blickar på någon jungfru! Hvad kunnen I bjuda en jungfru?»

»Måhända en krona,» svarade Johannes.

»Måhända,» återtog Forbus med ett förstulet leende. »Lyden så mitt råd under tiden, tills kronan sitter fast på edert hufvud.»

»Menen I, herr guvernör, att jag först då skulle kunna ställa mig fram såsom giljare till den högborna jungfrun?»

»Spörjen I efter min mening,» svarade Forbus, »så måste jag säga eder, att I icke ens då torde vinna det stolta riksrådets samtycke, och utan hans bifall kunnen I aldrig tänka på hans dotters.»

Hos Johannes upplågade nu harmen. »I talen fåvitskt, herr guvernör,» utbrast han, »I hafven aldrig vetat, hvad kärlek är, jag kan icke lefva utan denna sköna fröken.»

»Det kunnen I visst,» genmälte Forbus godmodigt och slog honom på axeln. »En kan lefva, om en än icke väntar, att den en älskar skall tillhöra en. En får taga sitt förnuft till fånga och bita i sig sin sorg, och så kanske Gud gifver en goda dagar till slut. Så har det gått mig.»

»Eder, herr guvernör?» sporde Johannes med ett tviflande, nästan gäckande tonfall.

»Det är ungdomen likt att säga så,» sade Forbus. »Ungdomen tror icke, att gammalt folk också en gång varit unga. Men den misstager sig, junker Johannes, den misstager sig. Också en gammal krigsbuss som jag har haft sin älskogssaga, och om den lyktade väl, har

jag måhända mitt tålamod att kunna vänta och bida min tid att därför tacka.»

Johannes hade lugnat sig vid guvernörens vänliga tilltal. »Skullen I vilja omtala den för mig?» sporde han.

»Nå ja,» svarade Forbus något dröjande, »det är just ingen hemlighet. I kunnen nog kanske få höra den af andra än mig, hvarför skulle jag då icke kunna omtala den själf. Jag vistades i Åbo i Finland och var ännu en ung man, likväl äldre än hvad I ären, dock redan öfverste löjtnant, då åt min omsorg anförtroddes en ung man, innan han begåfve sig ut i kriget till den salige kungen i Tyskland. Han, så väl som jag, råkade i staden en ung änka med tvänne små söner. Nå, hon behagade oss båda väl, och min unge vän talade mig till om sin kärlek, och han skref henne till, och jag befordrade brefvet till henne, som också var min allra käraste. Hon svarade honom och lofvade honom 'trogen vänskap'. Han var lycksalig, och så drog han ut i kriget. Så gjorde äfven jag, och följde först salig kungen och sedan Banér och hertig Bernt, men den unga änkan kunde jag icke glömma. Så sände hans furstliga nåde mig från belägringen af Breisack, där han hade en stor dessein före, och begärde förstärkning. Höglofliga förmyndarregeringen, som jag forderligast uppvaktade, brådskade likväl icke med svaret. Men jag benådades med några donationshemman i Finland och undfick befallning att begifva mig dit, tills allt var redo. Så kom jag åter till den allra käraste daman, och hon behagade mig tiofaldt bättre än tillförene. Då tycktes mig, att jag bidat nog, och jag talade henne till och bad henne, att hon ville taga emot en sådan smutsig arm kavaljer som jag, och så ville jag med henne både lefva och dö. Hon var hård i förstone, men lät dock som en höflig from dam öfvertala sig att taga emot mig, smutsiga knekt. Sedan jag nu vunnit hennes ja-

ord, skyndade jag med all flit på bröllopet, och inom sex veckor voro vi färdiga att draga till Stockholm.»

»Viljen I därmed säga mig, herr guvernör, att, om jag bidar tiden, så lyktas mitt ärende lika så lyckligt som edert?» sporde Johannes.

»Det vill jag för visso icke säga,» svarade Forbus, ty min allra käraste dama hade icke Axel Lillie till fader. Hon var änka och rådde för sig själf. Men riksrådet Axel Lillie råder för sin dotter, och han menar fullväl, att hans ätt är den yppersta i riket. Friherrebrefvet är visserligen redan utfärdadt för honom, men känner jag honom rätt, så lärer grefskapet nog icke länge töfva. Och utan båda tillhör han i alla fall Mats Gregerssons ätt, den han förmenar öfvergå alla andra i storhet. Om vår unge pfaltzgrefve begärde hans dotter, sade fadern otvifvelaktigt nej.»

»Pfaltzgrefven är, förmodar jag, icke i besittning af något furstendöme,» sade Johannes. »Men om en furste komme och begärde hans dotter?»

»Han skulle nog ändå tacka,» svarade Forbus. »Men lämnom detta! Jag ville säga eder, att skepparen är redo och att min kära husfru låter slakta och brygga och baka, alldeles som I skullen fara längre än till hennes majestäts stad Kalmar. Skepparen spår, att i morgon springer vinden öfver till sydost, och, om det slår in, fån I god bör.»

»Det var goda underrättelser, och för dem skolen I hafva den högsta tacksägelse,» sade Johannes. »Jag skall säga till Kostka, att han packar våra kistor och gör upp med tavernaren.»

Med en vördnadsfull hälsning till guvernören lämnade Johannes trädgården.

Han var nedstämd till mods, Johannes Sinensis. Skulle det vara honom förelagdt att skiljas med sorg från hvarje ställe, där han vistats någon tid?»

Kostka hörde med nöje, att de skulle bryta upp från Stralsund. Han förklarade för sin herre, att tavernaren toge öfver höfvan betaldt för alla lifsmedel, och att öl och vin knappast vore att köpa. Det var också svårt att hålla reda på folket, de gingo ut och ströfvade kring gatorna och kommo i klammeri med soldaterna. Härom dagen hade Stefan spelat med knektarne och förlorat sina pengar och fått en blå rygg till. Och i förgår hade en officer noga utfrågat smådrängen Batista om hans herre, och den dumme knekten skryter af eder furstliga börd och säger, att vi snart skola sätta eder upp på Moskvas tron. Officeren begabbar Batista och pekar ut honom för soldathopen och säger, att denne smådräng en gång skall varda bojar och den nye tsarens främste man.

»Låt dem snacka, Kostka, det är ju sant,» svarade Johannes med ett smålöje.

»Nej, nådige herre,» genmälte Kostka, »man bör icke tala i förväg om slika ting. Här finnas nog de, som spana efter eder, och så hafva vi inom kort nya sändebud i hälarne på oss, som begära, att vi tagas fatt och lämnas ut till tsaren.»

»Men de skola icke lämna ut oss här ifrån Sverige,» invände Johannes.

»Måhända,» svarade Kostka. »De lära gjort ett fördrag med Ryssland att ömsesidigt utlämna brottslingar och flyktingar.»

»Men vi äro frie män och hafva intet förbrutit,» anmärkte Johannes.

»Ack, nådige herre, I kännen icke till fullo de moskoviters ondska och list. De skola sätta eder resa i förbindelse med den stora branden i Moskva, och de skola beskylla oss för att hafva stulit kejsarens skatt.»

»Men vi hafva icke tändt Moskva och icke heller stulit.»

»Vi hafva icke tändt Moskva,» sade Kostka, »och den branden har vållat mig en stor sorg, ty min hustru omkom i lågorna. Och hvad skatten angår, så hörde den ju rätteligen eder till, nådig herre, och om jag tagit den, var det icke stöld.»

»Alltså tog du tsarens skatt,» sade Johannes med häpnad.

»Store herre,» svarade Kostka, »hvarmed skulle jag annars hafva bestridt edra utgifter?»

»Men Bogdan Chmielnicki gaf oss ju pengar.»

»Ja, visserligen,» återtog Kostka. »Hetmanen var frikostig, men hans tillgångar svarade icke emot hans ädelmod. Och I, höge herre, har aldrig lärt eder att spara, och det höfves eder icke heller. Årligen tager jag emot på hemliga vägar en del af tsarens skatt. Den hör ju eder till. I borden hafva mer, men alla undersåtar i edert rike äro icke trogna. Då I likväl en gång träden till edert rike, då skolen I hafva detta i minne och löna dem efter förtjänst.»

»Ja, jag skall löna dem, som varit mig tillgifna och trogna, Kostka,» försäkrade Johannes, »och framför andra dig, du trognaste af alla tjänare. Mera klok och förutseende är du än din herre, och du har aldrig låtit mig något fattas.»

»Det har jag en gång svurit min herre, eder fader — han som druckit ur samma modersbröst som jag, om han än ej legat under samma kved.»

»Det är sant, du har hållit din ed,» sade Johannes.

»Och nu,» fortsatte Kostka, »måste jag begära edert

orlof, herre. Jag måste draga in i edert rike och söka att få en resning till stånd, ty ensamma lära nog icke svenskarne vilja inlåta sig i vanskligheter. Men hafva vi en fästning till stöd och en landsdel, som erkänner eder såsom tsar Ivan Vasiljevitj Sjujskij, då falla alla invändningar till marken. Här i Stralsund har jag gjort bekantskap med en af de män, som voro med fältherren de la Gardie i Novgorod, och han har gifvit mig många råd och upplysningar.»

»Hvem är han?» sporde Johannes.

»Han var småsven hos fältherren,» svarade Kostka, »och är nu till åren, och han har endast ett ben, men är munter och språksam. Alltså gifven I mig orlof,» slöt Kostka.

»Det blifver svårt att undvara dig,» svarade Johannes och skakade sitt hufvud, »jag vet icke, hvem som kan fullgöra din tjänst.»

»Stefan kan nog vara eder kammarsven,» förklarade Kostka, »och italienaren kan tillreda måltiderna, och polacken se till hästarne, men penningepungen, höge herre, den måsten I hålla reda på själf.»

»Då blifver den snart tom, Kostka.»

Tjänaren såg på sin herre med en bekymrad blick. »Jag fruktar det nästan,» sade han med en suck.

»Se där, Kostka, ringen med safiren,» sade Johannes och lämnade tjänaren den ring, som han erbjudit jungfru Karin. »Hon ville icke taga emot den.»

»Guds död och pina, var den ädla jungfrun från sina sinnen?» utbrast Kostka.

»Icke heller fick jag något armband, hvarom jag så innerligen bad,» fortsatte Johannes klagande.

Kostka teg och betraktade sin herres nedslagna ansikte, därpå sade han: »Låten icke detta förtryta eder! Visserligen var hon däjelig som själfva Rachel, men i alla fall blott en undersåtes dotter, och det är måhända

en helgonens fingervisning, att I bören vända eder hug till den unga drottningen allena.»

»Jag kan icke, jag kan icke,» klagade Johannes och gömde sitt ansikte i sina händer.

Kostka smålog, han tänkte, att det icke var första gången, som hans herre varit förälskad. Där var den vackra kosackflickan Mariolka, som sedan vardt Bulbas hustru. Kostka hade sett sin herre fälla tårar för hennes skull. Och då han var i Stambul, hade han varit mycket förälskad i storherrens vackra slafvinna. Men då hon var död och Johannes undkommit storherrens fängelse, nämnde han icke mer den döda. I Transsylvania hade han svärmat för en vacker ungersk grefvinna, som var på besök vid furst Rákóczis hof, och i Venezia rodde han fram och åter utanför Pisanis palats och svor, att han aldrig kunde glömma den blick, som fallit på honom ur ett par strålande svarta ögon.

Värst af allt var det dock i Rom. Giuseppa hade varit så fager och kärleksfull, och Johannes hade för hennes skull blifvit papist. Alla Kostkas bemödanden att få sin herre att resa från Rom hade strandat på Giuseppas fägring och Johannes' kärlek. Men så var flickan en dag försvunnen. Icke visste Johannes, hvart hon tagit vägen. Han sökte henne sörjande dagar och nätter, men Kostka visste, hvar hon var. Hon låg död på Tiberns botten med ett gapande sår i bröstet och en tyngd vid de sammanbundna fötterna. Det var ju nödvändigt att befria Johannes ifrån henne. Icke passade hon till tsarinna — hon, som icke hade någon annan önskan än att få vara hos Johannes i vinrankornas skugga, och icke kände någon större äregirighet än den att steka fisken i olja, så att den smakade hennes älskare. Johannes hade nu glömt henne, förr än Kostka gjorde det, och nu var det den högborna Katarina Lillie. Skulle han icke glömma henne lika fort?

Så började herre och tjänare öfverlägga om afskedsgåfvor. Johannes tvekade emellan en topasagraff med plymascher till guvernörens hatt eller en guldkedja af venetianskt arbete, men bestämde sig slutligen för den senare. Åt fru Margareta skänkte han ett par skorosor med pärlspännen, och sedan penningar åt tjänarne.

Kostka vändades emellan ängslan, att hans herre skulle gifva för dyrbara gåfvor, och fruktan, att han icke skulle handla i enlighet med sitt stånd. Johannes själf var alltid böjd för frikostighet, och han brydde sin hjärna, huru och i hvad form han skulle kunna erbjuda en gåfva åt jungfru Karin Lillie. Han gick igenom alla sina smycken och fann ibland dem äfven ett halsband och ett par spännen, som han en gång gifvit åt Giuseppa.

»Hvarifrån komma dessa?» sade han häftigt och visade sakerna åt Kostka.

Denne förbannade inom sig sin kortsynthet att icke hafva förvandlat dessa saker i penningar, men i förlitande på Johannes' lättrogenhet svarade han:

»Hon hade lämnat dessa dyrbarheter kvar, innan hon öfvergaf huset, och jag tyckte, att, då flickan rymt och vi ej visste, hvarest hon var, kunde vi gärna göra oss nytta med dem.»

Smyckena återkallade emellertid Giuseppa i Johannes' tankar. Han kom ihåg hennes fägring, hennes glädtighet och hennes ömhet. Han slutade med en suck öfver, att kvinnan var så falsk. Hvem kunde tro, att hon, då hon med leenden och kyssar försäkrade, att hon i kyrkan blott skulle bedja för honom, tog farväl för alltid, att hon hade i sinnet att aldrig återkomma, att kanske en annan älskare väntade henne i kyrkan. Åh, hon var mycket falsk, den unga tjusande blomsterflickan, och hvad hade ändå icke Johannes gjort för

hennes skull? Uppgifvit sin tro och nästan glömt bort sina ärelystna planer att sträfva efter Moskvas krona.

Kostka iakttog sin herre på afstånd, utan att på en lång stund våga tilltala honom.

Småningom vände sig Johannes' tankar åter till Karin Lillie. Skulle äfven hon kunna vara så falsk? Nej, hon var alls icke lik Giuseppa, icke mer än dagen liknar natten, icke mer än himlen liknar jorden. Hvad skulle han våga att erbjuda åt henne, drottningen bland kvinnor?

Hans ögon föllo slutligen på ett smycke, som han köpt i Italien, ett underbart arbete efter renässansens traditioner med guldfiligran och glödande röda stenar kring en enda stor diamant. Hvad det skulle passa jungfru Karin Lillie! Var icke diamanten hennes bild, och de röda glittrande stenarne — voro de icke en symbol af hans kärlek, som skulle omgifva henne på alla sidor? Och hvad betecknade väl det kostbara arbetet rundt omkring stenarne, om icke de gyllene villkor, i hvilka han ville försätta henne såsom härskarinna i ett stort rike?

Han kastade en spörjande blick på Kostka, men denne var upptagen af annat och såg alls icke åt Johannes. Han drog då en suck af tillfredsställelse, stack smycket i sin ficka och gick till guvernörens.

Fru Margareta mottog honom i sin sängkammare. Hon satt själf i den med en grön sidenbaldakin försedda sängen och bjöd honom taga plats. Karin Lillie satt på en dyna vid sängfoten med lutan i sin famn.

Johannes började sitt tal med, att han nu stode färdig att resa, såsom fru Margareta nogsamt visste, och nu ville han tacka för de dagar, som det förunnats honom att vistas i hennes hus och njuta af hennes och den dygderika fröken Karin Lillies umgängelse. Guvernören hade ock sagt honom, att den högborna fru Mar-

gareta gjort sig det omaket att för hans räkning låta både slakta och baka och brygga, och att hon låtit föra ned så mycket till hans och hans folks nödtorft under vägen, för hvilket han icke nog kunde tacka henne.

Fru Margareta svarade honom skämtsamt, att hon fuller kände till, huru föga skepparkosten plägade falla unga herrar till behag, »och har jag därför,» tillade hon, »sökt bättra på den något. Men om den ändå icke är sådan, som den borde vara, så måsten I väl därmed öfverse.»

Johannes förklarade sig vara väl tillfreds med det, som den ädla fru Margareta lagt sin hand vid. »Nu ville jag spörja,» fortsatte han rodnande och stammande, »om det vore mig tillåtet att visa min tacksamhet genom en, dock mycket ringa, gåfva.»

Därpå drog han fram sina skorosor med pärlspännen. Fru Margareta tog emot dem med tacksamhet och sade sig vilja bära dem till åminnelse af gifvaren.

»Och I, ädla fröken,» sade Johannes och vände sig till Karin Lillie, »viljen I dock icke tillåta mig att medels en oansenlig gåfva visa den hängifna estime, jag känner för eder?»

Karin skakade på hufvudet, men fru Margareta svarade i hennes ställe: »Jag kan icke inse, att I icke kunnen emottaga ett litet minne af en herre, med hvilken I varit samman under några dagar i mitt och min herres hus, och hvilken I tvifvels utan aldrig mer kommen att råka.»

Fru Margareta vardt i detsamma utkallad, och Johannes reste sig och stod framför Karin i bedjande ställning.

»Kan jag icke hoppas, att I samtycken till den ädla fruns ord?» sade han och lade det kostbara smycket i Karins halft motsträfviga hand.

»Nej nej, det är alltför dyrbart,» sade hon och

ville lämna gåfvan tillbaka. Men han tog den icke åter, utan sade lidelsefullt:

»Intet är nog dyrbart för eder, dygderika fröken Karin. Ägde jag alla Indiens skatter, skulle jag lägga dem för edra fötter utan betänkande. Och det föresväfvade mig, när jag valde detta smycke åt eder, att I själf voren diamanten, och att, om I blott villen tillåta mig det, jag skulle infatta eder i den gyllene kronans glans och i min kärleks glödande ädelstenar. Ty, högborna jungfru Karin, jag är icke den man, som jag synes, jag är af furstlig ätt, och den dag torde komma, då jag intager mitt säte på Moskvas tron. Om jag då skulle sända män att lägga min krona för edra fötter, hvad skullen I då svara?»

»Att I icke hafven samma tro som jag,» svarade Karin, »och att ett äktenskap måste byggas på gemensamhet i Gudi.»

Det är märkvärdigt, tänkte Johannes, hvilket begär de hafva alla kvinnor att till sin tro omvända den man, vid hvilken de icke äro obenägna att fästa sig. Men han svarade henne varmt: »Hvarför skulle icke jag kunna antaga eder tro, när jag fått pröfva den, eller,» tillade han och såg forskande på henne, »skullen I icke kunna antaga min, om I funnen sanningen där?»

»Nej, nej,» genmälte Karin ifrigt, »sanningen är blott i den evangeliska tron, och utan den finnes ingen frälsning.»

»Om så är,» sade han mildt och intalande, »torde det vara eder beskärdt att föra ett stort rike till sanning och frälsning — ett stort rike, som I skullen härska öfver, om I blott villen.»

Det var en stolt dröm, som Johannes manade fram för Karin Lillies föreställning, och hon berusades för ett ögonblick däraf. Hon reste sig från sin plats och närmade sig Johannes med strålande blickar och rod-

nande kinder. Men så bleknade hon och sjönk ned på dynan. Lutan föll ur hennes händer, och en sträng brast med en klagande, skorrande klang. För hennes tanke trädde barndomsvännen Gösta Horns bild. Honom kunde hon icke glömma, om än aldrig så lysande synvidder öppnades för henne.

Förundrad betraktade Johannes henne. Fru Margareta kom åter in och jungfru Karin började att halft leende beklaga sin oskicklighet att låta lutan falla.

Det samtal, som hon och Johannes fört, förnyades aldrig mer. Redan dagen därefter lämnade han Stralsund.

Det var en mulen och blid vinterdag med sydostlig vind, då det lilla svenska fartyget »Svanen» lämnade Stralsund och för en sakta bris styrde mot Sverige.

Vice guvernören Forbus hade själf följt sin gäst till stranden, där en båt från »Svanen» väntade Johannes. Guvernören tog ett vänligt afsked af den unge mannen. Måhända hade han fäst sig vid hans person med dess nästan kvinnliga vekhet. Måhända retades hans ärelystnad af tanken på ett krig med Ryssland för att sätta på dess tron en Sjujskij. Han öfverraskade sig under dagens lopp med att tänka på de landvinningar, som Sverige kunde göra, och allt det gods, som kunde komma honom själf till del. Han genomgick i tankarne alla berättelser om de sädesrika landen på andra sidan Östersjön, som hans frände fältherren Jakob de la Gardie omtalat. Han skakade på hufvudet och smålog åt sig själf.

När han kom hem i sitt hus, fann han jungfru Karin med förgråtna ögon och sin hustru tyst och förstämd. Den gamle guvernören brummade något om,

att kvinnor voro så känsliga och fäste sig vid den förste bäste, som kom i deras väg, men han kände med sig själf, att han varit icke långt ifrån att göra på samma vis. Johannes Sinensis, fastän moskovit, var en rätt hygglig ung man, om han också var af ett annat kynne, än unge män plägade. Kanske kom det däraf, att han blifvit uppfostrad som skrifvare. Det där veka, nästan kvinnliga, kunde visserligen den gamle guvernören icke gilla, men det utöfvade ändå ett visst inflytande på honom.

Johannes Sinensis for emellertid utåt hafvet, förd af en jämn, om än svag bris. Himlen var mulen och vågorna blyfärgade. En stark beklämning hvilade öfver honom, han kände sig så lösryckt från allt, som han var van vid. Kostka, hvilken alltid var till hands, som såg på hans ögon hvarje hans önskan och sökte uppfylla hvarje hans vink, hade han lämnat ifrån sig i Stralsund. Kostka hade tagit afsked af Johannes med tårar i sina små svarta ögon och med många böner och förmaningar, att Johannes väl skulle taga vara på sig själf och sina pengar.

Men sedan Johannes skilt sig vid Kostka och redan var på väg ned till hamnen, kom Kostka hastigt fram vid ett gathörn, stack ett bref i Johannes' hand och mumlade: »Må Guds moder och alla helgon hålla sina skyddande händer öfver eder!» Därpå tillade han: »Från Bogdan Chmielnicki.»

Då Johannes förundrad såg sig om och ville spörja, huru Kostka bekommit detta bref, var han borta. Johannes tog nu fram det och läste. Det var skrifvet på ryska och lydde sålunda:

»Uti den Heliga Trefaldighets nåde Bogdan Chmiel-

nicki, kosackernas furste och hetman, sänder sin faderliga hälsning til Ivan Vasiljevitj, boren furste till allt Ryssland, namestnik uti Velikij Perm.

Vi hafva länge bidat, att du skulle låta oss få några goda nyheter om dig och dina förehafvanden, men vi hafva intet förnummit annat än att tiden förnötes utan synligt gagn. Vi fullföljde emellertid våra segrar emot polackerna och ströfvade ända till Lemberg, sedan vi vid Pilava ytterligare slagit våra fiender. Den nye konungen begärde att underhandla med oss och lofvade sin nåd, om vi underkastade oss. Men vi svarade hans ombud: 'Tiden för underhandlingar är ute. Vi måste befria det ryska folket från de polska panernas ok. Först grepo vi till vapen, därför att vi blifvit förödmjukade, nu strida vi för den rätta tron. Hela folket ända till Lublin, ända till Krakov, skall stå på vår sida och vi skola icke förråda det.' Detta var våra ord. Kriget fortsattes, och vi kallade kanen af Krim till vårt bistånd. Men den otrogne svek oss. Zbosovo borde hafva blifvit stället för en stor seger för kosackerna, den polska hären under konungens eget befäl var omringad af vårt talrika rytteri. Men kanen sålde oss för guld och tågade sin väg, vi blefvo tvungna att underhandla och en traktat blef ingången, som icke var möjlig att hålla, då kosackerna icke skulle få vara flere än 40,000. Vi grepo åter till vapen. Kanen var ånyo vår bundsförvant, men förrådde oss ännu en gång. Vi förlorade slaget vid Berestesjtko och tvungos till en ännu hårdare fred, hvars odrägliga villkor äro omöjliga att uppfylla. Oss återstår nu knappast annat än att söka en bundsförvant, kanske en härskare, i tsaren af Moskva. Vi hafva redan sändt honom bud med gåfvor, hästar och boskap, och vår lille narr Stenko följde äfven med. Du ser häraf, käre son Ivan Vasiljevitj, att vi haft tunga dagar. Vår son Jurij blef svårt sårad vid Berestesjtko

och ligger ännu af sina sår, och den käcke Bulba är död i densamma striden. Mariolka har en son, som föddes efter sin faders död. Det är en svår tid i Czigrin och metropoliten har påbjudit tre dagars fasta och bön. Till och med spenabarnen skola hålla den, säger han. Den helige mannen har aldrig haft några barn och förstår icke, att en tre dagars fasta blifver spenabarnens död. Men mödrarna lära nog icke hålla detta påbud, och helgonen, hvilka äro klarsynta, tillräkna dem nog icke detta såsom en synd. Måtte vi nu, käre son Ivan Vasiljevitj, snart fröjdas af goda nyheter från dig om dina företag i Sverige. Vi hafva afsändt detta bref med en tysk köpman, som lofvat att låta det komma i dina händer. Och härmed befalle vi dig i Guds moders och alla helgons hägn och förvar. Skrifvet i Czigrin år efter världens skapelse 7159 den 5 sept.»

Detta bref gjorde icke Johannes gladare till sinnes. Han sörjde öfver Bulbas död och den käcke Jurijs sår. Kosackernas motgångar gingo honom till hjärtat, och han önskade att kunna bispringa dem, liksom de en gång gästvänligt mottagit honom och sedan frikostigt gifvit honom understöd. Han erkände sig stå i en stor tacksamhetsskuld till dem, men han skulle nog en gång återgälda det, därom var han viss. Detta ädelmodiga folk, som hägnat hans ungdom, skulle han räkna såsom det främsta i sitt rike. Han skulle sätta dem framför de stolta novgoroderna och de rika moskoviterna. De skulle vara hans utvalda folk. Huru nedslagen skulle icke Bogdan nu vara, huru förödmjukad skulle han icke känna sig efter nederlagen! Huru skulle icke den tappre Jurij finna overksamheten tung, han som var ifrig och stormande som steppvinden, men nu låg sårad i Czigrin!

Och så tänkte Johannes ett ögonblick på Mariolka. Hon var visserligen fager med sina mörka ögon, men nu hade hon bleknat bort i strålarne från andra kvinno-

ögon. Hon var nu för honom blott hans döde väns hustru, icke den flicka, som utgjort hans första lidelsefulla kärlek.

Johannes satt och tänkte på, huru de två år, som förgått, förändrat honom genom allt, som han upplefvat under tiden. Och så tänkte han på det för honom obekanta land, hvilket låg framför honom i fjärran, och han undrade, hvad det skulle bära i sitt sköte. På ett var han viss. Det hade icke, det kunde icke hafva en jungfru så stolt och så vän, som den högborna Karin Lillie.

Fru Margareta hade gifvit honom ett bref att föra med sig till den högborna grefvinnan Ebba Brahe, och hon hade talat vidt och bredt om hennes döttrars skönhet, isynnerhet fröken Maria Sofias, som förmäldes med grefve Gustaf Oxenstierna, efter hvilken hon nu var änka. Fru Margareta talade med stor liflighet om alla de fester, som förevarit, ehuru hon endast kände till dem genom bref och beskrifningar, enär hon allaredan då var ute i Pommern. Jungfru Karin Lillie hade småleende yttrat, att hon förmodade, det Kristina de la Gardie nu vore lika vacker som sin syster, men det förnekade fru Margareta på det bestämdaste. Johannes tyckte sig redan känna det de la Gardieska slottet vid Jakobsdal och det präktiga palatset Makalös vid stranden af strömmen i Sveriges hufvudstad. Han föreställde sig så lifligt den nästan blinde fältherren och hans ännu lifliga, man kunde säga ungdomliga maka med de klara ögonen och de utsökta dräkterna. Sonen, den ståtlige grefve Magnus med sin högborna gemål hade äfven blifvit beskrifven för honom, men Maria Sofia främst af alla. Allt detta satt Johannes och genomgick i tankarne. Det hindrade honom att grubbla öfver sina vänner kosackernas olyckor, och Johannes älskade icke att låta sina tankar länge dväljas vid sorgliga ämnen.

Under tiden sköt fartyget en sakta, men jämn fart genom vågorna, och den tyska stranden aflägsnade sig mer och mer. När den korta novemberdagen led mot sitt slut, hade vattnet liksom uppslukat stranden. Då samlades allt skeppsfolket på däck, och skepparen ropade med hög röst hvad han kallade det goda ordet:

»Benedicite, benedicite, benedicite Domino!»

Därefter bad han på svenska: »God fred vare med oss! Gud unne oss sin nåd att fara hän med lycka och Gud unne oss att skiljas i kärlek! Gud förläne oss god vind, som oss alla godt gör! Gud förläne oss god hamn, där vi gärna vilja vara med hälsa och behållet gods. Sägen alle amen!»

Sedan sjöngo alla tre psalmer och till sist läste skepparen Fader vår.

Så slutade dagen, och vakter utsattes för natten. En vakade vid rodret och tvänne andra ålåg det att passa på seglen. De öfriga gingo till ro. Men Johannes låg länge vaken på sin trånga brits. Han hade så mycket att tänka på. Det fanns så mycken anledning till oro och bekymmer och så många obestämda förhoppningar, hvilka liksom tumlade om i hans hjärna.

Sålunda förgick äfven nästa dag till fram emot aftonen. Då kastade vinden om. Den kom nu ifrån norden bitande och kall. Det svenska landet började skönjas i fjärran, men nu måste man kryssa, och kryssningen vardt hård, man vann obetydligt för hvarje slag. Vinden började allt mer att friska i, och snart var det en stark kuling. Johannes och hans folk, som voro ovana vid sjön, tyckte redan att det var storm, och sporde ängsligt, om fartyget skulle förgås.

Att börja med skrattade skeppsfolket åt deras rädsla, men vinden vardt allt häftigare, och snart kunde icke ens de vana sjömännen neka till, att nu var stormen kommen. Masterna knakade, seglen bergades och

sletos åter loss. Med ett bedöfvande dån slogo vågorna öfver fartyget och saltvattnet rann i strömmar ned öfver Johannes och hans folk. Själf låg han sjuk och förfärad i sin koj, säker om att nu vore allt slut, så väl stolta förhoppningar som sorger och missräkningar. Bogdan Chmielnicki fick gifva sig under tsar Alexej Mickajlovitj, jungfru Karin fick älska hvem hon ville, och Kostka — hans tillgifne Kostka fick sörja sin herre, hvilken han följt i lifvet, men icke kunde följa i döden. Allt var honom nu likgiltigt. Han var vanmäktig och halft medvetslös under långa stunder. Han visste blott, att han led, men småningom domnade äfven den känslan bort. Kanske var det döden, och Östersjön kvad hans dödssång.

III.

Kyrkoherden, magister Ericus Jond, satt på söndagsmorgonen ensam i sitt rum och begrundade dagens text. Ute i köket fräste fläskskifvorna i pannan, och hans hustru skar bröd till frukost, medan hennes lille son Thomas satt på golfvet och lekte med några stickor, som modern gifvit honom. Det var ett blekt, tystlåtet barn med klara ögon, som redan tycktes skimra af en öfverjordisk glans.

Den lärde magister Ericus Jond var en bredaxlad, högrest man, med fast tillsluten mun — en sådan man, för hvilken allt måste böja sig eller gå ur vägen, och det hade hans hustru och barn fått lära sig. Ute i förstugan väntade två af kyrkoherdens sockenbor. Han hade kallat dem till sig, men de vågade icke träda in till honom utan en ytterligare tillsägelse.

»Vakten eder för de falske profeter,» sade halfhögt kyrkoherden där inne hos sig. »De komma till eder i fårakläder, men invärtes äro de glupande ulfvar. — Ja, det talet är fast värdt, att man tager vara på. Hvilka äro väl de falske profeter om icke de calvinister och de papister? Är det icke om dem, som Kristus säger: På den dagen varda många sägande till mig: Herre, Herre, hafva vi icke profeterat uti ditt namn, och i ditt

namn utdrifvit djäflar, och i ditt namn många kraftiga gärningar gjort? — Ja, det är uppenbarligen papisterna det gäller,» fortfor magister Ericus i sin tankegång. »De tala alltid om sina goda gärningar. Men hören nu, hvad Kristus säger vidare: Då skall jag bekänna dem: Jag kände eder aldrig; gån ifrån mig, I ogärningsmän!»

Kyrkoherden hade emellertid höjt rösten, då han talade dessa ord, och de båda väntande männen hörde dem tydligt.

»Månne det är till oss, som han talar, mäster Ericus?» sade den ene, och ett uttryck af häpnad och bäfvan syntes i hans något enfaldiga ansikte.

»Åh nej,» svarade den andre, som var äldre och såg mera förståndig ut, »han talar med sin Gud där inne, eller åtminstone upprepar han Skriftens ord. Men här är kallt att bida längre. Jag tror jag går in i köket till mor Anna Lisa. Gud signe henne!»

Sagdt och gjordt; han öppnade sakta dörren till köket.

»Guds frid!» hälsade han.

»Guds frid!» svarade prästfrun tillbaka.

»Han har tillsagt mig att möta här i dag före kyrkdags, mäster Ericus,» sade mannen, och Gudmund här har han också stämt hit,» tillade han.

»Ja, jag vet,» svarade mor Anna Lisa, »men nu vill han icke blifva störd, han begrundar dagens heliga text.»

»Jag kunde höra det,» sade bonden, »om de falske profeterna.»

»Ja visst, om de falske profeterna,» bekräftade den unga prästhustrun, i det hon lutade sig ned och tog sin lille gosse på armen. Han tycktes hafva blifvit skrämd af de främmande, och hans ansikte förvreds, liksom ville han gråta, ehuru intet ljud trängde fram från hans mun. Då han nu satt på sin moders arm,

lugnade han sig och smålog, men gömde därpå hufvudet mot hennes axel.

»Stigen fram och sitten ned! Här inne är litet varmare,» fortsatte mor Anna Lisa och drog fram en bänk till spisen.

»Tack och tack!» sade männen nästan på en gång och slogo sig ned på bänken.

»Han ser svaglig ut eder lille Thomas, mor Anna Lisa,» sade den äldre af bönderna. »Min påg, som är lika gammal, är mycket större och så rödblommig sedan.»

»Ja,» svarade mor Anna Lisa, »Thomas har varit sjuk alltsedan han föddes, och han torde snart få lämna denna jämmerdalen. Och den, som icke skall afundas dig himlens lycksalighet, Thomas, det är nog din mor.»

Stora klara tårar trängde det oaktadt fram i hennes ögon.

Bonden lade sin stora arbetsvanda hand på hennes axel och sade: »Nej, nej, en afundas dem nog icke himmelens lycksalighet, de kära barnen, men för oss föräldrar blir nog jämmerdalen ännu mörkare. Men det är nu icke visst, att icke pilten kan växa upp och blifva stor och stark som sin fader och kanske ändå mera.»

Mor Anna Lisas ansikte lyste upp i ett småleende.

»I hafven rätt, fader Lars,» sade hon, »det är fåvitskt att sörja för den dag, man icke sett. Thomas kan fuller blifva en stark karl, fast han är ett svagt barn, ty för Gudi är ingenting omöjligt.»

Nu öppnades dörren och magister Ericus lät se sitt allvarliga ansikte med det mörka, tvärklippta skägget, som såg nästan svart ut mot den stora, hvita prästkragen.

»Ja så, är du där, Lars,» sade han och vände sig till den bonde, som talat med hans hustru, »och du också, min käre Gudmund. Kommen in, jag har något att säga eder båda.»

De bägge bönderna stego in och blefvo stående vid dörren. Kyrkoherden däremot satte sig på en trästol, stödde ryggen mot väggen och lät sina mörka, stränga ögon genomträngande hvila på de båda männen. Slutligen sade han med tonvikt på hvarje stafvelse.

»Du var icke i kyrkan förliden söndag, du öfvergaf och försummade den allmänna gudstjänsten. Och du, Gudmund, hvad är det, man hör om dig? Du giljar till en kvinna på andra sidan gränsen. Jag har ju förbjudit eder att söka umgängelse med jutska kvinnor. Du borde följt mitt råd. Elsa, skepparens dotter, är ett fullgodt gifte för dig. Och hvad har du att säga, Lars?» fortfor den myndige prästen. »Var du i kyrkan?»

»Nej, mäster Ericus,» svarade Lars, »jag var icke i kyrkan. Men det var icke därför, att jag ville öfvergifva och försumma den allmänna gudstjänsten. Det var ett så svårt väder, och min svåger kom till oss utfrusen och i behof af både mat och dryck. Vi måste litet tänka på hans nödtorft. Men —»

Han blef afbruten. Dörren rycktes upp af en smutsig och trasig kvinna, känd såsom en halftokig kringlöperska.

»Mäster Ericus! mäster Ericus!» ropade hon. »Ett skepp har strandat i viken. Men alla äro bergade. Där är med en ung förnäm herre med många hästar och mycket gods. Han såg illa sjuk ut, då de förd'en i land. Och se'n såg det ut, som hans tjänare och sjöfolket lade råd att söfva och döda honom.»

Mäster Ericus sprang upp. Han kastade en blick på vägguret, hans stolthet.

»Det är tid för gudstjänsten,» sade han, »men de få bida litet. — Om någons oxe eller åsna faller i brunnen, går man först och drager honom upp, innan man förrättar sin gudstjänst. — Led fram min

häst, Anders!» ropade han utåt gården. Han åtlyddes genast. Men innan han satte sig upp, sade han till de väntande bönderna: »Du Gudmund skulle tänka på ditt eget bästa och fästa dig med Elsa. Och du Lars bör komma ihåg till en annan gång, att om en gäst kommer, så behöfver han lika mycket andlig spis och vederkvickelse som lekamlig föda. Du borde hafva tagit honom med i Guds hus.»

Därpå satte han sig upp på sin groflemmade, bruna häst och red i raskt traf ned till viken. Han tog ingen med sig till hjälp mot dessa främmande män, som tänkte röfva, kanske mörda sin herre. Han kände med sig, att han hade makt öfver sinnena, och han var viss om sitt ämbetes kraft.

Han fann, då han kom ned till stranden, en man liggande utan sans på marken. Kläderna voro våta af hafsvatten och frusna af kölden. Framför honom hade tre män ställt sig, de fäktade mot öfvermakten. En af dem, en yngling, nästan en gosse, blödde ur djupa sår, och han dignade ned, just som mäster Ericus med sträng röst ropade: »I Belials män, hvad förehafven I här? Är det ett verk till att helga sabbaten? Ve eder, som bärer hand på en broders lif!»

Våldsmännen veko häpne tillbaka vid den stränga rösten, och flere af dem började aflägsna sig. Men då de blott sågo en ensam man, närmade de sig åter.

»Gå hädan, präst!» ropade den ene af dem. »Du har intet här att göra. Sedan kan det blifva tids nog att snacka och hålla ett grant liktal. Men inte ämna vi betala dig för besväret.»

»Gån!» ropade magister Ericus. »Lämnen edert onda uppsåt! Tänken på, att om Herren Gud sade: Du skall icke dräpa, så sade han också: Jag Herren din Gud är en stark hämnare! Bäfven för hans hämnd!»

»En ensam man utför inte den hämnden,» svarade en af männen med ett rått hånskratt och närmade sig åter den sanslöse.

Men magister Ericus grep med sin starka hand den, som talade, i kragen, skakade honom som en vante och slängde honom ifrån sig som ett kastvapen emot de andra. Desse veko åt sidan, och magister Ericus intog sin plats emellan den sjuke och hans vederdelomän.

Rösten skalf af nitälskan hos magister Ericus, och han talade, såsom han aldrig förr gjort, stränga ord om rättfärdighet och straff och dom. Och hans ord verkade. Männen grepos af fruktan för den gärning, som de ämnat begå. Härtill kom den tanken, att han måhända icke var så ensam, som han syntes, att han kanske blott vore den förste af en hel flock män.

Ja, där skymtade något emellan träden. Det vore nog bäst att draga sig tillbaka. De lyfte upp sin kamrat och skyndade bort.

Magister Ericus kastade sig af hästen och vände sig till den fallne ynglingen. Han hade redan andats ut. Så gick han fram till den sjuke ädlingen och sade, vänd till de två tjänarne, som velat försvara sin herre: »Skullen I kunna lyfta upp honom på min häst?»

Men desse förstodo icke hans ord, de voro främlingar och skakade på hufvudet. Allt hvad de förstodo var, att han menade dem väl, och de beundrade hans mod, som vågat komma ensam och obeväpnad emot många.

Många af magister Ericus' socknebor, ehuru de ofta suckat öfver hans stränghet, skyndade emellertid att följa honom efter. De ville visst icke, att han skulle råka illa ut. De kommo i samlad trupp till hans bistånd. Hade också hans straffande ord besegrat de andres onda uppsåt, så infunno sig nu hans socknebor

tids nog för att taga hand om den sjuke ädlingen och hans gods, och att på kraftiga skuldror bära honom upp till prästgården, där han lämnades i mor Annas milda händer.

Magister Ericus gick till kyrkan, där han uttalade sitt kraftiga ve öfver de falske profeter. Hans församlingsbor, som troget väntat, hörde hans ord med uppmärksamhet. De visste, att hos magister Ericus fanns intet falskt, hans sträfhet, liksom hans rättrådighet, vore äkta, och om de också icke älskade honom, så aktade de honom likväl högt.

Den sjuke, som blifvit afklädd och lagd i prästens egen säng, låg medvetslös, och blott andhämtningen visade, att han ännu lefde. Mor Anna Lisa visste föga, hvad hon skulle göra med honom. En flyktig tanke att tillkalla en »klok» kvinna till sin hjälp kväfde hon genast, hennes man skulle icke tillåta det, han hatade vidskepelse och trolldom. Hon nöjde sig med att bada hans panna med vatten, hon försökte att hälla några droppar brännvin i hans mun, men han tycktes icke kunna svälja. Huru synd det var om den unge, vackre mannen!

En af bönderna, som stannat något efter de andra, hade brådskande sagt, att det tycktes vara en förnäm ung herre med flera tjänare, hästar och kistor, än han borde tarfva. Men bland tjänarne voro de flesta onda, blott tre hade sökt värja sin herre, och af dessa tre hade en fallit och de båda andra hade mäster Ericus tagit med sig till kyrkan.

Mor Anna Lisa tänkte med beundran på sin man, som ensam gått emot både tjänare och sjömän. Ja, han var dock stor och härlig, hon kunde vara stolt öfver honom. Men ack, hvarför kunde hon icke få hålla honom kär? Hvarför var han så hård och sträf? Hvarför fordrade han så mycket af henne, som endast var ett

svagt kärl, såsom han sade, och honom så underlägsen? Hon hade icke lärt att tänka skarpt eller bestämdt forma sina föreställningar, men det föresväfvade henne dunkelt, att kunde hon endast få älska honom, då skulle mycket af tyngden tagas bort från hennes bördor, hvilka nu böjde henne nästan till jorden. Man säger ju, att Gud är god, man talar om hans kärlek för människorna, hvarför kunde icke också människorna vara milda och förlåtande?

Hon tog upp sin lille Thomas i sin famn och satte sig vid den sjuke främlingens bädd. Det var tid, att barnet skulle sofva, och hon började sakta sjunga för honom: »Sof, du mitt hjärtans kära barn!» — denna blandning af psalm och vaggvisa, som nått fram till vår tid genom den samling af psalmer och sånger, hvilken leder sitt upphof från Laurentius Jond Gestricius. Säkerligen öfverensstämde dess ord och melodi med hennes tankar och känslor. Det sjuttonde århundradet älskade gärna att draga in äfven de enklaste, mest hvardagliga sysselsättningar inom evighetens krets. Det var den tidens sätt att kasta ett åtminstone i någon mån ideelt skimmer öfver lifvet. Mor Anna Lisa förljufvade också gärna sitt arbete med psalmsång.

Gossen somnade snart, och modern lade honom i sin lilla säng. Så tog hon fram en bok och började läsa. Hon gjorde det med svårighet. Andra kraf ställdes vid denna tid på kvinnorna. Hustrun var mannens hjälp, hette det, med andra ord, hon var hans tjänarinna, och hennes tid upptogs af de mera materiella bestyren att laga mat, baka och brygga, spinna och väfva. Hon hade föga tid till läsning, och blott på söndagen fann mor Anna Lisa någon ledig stund för detta ändamål. Men då — då kunde en enstaka strof fästa sig i hennes minne och för hela veckan liksom kasta öfver det dagliga slitet och släpet ömsom en

slöja af sorg, ömsom ett skimmer af jublande glädje. Och då hon nu stafvande och stapplande läste:

Säll är den man, som fruktar Gud
Och gärna vandrar i hans bud.
Din egen hand dig föda skall,
Så lefver du rätt och utan kval.
Dig blifver hustrun i huset huld
Såsom en kvist af vinbär full.
Din barn omkring ditt bord också
Som friska oljeplantor stå.

då tänkte hon: Ja, visserligen fruktade hennes man Gud, och hans arbete skaffade dem ju lifvets nödtorft, men Thomas — det svaga lilla barnet — var nog icke en frisk oljeplanta. Man kunde knappast tänka sig, att detta svaga barn skulle kunna lefva; dock, för Gudi är ju ingenting omöjligt.

Huru ofta hade icke hennes man sagt henne detta och förebrått henne, att hon var så föga troende. Dessutom, om Herren kräfde ett offer af henne, vore hon ju pliktig att säga: Herren gaf och Herren tog, välsignadt vare Herrans namn!

Mor Anna Lisa böjde sig i ödmjukhet och motsade aldrig sin man, om än hela hennes själ uppreste sig i sin svaghet mot hans bud. Han visste nog bäst, han hade nog rätt, han var Guds uppenbarade ords förkunnare. Ve henne, att hon icke mäktade fylla det kraf, som ställdes på henne! Äfven det att få denne sjuke i sitt hem var en börda. Hon räckte knappast till ändå för alla omsorger om man och son och hus.

Den ena tjänarinnan var gammal och förmådde så litet att hjälpa henne, och den andra var nästan ett barn, som hennes man tillsagt henne att hon borde lära upp och göra däraf en duglig tjänarinna. Mor Anna Lisa hade ingen förmåga att göra något af andra. Hon arbetade själf både sent och bittida, men unga Greta

skrattade mera och lekte, än hon hjälpte sin matmoder, och då denna riktade en vänlig förebråelse till henne, såg hon så ångerfull ut, att mor Anna Lisa icke ville banna henne hårdt. Den som i alla händelser var den, hvilken, såsom hon sade, sökte sätta fötter under Greta, var gamla Märta. Men när hon utfor i klagan och förebråelser mot »den lata ungen», och denna riktade ett par tårefulla ögon mot sin unga matmoder, tog hon oftast flickan i försvar och bad Märta hafva tålamod med hennes ungdom. Och ändå visste mor Anna Lisa, att Märtas stränghet gjorde flickan mera nytta, än matmoderns svaghet och öfverseende. Ja, hennes man hade rätt, hon var ett allt för svagt kärl.

Men nu fick hon nog icke vidare läsa och begrunda, hon måste tillreda middagen. Hennes man borde vara hungrig, sedan han så hastigt måst lämna frukosten. Mor Anna Lisa ville laga, att han finge sina älsklingsrätter till middagen. Haren hade hon stekt i förväg, hon hade tänkt att få gå i kyrkan och höra sin man tala om de falske profeter. Hon visste, att han menade papisterna, och han var så ståtlig, när han, flammande af nitälskan, stod på predikstolen. Hon tyckte så mycket om att sitta där i sin bänk och beundra honom på afstånd och tänka i sitt stilla sinne, att han dock vore hennes herre.

Hon satte åter på grytan med haren och öste ymnigt med grädde öfver honom. Just så tyckte han om det, hennes man. Så dukade hon bordet med en nytvättad hvit duk. Det fransade handklädet till handtvätt lade hon i prydliga veck, och i tennkannan tappade hon det skummande enbärsölet. Slutligen tillredde hon en deg af ägg och grädde och kokte klenäten i smör. Hon tog äfven fram sina med honung inkokta hjortron.

Men magister Ericus kom icke, och mor Anna Lisa

intogs af fruktan, att haren skulle vidbrännas. Hon vågade intet ögonblick att lämna spisen, utan stod där ifrig och varm och öste sin hare, och bidade och längtade. Slutligen hörde hon de kända stegen, och när magister Ericus lade handen på låset, tog mor Anna Lisa upp sin hare ur grytan, lagom brun och med den mest smakliga doft, och lade den på fatet.

När hon sedan kom in med fatet, rödblommig och glad, kunde själfve magister Ericus icke undgå att finna henne intagande. Han satte sig efter en tämligen lång bordsbön ned vid bordet och skar för sig af haren. När han nu såg sin hustru stå där färdig att betjäna honom, kunde han icke afhålla sig från att låta skuggan af ett småleende krusa det yfviga skägget, och han räckte henne ölkannan och bad henne kredensa drycken.

Anna Lisa förde kannan till sina läppar. Det var länge sedan han visat henne en sådan artighet, och hon kände sig helt lycklig däröfver. När han så slutat sin måltid och prisade hennes klenäten med den förklaringen, att han icke ätit så goda, icke ens hos rikskanslern på Värnanäs, då fann Anna Lisa honom så öfversvallande god, att hon tog hans hand och kysste den. Han smålog och nöp henne i kinden. Hvad han då såg mild ut. Men så påminde hon sig den sjuke och gick till hans säng. Han låg där orörlig och fortfarande utan medvetande, såsom det tycktes.

»Jag undrar, hvem han kan vara,» sade magister Ericus, under det att han lutade sig öfver honom. »Hans kläder äro dyrbara, och han hade flera hästar. En har jag låtit föra in i mitt stall, och de andra äro fördelade hos bönderna. Det sitter hårdt för dem att kunna fodra några flera djur än sina egna, så klen som årsväxten varit i år.»

»Ja visst,» sade hustrun.

»Han har icke visat tecken till återkommande sans ännu,» sade magister Ericus halft spörjande.

»Nej visst icke. Månne vi skola slå upp ådern på vänstra handen?» föreslog Anna Lisa. »Det lär ju vara gagneligt på den där ådern, som de kalla Saltafvel.»

»Salvatella,» rättade magister Ericus, »vena salvatella. Mig förefaller det myckna åderlåtandet just icke prisvärdt, men hvem vet? Du kan ju sända bud efter klockaren. Men,» tillade han med strängt eftertryck och borrade sina skarpa ögon i hustruns ansikte, »intet bud efter kloka Annika i Berget eller efter Magnus i Storvik, och inga läsningar eller korsningar och besvärjelser i mitt hus.»

Mor Anna Lisa hade blifvit blodröd i ansiktet. Huru kunde han veta, hvad hon tänkte? Han var ju nästan allseende som Gud Fader själf.

»Huru kunnen I tänka, att jag skulle vilja öfverträda eder vilja här vid lag?» sade hon ödmjukt. »Nej, icke ens om den främmandes lif eller död berodde därpå, ville jag vedervåga något slikt.»

Han log självbelåtet och sade: »Ja, jag tänker, att du icke skulle våga det, Anna Lisa. Men jag skulle vilja, att du icke ens önskat det. Trolldom är djäfvulens verk, och läsning och korsande är papisteri, och det grämer mig, att min egen hustru icke är fri från dylikt.»

»Ack, mäster Ericus,» sade Anna Lisa och hennes ljusa blå ögon fylldes af tårar, »det gör mig så bedröfvad, att I skolen hafva skam och grämelse af mig.»

Nu gjorde det den stränge prästen nästan ondt, att han nyttjat sådana hårda ord till sin hustru, ty han höll henne ändå kär, och hon var ju så mild och foglig och aktade i allt på hans vilja. Icke kunde hon hjälpa, att hon blifvit uppfostrad i vidskepelse och ännu icke kunnat frigöra sig från alla spåren däraf under de

trenne år, som hon varit hans hustru. Han lade sin arm öfver hennes axel och sade öfverlägset:

»Var icke bedröfvad, barn, jag menar dig ju så väl. Jag ville bara, att du skulle vara mera upplyst än andra kvinnor, men du är ju såsom de ett svagt kärl, som en man får tåla och öfverse med.»

Den fromma Anna Lisa böjde hufvudet och teg, men i hennes hjärta reste sig någonting emot hans ord. Det var icke vrede, icke heller trots, men hon kände motvilja öfver att alltid kallas för ett svagt kärl. Det var en half tanke, att hennes man dock fordrade för mycket af henne för att alltid anse henne såsom sig så mycket underlägsen. Det var en skugga af undran, om han själf var så ofelbar. Men så gaf hon sig själf en skarp förebråelse, som var så litet ödmjuk, att något dylikt kunde falla henne in.

Magister Ericus märkte ingenting, utan fortsatte:

»I morgon måste vi skaffa något bud till de adlige herrarne i grannskapet, om de skulle vilja taga emot de främmande hästarne på en liten tid. Den svarta hingsten, som jag har i mitt stall, vrenskas svåra emot min bruna häst, och jag har dessutom icke foder åt honom. Vore rikskansleren själf på Värnanäs, tror jag, att det ingen nöd skulle hafva, men i hans frånvaro vågar troligen fogden ingenting att lofva.»

»Herr Peder Axelsson på Hagby lär nog icke vilja hjälpa, han är så nidsk,» sade Anna Lisa, »men kanske gamle herr Nils Turesson på Apelrum eller herr Sten Eriksson på Bjursnäs. Det synes mig dock,» tillade hon och kastade en skygg blick på sin man, »som ägnades mera omhugsan åt den främmandes hästar än åt honom själf.»

Denna anmärkning, som kom alldeles oväntadt, förvånade icke litet magister Ericus. Det var det första lindriga spår af klander, som han någonsin hört från

sin hustru. Han kastade en forskande blick på henne, men hon såg så blid ut, sänkte ögonen och böjde hufvudet. Det ljusa vågiga håret föll därvid fram öfver de fint rundade kinderna på ett så intagande sätt, och så blickade hon upp emot honom med en halft förskrämd blick.

»Stackars liten!» sade magister Ericus och strök med handen bort hennes hår. Hvad det var mjukt och lent som silke. Han kunde icke afhålla sig från att trycka det mot sina läppar. Herren hade i alla fall i sin nåd gifvit honom en täckelig kvinna till äkta.

I detsamma började lille Thomas att sakta gråta. Hans mor var i samma ögonblick hos honom, lyfte upp honom ur bädden och jollrade mot honom. Man kunde näppeligen se en älskligare bild än Anna Lisa med sin lille son, åt hvars kinder sömnen nu förlänat en svag rodnad. Hans gråt upphörde genast och han log emot modern.

Magister Ericus tyckte sig i detta ögonblick vara en lycklig man, och hans stämma hade en blidare klang än vanligt, då han sporde, om Anna Lisa ville, att han skulle sända drängen Anders efter klockaren.

»Gör, som eder för godt synes,» svarade hon. »Mig undrar för sanning, om den sjuke öfverlefver natten.»

Magister Ericus gick ut, och Anna Lisa tog plats på en stol vid den främmandes bädd. Han låg orörlig. Hon böjde sig framåt och lyssnade. Ja, han andades sakta och jämnt. Hon skulle väl ändå bedja för honom, det var väl icke vidskepelse och papisteri. Hon bläddrade i sin psalmbok. Fanns det någon passande psalm?

Det var icke långt till klockaren, och denne kom inom kort, ehuru han gick på ett träben. Han hade varit ute i tyska kriget och mist sitt ena ben, och därefter en längre tid biträdt den fältskär, som läkte hans afskjutna ben.

I Sverige fanns på denna tid ute på landsbygden knappast någon läkare, och klockare Nils hade därför i hela nejden ett stort anseende. Han tillkallades vid sjukdomar hos så väl hög som låg, för så väl människor som boskap. Ofta hämtades han till och med långa vägar. Han var en ännu icke åldrad man, men hans ansikte var krutstänkt och håret skiftade i grått. Han tog på sig en viktig min och lade ansiktet i djupa veck.

»Ja,» sade han och visade på den sjuke, »det är nog icke mycket lif i honom där, men man får, såsom min mästare där ute i Tyskland sade, försöka sina praktiker på honom.»

»Tänken I låta honom åder?» sporde mor Anna Lisa.

»En får inte förhasta sig, mor Anna Lisa,» svarade klockaren med allvarlig min, »en förhastad åderlåtning kan hafva de olycksaligaste följder. Den sjuke kan få bradypepsia. En får se till hvad som kan göras. Min store tyske mästare sade alltid: Tag vara på mina ord, Nicolaus. Ty han kallade mig alltid med mitt verkliga, sannskyldiga, ostympade namn, såsom det ägnar en stor och lärd man, och inte som bönderna, hvilka kalla mig Klockar-Nisse, eller till det högsta när de vilja vara artiga Nils klockare. Nå väl, min store tyske mästare sade alltid: Se till, Nicolaus, att du tar noga vara på dina ordinantier, och gif akt på, hvar du låter

åder! Ja, det förstås, mor Anna Lisa, han talade på tyska, men jag translanterar till vårt språk, som är eder nogsamt mera bekant. Om den sjuke har automasia —»

»Asthmatia,» rättade magister Ericus, men klockaren hörde icke, utan fortfor:

»Ja, då är det från hjärtat, men har han däremot diplomataria, då kommer det från lefvern.»

Magister Ericus smålog. Han hade redan förut icke stora tankar om Nils klockares medicinska kunskap med ty åtföljande förvrängda latinska fraser, men nu förminskades de ännu mer.

Nils klockare såg icke, att magister Ericus belog honom, han njöt för mycket af den beundran, som han läste i mor Anna Lisas ögon, för att icke fortsätta.

»För postcordalia låter man åder på högra handens tumme, hvaremot sjukdom i lefvern kureras bäst genom en åderlåtning på vänstra lillfingret. Har det onda redan gått så långt, att det kommit till apesia, då bör man öppna ådern på foten.»

»Nå,» sade magister Ericus för att göra ett slut på klockarens medicinska svada, »huru skolen I nu utröna, hvar det onda har sitt säte? Det skulle jag nog vilja lära af eder.»

»I ären en lärd man, magister Ericus, men för att lära medicina är det icke lärdom nog. En måste hafva så många praktiker och experienser,» anmärkte klockaren med självkänsla. »Men vi ska emellertid se till, hvad som bör göras.»

Han närmade sig nu sängen, där den sjuke låg, kände på hans puls och lyssnade till hans andedräkt. Han strök med handen öfver den sjukes panna och sade:

»Det är hvarken i hjärta eller i lefver, som han har ondt, det är i lungorna. Och nu tarfvas åderlåtning allra mest. Ty min lärde, store, tyske mästare sade: Postea saignare, det är uttydt: Skynda att låta

åder. Och vid det här tillfället bör det ske i armvecket. Mor Anna Lisa, må jag bedja eder om en binda.»

Klockaren tog fram sitt åderjärn, och mor Anna Lisa skyndade att efterkomma hans begäran. Snart flöt blodet från främlingens arm i en hoppande stråle.

»Blodet ser friskt ut,» sade Nils klockare, »det är högrödt och lagom tjockt, och strålen dansar i fatet. Han blifver nog snart retablerad. Det är annars en vacker ung herre,» fortfor han. »En kan se, att han är af förnäm familia. Och fina kläder har han också,» tillade klockaren, »skjorta af hollandslärft. De nådiga unga grefvarne på Värnanäs hafva icke finare plagg. Nu tror jag det vara bäst att låta herren behålla det öfriga blodet så länge,» förklarade han efter en stund och lade en bit fnöske öfver såret och förband det.

»Kanske en droppe vin icke skulle skada,» föreslog magister Ericus.

»Ja, vina är en härlig dryck,» sade Nils klockare och slickade sig oförmärkt om läpparne. »En kan ju försöka att hälla en sked i hans mun.»

Men den sjuke gjorde intet bemödande att svälja ned vinet. Det rann åter ut ur hans mun. Nils klockare tömde emellertid med glädje en bägare, och skulle måhända haft ingenting emot att tömma en till, om man bjudit honom. Men magister Ericus hade icke så godt om vin, och Nils klockare fick nöja sig med hvad han fått. Han satt en stund kvar vid den främmandes säng och talade hit och dit om sina medicinska kunskaper och de underbara kurer, som hans store tyske mästare gjort. Slutligen gick han hem med löfte att påföljande dag komma tillbaka och förnya åderlåtningen, om så skulle behöfvas.

Mor Anna Lisa tände elden i den öppna spisen och satte sig där bredvid med sin gosse. Magister Ericus tog sin stora bibel och läste vid eldskenet. Då och

då steg mor Anna Lisa upp, tog gossen på armen och gick in i kammaren, där främlingen låg. Hon lyste på honom och lyssnade till hans andedräkt, men då ingen förändring visat sig, gick hon åter ut och satte sig vid elden. Aftonen föreföll henne så lång, hon önskade, att hon kunde hafva tagit fram sin spinnrock och arbetat, men det var ju sabbat. Kom så tiden för aftonmåltiden och därefter afklädde Anna Lisa sin lille son och gick äfven själf till sängs. Märta skulle vaka hos den sjuke. Magister Ericus satt länge kvar vid elden och läste, under det att han då och då kastade ett nytt fång ved i spisen. Dagen därpå skulle han draga bort för att göra sig underrättad, om några af de adlige herrarne i grannskapet vore hugade att taga emot främlingens hästar till fodring. Han tänkte äfven höra efter, hvart sjömännen och de främmande tjänarne tagit vägen. De kunde väl icke hafva seglat sin kos, då fartyget stod på grund. Magister Ericus tänkte äfven, huru han skulle bestraffa de onde tjänarne, hvilka, långt ifrån att försvara sin herre och hvad honom tillhörde, fast mer gjort ett med sjömännen. De båda trogne tjänarne hade följt med hästarne till bönderna, och den döde ynglingen låg i bårhuset vid kyrkan.

Följande dagen klädde sig magister Ericus i pälsfodrad rock och med stora ridstöflar och sporrar. Han bar ock ett svärd vid sidan, och i denna dräkt liknade han mången fältpräst från det nyligen lyktade trettioåriga kriget, hvilken var lika färdig att hugga in med svärdet som att strida med andans vapen i kraftiga predikningar för den trotsiga knekthopen. Så drog han bort i god tid.

Mor Anna Lisa hade så mycket att bestyra på morgonen. Märta låg och sof efter nattens vaka, och Greta betedde sig så bakvändt, att, hvad hon än företog sig, aldrig hade hon varit så dum. Rofvorna, som An-

ders skulle hafva till matsäck på vägen, då han nu skulle fara och hämta en smed, brände hon nästan till kol, då mor Anna Lisa var frånvarande en liten stund, och mjölken fick koka öfver i elden. Det var godt, att hennes herre och man icke var hemma, han likade storilla, att det kändes bränd lukt i stugan.

Så kom Nils klockare och åderlät ännu en gång främlingen, och så måste hon bjuda honom en bit mat och en dryck öl. Men icke vågade hon öfverlämna detta åt Greta. Klockaren stannade länge och pratade och sporde, om icke mor Anna Lisa kände sig hemsk till mods, då hon var så ensam med den sjuke.

Nej, hon kände ingen oro, förklarade hon.

»Men hans tjänare kunde ju komma igen, om de utspanat, att I ären allena,» sade Nils klockare. »De kunde tränga in i huset, dräpa mannen och röfva hans saker, och måhända,» tillade klockaren, »tillfoga eder själf något men.»

Det hade Anna Lisa aldrig tänkt sig, att de skulle våga angripa prästgården, och klockarens ord uppskrämde henne. När han gått, stängde hon dörren, satte en bom för den och sköt till fönsterluckorna för stugan. Ute i köket hörde hon Märta gräla på Greta, och därpå gick hon i kammaren. Hon tog fram sin mans vantar, som hon var i färd med att sticka, och satte sig åter hos den sjuke.

Hennes gosse lekte tyst och stilla, sittande på golfvet. Anna Lisa såg, att en darrning tid efter annan flög öfver den sjukes ögonlock, men han låg föröfrigt blek och orörlig som förut. Så kom gossen till henne, han hade fått en sticka i fingret och klagade sakta. Hon tog upp honom i knät, drog ut stickan och kelade med honom. Han lade hufvudet mot hennes bröst och snyftade sakta, tills han somnade. Hon lät honom ligga. Hennes man hade visserligen varnat henne för

att skämma bort barnet, men för en enda gång, när hon var ensam, ville hon låta honom sofva i hennes sköte. Hon såg ned på sin lille Thomas' ljusa lockar och smålog. Han var ett särdeles vackert barn, tycktes det henne, han var hennes lycka, hennes allt. Hon såg äfven själf så fager ut, där hon satt. Vintersolens strålar silade in emellan de halfstängda luckorna och föll med gyllene återsken på hennes ljusa hår och gossens lilla ansikte.

Anna Lisa undrade och drömde om den lille. Skulle han blifva en präst såsom sin fader? Måhända skulle de kunna låta honom studera. Han skulle blifva en lång djäkne i grå kappa och sjunga i kyrkan vid högtider. Månne han skulle få sin faders mäktiga, klara stämma? Hon fann det föga troligt, han släktades mera på henne. Han hade hennes ljusa hår, blå ögon och mjuka, röda mun. Men hon hoppades, att han skulle likna sin fader i andans gåfvor.

Skulle hon, liksom magister Ericus' moder, få upplefva den glädjen att höra sonen förkunna ordet i kyrkan? Ännu större heder kom den gamla till del. Rikskansleren själf lofordade sonens gåfvor såsom andlig talare. Hvad den gamla hade varit glad! Hon hade liksom Simeon sagt: Herre, nu låter du din tjänare fara i frid. Och hon hade icke heller länge öfverlefvat denna glädje. Hon for hän i frid med sonens hand emellan sina.

Fördjupad i dessa tankar, märkte icke mor Anna Lisa, att den sjuke slog upp sina ögon, och fäste dem på henne med ett uttryck af förundran, som småningom öfvergick till hänförelse. Hans läppar rörde sig sakta, men han kunde först icke få något ljud öfver dem. Slutligen hviskade han: »Mater amata, ora pro nobis!»

Anna Lisa steg skyndsamt upp, lade barnet ifrån

sig, och närmade sig den sjuke med en bägare vin, hvarmed hon fuktade hans läppar. Ett uttryck af ro bredde sig öfver främlingens ansikte.

Nu såg hon först riktigt, att han var en fager ung man. De gulbruna ögonen voro stora och mandelformade, fastän blicken var matt, och de röda, fulla läpparne, som framstammade ord af ett främmande språk, hade en så vacker form. Hvilken skada, om han fallit för lönmord! Men hvem kunde han vara? Huru hade han kommit till detta för honom främmande land? Hon önskade, att magister Ericus vore hemma, han var ju så lärd, måhända förstod han det främmande språket. Väl emellertid, att den sjuke kommit till sans.

Magister Ericus kom hem först sent på aftonen. Det hade lyckats honom att få främlingens alla hästar mottagna till fodring under hans sjukdom. Fogden på Värnanäs hade lofvat att hämta tre hästar hem till sig och fodra dem där. Rikskansleren hade befallt honom att göra, hvad han kunde för att bispringa grannarne och i all synnerhet prästerna. — »Herr Peder Axelsson på Hagby tager två till sig, han menade sig möjligen kunna få köpa den ene, som han fattat ett särskildt behag till, och är väl han den ende, som har foder och säd till öfverflöd,» sade magister Ericus. »Herr Sten Eriksson kunde ingen taga emot. Han förmenade, att hans egen boskap knappast kunde framfödas till våren, och han var mäkta bekymrad för sina bönder, hvilka redan i säden måste blanda ållon och bark.»

»Gud bättre, det är samma klagan, som man hör från alla håll,» sade mor Anna Lisa.

»Herr Nils Turesson lofvade mig att taga de andra tre,» återtog magister Ericus, »han hade foder nog. Men han var i stället bekymrad för sin granne, herr Bengt Åkesson, som tillfogar honom och hans bönder allt ondt.»

»En hör allt annat än godt om den herrn,» sade Anna Lisa.

»Här om dagen,» fortsatte magister Ericus, »hade han kommit själf tredje till en af herr Nilses bönder och hotat honom till lifvet, om han icke ville göra kördagsverken åt honom. Bonden visste sig ingen annan råd än att lofva, men han gick till sin husbonde, herr Nils, och denne sade, att han icke behöfde göra några dagsverken åt herr Bengt, som därtill hade ingen rättighet. Herr Nils lämnade honom ett bref att gifva herr Bengt, om han skulle komma åter. Bonden gick hem helt belåten och drog bort med sina dragare till skogen för att köra ved. Då han var borta, kommer herr Bengt och spörjer hustrun i vredesmod, huru mannen vågat att icke hålla honom de dragare till handa, som han begärt. Hustrun tager då fram herr Nilses bref, som var förvaradt i skåpet, och räcker det åt herr Bengt. Då han fick se sigillet, vardt han ännu mera vild. Han slog hustrun i hufvudet, så att hon föll omkull och sparkade henne sedan flera gånger. Några timmar därefter födde hon ett dödfödt flickebarn och är själf icke långt ifrån död. Huru hans eget folk trakteras, kan en väl förstå. Det är hugg och slag, och så kastas de lamslagna i kistan.»

Mor Anna Lisa satt helt handfallen vid dessa berättelser, och hennes man fortfor:

»Sjömännen, som kommo hit till lands med den sjuke herren, vågade nog icke att stanna kvar. När de lyckats att få sitt fartyg loss, seglade de bort, och de otrogne tjänarne följde väl med. Men ännu en yngling har befunnits ligga dräpt vid stranden utom den, som vi fört till kyrkan. Jag har nu talat med en af de båda hästsvennerna, som varit sin herre trogna, och vi förstodo då bättre hvarandra. Han var en tysk, och hans herre heter Johannes Sinensis.»

»Det är visserligen en utländsker man,» sade mor Anna Lisa, »han kom till sans i afton, sedan Nils klockare ännu en gång låtit honom åder, och han mumlade ord af ett främmande tungomål, som jag icke förstod. Han drack ett par klunkar vin och somnade sedan. Jag önskade, att I varit hemma och kunnat tyda hans ord.»

»Han lär vara från Transsylvania,» sade tjänaren, »och är sänd med bref till vår nådiga drottning från fursten där,» återtog magister Ericus.

»Det måtte vara ett aflägset land,» anmärkte Anna Lisa, »jag har icke ens hört det namnet förr. Men jag såg, att den främmande var en ganska vacker herre. Hans ögon hade en sådan glans, fastän de nu voro matta af sjukdomen. Och pannan var hvälfd och näsan fin och munnen behaglig.»

»Det är just icke tillständigt för en ärbar hustru att så där noga betrakta en främmande man,» sade magister Ericus med stränghet.

Anna Lisa såg skamsen ut. »Ja, hvad skulle jag fördrifva tiden med?» sade hon med en liten missnöjd min. »Märta sof och Greta brände maten åt Anders, och Thomas sof också, och den främmande kunde jag icke lämna allena. Spinnrocken tordes jag icke flytta in, då han surrar så starkt och kunde oroa den sjuke.»

»Hade du icke ett arbete, som du kunnat fästa dina ögon på, kunde du fuller tagit en gudelig bok,» genmälte hennes man. »Men nu tycker jag, att vi kunna behöfva hvila.»

»Märta vakade förra natten,» invände Anna Lisa, »hon kan tränga till ro i natt, jag blifver väl uppe hos den sjuke.»

»Greta kan ju passa på honom,» sade magister Ericus.

»Gud bättre, huru tron I, att en slik ovårdsam tös

kan vaka hos en sjuk?» svarade hans hustru. »Hon skulle somna och falla af bänken.»

»Månne det är nödvändigt, att någon vakar, när den sjuke druckit vin och är bättre?» sporde magister Ericus.

Anna Lisa kastade en förebrående blick på honom och gick in i rummet till den sjuke. Magister Ericus följde henne.

»Han sofver så lugnt,» sade han. »Jag tycker, att du kunde lämna honom trygg i Guds vård. Vi kunna dessutom lyssna till, när han rörer sig, och vi kunna höra, om han ropar, i fall dörren lämnas öppen.»

Mor Anna Lisa log, hon motsade icke sin man. Hon gick till sängs; men när han somnat, reste hon sig ljudlöst, klädde sig lika tyst och gick in till främlingen.

Johannes hette han ju. Hon böjde sig öfver honom. Det var ju icke tillständigt att se på en främmande man, hade hennes äkta herre sagt, men Anna Lisa fann samma behag att se på den sjuke som en nutidens ung dam att se på ett vackert konstverk. Johannes, så hette den lärjunge, som Kristus älskade, och Anna Lisa tyckte, att just så borde han hafva sett ut som denne unge man. Så blid och ljuslett föreställde hon sig Herrens apostel, och så ung som denne sjuke. Likvisst föreföll det henne, som borde han haft blå ögon. Den unga prästhustrun hade i sina tankar förbundit bruna ögon med opålitlighet. Men fagra voro dessa guldglittrande ögon, hvilka hon sett blott ett enda ögonblick, och så olika de voro alla andra. Nog voro magister Ericus' mörka blå ögon stora och klara, men de hade icke denna milda, fuktiga glans som hos honom där på bädden. Kunde väl dessa ögon se stränga eller hårda ut? Kunde väl dessa mjuka röda läppar tala oreda ord eller dragas till detta hårda föraktliga leende, som

stundom vanställde magister Ericus' välbildade mun. Och kunde denna släta, hvita panna sammandragas i rynkor af missnöje?

Hvad tog hon sig väl till? Anna Lisa rodnade för sig själf. Om det icke anstode en ärbar hustru att ens se så noga på en ung man, då anstode det henne för visso långt mindre att göra en sådan jämförelse emellan den man, som var hennes äkta herre och en främling. Hvad skulle väl magister Ericus säga om henne, i fall han visste, att hon smugit sig från hans sida, och huru hon fördjupade sig i åskådande af denne främmande man?

Så gick hon åter ut och lade sig för att inom kort gå in till den sjuke på nytt. Hon kunde icke sofva, och morgonen fann henne blek och utvakad, medan däremot hennes man såg ut som hälsan och kraften i egen person.

Sedan han klädt sig, gick han in till Johannes Sinensis. Han tänkte öfver, huru han skulle tilltala honom, om han vore vaken och vid sans. Magister Ericus talade flytande latin, och något tyska hade han lärt sig af det från Tyskland hemkomna krigsfolket. Han blef dock rätt förundrad, då han kom in till den sjuke, och denne genast tilltalade honom på svenska, ehuru man nog kunde märka, att detta icke var den främmandes modersmål.

»Jag förmodar,» sade Johannes, »att jag befinner mig i det svenska landet, och jag skulle vara eder tacksam, om jag kunde få veta, hvad som blifvit af mina tjänare och mitt gods.»

»I hafven rätt,» svarade magister Ericus. »I befinner eder i Svea välde söder om Kalmar. Hvad edra tjänare angår, så hafven I endast två hästsvenner med eder här. Detta bör icke väcka eder sorg, I haden otroget folk, som stodo efter edert argesta. Edra hästar

har jag tagit hand om. De skola lämnas till adlige herrar här i ängden, som lofvat fodra dem under eder sjukdom och åter lämna dem till eder, när I blifvit frisk igen. Om allt edert gods blifvit räddadt, kan jag icke säga. Men här finnas kistor i mängd, synes mig.»

»Förgicks fartyget?» sporde Johannes. »Jag var så sjuk, att jag icke hade något medvetande om hvad som skedde.»

»Nej, det satte på grund en knapp half mil härifrån,» svarade prästen. »Det var på söndagen strax före gudstjänsten, som bud kom till mig, att de arga skalkarne tänkte dräpa eder och taga edra ägodelar. Jag red genast ned till fartyget. De hade slagit två af edra smådrängar, men edra hästsvenner värjde eder med fara för eget lif, och de voro hardt nära att duka under för öfvermakten, då jag kom.»

»Kommen I ensam till min hjälp?» sporde Johannes förundrad.

»Jag kom ensam,» svarade prästen.

»Huru kunden I våga att gå ensam emot så många?»

»Jag är Guds tjänare,» svarade magister Ericus. »Hans heliga ord var mitt vapen och mitt värn, och de onda sällarne flydde.»

Johannes såg med undran på denne oförskräckte man och sporde: »Och huru kom jag hit?»

»Mina socknebor dröjde icke att följa mig i spåren,» svarade magister Ericus, »och de buro eder hit till mitt hus. Det är ett fattigt herdetjäll, men hvad jag kan gifva eder, lugn och vård, det skall blifva min glädje att gifva eder.»

Johannes tyckte icke rätt om tonen, hvarmed prästen talade. Det var som om Johannes varit en fattig tiggare, som kommit för att begära allt, och icke kunde gifva någon ersättning. Han tackade därför med en

viss köld och sade, att han hoppades kunna vedergälla sin värd för den oro och det omak, som han förorsakat.

Samtalet afbröts af Nils klockare, som kom in hoppandes på sitt träben och helt muntert förklarade, att det nu visade sig, att han alldeles fullkomligt och i grund och botten förstått sjukdomens väsen, och nu skulle den sjuke herren blifva alldeles återställd, blott den nådige herren ville låta honom ännu en gång slå upp ådern och så taga in en droppe bernstensolja hvarje morgon och afton.

Men Johannes ville icke veta af någon vidare åderlåtning. Han kände sig fullt frisk igen, han ville nu blott hvila, då han hoppades i morgon vara så återställd, att han kunde stiga upp.

»Tänk icke härpå, nådige herre,» sade Nils klockare, »det är svåra kallt, och I hafven utstått så mycket strapatser redan. I fån nog hålla eder vid sängen minst en vecka. Min store tyske mästare sade — ja, han sade det på latin, att krafterna nedsättas hastigt, och komma blott långsamt tillbaka.»

»De komma nog snart tillbaka, då man är ung,» sade Johannes, och jag hoppas kunna fortsätta resan till Stockholm så snart jag fått skaffa mig några nya tjänare i stället för dem, som rymt sin kos.»

Johannes kunde dagen därpå kläda sig med stallknektens hjälp. Det var märkligt, att han så vant sig vid att hafva kammartjänare, att han knappast kunde undvara en sådan — han, som hos kosackerna alltid klädde sig själf, för att icke tala om den tid, då han var en fattig podiatjij i Moskva. Hans kistor blefvo sedan uppackade för att torka de kläder, som blifvit våta vid strandningen. Mor Anna Lisa och hennes tjänarinnor slogo ihop händerna af häpnad och beundran, då de sågo alla de ägodelar, som den främmande herren ägde. Sådana praktfulla kappor hade de icke ens

sett rikskansleren bära, och hans söners kläder, om också af sammet och siden, voro icke på långt när så dyrbara.

Efter detta kraftprof försjönk Johannes åter i ett tillstånd af trötthet och afmattning. Han orkade knappast gå ur det ena rummet in i det andra, och låg oftast hela dagarne. I trots af bernstensoljan fick han ingen matlust, och mor Anna Lisa ansträngde förgäfves sin kokkonst för att laga smakliga rätter åt honom. Han tackade henne så hjärtligt för all den möda, hon gjorde sig, och han var så vänlig och artig, och hon måste erkänna för sig själf, att hennes lif fått mycket mera innehåll, sedan främlingen kommit.

Det var ett sällsamt behag hon erfor, när hon satt vid spinnrocken och drog ut tågorna till fina trådar eller stickade på en strumpa åt sin gosse, att få lyssna till de samtal, som fördes mellan hennes man och den främmande. Anna Lisa hade ansett sin man för den allra lärdaste, och det förundrade henne, att främlingen kände till så mycket, som var obekant för magister Ericus. Det var blott när samtalet föll på teologiska ämnen, som den främmande var sin värd underlägsen, men dylika samtal undvek han merendels ganska skickligt. Magister Ericus ville naturligt nog helst tala om dessa stycken, och en dag ledde det ena spörjsmålet till det andra, tills slutligen den unge prästen helt förfärad utbrast: »Ären I papist?»

»Om I därmed menen, att jag tillbeder madonnan,» svarade Johannes och lät sina ögon hvila på mor Anna Lisa, som satt vid eldstaden med sin gosse i knät, »så hafven I rätt.»

Magister Ericus upptändes af nitälskan för sin tro, och han började undervisa Johannes om protestantismens företräden. Mor Anna Lisa fäste härunder sina blickar vid mannen med ögon, stora och strålande af

beundran, men Johannes såg blott på henne. Hvad hon var däjelig!

Då Johannes vaknade upp ur sin långa medvetslöshet, hade han trott henne vara madonnan själf, som med sitt barn i famnen kommit ned för att hjälpa och styrka honom. Han fann henne icke mindre intagande nu, sedan han visste, att hon var en dödlig kvinna. Icke var hon stolt som Karin Lillie, icke glödande som Giuseppa, men hon var ljuf och blid, och när magister Ericus om aftonen höll bön och Anna Lisa stämde in i psalmsången med sin klara, höga röst, då tycktes det honom likna änglasången, hvarom man talar så mycket i alla land och hos alla trossamfund.

Johannes tycktes låna ett villigt öra till sin värds ord, ofta bad han i mannens frånvaro mor Anna Lisa läsa högt för honom i bibeln eller psalmboken. Vi hafva redan sagt, att Anna Lisa ägde en tämligen bristfällig kunskap i att läsa, men hon hade ett starkt minne och kunde utantill långa stycken ur den heliga skrift och flere psalmer. Hon valde alltid dem, som hon kunde läsa vackert och flytande, och Johannes' tvekan och tvifvel vaggades till ro, när Anna Lisa talade eller läste.

Vid jultiden upptogs Johannes såsom en nyomvänd medlem i den lutherska församlingen. Magister Ericus var glad och stolt öfver den själ, som sålunda blifvit räddad ur papismens snaror. Och Johannes sade sig vara så tacksam för all omvårdnad, som han njutit både till själ och kropp.

Johannes var för länge sedan återställd till hälsan, men han dröjde ännu kvar. Det var honom svårt att slita sig ifrån detta enkla hem, svårt att tänka, det han

icke mera skulle få se in i Anna Lisas klara ögon och lyssna till ljudet af hennes röst. Han hade emellertid nu skaffat sig en tjänare, som efterträdt Stefan som kammarsven, och han började nu på allvar tänka på, att han måste resa, då redan Heliga tre konungars fest var förbi. Hans stallknektar skulle hämta hans hästar, och slädar hade han köpt för att packa sina saker på. Själf tänkte han rida oaktadt kölden. Magister Ericus gaf honom anbefallningsbref till dem af sina ämbetsbröder, som han kände, men ännu dröjde Johannes kvar.

Aldrig tillförene hade Johannes tvekat att söka vinna en kvinna, som behagat honom, men nu gjorde han det. Icke ens Karin Lillies stolthet hade förefallit honom såsom ett så starkt värn som Anna Lisas blidhet. Han kände med sig, att hon skulle falla i hans famn och säga, att hon älskade honom, och han längtade efter att få höra de orden, längtade att få trycka sina läppar emot hennes och känna hennes armar kring sin hals, endast att han ville göra första steget. Men han kunde icke. För hvarje morgon sade han: I dag, och hvarje afton sade han: I morgon.

Han hade tagit fram sin luta och lärde henne de första greppen, så snart han blifvit i någon mån återställd, och när dagens arbete var slut, kom mor Anna Lisa vanligen och frågade blygt, om han ville låta henne leka på sin luta. Och han ville det gärna. Hon satt vid hans sida på bänken, och han tog understundom hennes fingrar och förde dem på strängarne. Hon var mycket läraktig, och han sade skämtande, att hon visade sig som en så god lärjunge, att han väl måste skänka henne sin luta.

Fru Margareta Boije hade sjungit för honom flere sånger, dels sådana som hon själf diktat, dels andra, till hvilka hon blott satt melodien. En af dessa kallade

Johannes »Liten Thomas' visa» och sjöng den för Anna Lisa, hvilken tyckte mycket om den. Den lydde:

Din moder tålde för dig stor nöd,
Det var stort under hon ej blef död
Af sveda och stor vånda,
Den tid hon månde dig frambära.
Gör henne all heder och ära,
Med tack gack henne till hånda.

Med ord, med dåd gör henne ej harm,
Skänk henne godt, tag henne i arm,
Hjälp henne till det bästa
Så i lifvet, som när hon är död.
Låt hennes jordfärd ej lida nöd,
Kost' på henne det mesta.

Nu hade han sjungit för henne denna sången, och elden hade falnat, och det var nästan mörkt i rummet. Hon satt vid hans sida, båda voro tysta. Så sade han plötsligt:

»Viljen I bedja för mig, när jag är borta?»

»Det vill jag, men I dragen ju icke så snart bort,» svarade hon.

»Jag har redan dröjt allt för länge här,» sade han sakta, »och jag drager bort i morgon.»

»Åh nej, icke i morgon,» kom det klagande ifrån henne.

Han log ett grymt löje. Hon älskade honom. Han hade förut anat det, men nu var han viss därom. Hon skulle tänka på honom och längta efter och bedja för honom, men han skulle fara sin kos. De skulle aldrig återse hvarandra.

»I förgäten mig nog snart,» sade han, »men jag vill söka att binda edra tankar vid mig.»

Han visste, att det icke behöfdes, men hon var så omedveten, hon förstod icke, att kärleken hållit sitt in-

tåg i hennes hjärta. Hon förstod icke, hvarför det kunde smärta henne att höra honom tala om att resa.

Han lade en guldkedja om hennes hals.

»Åh, hvad tänken I på?» sade hon. »Icke höfves det mig att bära slika kostbarheter?»

»I ären som en äkta pärla,» svarade han, »skär och ren, och man borde infatta eder i guld.»

Men han besinnade sig, att han borde skona den pärlans renhet, att han ville minnas henne såsom hon var, att han icke borde löna magister Ericus' gästfrihet med att locka till sig hans hustru. Hvad mer, om hon också älskade honom, skulle han ändå icke tvinga henne att tillstå det. Han visste det ju ändå. Det kom öfver honom en aning, att en sådan bekännelse skulle bränna hennes läppar och i långa år fräta hennes själs frid. Nej, detta onda ville han icke tillfoga henne.

»Viljen I också behålla min luta och leka på den?» fortsatte han. »Jag drager nu bort till ett vanskligt värf, och det skall vara mig kärt att tänka på eder och edert hem. Jag skall komma ihåg eder godhet och eder fägring. I skolen vara för mig såsom ekot af en skön sång.»

Så steg han upp och gick i i sitt rum, men Anna Lisa fällde tårar. Hon tyckte, att nu skulle allt blifva så tomt och grått omkring henne. Om hon för honom skulle vara såsom ekot af en skön sång, hvad vore han väl för henne? Lifvets ljus och glädje — och hon hade ändock man och barn hos sig.

Dagen därpå skulle Johannes Sinensis verkligen fara. Han lade en skinnpung med guldmynt i magister Ericus' hand, och han skänkte lille Thomas en liten bägare af silfver. Och så bjöd han alla farväl.

Magister Ericus lofvade att följa sin gäst till Kalmar, och han gick ut för att se till, det hans sadelgjord blefve lagad, enär den höll på att gå sönder. Då kom

Anna Lisa in till Johannes och räckte honom guldkedjan.

»Tagen den tillbaka, herr Johannes,» sade hon, »den anstår mig icke. Jag kan icke bära gyllene smycken, då andra lida nöd.»

Men Johannes sköt tillbaka den hand, som räckte honom smycket.

»I viljen således icke behålla ett minne af mig?» sade han i sorgsen ton.

»Jag har ju strängaleken,» svarade hon, »det är nog. Och jag förgäter eder aldrig,» utbrast hon.

Johannes tyckte sig vara ett helgon i detta ögonblick, som icke tryckte den fagra kvinnan till sitt bröst och kysste henne om och om igen. Han kände en så liflig böjelse att göra det, men han ville vara fast i sin föresats. Pärlan skulle hans minnas hvit och skär, hon skulle icke fläckas. Men han tog hennes hand och kysste den. Den var kall, och hans läppar brände emot den, och han behöll handen i sin och sade med halfkväfd röst:

»I sägen, att i nejden råder stor nöd, I ären så god, I viljen icke bära gyllene smycken, I viljen icke behålla kedjan såsom ett minne af en gästvän Johannes Sinensis. Nå väl, tagen kedjan och gören därmed hvad eder för godt synes! Glömmen mig, efter I så viljen! Jag förgäter eder aldrig.»

Hennes läppar darrade, och hennes ögon voro tårade, då magister Ericus kom in i rummet. Johannes vände sig artigt mot sin värd och sade:

»Jag tog mig friheten erbjuda eder hustru en afskedsgåfva.»

»Ja, jag vet — lutan,» sade magister Ericus. »Den skall nog Anna Lisa taga emot och förkofra sin kunskap i att spela, och både jag och hon skola tänka på vår gäst och bedja Gud för hans lycka och framgång.»

»Herr Johannes vill äfven gifva mig denna,» sade Anna Lisa med sväfvande röst och visade kedjan, som hon höll i handen.

»Den är en för stor dyrbarhet, den kan du icke bruka,» anmärkte magister Ericus. »En prästhustru bör söka sin prydno i annat än fåfängligt prål.»

»Eder hustru sade mig nyss detsamma,» inföll Johannes. »Hon sade: Jag kan icke bära gyllene smycken, då det råder nöd och brist i landet.»

»Det är rätt, det väntade jag knappast af dig,» sade magister Ericus med en leende blick på sin hustru, som kämpade mot sina tårar.»

»Eder hustru,» fortsatte Johannes, »har lofvat mig att emottaga denna kedja och använda den för de nödlidande i nejden. Lofven I äfven mig att låta henne använda de penningar, som därför kunna erhållas, efter hennes eget skön.»

»Det kan jag nog lofva,» svarade magister Ericus, »änskönt Anna Lisa kanske icke använder dem efter förståndets regler.»

»Hon använder dem efter kärlekens,» sade Johannes allvarligt, »och I hafven själf sagt mig, magister Ericus, att kärleken är det högsta.»

»Ja visserligen, kärleken till Gud,» svarade magister Ericus.

»Men därnäst kommer kärleken till nästan,» sade Johannes. »Det var ju så?»

»I ären en minnesgod lärjunge, herr Johannes,» förklarade magister Ericus, »och denna kedja tager jag med till Kalmar. Jag skall se till, huru jag kan afyttra den.»

Så leddes hästarne fram. Johannes Sinensis omfamnade lille Thomas, tryckte ännu en gång mor Anna Lisas hand och svingade sig upp i sadeln. Den svarta hingsten dansade under honom, och han såg så ståtlig

ut, när han böjde sig mot sadelknappen och aftog sin mårdbrämade sammetsmössa för Anna Lisa, hvilken stod på förstugubron med Thomas i famnen. Så red han bort ifrån prästgården. Anna Lisa tyckte nästan, att solen mörknade och att allt omkring henne var bara sorg och kvidan.

Magister Ericus på sin bruna tunga häst hade svårt nog att följa Johannes till en början. Dessutom ville den svarta hingsten bita den brune, mera foglige gångaren. Småningom svalnade dock hans eldighet, och de båda herrarne redo sida vid sida. Då de närmade sig Kalmar, var hingsten tämligen trött, men den brune trafvade lika raskt framåt.

Johannes skulle stanna i staden öfver natten, och magister Ericus förde honom omkring för att visa honom slottet och kyrkan och den i öfrigt befästa staden. Slutligen fram emot aftonen sade Johannes:

»Låt mig dock nu se till, att I icke blifven lurade, då I skolen afyttra kedjan.»

Och så följdes de åt till en guldsmed, som först bjöd 50 daler, men slutligen efter mycket prut bekvämade sig till att gifva den förundrade prästen 200 daler för kedjan.

»Det var väl, att jag hade eder med mig till guldsmeden,» sade magister Ericus, »jag hade annars tagit de femtio dalerna och tackat till.»

»Ja, det är icke alltid, som man förstår värdet af det man äger,» sade Johannes.

»I sägen det så menande, herr Johannes. Hållen I före, att jag äger någon dyrbarhet, hvars värde jag icke känner? Men I tagen fel. Jag har slätt intet af

silfver eller guld i huset mer än den silfvertumlare, som I gåfven åt Thomas.»

Johannes teg länge. Slutligen sade han:

»I hafven en äkta pärla, skär och ren och glänsande, men jag tviflar, att I förstån att uppskatta den till fulla värdet.»

»Jag har alls ingen pärla, hvarken äkta eller oäkta,» svarade prästen och log först, men så vardt han tyst. Hans panna drog sig tillsammans i rynkor och han sporde, mörk i håg: »Menen I Anna Lisa, min hustru? Är det henne, som I liknen vid en äkta pärla? Är det henne, hvars fulla värde I menen jag icke fattar?»

Johannes vardt helt tveksam och teg.

»I menen,» fortsatte magister Ericus, »att I själf bäst förstån den pärlans värde. Veten I, huru högt jag skattar Anna Lisa? Nej, I veten det icke.»

»Förlåten mig, magister Ericus,» svarade Johannes. »I syntens mig understundom hård emot eder hustru. Jag såg ibland, huru hennes ögon tårades för eder skull. I haden så få vänliga ord för henne.»

«Och hvad värde hafva väl ord?» svarade prästen. »När jag tog henne i mitt hus och gjorde henne till min hustru och mitt barns moder, menen I, att jag då skattade henne lågt. Jag förstår mig icke på de sirliga ord och granna talesätt, hvarmed I, store herrar, bedragen kvinnorna och locken dem till eder. Menen I, att jag icke såg, huru I fikaden efter Anna Lisas gunst? Menen I, att mitt hjärta icke skälfde, när jag gaf akt på edra konster? Men jag skattade Anna Lisa för högt för att misstänka, att hon kunde svikta i den tro, som hon lofvat mig inför Gud. Var det att visa, det jag icke värderade henne?»

»Jag ville icke locka eder hustru till mig,» sva-

rade Johannes, men inom sig tillade han: Hade jag velat, så hade det skett.

»Godt för eder, att det icke skedde,» utbrast magister Ericus med vildt blixtrande ögon. »Jag skulle hafva dödat eder och slitit hjärtat ur edert bröst.»

»Låtom oss nu skiljas såsom vänner!» sade Johannes lugnande och tog ett steg emot honom. »Jag är tacksam för eder gästvänlighet, och må vi nu icke mera tänka på detta ordaskifte, ty våra vägar torde aldrig i lifvet mera mötas.»

»Kanske bäst så,» svarade magister Ericus.

På hemvägen dagen därefter grundade magister Ericus, om han borde anförtro sin hustru hela penningesumman, som han fått för guldkedjan. Hon kunde nog icke använda den rätt. Hälften vore mer än nog. Säkerligen väntade hon knappast fjärdedelen. Femtio daler voro för henne en stor summa, kanske borde man låta det stanna därvid.

När han kommit hem, räknade han upp femtio daler åt mor Anna Lisa. Hon mottog dem med ett gladt utrop af förundran. Åh, hvad skulle hon icke kunna uträtta med denna summa! Huru mycket säd kunde hon icke köpa! Huru många skulle icke nu slippa att hungra! Hon började uppgöra planer. Hon hade icke mycken reda på penningars värde, men hon utvecklade en sådan omtänksamhet, en sådan kännedom om deras omständigheter, hvilka borde hjälpas, att magister Ericus förundrad sade:

»Ser du, Anna Lisa, det är egentligen mera penningar, och du skall få dem allesamman. Jag ville blott först höra, huru du skulle använda dem, innan jag lämnade dem i dina händer.»

Anna Lisa såg upp emot honom. Det gick en skiftning öfver hennes ansikte, ögonen mörknade och läpparne skälfde. Det vardt honom klart, att han lät sin hustru lida, att han visserligen skattade sin pärla högt, men kanhända ändock icke förstod att låta henne inse det.

Så tog han fram mynten och tömde hela skatten i hennes sköte. Hon log och tackade honom — men hon kände inom sig, att nu var det för sent.

Anna Lisa använde hvad hon fått på bästa vis. Johannes Sinensis hade funnit ett sätt att fjättra hennes tankar med gyllene länkar, och när hon delade ut sina håfvor, nämndes hans namn med tack och välsignelse. Och när Anna Lisa, trött men glad, återvände från sina långa vandringar för att se till, huru hon skulle kunna hjälpa och lindra nöden som bäst, då bad hon för honom, men hon bad också för sig, att de aldrig mer skulle råkas, ty han var henne alltför kär.

III.

Johannes Sinensis drog emellertid uppåt landet med sitt följe i så snabba dagsresor, som den starka kölden och de korta dagarne kunde tillåta. Här och där stannade de för att hvila öfver en dag. Johannes' hästar ledo af kölden, och skaren bar dem icke, utan de sjönko ned i drifvorna. De hästar, som de erhöllo för sina slädar vid hästombytena, voro magra och försvagade af den knappa fodringen. Resan kunde därför icke gå så fort, som Johannes hade hoppats.

Öfverallt mötte dem ögonskenliga bevis på fattigdom och brist till följd af den långvariga och svåra missväxten. Folket led af hunger, boskapen var utsvulten, för penningar kunde ingenting erhållas, ty ingenting fanns. Var det detta folk, tänkte Johannes, hvars segrar han hört så mycket omtalas och hvars tillgångar han trott vara hardt när outtömliga, efter den beskrifning han därom fått.

Då och då kommo de till en stor sätesgård. Den var vanligen välbyggd, stundom till och med ståtlig till det yttre, men ofta utrymd, emedan dess ägare dragit till hufvudstaden eller till någon annan af sina gårdar och tagit med sig allehanda bohag, sängkläder och bo-

nader, så att föga mer fanns kvar än blotta väggarna. Men dessa sätesgårdar talade om samlade rikedomar, som man läst fast och förvandlat till sten. De talade om stolthet och njutningslystnad och begär efter yttre stå för den, som förstod deras språk.

Johannes skådade dem med en viss beundran. I hans hemland funnos så få enskilda byggnader af sten. Hela Moskva var en samling trähus, slarfvigt uppförda och ofta ett rof för härjande eldsvådor. Emellertid fortsatte Johannes sin resa, ehuru just icke på den kortaste stråten, ty han kände icke landet, och for därför ofta ganska planlöst från det ena stället till det andra. Magister Ericus hade endast kunnat gifva honom tämligen ofullständiga anvisningar och icke längre än upp emot Stäkeholm eller Stegeholm, såsom det numera hette med det danska uttalet, bredvid staden Vestervik.

Detta slott, som ingått i Stureättens grefskap och nyligen blifvit förlänadt åt fältmarskalken Hans Kristoffer Königsmark, var nu rätt förfallet. En fogde bebodde några få rum i den ansenliga byggnaden. Här hvilade emellertid Johannes öfver ett par dagar och rådfrågade sig med fogden om sin vidare resa. Af denne undfick han åtskilliga upplysningar, hvarefter han sedan rättade sig. Fogden lämnade honom hästar till en dagsresa och visade honom äfven i öfrigt annan tjänstvillighet. Under tiden underhöll honom fogden med lifliga berättelser om festerna vid drottningens kröning, hvilka han omtalade med högsta beundran. Aldrig tillförene hade sådan stat och prakt blifvit skådad i detta landet, försäkrade fogden.

Johannes beklagade i sitt sinne, att han icke kommit så tidigt på hösten, att han kunnat få vara med, åtminstone såsom åskådare, vid några af dessa tillställningar. Dock, därpå borde han icke nu spilla några tankar.

Fogden hade uppehållit sig flera veckor i Stockholm, och han visste godt besked om mycket, och han berättade gärna. Detta var den första berättelse, som Johannes hörde om drottningens kröning. Hvart han sedan kom, vare sig till adelsmän eller präster, hörde han ett och annat ytterligare om alla dessa fester. Än omtalades de med beundran, än med klander. Prästerna, som stodo folket närmast, kunde icke i nog kraftiga ordalag uttala sig emot det slöseri, som utvecklats, då landet lede så stor nöd genom den fleråriga missväxten. Icke ens under krigsåren hade skatterna varit så tunga och indrifvits med så stor hänsynslöshet.

Framför allt var det, sedan Johannes på sin färd kommit in i Östergötland, som missnöjet med drottningens slöseri framträdde, hvar han än rastade, och likväl syntes nöden här icke vara så stor som längre söderut. Det var underliga berättelser, som nådde hans öron, huru fordom frihet och välstånd rådt, huru bonden varit man för sig och adelsmannen blott varit en rikare, mera besuten bonde, som kunde ställa häst och karl till kronans tjänst. Nu syntes bondens ställning alldeles förändrad. De lydde till en god del under de adliga förläningarna, grefve- och friherreskap, och de betalade skatt till sina herrar. Deras ställning var visserligen icke så godtycklig som de ryska böndernas, de ägde sin personliga frihet och de stodo öfver desse senare i hyfsning, men Johannes kunde i alla fall icke låta bli att jämföra dem med hvarandra, huru orättvis en sådan jämförelse än i många fall var. Han smålog åt Bogdan Chmielnickis föreställning om det mäktiga, lyckliga landet på andra sidan hafvet, där alla hade nog och alla njöto sin frihet.

Efter flera dagars resa kom Johannes slutligen en afton till Stegeborg, där den gamle pfalzgrefven Johan Kasimir bodde. Stegeborg var ett präktigt slott med

torn och murar. Det låg på en ö vid inloppet till Slätbaken, och var för den tiden väl befäst. Pfalzgrefven hade äfven byggt och förskönat Stegeborg ganska mycket, i trots af sin kända sparsamhet. Nu var han ensam med sin unga sonhustru Elsa Beata Brahe. Äldste sonen, Carl Gustaf, bodde på Borgholm, och den yngste, Adolf Johan, tjänstgjorde vid drottningens hof.

Den gamle pfalzgrefven var knarrig och sjuklig, och en gäst var alltid ett ombyte i hvardagligheten. Sålunda blef Johannes väl emottagen och införd i den stora salen, där, utom pfalzgrefven och hans sonhustru, hvilka sutto vid elden, som brann i den stora öppna spisen, blott ett par hofjungfrur syntes hafva slagit sig ned afsides i en fönsterfördjupning. Den unga pfalzgrefvinnan såg blek och sorgsen ut, och man hviskade om, att hon var illa tillfreds med sitt gifte.

Johannes, som alltid drogs till det kvinnliga elementet i familjen, fann henne kylig och frånstötande. Men förnäm såg hon ut i sina präktiga kläder, ehuru hon bar sorg efter sin moder och farmoder, hvilka för icke länge sedan aflidit. Hennes svärfader, som satt framför elden med en stor skinnfäll framför sig, såg med förargelse på sin sonhustru i hennes svarta skrud med lång slöja, och han gaf henne då och då ett litet stickord för den prakt hon utvecklade, allt under det han förde samtalet med Johannes. Själf bar han en med gråverk fodrad fotsid rock, hvilken väl såsom ny nog varit präktig, men nu föreföll ganska sliten.

Samtalet fördes på tyska, och pfalzgrefven sporde om nyheter från Tyskland. Johannes förtäljde, hvad han sett och erfarit, men han hade icke under sin resa berört de nejder, som voro pfalzgrefvens hembygd.

Slutligen sporde pfalzgrefven:

»Hvad förer eder egentligen nu till Sverige?»

»Jag söker lyckan,» svarade Johannes öppenhjärtigt.

Den unga pfalzgrefvinnan såg upp vid detta svar, och hennes läppar kröktes föraktligt, men Johan Kasimir såg välvilligt på Johannes och sade:

»Jag önskar, I måtten finna henne.»

Han satt sedan en lång stund tyst. Måhända föresväfvade det honom, huru han en gång kommit hit till landet och funnit lyckan — men det var nu länge sedan. Han sträckte ut sina händer och värmde dem emot elden, och han tycktes försjunka i tankar, under det att ett leende lekte kring hans vissna läppar.

Men Johannes' blickar hvilade oaflåtligt på den unga pfalzgrefvinnan. Äfven hon satt försjunken i tankar. Säkerligen hade hon icke funnit lyckan här vid Stegeborg. Det låg något åldradt och tärdt hos henne, och likväl såg man, att hon var ung. Hennes utseende ingaf deltagande, men man förstod, att hon var för stolt att mottaga någons medlidande.

Huru annorlunda hade icke hennes lif gestaltat sig, än hon tänkte det, när hon växte upp hos sin farmoder, den goda Elsa Gyllenstierna, tillsammans med de unga glada kusinerna på det fagra Rydboholm. Hon var den främsta i leken, den mest bortkelade, Per Brahes »lilla docka.» Hon hade ju ingen önskan, som icke faster Kristina skyndade att uppfylla. Så kom hon till drottningens hof. Äfven hon sökte lyckan och trodde, att hon funnit den. Drottningen valde åt henne en make, drottningens egen kusin. Och när hon återvände till Rydboholm, huru skimrade icke detta äktenskap i regnbågsartadt perspektiv, när hon såg det på afstånd!

Det kom henne att alldeles förgäta Johan Gyllenstierna, sin frände, som ändå en gång intog en rätt stor plats i hennes hjärta. Det var den enda gången, som faster Kristina bestämdt satte sig emot »lilla dockans» tycke. Men hon var ju så ung, och hennes fader, grefve

Per Brahe, hade bestämt henne åt en annan. Äfven denne andre hade visat sig henne ovärdig. Det var sanning, att otur förföljde henne, men det lade hon icke på hjärtat, hon kände ju icke den, som hennes fader utsett åt henne, och därför kunde hon ju icke sörja honom. Och nu att blifva pfalzgrefvinna och drottningens nära frände, det hänförde Elsa. En tysk furste vore icke mera än en svensk adelsman, hade en gång någon af de stolte, svenske herrarne sagt, men hennes utkorade var ju drottningens kusin, möjligen skulle han blifva hennes svåger. Ty ännu var icke hoppet uppgifvet om drottning Kristinas förmälning med Karl Gustaf. Åtminstone hoppades Elsa Beata därpå. Och hvad de andra kusinerna afundades henne! Elsa Elisabet sade oförstäldt, att hon önskat vara i hennes ställe, och hos de yngre Elsa och Barbro Banér läste hon häpnad och förvåning öfver hennes lycka. Men lyckan är en skimrande såpbubbla. Ingen kan fånga den, utan att hon brister.

Så tänkte Elsa Beata, där hon satt i sina drömmar vid eldbrasan. Om en stund steg hon upp och satte sig vid spinetten. Hennes små händer foro sökande öfver tangenterna och lockade fram lekande melodier, ett eko från festerna vid Kristinas glada hof. Ja, glädje fanns där kanske, men icke lycka. Lyckan var något högre, något bättre, som hon aldrig skulle få erfara.

En sådan tanke trängde sig på den unga pfalzgrefvinnan, medan hennes händer framtrollade melodier från forna dagar. Dessa syntes henne så långt aflägsna, och likväl var det ännu icke två år, sedan hon sväfvade omkring i hofvets salar efter dessa glada toner. Hos sin farmoder var hon alltid den »lilla dockan», allas älskling. Vid hofvet var hon den rika och firade hofjungfrun, emot hvilken hela lifvet tycktes le. Alla smickrade, alla smekte och öfverhopade henne med skän-

ker, då hon stod brud. Det var fester och munterhet under trenne dagar. Hon hade icke trott, att det skulle taga en så bråd ända, men på fjärde dagen for drottningen till Svartsjö och lämnade dem. Det var, som om lycka och glädje på samma gång dragit sin kos.

Det föll henne tungt att inskeppa sig till Södertelge, hvarifrån resan fortsattes sedan till Stegeborg. Där väntade henne blott förödmjukelser och svårigheter. Hon, som var van att få allt, hvad hon kunde tänka och begära, måste nu underkasta sig inskränkningar och försakelser. Hon, som bars på händerna, och hvars alla infall beundrades och prisades, hon satt nu nästan som en snyltgäst i sin svärfaders hus, ett mål för hans småaktiga anmärkningar, utan något, som kunde sysselsätta henne mer än spinetten och ändlösa broderier.

Under tiden, medan den unga pfalzgrefvinnan spelade spinett och svärmade i sina minnen, fördes samtalet lamt och afbrutet mellan Johan Kasimir och hans gäst. Det rörde sig kring vägar och hästar och bristen i landet. Den gamle pfalzgrefven antydde mer, än han uttalade det, att hoflifvet skulle kunna ställas på en sparsammare fot.

»Det är nu så många främlingar, som söka lyckan här i landet,» sade han. »Den stormäktiga fröken Kristina älskar lärde män, hon är långt mera road af att utbyta tankar med en sådan man än att deltaga i de nöjen och sysselsättningar, i hvilka höga damer gemenligen finna behag.»

»Man talar mycket om drottningens lärdom äfven i andra länder,» sade Johannes. »Men på detta sätt är det svårt att komma i hennes gunstiga åtanke. Jag är blott föga färd i annat utom latin, ehuru jag visserligen på mina resor inhämtat olika språk.»

»Drottningen älskar högt latinet,» sade pfalzgrefven, »och hon talar det utan hinder likasom fransyskan och

italienskan. Hon är stor i snille och lärdom. Jag önskar blott, att icke allt detta gjort hennes hjärta kallt. Drottningen vill lefva och dö såsom jungfru.»

»Men hon är ju ännu ung,» anmärkte Johannes, »hon kan ändra tanke.

»Hon ändrar icke tanke,» genmälte pfalzgrefven med en suck. »När hon var ett barn, då var det annorlunda, då hade hon fattat vänskap för en ungersven och lofvat honom sin hand. Drottningen har sedan tagit sitt löfte tillbaka, änskönt hon intet har att förebrå sin barndomsvän.»

»Måhända har hon skänkt sin kärlek åt någon annan,» sade Johannes. Det föreföll honom så otroligt, att en kvinna icke skulle älska. »Man talade i Venedig om en ung, ståtlig grefve,» fortfor han.

»Idel förtal,» genmälte pfaltzgrefven med hetta. »Denne grefve är hennes frändes och fostersysters gemål. Hon har sedan barnaåren omfattat denna sin fränka med den varmaste tillgifvenhet. Det är för hennes skull, för min ädla dotters skull, som hon visar gref Magnus Gabriel sin nåd. I skolen icke tro något annat,» fortfor pfalzgrefven med ifver. »Det är så många, som vakta på en drottnings ord och gärningar och vilja tyda allt på det argesta, men jag känner henne från barndomen och vet, hvilken grund min saliga gemål lade hos henne, och jag vet också, att om hon är sin moders, den obeständiga Maria Eleonoras dotter, så är hon också sin faders, den store Gustaf Adolfs, högstsalig i åminnelse.»

Då Johannes såg den gamle pfalzgrefvens hetta, ville han icke motsäga honom, ehuru han nog tänkte, att mycket olika byggnader understundom kunna uppföras på samma grund, och att ett godt träd kan bära dålig frukt eller skjuta vildskott.

I detsamma kom en småsven in och sporde, om

grefve von Steinberg finge göra hans nåde pfalzgrefven sin uppvaktning. Den nådige grefven säger sig komma från Öland och ville nu på vägen till Stockholm göra denna afkrok, för att vid återkomsten kunna bära fram till hennes majestät, den allernådigaste drottningen, sanna bud om hennes höga fränder på Stegeborg.

»Må grefven komma!» sade pfalzgrefven, men tillade, sedan småsvennen gått: »Han kallar sig grefve, änskönt han här i Sverige icke har något grefskap, knappast adelskap, men han var först hofmästare hos drottningen och skall nu vara stallmästare.»

Kort därefter vardt Steinberg införd. Det var en tämligen ung man med en hållning, som talade om krigaren, med stolta later, stolta ögon och knäfvelbårar, typen för en hofman på den tiden, som ville vara en käck soldat.

»Hvarifrån kommen I, gref Antonius?» hälsade pfalzgrefven. »Och huru kommer det till, att I gören mitt hus den hedern att besöka det så här midt i vintern?»

»Jag kommer från Öland,» svarade grefven, »med kärliga hälsningar från eder son, hans höghet arfprinsen, till så väl eder som till den dama, hvilken han gläder sig att få kalla sin kära syster.»

Steinberg gjorde en djup bugning för den unga pfalzgrefvinnan, hvilken vid hans inträde rest sig från spinetten. Hon smålog emot honom, och då hon så gjorde, fann Johannes, att hon dock var en ganska intagande ung kvinna. Skada, att hon så sällan log. Detta glada löje återkallade hennes ungdomliga utseende, återkallade hennes fägring. Hon var på nytt den bortskämda »lilla dockan» från Rydboholm, den firade arftagerskan vid drottning Kristinas glada hof.

»Hvad kunde föra eder från Stockholm så här långt bort?» sade den unga pfalzgrefvinnan och räckte Stein-

berg sin smala, fina hand. »I ären för visso välkommen,» fortfor hon. »I fören med eder glada minnen från forna dagar.»

»Då I så sägen,» svarade Steinberg, »kunde en tänka, att tiden gjorts eder lång, sedan I lämnaden hofvet. Jag vet mer än en, som funnit detsamma där uppe i Stockholm.»

»I menen min äkta herre,» sade Elsa Beata och rodnade som en ros.

»För visso också han,» svarade Steinberg, »men icke endast han.»

Den unga pfalzgrefvinnan närmade sig sin svärfader och sporde sakta:

»Skulle vi icke bringa vin åt den nykomne?»

»Öl kan vara godt nog,» svarade tyst den sparsamme Johan Kasimir, och Elsa Beata vinkade åt en af sina hofjungfrur och tillsade om förplägningen. Hon harmades öfver denna nidskhet, när hon tänkte på de fulla vinfaten i källaren. Hon var van hos sin farmoder, att gästerna bjödos det bästa, som huset förmådde, kanhända till och med bättre, än hvad huset egentligen förmådde, och hon hade svårt att, såsom man säger, taga seden dit en kommer.

Ljus blefvo tända, ett bord sattes fram till elden, öl bragtes in i stora silfverstop. Pfalzgrefven drack sina gäster till, ölet var starkt och alla tre läto sig det väl behaga. Till och med den unga pfalzgrefvinnan smuttade på ölet.

»Och huru lefver min käre son på Borgholm?» sporde pfalzgrefven.

»Rätt lustigt,» svarade Steinberg. »Han jagar och pokulerar, han bygger, odlar och planterar träd, och så sitter han vid fönstret och ser mot norden.»

Han skrattade, men pfalzgrefven drog tillsammans ögonbrynen och kväfde en suck.

»Jag kom annars till Öland,» fortfor Steinberg, »för att söka upp ett spann små hästar åt hennes majestät drottningen, som vill skänka dem åt sin kära moder jämte en för dem särskildt gjord vagn. Hennes majestät söker roa sin höga barnsliga moder.»

»Hennes majestät är en god dotter,» förklarade pfalzgrefven, »det har hon alltid varit.»

Och så tömde han sitt ölstop i botten.

»Nu har jag hästarne med mig,» fortfor Steinberg, »och jag har befallning att föra dem till Nyköping till hennes majestät änkedrottningens höga namnsdag.»

»Måhända kunden I då, herr Johannes Sinensis, eftersom landet är eder obekant, få göra ett stycke väg i följeskap med grefve Antonius,» sade den gamle pfalzgrefven.

Steinberg såg på Johannes med en granskande blick och sporde, hvarifrån han kom.

Johannes fann tonen stötande och svarade kort: »Från Stralsund.»

»Hvart ämnen I vidare fara?» sporde Steinberg vidare.

»Till Stockholm med bref från furst Rákócsi,» svarade Johannes.

»Donnerwetter, I ären då en post,» sade Steinberg.

»Icke så alldeles,» genmälte Johannes högdraget, »men jag lofvade fursten att föra ett bref fram till drottningen af Sverige.»

Steinberg skrattade och vände sig till den unga pfalzgrefvinnan samt sporde, hvarför hon farit ifrån hofvet. »Som jag redan sagt,» tillade han förtroligt, »det är mer än en, som finner, att den mest strålande stjärnan är borta från festerna.»

»När Ebba Sparre är där, saknas nog ingen,» svarade Elsa Beata.

»Det dröjer väl icke så länge, innan också den

stjärnan försvinner,» sade Steinberg. »Då hon blifver gref Jakob Kasimirs grefvinna, kommer hon nog mera sällan att visa sig vid hofvet.»

»Ja, hennes trolofning är ju firad,» sade Elsa Beata, »efter hvad min käre herre skrifver. Men hennes majestät lärer nog töfva, innan hon skiljer jungfru Ebba ifrån sig,» tillade den unga pfalzgrefvinnan med en smula bitterhet. »Drottningen håller henne kärast af alla vid sitt hof.»

»Mycket synes den kärleken icke vara värd,» sade den gamle pfalzgrefven med skärpa, »då hon blott för att förarga rikskansleren bryter den fagra Ebbas trolofning med hans frände Bengt och trolofvar henne i stället med en annan.»

»Måhända ser den vackra Ebba det icke ogärna själf,» sade Elsa Beata tvekande.

»Hon lärer tvärt om, säga de, vara föga glad åt ombytet,» invände pfalzgrefven.

»Då trolofningen firades, kunde ingen märka något dylikt,» försäkrade Steinberg. »Hon var vacker och glad såsom alltid, och unge gref Jakob är också den ståtligaste af fältherrens söner.»

»Nej, det är väl i alla fall min svåger, gref Magnus,» sade Elsa Beata.

Men pfalzgrefven inföll något hetsigt:

»Den ene unge prakthansen prisar och upphöjer den andre, dock,» tillade han litet lugnare, »gref Jakob är väl en tapper och glad ung herre, om han ännu icke mycket pröfvat på.»

Härtill ville Steinberg icke till fullo samtycka, utan han talade vidt och bredt om den unge grefvens dygder och ståtliga utseende, men dess emellan försummade han heller icke att loforda gref Magnus' lysande egenskaper.

Under tiden vardt ganska ymnigt drucket. Vid

aftonmåltiden lät äfven pfalzgrefven taga in både rhenskt och spanskt vin, och de tre herrarne sutto länge vid bordet. Den unga pfalzgrefvinnan med sina hofjungfrur drog sig snart tillbaka, föregifvande trötthet. Pfalzgrefven själf var måttlig och förtärde icke mera än han kunde tåla, men hade dock nu sitt lilla rus. De båda unga herrarne däremot drucko skålar och skämtade och blefvo till sist helt förtroliga.

När de sedan på natten tumlade till de rum, som pfalzgrefvens gästfrihet lämnat dem bredvid hvarandra, voro de såta hjärtevänner. Johannes Sinensis förtrodde Steinberg sin börd och sina planer på bistånd att kunna intaga sitt rike, och tysken styrkte honom i hans hopp. Grefve Antonius von Steinberg hade själf så mycket af äfventyrare hos sig, att Johannes syntes honom vara alldeles i sin goda rätt att begära Sveriges bistånd för att kräfva sin tron. Steinberg såg också för sig själf en möjlighet att därigenom vinna rikedom och rang i Ryssland, då han här i Sverige ännu blott innehade en mera underordnad plats, och de svenske stolte ädlingarne icke gärna erkände honom såsom sin vederlike. Ingen var dock så omedgörlig i detta afseende som gref Magnus, honom kunde Steinberg alls icke lida. Själfva den gamle rikskansleren var icke så högdragen, och dessutom så var han ju gammal och högt förtjänt, men gref Magnus hade blott sitt utseende och sina ridderliga later att tacka för drottningens gunst, och hans öfvermod var olidligt.

Johannes tyckte, att det var en synnerlig försynens skickelse, att gref Antonius kommit i hans väg. Låt vara, att denne icke var svensk, han stod dock drottningen nära och kunde lämna många nyttiga underrättelser både om drottningen själf och hennes omgifning. Han var därför ganska nöjd med sin nya bekantskap, och de slöto under natten ett förbund att

hjälpa och tjäna hvarandra, ehuru ingendera egentligen fattat något tycke för den andre. Steinberg ansåg Johannes vara allt för vek, nästan barnslig. Denne å sin sida fann den tyske grefven vara påflugen och tyckte, att den gamle pfalzgrefvens ord »prakthans» vore särdeles träffande, när det gällde Steinberg. Han liknade påfallande en stridstupp i hållning och uppträdande. De förfinade italienska hofven hade gifvit Johannes andra anspråk på en hofman än dem, som Antonius von Steinberg motsvarade, ehuru han till fullo uppfattade hans ståtliga utseende och hans käckhet.

Då morgonen inbröt, var det med tungt hufvud, som Johannes Sinensis tog farväl af pfalzgrefven och hans unga sonhustru, för att i sällskap med Steinberg draga uppåt landet. Denne var nu knarrig och retlig, han hade på långt när icke samma deltagande för Johannes och hans planer som föregående afton. Steinberg tänkte dock, att en karl bör stå vid sitt gifna ord. Han hade lofvat sitt följesskap först och sitt bistånd sedan åt den, som han i dag misstänkte vara en äfventyrare. Han önskade i sitt sinne, att pfalzgrefvens vin icke varit så starkt och han själf icke så törstig.

Och Johannes tänkte, då han svingade sig upp på hästen: »Månne det var visligt att tala så öppet med den tyske grefven?» Äfven Johannes skyllde på vinet, och så drogo båda missnöjda från Stegeborg.

Missnöjet växte under vägen. Steinberg uppträdde alltjämt öfvermodigt och framfusigt. Johannes beundrade hans käcka oförskämdhet, på samma gång som den retade honom. Han hade dock god nytta af att resa tillsammans med den, som kände landet. När de så rest hela dagen, hade Steinberg vanligen ordnat det

så, att de togo in på en adlig sätesgård, och där blefvo de rikligen förplägade.

De gjorde icke långa dagsresor. Steinberg fruktade, sade han, att de små ölandshästarne skulle blifva magra och uttröttade, innan de kommo fram till Nyköping, där änkedrottningen höll sitt hof i det gamla slottet.

Första nattlägret från Stegeborg togo de vid Löfstad, hvarest ägaren, den rike guvernören och riksrådet Axel Lillie, nu höll på att uppföra ett ståtligt slott. Det var för Johannes ett nöje att se det ställe, där Karin Lillie först sett dagen. Det föreföll honom, som han kommit henne närmare genom att få se hennes barndomshem.

Den gamle gårdsfogden, förre fältväbeln Peder Kristersson, som följt sin herre i kriget, emottog de resande och lät dem ingenting fattas, hvarken öl eller mat. Stekt fisk från den närliggande lilla sjön och skinka och villebråd framdukades af den gamle fogdens hustru och dotter, under det att Peder själf underhöll sig med de resande.

Helt naturligt föll talet på riksrådet friherren, som den gamle sade med tonvikt på friherren, emedan den titeln var ny; men då han blef mera ifrig, sade han blott herr Axel Gustafsson. Peder Kristersson hade varit med vid Kirckholm, då herr Gustaf Lillie, riksrådets salige fader, föll i striden mot polackarne. Det var Peders första vapenbragd, och han hade, svårt sårad, sedan blifvit hemförd och fäst vid unge herr Axel såsom hans tjänare under uppväxttiden.

»Vid sjutton års ålder,» sade den gamle fogden, »blef herr Axel kammardräng hos den store salig kungen. Med herr Axel kom jag då till Stockholm och följde sedan min herre i Livland och Preussen.»

Det var en fröjd för den gamle att tala om alla djärfva bedrifter där ute bland polackar och ryssar

Han sparade därunder icke fienden. Han hade så många historier om polackarnes trolöshet och ryssarnes råhet. Vid det talet hvilade Steinbergs blickar med ett gäckande uttryck på Johannes, och han smålog hånfullt, då denne rodnade öfver sitt folk.

Johannes längtade att få höra något om Karin Lillies barndom, och han sökte oupphörligen att leda den gamle fogden till detta ämne, men han var så upptagen af sina fälttåg, att han icke kunde fästa tankarne vid annat. Slutligen kom honom Steinberg till hjälp.

»Min käre fogde,» sade han, »min unge vän här är en riktig riddare, och hans åtrå står blott till att få höra ett och annat om någon dama. Kunnen I icke omtala något sådant, blifver han trånsjuk.»

»Jo visst,» svarade den gamle Peder. »Jag kan tala om den högborna riksrådinnan Kristina Mörner. Det var en dama, som väl låter tala om sig, och få voro hennes likar vid den store salig kungens död. Hennes fader var hofmarskalk hos den högtsaliga änkedrottning Kristina, och hennes moder var Maria von der Grünau, bemälta drottnings hofjungfru, båda af tysk börd. Och min herre giljade till henne, han var tjugusju år och redan öfverste. Hå! hå!» suckade den gamle. »Under krigstider vinner en gesvindt befordran, om lyckan är mycket god. Annat är det, sedan kriget är allt. Då får en gå där, som en är, så framt en icke är högboren.»

»Såsom I själf, herr fogde,» sade Johannes. »I hafven ju ingen så hög befordran vunnit under krigen.»

»Det kunde jag hafva gjort,» sade Peder Kristersson, »det kunde jag, om jag icke föredragit att följa min herre. Och egodelar har jag nog fått,» tillade han med ett litet kort gnäggande skratt, »och kunde nog köpa både gård och grund, men jag föredrager att stanna vid Löfstad. Se, jag har sett stället sedan gammalt,

och nu bygges här ett härligt slott, och jag är fuller belåfen, såsom jag har det. Min son följde med riksrådet, när han andra gången drog ut i tyska kriget, och son min vann befordran och är nu fänrik där ute i Pommern, och riksrådet hade nog låtit honom stiga ännu högre, om icke kriget vore allt. Men det var om riksrådinnan jag skulle tala. Hennes bröllop firades på kongliga slottet i den store kungens egen presens. Det var den 19 maj 1630. I frågen mig, om hon var däjelig. Ja visst, och när hon i sin hvita guldinväfda silkesmorsklädning med drottningens alla juveler på sig stod vid min herres sida under pellen, då var det inte många, som icke afundades öfverste Axel Lillie, bland både gifta och ogifta. Dagen efter bröllopet var den sista festen, som högstsalig kungen höll i sin hufvudstad, och då frambars glafven.»

«Glafven?» afbröt Johannes. »Hvad menen I därmed, att glafven bars fram?»

»Det är en svensk sed,» upplyste Steinberg, »att vid morgongåfvans öfverlämnande åt bruden bäres fram ett spjut, ofta med spets af silfver, och skaftet är omlindadt med sidenband i brudens färger. Sedan gifver en af de närvarande riddersmännen tillkänna, att morgongåfvan vore utfäst, och han redogör för det, hvaruti den består, gods, penningar och dylikt. Därunder hålles glafven framför brudparet. En annan riddersman framkallar nu de tolf män, en för en, hvilka med hand å glafven bekräfta morgongåfvan. Sedan lägges glafven vid brudens fötter. Till slut blifver den utkastad till folket, som slites om sidenbanden och slåss om silfverspetsen.»

»Är min herre en främling här i landet?» sporde fogden, vänd till Johannes.

»Ja,» svarade Steinberg i den tillfrågades ställe, »han är en moskovit.»

»I skämten, herr grefve,» genmälte Peder Kristersson. »Men det gör mig detsamma, jag ser, att han är en adelig herre.»

»Hvarpå sen I det?» sporde Steinberg.

»På utseende och hållning och skick. Åh, ingen kan bedraga Peder Kristersson.»

Steinberg skrattade. »Ja, törhända är han rent af en furste,» sade han. »Men låtom oss nu höra vidare om bröllopet! I brist på att vara på bröllop, tycker jag om att höra talas om dylika.»

»När glafven bars fram,» fortsatte den gamle fogden, och hans röst darrade, »då voro där sju riksråd af de tolf, som höllo den, och de andra voro fältöfverstar och amiraler. Då glafven var utkastad, bjöds vin och konfekt, och man dansade och drack skålar. Och högstsalig kungen dansade själf med bruden, innan han samma dag för alltid lämnade sin hufvudstad. Med honom följde vi då, min herre och jag.»

»Men hvaruti bestod morgongåfvan?» sporde Steinberg.

»Den bestod i godset Löfstad,» svarade fogden, »och därtill såsom en hederlig och adelig förbättring 700 ungerska gyllen.»

»Det var icke litet, det,» anmärkte Steinberg. »Det var kanske allt, hvad den bålde öfversten ägde den tiden.»

»I det närmaste,» svarade Peder Kristersson, »men sedan hafva vi mera förkofrat oss.»

»Den unga fru Kristina Mörner for sålunda ensam hem till sitt Löfstad, som hon fått i morgongåfva.»

»Ja, Gud bättre,» svarade Peder, »dock fingo vi snart röna ondt i kriget, då min herre miste sitt ben.»

»Är det sant,» sporde Steinberg, »att han kort därpå

miste träbenet, som en kula tog ifrån honom, och att han då sagt till kulan: Det var väl det andra, du menade?»

»Det är sanning,» svarade fogden med en viss stolthet. »Min herre har alltid varit kallblodig i striden. Nu var han emellertid ganska lidande, och han begärde orlof och for hem. När han därnäst drog ut, stannade jag såsom fogde på Löfstad. Här bodde fru Kristina i många år, men reste sedan ut med sina barn, fyra söner och en dotter.»

»Då jag var i Stralsund, råkade jag den högborna jungfrun hos fru Margareta Boije,» sade Johannes. »Det är en mycket stolt och fager ungmö,» tillade han.

»Jag menar,» sade den gamle fogden, »att jungfru Karin lärer nu vara så till åren, att hennes herr fader tänker på en man åt henne.»

»Det hörde jag ingenting om,» förklarade Johannes.

»Åh nej, sådant mäler man icke om för hvar man,» svarade fogden och smålog. Men fuller har min herre någon vapenbroder, åt hvars son han vill gifva sin dotter.»

»Hvem skulle det vara?» sporde Johannes, icke utan en viss häftighet.

»En gammal tjänare kan nog vara 'snakkesalig', såsom den fördömda juten säger,» sade Peder Kristersson, »men, ers nåde, sin herres tankar och förslag snackar han ändå icke om. Men låt mig nu följa de gode herrarne till sofgemaket.»

Dagen därpå drogo Johannes och hans sällskap vidare.

Steinberg hade sagt, att nu förestode en mödosam färd, hvarför de borde rida i tid, ty de måste fara öfver den stora skogen Kolmården, som skiljer de båda landskapen Östergötland och Södermanland.

Dagen var kall och klar. I förstone redo de framåt på goda vägar, men då de tillryggalagt ett par mil, började landet att höja sig, och Johannes' hästar, vana vid slättmarker, gingo med svårighet uppför de tvära branterna. De halkade och snubblade, och Steinberg tyckte sig hindrad i sin resa. Han vredgades, svor och förbannade Johannes, hans hästar och pfalzgrefven, som skaffat honom ett sådant påhäng.

Johannes åhörde honom först med löje, sedan med harm, och slutligen sade han, att om grefven funne sig fördröjd genom honom, kunde ju grefven fara utan honom. Johannes vore tacksam för det sällskap, han redan åtnjutit. Nu kunde det vara nog.

»Ja så,» sade Steinberg, »det är på det sättet, som I visen mig eder tacksamhet, lumpne moskovit, som I ären. Af det folket har man endast skam.»

Johannes höll in sin häst. »Hvad menen I med att skymfa mig och mitt folk?» sporde han med uppbrusande harm.

»Det jag säger,» röt Steinberg. »Med moskoviter borde man aldrig gifva sig i sällskap och umgängelse.»

»I fån gifva mig satisfaktion för de orden,» sade Johannes och drog värjan.

Steinberg drog äfven till hälften ut sin, då hans tjänare, en gammal tysk, hastigt styrde sin häst intill grefvens och yttrade några brådskande ord.

»Jag skall gifva eder satisfaktion, när vi komma till Nyköping, och vi kunna strida som adelsmän i vitt-

nens närvaro,» sade Steinberg. »I skogen skulle det lätteligen få utseende af röfveri och mord.»

»Jag har föga lust att nu följa eder till Nyköping,» svarade Johannes, alltjämt förbittrad.

»Det är väl ändå nödvändigt,» sade Steinberg. »Jag har ingen önskan att blifva anklagad för öfverfall och mord.»

»Det är icke sagdt, att I blifven den, som fäller mig,» genmälte Johannes.

»Troligen ändå,» sade Steinberg föraktligt, »men i motsatt fall hafven I utsikt att komma på stegel och hjul.»

Johannes ryste till.

»Nå, låtom oss då vänta,» fortsatte Steinberg, »tills vi råka ädlingar, som kunna vara våra stridsvittnen.»

Denna afton hunno de resande icke fram till någon sätesgård, utan måste taga in hos en frälsebonde under Danbyholms gods. Kosten var knapp, barkblandadt bröd och mager mjölk var det, som kunde bjudas de båda herrarne och deras tjänare. Men fogden på Löfstad hade försett dem med en bit skinka och en stekt höna, och därmed stillade de någorlunda sin hunger. Sämre var det med bädden. Bonden lämnade visserligen sin egen säng åt de båda herrarne, men däruti fanns intet annat än mossa, täckt med en skinnfäll.

Steinberg svor öfver bondens uselhet, och hotade att slå hustrun, om hon icke till frukost slaktade åt dem en höna. Han somnade emellertid, så fort han lagt sig, men Johannes låg länge vaken, han kunde icke få en blund i sina ögon. Han hörde bonden och hans hustru samtala med hviskande röster, men så sakta, att han icke kunde förnimma hvad de sade.

Om morgonen bar hustrun med tårfyllda ögon fram ett par stekta höns. De voro sega och föga smakligt anrättade. Steinberg svor och skrek öfver den dåliga

kosten. Hustrun grät och försäkrade, att hon gifvit det bästa hon hade. Johannes fann alltsammans motbjudande, både anrättningen och Steinberg. Då han slutligen med tom mage beredde sig att lämna stugan, lade han ett guldmynt i hustruns hand, hvarvid hon utbrast i tacksägelser och välsignelser utan mått.

»Ja så, I ären en sådan Croesus,» sade Steinberg, »att I hafven råd att betala en måltid, som ingen kan förtära, med ett guldmynt.»

Johannes svarade icke, kastade blott en harmsen blick på sin reskamrat och gick till sin häst. Under dagens lopp foro de visserligen i ett följe, men yttrade icke ett ord till hvarandra, och emot kvällen voro de framme vid Nyköping. Då de redo in i staden, styrde Steinberg sin häst intill Johannes och sade:

»Hafven I någon vän eller bekantskap här i staden?»

»Nej,» svarade Johannes, »jag känner ingen här.»

»Då skall jag ordna vår lilla dust, om I viljen förtro det åt mig,» sade Steinberg. »Jag har flere vänner vid drottning Maria Eleonoras hof.»

»Som det synes eder bäst,» svarade Johannes.

»I morgon låter det sig svårligen göra,» återtog Steinberg.

»Det är mig likgiltigt,» sade Johannes.

»Godt. Min tjänare skall visa eder till en tavernare, som har tämligen goda sängar och tämligen godt vin. I öfvermorgon få vi talas vid.»

Johannes hälsade, och de båda reskamraterna skildes. Snart satt Johannes i tavernen vid en god aftonmåltid. Han tänkte på sin resa under de sista dagarne och hvad han sett och hört om riksrådet Axel Lillie. Hvem var det månne, åt hvilken denne ämnade sin dotter? Johannes visste så litet om de svenska högborna ätterna. Han kände icke till, hvilka af riksrådets vapenbröder hade söner. Och nu det här grälet med Stein-

berg. Han skulle otvifvelaktigt råka i ledsamheter, men därpå ville han icke tänka. Han ville njuta stundens behag, tömma sin bägare och sedan gå till ro.

Följande morgon, medan Johannes ännu låg, anmälde hans tjänare, att tvänne adlige herrar ville tala med honom. Johannes hoppade ur sängen och svepte in sig i en sid, så kallad nattklädning af rödt siden, fodrad med gult taft. Han gick till dörren, öppnade och bad de ädle herrarne stiga in samt icke taga illa upp, att han, trött af resan och ovan vid de svenska tiderna, ännu icke vore klädd.

De svarade honom artigt och nämnde sina namn Dohna och Schlippenbach. De kommo för att ordna om den lilla misshällighet, hvilken uppstått mellan herrarne på resan. Ville Johannes bedja sin reskamrat om ursäkt, vore denne färdig att afstå från affären.

»Det synes mig,» svarade Johannes, »som borde det snarare vara grefven, hvilken både mig om ursäkt, då han hånat mig och mitt land.»

»I ären moskovit?» sporde Schlippenbach med någon förundran i rösten.

»Ja,» svarade Johannes hetsigt, »jag är boren furste af allt Ryssland.»

»Det är då en ära, I visen gref Steinberg,» sade Dohna småleende

»Den äran är jag färdig att äfven visa eder, om I så belen mina ord.»

»Se så, herr Johannes Sinensis — det är ju så I kallen eder,» sade Schlippenbach, »gref Steinberg frågar genom oss, när det faller eder lägligt att möta honom.»

»Nu genast, om det behagar honom,» svarade Johannes.

»Jag antager, att I icke tänken att fäkta i nattklädning,» anmärkte Dohna. »I behöfven väl tid att

ömsa dräkt och att äta frukost. Om vi således säga om ett par timmar?»

»Godt, om ett par timmar då,» svarade Johannes.

»Vår vän Steinberg sade, att I icke hafven någon vän här i staden,» sade Schlippenbach. »Viljen I välja en af oss till edert vittne?»

»Då väljer jag eder,» svarade Johannes med en bugning för Schlippenbach.

»Hafven tack för förtroendet!» sade Schlippenbach. »Jag skall således vara på eder sida, och jag hämtar eder här om ett par timmar.»

»Skullen I icke vilja visa mig den äran att spisa frukost med mig, mine herrar?» frågade Johannes.

»Tack! Icke jag,» svarade Dohna. »Det är emot vanan.»

Men Schlippenbach stannade kvar, och man åt och drack och språkade. Efter ett par timmar gingo de båda herrarne ut.

Man valde en liten slätt, omgifven af skog, icke långt ifrån ön. Snön låg dock djup, och det var en icke synnerligen gynsam plats för ett envig. Emellertid förklarade sig de båda motståndarne nöjda, och striden började.

Steinberg hade väntat sig en lätt seger, men Johannes var en skicklig fäktare, han hade lärt sin konst både i Tyskland och Italien. Han hade ett något olika sätt att föra sin värja och kände till många finter. Efter en kort stund slog han värjan ur Steinbergs hand. Denne gick för att taga upp sin värja, rodnande af harm. Dohna frågade, om han icke ville afbryta striden, men därtill var han icke hugad, och så började de åter.

Nu var Steinberg vred och föll ut med rasande ifver. Johannes hade fullt upp att göra med att parera, men han vardt lugnare, ju mera den andre förifrade

sig. Och så i en hast flög åter Steinbergs värja i luften och slog sedan emot en sten, hvarvid udden bröts af.

»Nu tycker jag, att detta kan vara nog,» sade Schlippenbach.

»Nej, gif hit en annan värja!» skrek Steinberg alldeles utom sig.

»Donnerwetter, hvem har skickat hit stadsvakten?» ropade Dohna. »Var lugn, Steinberg, och stick in värjan! I hafven blott fäktat för edert nöje till följd af ett vad. Låtom oss nu gå hem! I tavernen finnes godt öl och vin. Det är bäst, att I skjuten upp eder affär till en annan gång, och egentligen var det ju ingen orsak.»

Stadsvakten fann de fyra herrarne i ett vänligt samtal, ingen var sårad och man försäkrade, att det blott var fråga om ett skämt. Så drog vakten sin väg, och de fyra herrarne gingo tillbaka till staden sida vid sida. Där dracks försoningen hos tavernaren. Tärningarna kommo äfven fram, och Johannes förlorade, men han hade vunnit tre vänner.

Följande dagen var äkedrottning Maria Eleonoras namnsdag och hästarne öfverlämnades. Änkedrottningen reste kring staden med sitt nya spann, då en dvärg var spannridare och en annan kusk. Hon omgaf sig gärna med narrar och dvärgar i sitt hof, liksom de fleste furstliga personer på den tiden. Alldeles motsatsen till hennes dotter, drottning Kristina, som aldrig tålde dylika.

Så drogo de fyra herrarne till Stockholm. Johannes fann sig väl i deras sällskap. Han bad dem skaffa honom företräde hos drottningen, och det lofvade de. Men nu uppehöll hon sig i Upsala; och det var så mycket att se i hufvudstaden, så mycken sällskaplighet med

dans och vin och kvinnor. Dagarne svunno hän, utan att Johannes rätt visste huru.

En morgon helt bittida kom Dohna till Johannes och frågade, om han ville följa honom åt Södermalm och se ett skådespel. Ja, Johannes var genast färdig, och de gingo. Vid Södermalms torg stod vakt uppställd i en spetsgård, men Dohna gick på sidan om den in i ett hus och uppför en trappa. Här voro flere unge ädlingar församlade. Man hälsade på Johannes och bad honom muntert vara välkommen.

»Hvad är det att se?» sporde han.

De berättade, att det varit uppror i landet. Detta var nu kufvadt, men den, som kallat sig konung med en morgonstjärna till spira och valt ut åt sig både riksdrots, riksmarsk och rikskansler bland sina anhängare i bondhopen, skulle nu gå till döden med sin kansler.

»Men detta är ju ingenting att se, intet nöje åtminstone,» invände Johannes och ville aflägsna sig. Men det var för sent, platsen utanför var såsom en böljande sjö af människor.

Nu kom tåget med brottslingarne, vakten först, så de båda lifdömda med en präst vid sin sida. Framför tåget bars morgonstjärnan.

»Den skall användas vid rådbråkningen,» upplyste Dohna.

Man öppnade fönstren, och den kalla vårluften strömmade in i rummet. Man hörde prästernas förmanande ord och sången, och så började afrättningen. Johannes drog sig tillbaka, så långt han kunde, men de andra uppmanade honom att gå fram. Han skakade på hufvudet. Emot sin vilja såg han ändå öfver de andras hufvuden det blodiga skådespelet. Dohna böjde

sig fram, girigt uppfångande hvarje rörelse, hvarje jämmerklagan af offren, hvart och ett af bödelns handgrepp. Alla de öfriga sågo äfven intresserade ut. Så drogs deras uppmärksamhet inåt rummet genom ett buller. Johannes hade svimmat.

»Vekling!» sade Dohna föraktligt.

Och så vände sig alla åter till skådespelet på torget. De föraktade Johannes.

V.

Helt annorlunda tedde sig Stockholm i drottning Kristinas tid mot i våra dagar. Staden inom broarna hade väl i det närmaste samma gator och gränder som nu, men emellan och bredvid höga stenhus stodo icke sällan låga och oansenliga träbus. Malmarne voro ännu blott delvis bebyggda, ehuru de förnämsta gatorna funnos utlagda. Östermalm var ännu landet. De ståtligaste enskilda husen tillhörde högadeln, och bland dem framstod i synnerhet gref Magnus De la Gardies präktiga palats — Makalös, som den tidens folk kallade det — hvilket hans fader fältherren låtit bygga på den plats, som nu är Karl den tolftes torg.

Munkliderne — Kungsholmen — som ännu på Gustaf I:s tid till största delen blott var en skogbeväxt ö, som användes till jaktpark, började nu något allmännare bebyggas, äfven med ett och annat adligt hus. Så ägde fru Kristina Brahe här nu en gård, som hon stundom bebodde efter moderns död. Hon hade gift bort sina brorsdöttrar, och ett par af systerdöttrarna började också få friare. Hennes styfson, Klas Åkesson Tott, hade nyligen återkommit till fäderneslandet, sedan han, efter slutade studier vid Upsala universitet, full-

bordat den utländska resa, hvilken ansågs nödvändig för en adelig yngling på denna tid.

Herr Klas var en vacker, ridderlig och belefvad ung man, och fru Kristina Brahe talade med vänligt erkännande om »sin salige herres son», om hon än icke för honom hyste samma varma tillgifvenhet som för sina brors- och systerbarn. Han skulle nu börja sin bana vid hofvet, men hade tills vidare tagit in i sin styfmoders hus. Och denna kände sig stolt öfver honom, i synnerhet som drottningen, då han uppvaktade henne, visat honom mycken nåd och kallat honom sin frände.

Det var nu mera lif och rörelse i fru Kristinas hus än vanligt. Lakejer och stallknektar skyndade fram och åter, pigorna och fatburskvinnorna hade mycket att beställa, och fru Kristina själf skyndade från rum till rum för att se efter, huru hennes anordningar verkställdes. Väl bar hon sorg ännu efter sin moder, men den saliga frun skulle väl icke förtänka henne, om hon firade sin styfsons hemkomst. Hon var ju alltid i lifstiden så blid och tyckte om, att ungdomen roade sig.

Fru Kristina hade inbjudit flere unga personer. Det var icke utan, att hon också tänkte på, det herr Klas skulle finna en passande maka bland de unga jungfrur, som hon inbjudit. Fru Kristina visste icke rätt, hvem som kunde anstå honom bäst. Hon lät dem i tankarne gå sig förbi — alla Sparrar och Bielkar och Oxenstiernor och Schering Rosenhanes dotter Beata, som man ansåg vara så högt bildad, ehuru hon knappast var annat än ett barn. Dessutom var ätten icke bland de äldsta och förnämligaste, ehuru den bland sig ägt dugande män, och Beatas fader var riksråd. Men icke heller Klas Tott kunde räkna sig till de förnämligaste, ehuru Erik XIV:s dottersons son. Fru Kristina mindes väl, huru hennes broder, grefve Per, ville höra sig för,

så att hennes rang bevarades, ehuru hon gifte sig med en blott adelig herre. Men nog vore allt godt, om Beata hade litet mera förmögenhet. Dock, herr Klas vore ännu så ung, och han kunde gärna vänta några år.

Drottningen själf hade lofvat att besöka fru Kristina, och det var icke utan, att detta besök smickrade henne, fastän hon förut mottagit så många vedermälen af kunglig nåd. Båda brödernas bröllop hade högt salige konungen firat, och hennes eget hade äfven stått på det kungliga slottet efter konungens död. Hennes syster Margareta hade varit drottning Kristinas hofmästarinna, och hennes »hjärtas dotter», pfalzgrefvinnan Elsa Beata, hennes hofjungfru. Själf hade hon också varit vid hofvet i drottningens barndom, ehuru en kort tid. Hennes broder, gref Per, önskade, att hon skulle återvända till Rydboholm, sedan de båda andra systrarna voro gifta. Men drottningen visade sig alltid nådig mot fru Kristina.

Och nu, hvad kunde hon väl icke hoppas för styfsonen? Drottningen hade, då hon talade om honom, sagt helt gladt »min frände». Fru Kristinas hjärta klappade af stolthet, när hon hörde det ordet. Måhända — måhända skulle han komma lika högt i gunst som gref Magnus. Visserligen var denne hennes syskonbarns son, men han var ingen Brahe, och då kunde hon unna sin styfson lika godt. Hade det däremot varit gref Nils, hennes brorson — han, som bar samma namn som hon — då skulle hon för visso icke önska, att någon annan stode så högt i drottningens gunst. Men Nils Brahe var icke en af dem, som trängdes i hofvets gemak. Han hade rest långt bort i främmande land till fru Kristinas sorg och oro, längre än de svenske ädlingarne pläga göra, och underrättelserna från honom kommo ganska sparsamt fram. Men fru Kristina anförtrodde honom, den ende unge manlige

telningen af Brahe-ätten, i sina dagliga böner åt den allsmäktige Gudens särskilda hägn och beskärm. När han skulle återkomma, då innehade han visserligen främsta platsen i sin fasters hjärta, liksom han hoppades, att det kunde blifva i hela riket, Oxenstiernor och De la Gardier till trots.

Fru Kristina skyndade under dessa tankar fram och åter i sitt hus, till och med ned i trädgården. Syrenernas blommor stodo i knoppning rundt om, och på en rabatt där bredvid blommade pingstliljorna. Midt på rabatten såg man några glödande röda tulpaner. Fru Kristina hade fått dem från Tyskland af sin syster Margareta. De ansågos såsom sällsynta blommor på denna tid, och dem borde drottningen se. Ett bord med förfriskningar kunde man godt ställa här bredvid syrenerna, och hvad mer? Kunde man icke anordna några artiga lekar därjämte? Skulle icke en lutenist kunna spela, gömd bland buskarne, eller någon annan skämtare åstadkommas?

Fru Kristina dröjde icke att kalla på en tjänare för att tillsäga honom gå ut och hämta en sådan konstnär. Hennes systerdöttrar skulle, klädda till dryader, bjuda drottningen att smaka på fru Kristinas gräddtårtor och konfekt. Skada blott, att drottningen var så likgiltig för hvad hon åt, och hon drack endast vatten. Men fru Kristina hade ändå gyllene vin i kristallbägare, som hon tänkte bjuda drottningens följe.

Nu var allt redo. Hennes styfson, klädd efter sista franska modet, kom ifrån sitt rum tillsammans med Steinberg och Lorenz von der Linde. Fru Kristina gillade egentligen icke detta sällskap. Steinberg var en tysk grefve, som innehade en något underordnad befattning vid drottningens hof, och Lorens von der Linde var visserligen arfprinsen Karl Gustafs förtrolige vän och hade nyligen blifvit friherre, men han var i

alla fall en adlad köpmansson, och det kostade på den anstolta damen att taga emot en sådan uppkomling i sitt hus.

Hon hälsade därför de båda främmande med en nedlåtande kylig artighet, de voro hennes gäster, men ingenting vidare. Nu visade sig dryaderna i grönt siden med silfverspetsar, långa lockar och bara armar. De voro mycket täcka, och Klas Tott, som syntes blifva ganska intresserad, inledde genast ett samtal med dem. Fru Kristina kvarhöll de båda andra herrarne hos sig. Hon ville icke veta af något förtroligare umgänge mellan sina fosterdöttrar och dessa parvenyer. Steinberg var visserligen sedan ett år gift med Karin Ribbing, men Lorens von der Linde var ungkarl och hade liksom sin vän och gynnare arfprinsen icke det bästa rykte i afseende på kvinnor.

Småningom började gästerna anlända, vagn efter vagn. Där kom grefvinnan Torstenson, som ännu bar sorg efter sin man, där fru Karin Oxenstierna, änka efter Johan Cruus, och där visade sig det Rålambska ekipaget i sitt lysande livré. Och där kom slutligen den gamla grefvinnan Ebba Leijonhufvud i sin stora, präktiga kaross med det apelkastade spannet.

Ingen af hennes fränder eller förnäma bekanta vågade förbigå henne, om de hade någon bjudning i sitt hus. Hon var nu gammal och skröplig, men hon kryade upp sig, då hon vardt inbjuden till något bröllop eller någon begrafning, och hon gick då rak och i kostliga kläder af brokad och sammet i processionen och presiderade vid kalasen.

Fru Kristina hade gått och väntat och undrat, om hon skulle komma. För hennes skull hade hon uteslutit alla af familjen De la Gardie, hvilka den gamla grefvinnan Ebba icke kunde lida. Måhända var det därför, att fältherrens grefvinna bar sitt hufvud lika

högt som hon och var annars så utsökt i sin dräkt. Hon var ju den rike Sturens änka, om hon än gift om sig. Nu var visserligen också den mannen död, men rikedomen kvarstod och förkofrades under grefvinnan Ebbas händer.

Hon förde nu med sig sin andre mans brorsdotter, den lilla mörkögda Agneta Horn, för icke länge sedan gift med Lars Cruus. Agneta hade med sitt muntra, ehuru trotsiga lynne ifrån barndomen vunnit sin farbroders stränga hustru, och nu var hon på besök i Stockholm och gästade grefvinnan Ebbas hus vid Kindstugatan.

Fru Kristina gick grefvinnan Ebba artigt till mötes ända till porten, och de båda damerna krusade och bugade för hvarandra. Ingendera ville gå till höger, och då slutligen grefvinnan Ebba såsom gäst bekvämade sig därtill, förnyades ändock dessa komplimenter vid alla dörrar, genom hvilka ingen af de båda grefvinnorna ville gå först.

Kristina Brahe tillhörde ju den främsta ätten i riket, sedan Stureätten var utdöd på svärdsidan, men hon ville vara förekommande mot sin gäst, och denna ville icke stå efter i artighet. Den unga Agneta, småleende med gropar i kinderna och skalkaktigheten gnistrande och blänkande i de svarta ögonen, följde de båda äldre damerna uppför trappan in i gemaken. Där blef grefvinnan Ebba placerad i en högkarmad stol under en baldakin, och Augusta sköt en pall under den gamla damens fötter, innan hon sällade sig till ungdomen. Fru Kristina blef stående vid grefvinnan Ebbas stol.

»Det är blott helt få personer, som jag inbjudit för att fira min styfsons återkomst från sina resor,» sade hon i nästan ursäktande ton. »Såsom eders nåde hafver sig granneligen bekant, bärer jag ännu sorg efter min

salig moder, och jag visste knappast, om jag skulle våga att inbjuda eders nåde, därest jag icke fått löfte att inom mina låga dörrar få emottaga vår stormäktiga drottning.»

»Eders nåde är allt för artig,» svarade fru Ebba, »som icke glömmer mig gamla ensamma, högt bedröfvade änka, hvilken alla nu mera förbise, och som i sin ålders dagar måste bita i sig allehanda oförrätter.»

»Eders nåde, som har rikskansleren till hjälp och förespråkare!» utbrast obetänksamt fru Kristina.

»Man säger så,» genmälte grefvinnan Ebba med någon skärpa, »man säger så, men rikskansleren är ingen förespråkare åt mig. Han står på drottningens sida och vill taga Hörningsholm ifrån mig för att däraf göra en fästning, liksom icke Gud, den allrahögste, hafver af sin faderliga barmhärtighet i många farliga krigstider bevarat vårt kära fädernesland för all farlighet och fientligt infall, Hörningsholm förutan. Han står på den skalken Adler Salvius' sida också, som icke unnar mig att bygga en täckt gång öfver gränden, liksom något godt folk någonsin skulle gå där fram. Gud fördöme alla dem, som icke unna en gammal kvinna att i frid lägga sitt hufvud i grafven,» tillade hon med eftertryck.

Fru Kristina Brahe hörde henne med återhållet löje, ty grefvinnan Ebba var just icke omtalad såsom fridsam, och hon var känd för att stå på sin rätt och kanske litet därutöfver. Nu undrade fru Kristina, huru hon skulle kunna gifva den gamla grefvinnan ett lugnande svar, men denna hade så mycket att säga, och hennes harm var icke så lätt uttömd.

»Rikskansleren skrifver till mig,» fortfor hon, »och beder mig skänka min tjänare Niklas, som bestulit mig och suttit i kistan på Hörningsholm mer än en gång, litet penningar, att han måtte fara till Nya Sverige. Skall man hjälpa en slik skälm? Har han icke där-

förutan vållat mig kostnad och besvär? Har han icke blifvit förd till tinget för att dömas, liksom något slikt behöfdes? Kunde jag icke fuller själf hafva fällt den domen, ty lagläsarne fälla gemenligen släta domar? Och nu att tänka det, att åt honom skulle gifvas färdepenningar! Är det med slika skälmar, som Nya Sverige skall besättas, då, Gud bättre, hvilket land det blifver!»

Fru Kristina besparades att svara, ty de af betjäningen, som stått på utkik efter drottningen, kommo nu för att gifva tillkänna, det drottningens förridare syntes. Genast skyndade fru Kristina utför trappan och ut på gården för att där taga emot sin höga gäst.

Drottningen åkte i en med sex hästar förspänd vagn och hade med sig i vagnen sin hofmästarinna, Maria Sofia De la Gardie, och sin gunstling — la belle comtesse, såsom drottningen vanligen kallade henne — Ebba Sparre och slutligen tvänne pager. Hennes dräkt var enkel, med en klädning af mörk sammet och ett halsband af stora äkta pärlor, hvarjämte en kam, rikt besatt med pärlor, sammanhöll det lockiga ljusa håret. Hon steg leende ur vagnen, hälsade vänligt sin värdinna och sporde:

»Hvar är då min unge frände?»

Klas Tott, som stod några steg bakom sin styfmoder, trädde nu fram. Drottningen kastade en blick af oförställd beundran på hans vackra utseende, gaf honom sin hand att kyssa och sade med denna rika milda röst, som utmärkte henne: »Välkommen åter till hemlandet, min frände!»

Därpå gick hon vid fru Kristinas sida uppför trappan och hälsade det samlade sällskapet med detta majestätiska behag, som hon kunde antaga, när hon så ville. I trots af sin lilla figur, såg hon dock ansenlig ut, ty

hon förde sig vid denna tid af sitt lif med en hållning, utmärkt genom sin stolta frihet i alla rörelser. Hennes jakter, ridter och andra kroppsöfningar hade gifvit henne nästan samma styrka och spänstighet som hos en yngling. Hon bar sitt hufvud käckt och raskt, liksom kronan suttit därpå. Hennes ögon liknade skimrande »blå eld», och hela ansiktsbildningen påminde om hennes store fader.

Hon talade med alla, hon lofvade den gamla fru Ebba att själf granska hennes tvistemål med Adler Salvius. Hon skrattade med de unga fröknarna Banér och med Klas Tott, och sporde Agneta Horn efter man och son.

Så öppnades dörrarna, och man tågade ut i matsalen. Klas Tott frambar tvättfatet för drottningen och hällde däri vatten ur en stor förgylld handkanna. Fru Kristina bjöd henne handduken, fyra alnar lång och med rika fransar försedd. Därefter läste en småsven till bords, och man satte sig. Drottningen satt under en baldakin af blå sammet, rikt utstyrd och med gyllene fransar. Föröfrigt var fru Kristinas bohag ganska enkelt, men maten var riklig och väl anrättad. Det var rådjur från Visingsö och gäss från Hessle och kalfvar från Rydboholm. Allt var lagdt på silfverfat, men man åt på tenntallrikar, endast för drottningen framsattes en silfvertallrik. Under måltiden spelade en liten orkester och man lyssnade under tystnad till musiken.

Af hänsyn till drottningen dracks icke mycket vin, ty hon afskydde dryckenskap. Hon åt föga och mycket fort. Detta visste fru Kristina och hade därför icke så många rätter, som eljes blifvit fallet. Så snart som drottningen tyckte sig kunna det, utan att bryta i artighet mot värdinnan, reste hon sig brådskande från bordet.

»Den högborna fru Kristina», — sade hon och

lade sin hand på sin värdinnas arm — »har lofvat att visa oss några sällsynta örter och lökar, som hon fått från Tyskland, från sin syster.»

Då hon sagt detta, gick hon liflig och spänstig ned i trädgården. Flere af de unge herrarne hade nog gärna stannat kvar vid vinet inne i salen, men de måste nu följa drottningens föredöme.

Den gamla grefvinnan Ebba mumlade något om den unga drottningens förfärliga brådska. Hon hade dåliga tänder, och för henne vardt måltiden i följd däraf rätt knapp. Hon hade gärna ätit mera af konfekten och smuttat på vinet, men därtill var nu icke tid. Hon såg likväl med glädje, att ute i trädgården funnos bord med förfriskningar, och hon följde drottningen så nära, att hon kunde höra alla de förklaringar, som fru Kristina meddelade om sina tyska lökar. Alla lofordade dem högeligen, och drottningen sade sig vilja införskrifva sådana.

Så kommo de små dryaderna fram. Täcka och rodnande uppläste de verser till drottningens ära och belönades med hennes vänliga bifall. Därpå slog man sig ned i det gröna. Agneta Horn svepte nu kappan kring sin fasters axlar och gjorde bakom hennes rygg en putslustig grimas, som tvang Barbro Banér att taga sin tillflykt bakom en syrénbuske och där skratta ut.

Nu började en lutas toner att höras. Alla lyssnade, det var en skicklig musiker och drottningen älskade musik. Hon klappade i händerna och tackade fru Kristina för denna vackra öfverraskning.

Så hördes åter tonerna af en luta. Den behandlades med lika skicklighet, men efter en annan metod. Om en stund hördes en sång. Det var en mjuk baryton, som sjöng en italiensk visa till lutan. Alla lyssnade. Fru Kristina var icke så litet förvånad. Hade

hennes tjänare öfverskridit hennes befallning och skaffat hit ännu en lutenist?

»Jag tror, fru Kristina» — sade drottningen, »att I hafven inbjudit oss på en sångartäflan».

Fru Kristina stammade ett svar, som icke hördes, och så tystnade sången, men den första lutan började åter. Man lyssnade och delgaf sin granne några anmärkningar om musiken. Den första lutan var uppenbarligen den andra underlägsen. Fru Kristina undrade i sitt sinne, hvad detta skulle komma att kosta henne, ty hon var sparsam af natur och vana, och det var icke utan noggrann eftertanke, som hon tillställt denna fest.

När detta musikstycke var slut, framträdde lutenisten och mottog sällskapets bifall. Strax därpå började åter den andre lutspelaren.

»Hvem är eder kamrat, Siver Luchou?» frågade man från alla håll.

»Jag vet icke» — svarade denne på franska — »jag har ingen kamrat».

Så lyssnade man i nästan andlös tystnad. Det var en venetiansk, allmänt känd sång, men den föredrogs med mycken smak och skicklighet. Så fort denna var slut, slog lutenisten några ackorder och började sjunga, denna gång på svenska. Det var Cupidos sång till Diana ur Stiernhielms balett. Han sjöng med utsökt behag, ehuru man äfven i sången kunde märka, såsom man tyckte, en lätt finsk brytning. En af de unga herrarne började gå i den riktning, hvarifrån sången hördes. Han kom åter efter några minuter och sade halfhögt till Tott:

»Han är icke här i trädgården, han står utanför i grannträdgården».

»Hvem är han?» sporde Klas Tott lika tyst.

Den tilltalade skakade på hufvudet — »obekant för mig» — svarade han.

Då sången tystnade, utbrast ett sorl af beundran och förtjusning, och drottningen vände sig till fru Kristina och sade:

»Men så föreställ då den där hemlighetsfulle lutenisten för oss! Han intresserar mig på det högsta. Jag trodde först, att han var en italienare, men så hör jag på sången, att han är finne».

Vid drottningens första ord hade Klas Tott aflägsnat sig, men fru Kristina sade:

»Allra nådigaste drottning, denne lutenist är mig lika obekant som för Eders Majestät. Jag förmodar, att min salige herres son nu gick för att se, hvem han var och om han kunde vara värdig att framställas för Eders Majestäts ögon».

Drottningen skrattade och sade:

»Den, som så tjusat våra öron, kan väl icke hafva lika anspråk på våra ögon. Men jag skulle i alla fall önska se honom».

Drottningen hade knappast talat ut, förrän Klas Tott kom tillbaka och sade med en bugning:

»Befaller Eders Majestät, att jag för hit honom?»

Drottningen nickade bifall, och Klas Tott aflägsnade sig. Det vardt en förväntansfull tystnad. De tre dryaderna stodo i en förtjusande grupp med sina silfverglänsande gröna klädningar. Den gamla grefvinnan Ebba gick fram och åter, nyfiket tittande på blomsteranordningarna. Men så kom hon ihåg, att nyfikenhet icke anstod hennes värdighet, och hon satte sig rak och prydlig på en af de i trädgården utburna stolarne.

Man behöfde icke vänta länge, innan Klas Tott kom åter. Han medförde en ung man med långt, ljust hår, klädd i en enkel dräkt af blått engelskt kläde, men med krage och ärmuppslag af dyrbara spetsar. Kring hans hals hängde lutan i ett ljusblått band. På hufvudet satt en hatt med blå och hvita fjädrar, hop-

fästa med ett smycke af topas. Steinberg rodnade vid hans åsyn och vred förvirrad upp sina knäfvelbårar.

»Se här konstnären!» sade Klas Tott och drog Johannes Sinensis fram till drottningen. Denne aftog sin hatt, bugade sig djupt och sade, i det han böjde sitt ena knä emot jorden:

»Tillgif Allernådigaste Majestät, att jag dristat att spela och sjunga i Eders Majestäts höga närhet, utan att vara därom befalld. Tillgif äfvenså, att jag träder inför Eders Majestät i min kammardräkt, men denne unge herre försäkrade mig» — han visade på Klas Tott — »att Eders Majestät vore upphöjd öfver allt sådant, och att jag gjorde bättre att följa honom, såsom jag var, än låta Eders Majestät vänta».

»Därutinnan handlade han förståndigt» — svarade drottningen med en vänlig blick på Klas Tott. — »Han kom för få dagar sedan hit hem från sina resor, men han tyckes ändå känna mig. Det kommer kanske af frändskapen».

Klas Totts vackra ansikte rodnade af glädje och han bugade sig höfviskt för drottningen, som fortsatte: »Stigen upp, herr lutenist, och sägen mig edert namn!»

»Man kallar mig Johannes Sinensis» — svarade han, i det han reste sig upp.

»Hvar lärden I eder konst?» sporde drottningen.

»Det faller sig svårt att säga, hvar jag lärde den, Eders Majestät» — svarade Johannes och trädde ett par steg tillbaka. »Jag spelade ett liknande instrument i Moskwa, man kallade det teorb; men från det instrumentet till lutan är icke långt. Luta såg jag först i Transsylvania, sedan i Italien».

»I ären således en mångfaren man» — sade Kristina. »Men hvar ären I född?»

»I Volikij Perm, Eders Majestät» — svarade Johannes.

»I viljen väl icke säga, att I ären moskovit?» utbrast drottningen förvånad.

»Visserligen är jag så, Eders Majestät» — svarade Johannes och rodnade mycket, ty han uppfångade ett sorl af förundran från hela sällskapet.

»Ären I hitkommen för att söka anställning som lutenist?» sporde drottningen.

»Eders Majestät, jag kom icke hit för sådant ändamål» — svarade Johannes. »Furst Rákóczi af Transsylvania sände mig med bref till Eders Majestät och lika så till några italienska furstar och till kejsaren. Jag har uträttat hans andra uppdrag och kommer nu till Eders Majestät, och har jag anhållit om audiens, som ännu icke kunnat mig beviljas».

»I hafven alltså ett bref till mig?» fortsatte drottningen.

»Ja, Eders Majestät».

»Och hur länge sedan var det I kommen hit?» sporde drottningen vidare.

»Jag kom på vårvintern, då Eders Majestät vistades i Upsala» — svarade Johannes. »Man sade mig att jag borde vänta, tills Eders Majestät skulle återkomma därifrån. Men då Eders Majestät reste åt annat håll, blef min anhållan troligen förgäten».

»Par Dieu» — sade drottningen — »var edert ärende brådskande, så blef det illa uträttadt.»

»Däruti har Eders Majestäts ringe tjänare Johannes Sinensis ingen skuld» — svarade han. »Men ärendet torde icke kräfva hast.»

»Kännen I brefvets innehåll?» sporde drottningen.

»Det tror jag mig göra, höga drottning.»

Hon sporde ingenting vidare.

»I skolen blifva mottagen i öfvermorgon» — sade hon och vände sig åt annat håll.

Nu kom hon ihåg, att hon af sina rådgifvare blif-

vit varnad för att emottaga en äfventyrare vid namn Johannes Sinensis, och hon hade lofvat, att icke göra det. Hon hade låtit dem råda, men nu ville hon mottaga honom, ty hans person behagade henne föga mindre än hans musik, och hon plägade göra, hvad hon ville. Men nu var icke mera tid att sysselsätta sig med denne man, hon skulle tala med sin värdinna och dennas öfriga gäster.

Drottningen visade sig så vänlig emot alla. Hon åt till och med aftonmåltid hos fru Kristina, och hon dansade därpå med lust och lif, tills klockan slog elfva. Då tog hon afsked och for.

Efter drottningens afresa dröjde man ännu något, innan man bjöd farväl, man ville visa sig artig mot gamla grefvinnan och låta henne draga hem först, och hon dröjde heller icke länge att taga afsked. Hon närmade sig fru Kristina, tryckte hennes händer och sade:

»Kära fru Kristina, jag tackar eder nu på det högsta, som låtit eder stora vänlighet skina öfver mig, sörjande eremit, och icke velat sätta min ringa person i förgätenhet.»

Fru Kristina svarade henne, att näst drottningen hade hon icke emottagit någon gäst, som varit för hennes ringa hus en sådan ära, och förhoppades hon, att fru Ebba ville ursäkta och förlåta, om någon brist förefunnits i emottagandet och trakteringen. Det vore icke att räkna, som hade hon därmed åsyftat någon sidvördnad emot den ärade grefvinnan Ebba, utan hade detta sin rot i fru Kristinas fåkunnighet allena.

Fru Ebba försäkrade sen kära fru Kristina, att hvarken i emottagandet eller undfägnaden varit någon brist. »Edert hus, såväl som eder trädgård» — sade hon, »äro vida öfver mitt loford, och håller jag det för ett stort nöje, att I hafven där icke allenast kostliga örter och

träd, utan allehanda märkliga djur och därtill små täcka dryader och till på köpet en moskovitisk lutenist. I sanning det uppväger fältherrens grefvinnas kragdufvor och sköldpaddor.»

»Hvad den moskovitiska lutenisten beträffar, så var han en öfverraskning också för mig» — svarade fru Kristina — »men om mitt ringa hus och trädgård kunnat vara eders nåde till behag, så vore det mitt hjärta till stor hugnad och satisfaktion.»

Fru Kristina följde den gamla grefvinnan ända till porten. Efter hennes afresa skyndade alla gästerna att säga farväl, alla med många artigheter, och så blef det efterhand tyst och stilla i fru Kristinas rum. Tjänarne smögo på tå, då de ställde i ordning efter gästerna, buro upp stolarne ur trädgården och satte in silfverfaten och kannorna i sina skåp.

Men hos unge Klas Tott sutto ännu Lorens von der Linde, Steinberg och Dohna, pokulerande under skämt och glam, tills dager vardt ljus. Man talade därvid äfven om Johannes Sinensis och undrade öfver hans uppträdande. Ehuru Steinberg kände honom sedan resan från Stegeborg och Dohna från Nyköping, och båda en tid förtroligt umgåtts med honom, låtsade de nu, att han var dem alldeles obekant.

Lorens von der Linde, som var äldre än de andra och af dem ansågs som en erfaren domare i dylika saker, förklarade nu, att spetsarne i hans krage och ärmuppslag voro bröder emellan värda flere hundra daler, och att Topasagraffen vore ett polskt arbete. — »Hans uppträdande inför drottningen» — fortfor Lorens — »utmärkte sig i mitt tycke för en höfvisk blygsamhet. Få se, om Hennes Majestät upptager honom i sin samling af utländske äfventyrare och gunstlingar.»

»Tala med vördnad om drottningen min fränka!» sade Klas Tott med ett tonfall emellan skämt och hot.

»Ja, visserligen» — svarade Lorens — »jag har den allra högste vördnad för Hennes Majestät. Jag borde tala, såsom jag tänker, men min tunga är ett så frispråkigt ting, hon lyder icke alltid min vilja.»

»Det vet enhvar» — sade Klas Tott — »att I ären pfalzgrefven tronföljarens hjärtevän.»

»Nå väl, skulle det hindra, att jag äfven så vore drottningens?» återtog Lorens något hetsigt »Drottningen har ingen varmare vän än sin kusin».

»Jo, hon har mig» — genmälte Klas Tott.

Lorens von der Linde betraktade honom noga och sade därpå: »I ären en dägelig man, herr Klas, vida dägeligare än arfprinsen. I kunnen nog vinna drottningens gunst, men hennes hand vinnen I ändå aldrig».

»En slik tanke har aldrig fallit mig in» — ropade Klas Tott.

»Nej, det är nog bäst att icke hysa den» — sade Lorens allvarsamt. Därpå tillade han: »Drottning Kristina gifter sig aldrig.»

»Huru veten I det?» ropade de tre andra herrarne.

»Huru jag vet? Det är min hemlighet, som jag icke förråder.»

»Det är kanhända så, att hon icke lider en äkta herre» — sade Steinberg.

»Man säger så» — svarade Lorens. »Men lämnom detta ämne! Och I, herr Antonius, torde böra gå hem till den väntande fru Karin.»

»Hvad menen I därmed?» utbrast Steinberg i retlig ton.

»Ingenting annat än hvad jag säger» — svarade Lorens och smålog.

»I skolen stå mig till svars för dylika ord» — ropade Steinberg.

»Se så, Antonius, min gosse» — återtog Lorens och klappade den förargade Steinberg på axeln — »vi

känna hvarandra för väl för att gräla. Fastän jag tyvärr icke hafver någon fru, som väntar mig hemma, så tror jag i alla fall, att det nu är så ljust för att gå hemåt, utan att behöfva stupa omkull på någon gris eller get.»

Den glade friherren nickade åt de andra yngre männen och gick.

Klas Tott gäspade och slog i ännu en bägare vin åt sina gäster.

»Se här, tömmen nu en bägare af edert hemlands vin till afsked,» sade han

De båda andra gjorde honom ännu en gång besked, innan de gingo.

När de gått, dröjde icke Klas Tott att stänga luckorna för sina fönster och gå till sängs, ganska nöjd med sin dag och sin styfmoders fest.

Johannes Sinensis var äfven nöjd med sin dag. Han förstod, att han hade motståndare, hvilka helst skulle helt och hållet hindrat honom från att råka drottningen. Det var dem, som han hade att tacka för det långa uppskofvet med den begärda audiensen. Han önskade, att han följt grefve von Steinbergs råd på vägen från Stegeborg att icke begära audiens, utan skaffa sig tillträde ändå genom drottningens kammartjänare och hofskräddare Johan Holm. Men Johannes hade funnit det vara under sin värdighet. Följden hade blifvit, att han förnött många månader i Stockholm utan att få tala med drottningen, ehuru han visserligen tillbragt tiden rätt angenämt i sällskap med några unga sysslolösa officerare.

På hela denna långa tiden hade han ingenting hört ifrån Kostka. I början saknade han honom rätt myc-

ket, men den ene af de tjänare, som han tagit i sin tjänst, föreföll att vara ganska trogen samt van att vara på resor och ställa det så bekvämt som möjligt för sin herre. Det var genom hans försorg, som Johannes fick hyra det lilla hus på Munkliderna, där han nu bodde. Det tillhörde en örtagårdsmästare, men denne bodde kvar i sin gamla torftäckta stuga och hyrde ut det nya huset. I detta hade Anders, så hette tjänaren, ordnat allt på bästa vis. I jordvåningen bodde tjänarne, och de tre rummen ofvanpå hade han tapetserat med hvarjehanda väfnader och möblerat med hvad han kunde bringa samman, dels genom lån, dels genom inköp.

Emellertid började Johannes' reda penningar på att taga slut, och han var storligen betänkt på att söka sig ett lån på en af sina guldkedjor. Han tvekade likväl något, ehuru ett dylikt lånesätt var för tiden rätt vanligt. Så hade han hört omtalas, att själfva grefvinnan Ebba Leijonhufvud till sin andre mans, herr Klas Horns begrafning sökte att få ut tvänne stora guldkedjor, dem hon pantsatt hos herr Herman Fleming, och hvilka borde hängas på de hästar, som skulle gå före liket. Och när en så rik fru kunde inlåta sig på en dylik penningetransaktion, borde väl icke en främling såsom Johannes draga i betänkande att låna emot pant.

Nu skulle han dock få företräde hos drottningen, hvilket han så fåfängt försökt på olika sätt. En gång hade han till och med varit inne i slottet, men blifvit afvisad af Steinberg, som sade, att drottningen vore opasslig, ehuru hon nyss kommit tillbaka från en ridt. Men nu skulle han blifva mottagen, och sedan kunde man icke veta, om hon icke ville hjälpa, då hon visat sig så nådig emot honom.

Längre fram på dagen kom drottningens kammar-

tjänare Johan Holm med budskap från Hennes Majestät. Johannes torde infinna sig på slottet kl. 6 på morgonen följande dag. Han borde gå uppför lilla trappan och fråga efter Johan Holm. Denne skulle sedan införa honom genom drottningens garderob.

»Redan kl. 6 på morgonen?» sporde Johannes förundrad.

»Ja» — svarade kammartjänaren — »I ären ändå icke den förste bland dem, som drottningen då emottager.»

Därpå gick han och lämnade Johannes, ett rof för outredda föreställningar. Mer än en gång hade han förut utmålat för sig, huru drottningen skulle mottaga honom i högtidlig audiens. Han hade undrat, om hon skulle hämta honom med en af sina statsvagnar, eller om hon skulle låta hämta honom ridande med ett talrikt följe af springande och ridande tjänare. Och så skulle han komma till henne så där obemärkt på en bakväg genom en garderob! Borde han icke anse sig förolämpad och uteblifva? Nej, hufvudsaken vore dock, att han finge tala med drottningen.

Då han beslutit sig för att gå, undrade han, huru han borde kläda sig. Han hade visserligen en mängd praktkläder, bland dem flere, som han förut burit vid furstliga audienser, men då hade han icke kommit på hemliga vägar, utan mottagits offentligen. Han granskade hela sitt förråd af kläder och beslöt sig ändtligen för en enkel dräkt af violett siden. Därpå kastade han en kappa öfver sig och gick till slottet.

Det var ganska tomt på gatorna, blott en och annan vandrare korsade dem. Ute på Munkliderna mjölkade kvinnorna sina getter och släppte ut sina smådjur. Inne i staden såg man visserligen bönder, som kommit för att torgföra sina varor, och borgarhustrur, som med viktig min köpslogo om kalfvar eller ost och smör.

Bodarne voro ännu icke öppnade, men utanför dem höll man på att göra litet rent på gatan. En eller annan nattsvärmare raglade hem från krogen. Närmare slottet såg Johannes skrifvare och andra lägre tjänstemän begifva sig till sina ämbetsrum, som på denna tid funnos i det vidlyftiga kungliga slottet.

Slutligen kom Johannes till den anvisade trappan och blef vid sin fråga efter Johan Holm insläppt af vakten. Han gick uppför trappan och befann sig omsider i kammartjänarens rum. Denne bad honom vänta, drottningen hade hos sig den »ogement lärde» Vexionius Gyldenstolpe.

Efter en stund blef Johannes införd till drottningen. Hon mottog honom i en enkel grå dräkt, och när hon såg Johannes' sidenkläder, spetsar och smycken, lekte ett satiriskt leende kring hennes läppar. Knäböjande räckte han henne furst Rákócsis bref. Hon tog och betraktade det utan att öppna det.

»Hafven I intet muntligt budskap att vidare framföra?» sporde hon.

»Nej, Eders Majestät,» svarade han, »och detta bref är mest en rekommendation hos Eders Majestät för min ringa person. Furst Rákócsi var af den åsikten, att Eders Majestät skulle vara den enda af Europas regerande furstar, hvilken både skulle kunna och vilja förhjälpa den till sin rätt, som därifrån blifvit drifven.»

»Jag älskar rättvisan, däruti har fursten fuller rätt,» svarade drottningen. »Och hvad viljen I, att jag skall göra för eder?»

Johannes framlade för drottningen sin börd och sin rätt till Moskvas tron. Han talade om sina planer och förhoppningar, och drottningen hörde honom, under det att hennes ljungande blå ögon hvilade på honom. Aldrig tyckte sig Johannes hafva talat så illa och framställt den orätt, han lidit, och sina förhoppningar om

kronan på ett så matt och intetsägande sätt. De blixtrande blå ögonen sågo liksom tvärt igenom honom, och hans ord kommo så tvekande fram. Han kände, att han icke öfvertygade drottningen. Hon afbröt honom icke. Han skulle hafva önskat, att hon framställt frågor eller inkast, som han kunde hafva besvarat och därigenom blifvit i stånd att ytterligare förklara sin sak för henne. Men hon sade ingenting, sporde om ingenting. Slutligen teg Johannes, han kände sig nästan uttröttad af sitt långa tal.

Drottningen teg också. Därpå sade hon, och hennes röst, som vanligen var så mild, hade antagit denna malmklang, som stundom utmärkte den:

»Det är sant, att jag älskar rättvisan, men jag älskar också freden.»

»Eders Majestät låter mig då gå bort utan något hopp?» sporde Johannes och drog sig några steg mot dörren.

»Nej, icke så,» svarade drottningen, och hennes ansikte upplystes af ett litet leende. »Jag behöfver tänka öfver, hvad I hafven sagt. Det var allt så nytt för mig. Men Romanoverna äro, efter hvad jag hört, valda af det ryska folket. Ett folk kan byta om härskarätt.»

»Men Eders Majestäts höge farfader var min farfaders hjälp i striden mot falske tronkräfvare.»

»Ja, jag vet,» svarade drottningen, »fältherren Jakob de la Gardie har mer än en gång talat om sina ryska fälttåg och visat mig de hattband med stora diamanter, som tsar Vasilij Ivanovitj Sjujskij en gång gaf honom.»

»Om Eders Majestät kände och visste, huru det ryska folket lider och förtryckes!» sade Johannes. »Adeln betraktas såsom tsarens lifegna, de få icke lämna sitt land, icke ens resa från det ena godset till det andra

utan tsarens lof. Borgarena få vid lifsstraff icke lämna sin stad, där de utarmas af skatter och pålagor. Adelsmannen säljer bönderna med jorden och husträlarne som boskap. Våld och godtycke härska i lagarnes ställe. De, som kunna, fly eller utvandra. Ertappas de, gäller det lifvet. Och hvilken död väntar dem icke? En död under tusende kval, som man icke ens kan tänka, än mindre beskrifva. Novgorod har rest sig mer än en gång, dess uppror har kväfts i blod. Den grymme Nikon står vid tsarens sida, oblidkelig mot sina fiender, oblidkelig mot dem, som han kallar kättare — dem, som korsa sig med två finger, dem, som uttala frälsarens namn med olika tonvikt. De dödas på det grymmaste.»

Ett leende af medlidsamt förakt gled öfver drottningens läppar. »Människorna hafva så svårt att förstå,» sade hon, »att den allsvåldige Guden är nog stor att icke fästa sig vid de olika former, hvarunder man dyrkar honom. Hvad gör det, att vägarne äro skilda, om de föra till samma mål?»

Johannes hörde henne med förundran. Denna fördragsamhet föreföll honom så rent af omöjlig, van som han var att höra de olika troende förkättra och förtala hvarandra.

»Eders Majestät tror då —,» började han, men det föreföll honom så otroligt hvad han hört, att han hastigt tystnade.

»Jag tror,» fortsatte drottningen och smålog åt hans häpnad, »att människorna äro fåkunniga och att Gud är allvis.» Johannes bugade sig. »Men,» fullföljde drottningen, »det var icke för att tala med mig i religionssaker, som I kommit hit. Ären I viss om, att ett inbördes krig icke ytterligare försvårar det ryska folkets ställning, eftersom I menen eder föra folkets talan? Veten I, hvad ett krig är?»

»Jag var med Bogdan Chmielnicki, då han stred mot polackarne.»

»Och det kriget,» återtog drottningen, »var väl en vällust för dem, som deltogo däruti, lika så väl som för dem, hos hvilka det fördes?»

»Nej, Eders Majestät,» svarade Johannes, »det var ett grymt och blodigt krig utan förskoning. Men kriget är ju blott något öfvergående, så kommer freden. Då blomstrar landet upp, alla sår läkas, alla brister helas, lycka och frihet och ära spira och växa upp och bära frukt i de fåror, som kriget plöjt.»

»Och det tron I eder kunna låta ske?» sade drottning Kristina sorgset. »Jag vore frestad säga, att det blott finnes en allsmäktig herre, och det är ingen jordisk konung — men, då komma vi åter in på det teologiska. Jag antager, att I viljen blifva Rysslands tsar för landets egen skull och icke för att tillfredsställa edert eget begär efter makt. Tron I, att man omskapar ett rike med ett trollslag? Tron I, att man ens omskapar sig själf? Det sker i de gamla sagorna med prinsen, som varit björn, såsom man berättade för oss, då vi voro barn. En tron är icke ett bekvämt säte, där man kan slumra och drömma. En krona är icke en mjuk hufvudbonad. Den är af guld, menen I, och I bländens af dess glans, men den är tung att bära. Emot de bästa föresatser resa sig tusen omöjligheter, man har fördomar att trotsa, rättigheter att bryta ned, som förtrycka andra. Om I hjälpen och understödjen på ett håll, ropas på mannamån och orättvisa, därför att I icke räcken till att göra det eller åtminstone icke göra det lika kraftigt på alla håll. Hafven I betänkt allt detta?»

Johannes sänkte hufvudet. Det var en ny sida af konungadömet, som drottningen visade honom. Otillräckligheten hos den mänskliga viljan och den mänsk-

liga förmågan hade aldrig framställt sig för honom så tydligt.

Drottningen smålog. »Jag menar, att jag gifvit eder åtskilligt att tänka på,» sade hon kyligt. »Har aldrig detta fallit eder in? I hafven blott sett det berusande i makten, kronans glans, icke dess tyngd. Och slutligen, när man inser sina krafters otillräcklighet, och man tvekande och bäfvande slår ned ögonen och rannsakar sina afsikters renhet, sina ansträngningar och målet, som är så långt aflägset, då skriar och skränar hopen: Væ victis! Måhända kommer då ett ögonblick, då man vill lefva för sig själf, för sin egen tro, sin egen lycka, sin egen bekvämlighet, och det är, då man känner tyngden och ansvaret, men som man icke orkar bära och icke kan kasta ifrån sig, och då ropar hopen hånskrattande: Væ victis!»

»Det ordet hörde jag hos Bogdan Chmielnicki,» sade Johannes. »Men det är ju möjligt, att man segrar i striden med vapen, liksom i striden med fördomarne.»

»Och då menen I, att det är eder tur att ropa: Væ victis,» sade drottningen, »och att I kunnen göra det med skäl·måhända?»

»Hafver icke Eders Majestät något annat att säga mig, något hopp att lofva mig?» sporde Johannes med oro.

»Hvad skulle jag lofva?» svarade drottningen. »Penningar. Det äger jag icke. Manskap? Jag tror nog, att här finnas unga äfventyrare, för hvilka edra planer skola synas lockande. När jag blifver vid mitt äfventyrsälskande lynne, skall kanske eder dröm om Ryssland synas också mig stor och förledande, men då, sen I, hafver jag vid min sida en klok vän, en erfaren statsman, som säger: Gack caute fram! Och han har rätt. Nu Gudi befalld!»

Johannes bugade sig och gick.

Han var mycket sorgsen och bedröfvad. Detta var alldeles oväntadt, så hade han aldrig tänkt, att drottningen skulle tala honom till. Hon hade väckt inom honom så många slumrande tankar, så mycken tvekan och oro. Hon hade talat till honom, icke om den mer eller mindre tvifvelaktiga rätten till riket, utan om plikten och tyngden hos kronan. I detta ögonblick önskade Johannes, att han kunde draga sig undan till en vrå af världen och lefva sitt eget lif, stilla och obemärkt. Men hvad skulle alla de tänka, som hade trott på honom och byggt på hans lyckas grund?

Han gick framåt öfver bron åt Norrmalm. Strömmen forsade och skummade där nere. Han stödde sig mot broräcket och såg ned i vattnet. Han var så inbegripen i sina tankar, att han icke märkte, huru en man, iklädd den långa ryska dräkten, gick förbi och noggrant betraktade honom. Denne gick mot slottet, och Johannes fortsatte kort därpå sin väg till Munkliderna. Han hade ingen aning om, att han blifvit sedd och igenkänd af den ryske tolken.

Då Johannes kom hem, väntade honom en öfverraskning. Kostka var där. De återsågo hvarandra med glädje. Kostka kunde icke finna ord för hvad han kände, han grät och kysste Johannes' händer och kläder. När Johannes ville omfamna honom, kastade han sig i stället framstupa och slog pannan tre gånger mot golfvet. Kostka var klädd i den gamla fotsida ryska dräkten, hans hår och skägg hade växt, och han såg så äkta moskovitisk ut, att Johannes måste skratta, då han såg honom.

»Och I kommen från den allra nådigaste drottningen, min nådige herre» — sade Kostka och bugade sig så djupt, då han nämnde drottningen, att han lade högra handen på golfvet. »Hvad sade den allra nådigaste dottningen, och hvad hafven I upplefvat under dessa månader, som jag varit borta från eder?»

»Hvad har du själf upplefvat, Kostka?» svarade Johannes och omfamnade sin gamle trogne tjänare.

»Mycket har jag upplefvat» — sade Kostka. »Står icke framgången skrifven på min panna? Tiden nalkas, högborne herre, då man kallar eder tillbaka, då röster från hela edert rike ropa Ivan Vasiljevitj' namn. Jag för med mig bref, insydda i mina kläder, och jag för med mig guld nog att värfva trogne, och jag för med mig hälsningar från det gamla älskade landet österut.»

Johannes bad honom lugna sig och berätta mera sammanhängande, men det var honom icke möjligt på en lång stund. Han utbrast oupphörligt i rop och bedyranden om sin hängifvenhet för Johannes, och därpå hade ju denne intet skäl att tvifla.

»Käre Kostka,» sade Johannes, då han något lugnat sig, »gå i bad och låt skära hår och skägg! Du ser, vid alla helgon, ut som en äkta moskovit.»

»Det vill jag göra» — svarade Kostka — »jag vill se ut för hvad jag är, och jag är en moskovit, den förste och trognaste af edra undersåtar. I själf båren låta skägget växa, och jag för med mig åt eder ryska drākter — hederskläddningar, som Novgorod sänder sin herre och storfurste.»

Kostka skyndade till en kista och tog fram tvänne drākter af silfvertyg med inväfda och utsydda blommor af ädla stenar och guld.

»Äro de icke präktiga?» sade Kostka — »och huru präktig skolen I icke själf se ut, när I ikläden eder denna härlighet!»

Johannes beundrade tygets dyrbarhet och broderiernas prakt, men han hade just icke mycken lust att åter gå klädd i långa ryska kläder. De föreföllo honom löjliga, och han sade Kostka, hvad han tänkte.

»Icke bära dessa dräkter!» ropade Kostka och sträckte armarne öfver sitt hufvud. »Icke bära de kläder, som edert folks kärlek väft åt eder! De kläder, på hvilka de konstfärdigaste mör i edert rike arbetat under långa dagar med hjärtat fullt af kärlek till den härskare, som en gång skall råda öfver Novgorod. För att smycka dessa kläder hafva de slitit af sina halsband och sytt pärlorna på eder skrud. De hafva tagit ädelstenarne ur sina örhängen och bröstsmycken, och I viljen icke bära dessa kläder!»

»Då vill jag åtminstone vänta, tills jag är där i det stora Novgorod» — sade Johannes. »Här i landet blifva dessa kläder icke uppskattade efter sitt värde. Man kläder sig efter det franska bruket.»

»Ve det land, där man skattar det franska bruket mer än uppoffrande kärlek!» sade Kostka. »Ve det kätterska folk, som så gör! Helgonen hafva för visso tagit sin hand ifrån dem.»

»Måhända,» svarade Johannes.

Genom hans hjärna for den tanken, att han hade afsagt sig och afsvurit helgonens hägn och beskärm. Han ryste. Magister Ericus hade vållat honom en stor obotlig skada. Gud var ju blott en. Huru skulle han kunna hinna med att värna och beskydda alla dessa tusen sinom tusen varelser, som icke kunde hjälpa sig själfva utan satte all sin tro och lit till honom? I ryska kyrkan hade han så många helgon att vända sig till, enligt den protestantiska tron föreföll Gud mycket mera ensam. Visserligen hade han änglar, men de voro ändå långt mera skilda från människorna än helgonen. Desse senare hade en gång själfva varit män-

niskor, de hade känt mänskliga lidelser och sorger, de hade haft frestelser, som de visserligen besegrat, men hvilkas mäktiga lockelser de ändå förstodo. Visserligen hade magister Ericus så mycket talat om Guds son. Han hade tilldelat honom helgonens förmåga att älska och lida och frestas. Hela den förståelse, som Johannes var van att dela emellan så många, vältrade han öfver på Kristus. Men han var ju blott en, en ende. Icke kunde hans hjärta räcka till för alla de många? Icke en gång till Maria ville den stränge magister Ericus unna Johannes att vända sina böner. Hon var ju blott en kvinna. Det var olyckligt att vara ett sådant vacklande rö som Johannes, att städse vara så fallen för att omfatta andras tro och så ändå i grunden behålla sin egen oförändrad och med svidande samvete se tillbaka på sina affall och fördöma dem.

Kostka talade oafbrutet. Han bredde ut för Johannes skimrande guldmynt och dyrbara smycken. Slutligen tog han fram ett skrin af förgylld koppar, ett märkligt gammalt arbete. Han drog med darrande händer fram ur sin barm en nyckel och öppnade skrinet. Han lyfte därutur ett silfverskrin med drifna sirater samt för öfrigt prydt med niello och rika förgyllningar. Han öppnade äfven det med en liten gyllene nyckel.

Johannes uppgaf ett rop af förvåning. Där strålade emot honom en krona. Den var ett praktfullt arbete, gnistrande af juveler. Stora rosenröda pärlor af sällsynt värde jämte smaragder och safirer, omgifna af guld, som var utdraget i så fina trådar, att det liknade de finaste spetsar, flätades in i ett genombrutet galler af briljanter, visserligen små, men så mycket mera strålande. Blott midt öfver pannan satt en stor diamant. Den var oslipad, men stor som ett dufägg och brann med dämpad glans, infattad i en stjärna af

blekröda rubiner. Aldrig hade Johannes sett ett sådant arbete. Kostka njöt af hans förvåning.

»Se, herre» — sade han — »detta sänder dig det höga Novgorod, de ryska städernas drottning. I sju år har Jusij Andrejévitj Jermolin arbetat på detta smycke och tänkt på den dag, då han skulle få se en härskare öfver Novgorod med pannan prydd af denna krona. Och i sju år har han fostrat i sitt hus en kvinna så strålande, att själfva kronans ädelstenar blekna för glansen af hennes fägring. Intet manligt öga mer än hennes fosterfaders har hittills skådat denna klenod. Han förvarar den åt eder.»

Då Kostka sagt detta, lade han i Johannes händer ett litet fodral, som han öppnade, och visade därmed porträttet af en ung flicka, nära på ett barn. Det var måladt i emalj på guldgrund. Man såg ett blekgult hår, som hängde långt ned på den röda kjorteln, och ett litet ansikte med stora ljusblå, nästan förskräckta ögon.

»Se» — ropade Kostka — »se, detta är furst Trubetskojs dotter, som den rike guldsmeden Jurij Andrejévitj räddade, när hennes närmaste dödades af Alexej Michajlevitj' män. Det är den brud, han gömmer åt eder i sitt *terem*. Hon är såsom I af nordisk stam.»

Johannes lät handen sjunka, som höll målningen. Han suckade. Denna stela, själlösa flicka, var det den brud, som han tänkt sig? För hans tanke skymtade Karin Lillies stolta skepnad. Han tänkte ett ögonblick på mor Anna Lisas blida ögon och mjuka röda mun. Han lät till och med en tanke irra bort till den efter hans mening otrogna Giuseppa med sina strålande svarta ögon och sina långa mörka flätor, som hon plägade sno om hans hals. Så lade han porträttet ifrån sig på bordet och sade:

»Men det är ju ingen kvinna, Kostka, det är en helgonbild.»

»Ja, ja,» ropade Kostka ifrigt, »I hafven rätt, det är en helgonbild. Hon har växt upp, skyddad för världens ondska. Solen har aldrig bränt hennes hy, blott i månskenet har hon beslöjad suttit på altanen till Jennolins hus och sett floden Volchov föra bort Ilmens vatten. Aldrig hafva hennes hvita händer sysslat med något annat än det guld och silke och pärlor, hvarmed hon sömmat. Aldrig hafva hennes läppar talat fåvitska ord, blott hviskat böner. Åh, nådige herre, det är ett helgon. Aldrig skulle hon liksom den där Natalia Narisjkin skjuta åt sidan bärstolens gardiner, när hon bäres genom gatorna, eller visa sig obeslöjad för en man. Innesluten inom *terems* gyllene gemak skall hon endast se och älska eder, sin herre och behärskare, och lyda eder minsta vink. Där skall hon föda eder söner och döttrar och fostra dem i undergifvenhet för *gospodin*. Det skall icke falla henne in, att hon själf är *gosposka*.»

Johannes suckade. Det var icke första gången, som hans åsikter och Kostkas hade varit olika. Det äkta ryska kvinnoideal, som hans tjänare med så mycken hänförelse prisade, var icke hans längre. Han hade sett för mycket af de västerländska sederna för att icke känna afsmak vid de målade dockor, som inneslöto sig i *terem* och blott visade sig utom hus med ansiktet doldt af *fata*. Han föredrog tsarina Natalia, som var sin gemåls sällskap och hjälp.

Johannes tillslöt fodralet, som hyste porträttet, och sade till Kostka: »Göm detta bland de öfriga dyrbarheterna.»

»Behagar hon eder icke?» sporde Kostka förundrad.

Johannes skakade på hufvudet. »Nej,» svarade han kort.

»Åh herre, nådige herre,» sade Kostka med oro,

»låten åtminstone icke märka något om detta, förrän I kommen på eder tron i Moskva. Då kan alltid tsaren befria sig från den gemål, som är honom misshaglig, men innan dess mån I foga eder efter stormännens önskningar.»

»Det är en härlig makt, som du där förespeglar mig,» sade Johannes retligt, »och om ännu en bojar eller posadnik skulle fostra upp åt mig en gemål i sitt *terem*, då måste jag väl taga flera hustrur.»

»Däri bör väl icke ligga något afskräckande,» sade Kostka och slöt till hälften sina små svarta ögon, »och i Moskvas stora hus finnes mer än ett *terem*. Men se nu hit. Denna kappa af blåräf sändes eder från Vologda, och denna sobelbrämade rock kommer från eder egen födelsebygd Velikij Perm.»

Men alla dessa präktiga tyger och smycken kunde nu mera icke göra Johannes glad. Han såg på allt med likgiltiga blickar. Kostka lade omsorgsfullt tillsammans de novgorodska dräkterna och inneslöt kronan i sitt dubbla skrin.

»Har du varit i Perm?» frågade Johannes för att säga något.

»Nej,» svarade Kostka, »men jag har varit i Vologda. Och nu är allt redo. När det blifver höst, säden är inbergad och jorden besådd, och höstrusket kommer, då är tiden inne för eder att vara i Novgorod.»

»Hur skall jag komma dit i menförets dagar?» sporde Johannes.

»Öfver Ilmen,» svarade Kostka. »Det är en stormande sjö, men den skall i alla fall föra eder till Novgorod. Staden skall hälsa sin furste och befriare med glädje, och därifrån skolen I sätta eder i besittning af flera städer. Vologda, Perm och andra fler resa sig, och kosackerna göra ett infall söder ifrån. Och så komma svenskarne och stödja oss i ryggen.»

»Svenskarne tyckas vara föga hugade,» genmälde Johannes dystert.

»Åh, något måtte väl kunna locka dem,» invände Kostka.

»De komma att fordra landafträdelse och kanske skatt af penningar och säd,» sade Johannes.

Kostka höjde sina händer öfver hufvudet och ropade: »Ack, de eländige, egennyttige blodsugarne! De girigbukarne! De skändlige ockrarne! Men min herre lofvade dem, hvad de begärde? Lofva dem allt! En får sedan se till, huru en kommer ifrån sina löften.»

Johannes rynkade pannan.

»Du tror således icke,» sade han, »att de, som satt en furste på tronen, också kunna störta honom därifrån, om han icke uppfyller sina förpliktelser?»

Kostka såg betänksam ut.

»Så får en hålla sina löften till en tid,» sade han, »tills en samlat allt Ryssland i sin hand. Landet har varit skattskyldigt förr. Betalade vi icke skatt till de otrogne i många år. Vi få väl lofva svenskarne skatt, och vi få väl lofva dem landafträdelse också, eller,» tillade han och hans ansikte klarnade upp, »lofva dem hjälp att göra Polen till deras lydrike.»

Johannes kunde icke afhålla sig från att skratta.

»De kunna säkerligen utan vår hjälp göra det landet till sitt lydrike,» sade han, »och, Kostka, sedan jag sett krigsfolket i Tyskland och Sverige, synas mig våra soldater icke vara fruktansvärda, om de ställas mot andra folks.»

»O, nådige herre, att jag skulle upplefva den dag, då I satten ned edert eget folk och prisaden njemtzi!»

»Käre Kostka,» svarade Johannes och klappade honom på axeln, »vi böra icke vara blinda för vårt folk, om vi också älska det.»

Kostka kysste sin herres hand och teg, men han var nedstämd nu. Han hade kommit så glad från Ryssland med skatten och gåfvorna. Han hade sett hela framtiden i rosenröd morgonglans, och nu var det, som om ett stort moln förmörkat alltsammans. Och det molnet kom icke från svårigheter och faror, utan från Johannes, hans egen älskade herre. Han stökade och ställde i tysthet med sakerna, och lade in dem i kistor och skåp, men han sade ingenting.

Johannes satte sig vid fönstret och såg ut till grannträdgården. Där gingo fru Kristinas unga systerdöttrar med armarna om hvarandras lif fram och åter. Om han skulle gå ned i sin trädgård, sätta sig där och spela på luta för dem? Sverige var åtminstone ett land, där man ostraffadt kunde se på kvinnorna. De dolde icke sina ansikten under någon *fata*, och talade man dem till, så visste de att svara. Han kom ihåg en liten mörklagd dam, som förefallit honom så munter och munvig, och han mindes hennes min, då hon svept kappan om sin gamla släkting. Han tog sin luta och gick ut i trädgården, och snart hörde Kostka, huru hans herre där ute sjöng de italienska sånger, som han lärt sig i Venedig.

Äfven Kostka stannade icke länge hemma. Han hade hört, att söder ut i staden, i »Ryssegården», bodde flera af hans landsmän, både köpmän och andra samt jämväl i svensk tjänst anställde tolkar. Troligen kunde han genom dem få reda på åtskilligt, som rörde hans herre och honom själf ganska nära. Han förstod, att komme där någon skrifvelse från tsaren, måste den öfversättas, och han ville därför stå på god fot med de ryske tolkarne. Han stoppade på sig några mynt, han borde kunna bjuda sina landsmän på litet öl eller vin, men det var bäst att icke visa sig innehafva alltför mycket

pengar. Han sade till Anders, att han skulle komma tillbaka innan middagen, och lämnade därpå huset.

Johannes satt emellertid i trädgården och lekte på lutan och sjöng. De unga flickorna satte sig lyssnande på andra sidan af staketet. Efter en liten stund kom Klas Tott in på gården till det hus, där Johannes bodde. Med sitt lifliga, öppna väsen gick han genast fram till honom, hälsade och räckte honom handen.

»Jag kommer på besök som granne,» sade han muntert.

»I ären alltför god, herr Klas,» svarade Johannes med en bugning.

»Jag lärer inom kort blifva ensam i fru Kristinas hus,» sade Klas Tott, »och jag hoppas då, att I icke dragen undan eder mitt sällskap. Jag tycker föga om ensamheten,» tillade han skrattande.

Johannes tackade. Han var högeligen glad åt detta tillbud, ty de sista veckornas ensamhet hade gjort honom tung till lynnet, och den unge glade ädlingen föreföll Johannes som ett godt sällskap. Han sade därför:

»Min sekreterare kom just i dag hem, och han förde med sig ett fat spanskt vin. Vågar jag bjuda eders nåde en bägare?»

»I skolen hafva tack,» svarade Klas Tott, »jag är icke den, som försmår en god dryck.»

Johannes klappade i händerna. Anders kom genast och på tillsägelse framsatte han inne i huset vin i en »kredens» och två bägare. De båda unga männen slogo sig ned vid vinet. Inom kort kommo äfven tärningarne fram, och när Klas Tott gick, var Johannes fattigare på ett par tiotal dukater, men rikare på en vän.

De båda unge männen behagade hvarandra. Det är en gammal erfarenhet, att motsatser draga hvarandra till sig. Den veka, nästan kvinnliga mjukheten i Johannes' sätt anslog »snöplogens» son, och dennes raska hurtiga väsen intog Johannes.

Några dagar förgingo. Kostka gjorde täta besök i ryssgården på Söder, och Johannes såg icke till sin nye vän. Han såg däremot, att fru Kristina på allvar lagade sig till att lämna sitt hus i staden. Stora foror af bönderna från hennes gods Hessle kommo inkörandes på gården och reste åter sin väg, lastade med kistor och packor af allehanda slag. Slutligen reste fru Kristina Brahe själf med sina systerdöttrar. Klas Tott följde dem, ridande bredvid vagnen. Johannes drog en suck, han hade så säkert räknat på den unge ädlingens sällskap, och han kände sig mera ensam än någonsin.

Det hade kommit, Johannes visste icke rätt huru, en vid klyfta emellan honom och Kostka. . De hade nästan aldrig samma åsikter nu mera. Kostka älskade visserligen fortfarande sin herre, och han visade honom skenbart stor vördnad och underdånighet, men i själfva verket väntade han, att Johannes skulle följa hans råd i allt. Johannes hade vant sig att vara själfrådig under de månader, som den gamle tjänaren uppehållit sig i Ryssland, och han var icke mera så benägen att utan invändningar rätta sig efter Kostka. Måhända var det därför å ömse sidor en lättnad, att Kostka så ofta besökte sina landsmän. Stundom stannade han där hela dagarne, drickande och pratande. Kostka hyste som en äkta moskovit misstroende och afsmak för de svenske kättarne. Huru än Johannes skiftade tro, hade Kostka alltid varit fast i den ortodoxa läran.

Emellertid gick tiden långsamt för Johannes, och han blef därför ganska glad, när på eftermiddagen Klas Tott kom ridande in på hans gård. Johannes gick emot

honom och bjöd honom vara välkommen. Klas Tott svingade sig ur sadeln och sade skrattande, att han nu följt sin familia till Hessle, och nu skulle han slå sig lös i Stockholm, »så länge drottningen stannar här,» tillade han, »ty hon har nämt mig till sin kammarherre, och när hon reser till sina lustslott, då reser jag väl också med.»

»Låt mig då njuta edert umgänge så mycket som möjligt,» sade Johannes.

De båda unga männen slogo sig ned vid en bägare vin och en pipa tobak. De språkade om likt och olikt, och slutligen förtrodde sig Johannes fullständigt åt sin nye vän. Denne anslogs på det lifligaste af Johannes' berättelse, som ryckte upp liksom en dammlucka för hans inbillning, och genom den störtade djärfva planer och bragder och framgång. Detta var just hvad Klas Tott önskade. Oförvägna äfventyr tycktes vinka honom, lockande med byte och ära.

Johannes hade ännu aldrig funnit någon, som så helt och hållet gått in i hans tankgång, så utan invändningar trott på hans rätt, och med en så viss förhoppning om framgång hjälpt honom att bygga sina luftslott. Också öfverlämnade han sig fullständigt åt nöjet att hafva funnit en så förstående vän. Han omtalade slutligen för honom till och med sina drömmar om Karin Lillie. Men då öfverraskades Johannes af att Klas Tott med ens drog sig tillbaka och blef kylig.

»Karin Lillie,» sade han, »ja visst, det är en ganska ståtlig jungfru, men stolt, och hennes fader, den enbente generalmajoren är högmodig som djäfvulen själf. Aldrig kunnen I hoppas på hans bifall. Jungfrun lärer, efter hvad det sagts, vara bestämd åt gref Gustaf Banér, fältherrens son.»

»Men,» invände Johannes, »man säger, att —,» han höll inne.

»Man kallar honom Dulle-Banér,» inföll Klas Tott skrattande. »Det är sant; men han är i alla fall icke så tokig, som det påstås. Han är rik, och hans fader var Axel Lillies vän och vapenbroder. Det är möjligt, att sedan, medan de voro unga kammardrängar hos salig kungen, de gjort någon öfverenskommelse. Fältherren Johan Banér var en af dem, som höllo glafven, när Axel Lillie gaf morgongåfva åt sin fru, den högborna Kristina Mörner. Dessutom är det kanske lättare att eröfra ett helt rike än bringa Axel Lillie från sin mening. Således måsten I tänka på en annan gemål.»

»Kostka, min sekreterare,» sade Johannes, »har fört med sig från Novgorod bilden af en mö, dotter af furst Trubetskoj, min gudfader, och henne önska de Novgorodiske att jag skall välja till brud, men hon behagar mig icke.»

Han tog fram den ryska bilden och visade Klas Tott. De båda unga männen kunde icke afhålla sig från att skratta åt det stela porträttet i den styfva gyllenduksdräkten.

»Hon ser ju ut som ett afgudabeläte,» sade Klas Tott, »men i alla fall kan man väl icke mycket rätta sig efter en bild, målad som det tyckes af en guldsmed och icke af en konstnär. Om I vissten sådana fagra bilder de måla där ute i Flandern.»

Kunna de vara fagrare än i Italien?» sporde Johannes leende.

»Kanske icke,» medgaf Klas Tott.

»Men hvad sägen I om dessa?» sporde Johannes och tog fram de novgorodska dräkterna och visade dem för sin nye vän. Denne beundrade arbetet, men log åt snitten. Slutligen togo de båda unge männen en klädning hvardera och satte den på sig. De skämtade och belogo hvarandras utseende.

I detsamma kom Kostka hem. Han var något

drucken, och det upprörde honom att se de dyrbara ryska dräkterna utgöra ett föremål för spott och hån. Han stannade i det yttre rummet och såg, huru Klas Tott tog det i Kostkas mening så intagande porträttet och sade:

»I sanning, herr Johannes, i denna skrud synens I själf icke olik ett guldslagararbete, och I passen ganska väl till den här gulddockans käraste.»

»Detta beläte!» ropade Johannes. »Det kunde jag skänka eder och dräkten också.»

Detta var för mycket för Kostka. Skrikande och gråtande störtade han in i rummet och utbrast i en störtflod af förebråelser och skymford på ryska. Han tog porträttet, lade det i sitt fodral och sade:

»I förakten den brud, som novgorodernas kärlek förvarade åt eder! I förakten de dräkter, som deras frikostighet och deras döttrars konstskicklighet förfärdigat åt eder! Ve, att jag skulle upplefva den dag, då jag såg eder blygas öfver edert land och edert folk! Törhända kommer den dag, då detta land och detta folk föraktar eder och vänder sig bort ifrån eder, liksom nu den stackars Kostka med harm i hjärtat går tillbaka till sina kära, trogna landsmän och lämnar sin herre.»

Därpå rusade han ut. Johannes stod orörlig och förlägen och såg efter honom. Det bröt in öfver honom en tanke, att han likväl skyllde novgoroderna tacksamhet och icke hån för deras kärlek och trohet. Han kände sig missnöjd med sig själf och förlägen inför Klas Tott, som åsett detta uppträde och hört Kostkas ord. Men det var ju sant, han förstod icke ryska. Det var ändå en lättnad.

När Klas Tott sporde honom:

»Hvem är denne gamle man? Hållen I redan narrar vid edert hof?» svarade han:

»Det var min sekreterare Kostka. Han har varit

min faders trotjänare, han har vårdat mig i min barndom och tager sig i följd däraf kanske otillbörliga friheter. Det var också han, som förde med sig novgorodernas skänker, och det grämde honom, att de icke värderades mera.»

Kostka gick gråtande och förargad genom gatorna. I staden blef han uppehållen af några rusiga bönder, som slogos utanför en krog. Han fick en knuff och svarade med ett knytnäfslag, och så blef han invecklad i slagsmålet. Med ett svidande blått öga fortsatte han vägen till söder, där hans landsmän i ryssgården förundrade togo emot honom. Där voro flere främmande ryssar utom de i Stockholm bosatte, och Kostka bjöds på öl och en middag med äkta ryska rätter, starkt kryddade med lök.

Kostkas hjärta svällde af glädje. Han omfamnade sina ryska vänner och kysste dem och förklarade, att intet folk kunde laga så förträfflig mat som det ryska. En bägare brännvin gjorde honom ännu mera meddelsam. Han grät och beklagade sin olycka.

»Åh, att hafva en herre, som en hållit kär som sina ögons ljus! En herre, som varit ens allt här i lifvet! En herre, som en älskade som en fader — nej, som en moder älskar sitt barn, och så finna, att han är otacksam!»

Kostka grät och snyftade.

»Är det han, som gifvit dig det blå ögat, far lille?» sporde en af ryssarne.

»Min herre? Nej, vore det icke annat,» svarade Kostka, »vore det icke annat.» Och så grät han högljudt och snyftade.

»Nå, hvad är det då?» sporde man från alla håll,

men Kostka blott grät. Slutligen sade han med afbrott af gråt och snyftningar:

»Min herre älskar andra kätterska folk högre än det rättrogna ryska. Han tänker välja åt sig en kättersk brud, och ändock väntar honom i Novgorod en mö — en mö lik ett juvelsmycke i fägring. En mö, som knappast solens öga sett, långt mindre en mans! En mö, som förvaras åt honom i *terem* liksom pärlan i musslan, tills den lycklige, af helgonen bestämde ägaren upptäcker henne!»

»Hvem är då din herre?» sporde en ung ryss, som Kostka icke kände.

»Min herre är Johannes Sinensis,» svarade Kostka med hemlighetsfull min.

»Till äfventyrs är det Ivan Vasiljevitj Sjujskij?» fortsatte den unge ryssen.

»I sägen det,» svarade Kostka.

»Och I ären hans tjänare Kostka Konjukov?» sporde åter främlingen.

»Ja visst, så heter jag,» svarade Kostka.

Främlingen nickade och gick ut.

»Hvem var mannen?» sporde Kostka.

»Han är tjänare hos hans tsariska majestäts post Garazin Golovnin,» svarades det, »men namnet är oss obekant.»

Kostkas hjärna var mycket omtöcknad genom det flitiga drickandet, men det förekom honom icke dess mindre, som borde han aktat sig att så oförbehållsamt nämna sitt och sin herres namn, och att han nu, då så skett, borde skynda sig hem och varna sin herre. Han hade de allra högsta begrepp om tsarens makt, och han tviflade icke ett ögonblick på, att posten skulle äga rättighet att, om han så för godt funne, fängsla och bortföra så väl Johannes som Kostka själf.

Ehuru benen knappast ville bära honom, raglade

likväl Kostka ut ifrån ryssgården och inåt staden. Friska luften gjorde honom godt och han gick något stadigare Vesterlånggatan framåt, då han hastigt blef gripen bakifrån af den unge ryssen, som han nyss förut sett, medan en annan slog ett rep om hans armar och band honom. Kostka upphäfde höga jämmerrop.

»Tig, fördömde hund!» sade ryssen.

Men Kostka höjde ännu mera sin röst, jämrade sig och ropade:

»Jag har intet ondt gjort, och desse skalkar och bofvar vilja basta och binda mig. Hjälp! Hjälp! Finnes icke här i drottningens stad någon vakt till de oskyldiges värn och försvar?»

Folk samlades från alla håll och sporde ifrigt efter, hvad som var å färde.

»Tig!» ropade ryssen och slog Kostka på munnen.

Men Kostka var, oaktadt ruset, klok nog att förstå, det ryssen tycktes frukta folksamlingar och framför allt stadsvakten, och han fortfor att skrika. En groflemmad svensk hindrade ryssen att vidare slå Kostka, och nu kom också stadsvakten utför Kåkbrinken.

»Hvad föregår här för perlemente?» ropade förmannen för vakten.

Kostka hade nu öfvertaget, ty han kunde svenska, i hvilket språk de båda andra ryssarne voro okunniga, och han började jämrande berätta, att han i lugn och frid gått gatan rakt fram, men blifvit öfverfallen och bunden. Flere personer intygade också, att de sett Kostka gå fredligt — visserligen icke rakt fram,» sade skrattande en köpman, »ty han vinglade och gjorde slingerbultar åt båda sidor,» men man hade icke sett honom anfalla någon. De båda andra ryssarne kunde icke säga mycket. De pekade på Kostka och ropade: »Bof! Bof!»

Då förmannen för vakten icke kunde få reda på,

huru därmed förhöll sig, förde han dem alla tre med sig till häktet. Där fortforo de båda ryssarne att skända och misshandla sin landsman Kostka, så att vakten slutligen satte fjättrar på dem och läste fast dem vid väggen.

Nu kände sig Kostka nöjd. Han gjorde en föga höfvisk åtbörd åt sina medfångar, men sade därpå salvelsefullt:

»I tänken ondt emot mig, men Gud hafver vändt det till godo.»

»Till godo,» skrek ryssen, »när vi sitta här fjättrade i stället för att blifva belönade, därför att vi gripit en af de dvoreniker, som vår höge tsar spanat efter i alla land.»

»Tsaren kan spana i sitt eget rike,» anmärkte Kostka trotsigt, »och där kan han öfva sina grymheter. Här regerar den högborna allra nådigaste drottning Kristina, som är mild och förbarmande öfver allt folk i sitt rike, och hon lärer nog icke tillstädja, att mig något våld sker.»

Efter dessa ord svepte Kostka in sig i sin kappa, lade sig på golfvet och sjönk, tack vare ruset, i en tung sömn.

Han vaknade, då en blek dager trängde sig in i fängelset genom de små förgallrade fönstren, och han visste icke att börja med, hvar han befann sig. Småningom drog han sig dock till minnes, hvad han senast upplefvat, och han undrade, huru han skulle kunna draga sig ur denna klämma, utan att någon svårighet för hans herre därigenom förorsakades. Om han skulle bjuda vakten mutor för att få rymma? Han tviflade icke på, att denne skulle mottaga penningarne, men han undrade, om det vore klokt att visa sig vara i besittning af mynt. Han visste, att i Moskva vore det ganska vådligt, om fångvaktaren märkte, att någon fånge

hade penningar. Denne kunde då vara säker om att blifva afklädd och undersökt och beröfvad allt, hvad han ägde.

Kostka var mäkta bedröfvad, att han låtit reta sig emot sin herre. Visste han då icke, att denne var ung och glad, och att hela världen lekte för honom? Och kunde icke hans herre vara ganska tacksam mot novgoroderne, oaktadt han vant sig vid att se folk klädda på det fransyska viset, fastän mycket fult i Kostkas ögon. Och så hade han talat obetänksamma ord uppe på södermalm i ryssgården. Det var rusets fel, ursäktade sig Kostka. Men så kom han ihåg, huru ofta hans herre förmanat honom att icke berusa sig och prata bredvid munnen. Hm — Kostka drog munnen till ett löje, hans herre var icke själf alltid nykter.

Han tog med båda händerna om sitt tunga hufvud och försökte att påminna sig, hvad han sagt i ryssgården. Han hade nämnt sitt och sin herres namn, men hvad hade han mera sagt? Han kunde icke påminna sig det. Måhända hade han yttrat något om sin herres förakt för den novgorodiska bruden och de novgorodiska gåfvorna. Kostkas blod isades, då han så tänkte. Han kände de stolte novgoroderna, de skulle aldrig förlåta något sådant. De skulle från och med det ögonblick, de fingo höra talas om Johannes' motvilja för bruden, såväl som för praktkläderna, förbyta sin kärlek i hat till den siste ädlingen af Ruriks furstliga stam.

Han tänkte på Jurij Andrejevitj Jermolin, den rike konstskicklige guldsmeden, hvilken arbetat ett diadem, som liknade en dröm i verklighet Han tänkte på de mäktige köpmansfurstarne Ivan Teterin och Maxim Vokovoinikov, genom hvilkas försorg en del af tsarens skatt kommit Johannes till del. Och han tänkte på alla dessa novgoroder, höga som låga, hvilka bidat och längtat efter vavägerfursten i långa år — på alla dessa kvinnor,

hvilka ägnat sina dagars arbete åt att sticka i guld Ruriksättlingens kläder, och som offrat sina smycken för att få dem nog präktiga. Kostka tyckte sig se dem framför sig såsom en mur af hämndlystna, hotfulla människor, som skulle anklaga hans herre för otacksamhet och honom själf som förrädare. Aldrig skulle de kunna blidkas.

Kostka stönade högt af sorg och fruktan, där han satt på golfvet i det skumma fängelset. Stora tårar runno utför hans kinder och vätte hans yfviga skägg.

Johannes tillbragte aftonen tillsammans med Klas Tott i fru Kristinas trädgård. Senare på aftonen kom också Lorens von der Linde dit. Klas Tott uppfordrade Johannes att tala öppet med »Lasse Lind», det var den klokaste, mest förutseende man, som en kunde välja till förtrogen. Johannes följde hans råd och lade fram för Lorens sin börd med dess anspråk på det ryska riket och det stöd, som han väntade så väl från Novgorod som Suzdal och Perm och slutligen från kosackernas hetman.

Lorens satt tyst och hörde på, under det att hans glimmande kloka ögon hvilade på Johannes. Man såg, att berättelsen slog an på honom, liksom den förut gjort på Klas Tott. Då Johannes tystnat, sade han:

»Och hvad skullen I kunna erbjuda svenskarne i utbyte mot deras hjälp? Novgorod lären I icke kunna afstå, om I än viljen. Någon annan del af landet ligger föga lägligt att förenas med Svea välde. Hvad vi önska är Östersjöstränderna. Vi hafva intet begär efter landsdelar, som skjuta långt in i det ryska riket.»

»Menen I,» sade Johannes, »att jag bäst skulle

kunna visa min tacksamhet mot Sverige genom att understödja det i striden mot Polen?»

»Sverige behöfver därvid intet understöd,» utbrast Klas Tott. »Den dag, det vill, lägger det under sig alla Östersjöns stränder.»

Lorens von der Linde smålog. »Sant nog,» sade han, »men subsidier till härens underhåll och spannmål till de delar af riket, som lida af missväxt, vore dock af något värde. En vän kan göra mycket för en vän, men ett land måste se på sin egen fördel, innan det gifver sig in på äfventyrliga desseiner. Icke desto mindre behagar mig tanken, att på den moskovitiska tronen sätta en härskare, som är svenskarnes vän och bundsförvant. Jag skall försöka att tala eder sak och förbereda den både här och där.»

»Hos drottningen har jag själf haft företräde,» sade Johannes, »men hon var min sak föga benägen och skyller på rikskansleren.»

»Rikskansleren är gammal och klok,» sade Lorens, »måhända alltför betänksam. Men han har stora insikter och vida utsikter öfver lifvet. Kanske han skulle kunna vinnas. Dock, en känner jag, om hvars bifall jag tror mig vara förvissad. Det är tronföljaren.»

»Eder hjärtevän, prins Karl Gustaf,» inföll Klas Tott.

»Ja,» svarade Lorens, »också han har vida utsikter och höga tankar. Också han skall en gång uträtta stora ting. Han trängtar efter verksamhet och tvinar bort af dådlust, där han sitter nere på det fagra Borgholm och låter blickarne irra mot norden.»

»Kring prins Karl Gustaf skulle många samla sig,» sade Klas Tott, »och om han ville —. Men han är drottningen så undergifven.»

»Det är han,» svarade Lorens kort, liksom ville han afböja allt tal om förhållandet mellan dessa båda. Men Klas Tott lät icke så lätt afspisa sig.

»Sägen mig, käre friherre,» sade han, »hvad menen I? Få vi icke snart nog fira trolofningen mellan vår nådigaste drottning, den högborna fröken Kerstin, och hans höghet prins Karl Gustaf?»

»Hvem vet?» sade Lorens.

»I ägen, säger man, drottningens öra, och I ären prinsens barndomsvän, I borden veta det framför alla andra.»

»Men jag vet det icke,» svarade Lorens.

»Man sade, att drottningen växlade så kärliga bref med prinsen,» fortfor Tott.

»Det är sant, man sade så,» bekräftade Lorens.

»Man sade också, att hon blott bidade den stund, då hon skulle blifva krönt, för att upphöja prinsen till sin gemål, och så gör hon honom blott till tronföljare. En ren dårskap, när man tänker, att drottningen ännu är ung.»

Lorens vardt svaret skyldig, och Klas Tott fortsatte:

»Hon kan likväl gifta sig.»

»Hon kan,» sade Lorens, »men jag är öfvertygad om, att hon icke kommer att göra det. Och nu, käre vän, låtom oss lämna detta ämne.»

»I veten fuller mer, än I viljen säga,» ropade Klas Tott.

»Om så är, torde det vara ett tillräckligt skäl att förblifva tyst,» sade Lorens skrattande, »och så torde det vara tid att skiljas,» tillade han.

»Hafven I någon hjärtevän, som väntar?» sporde Klas Tott småleende. »Töm då en bägare som hennes skål!»

Lorens följde uppmaningen, och de tre herrarne skildes åt.

Då Johannes kom hem, saknade han Kostka. Kunde dennes harm varit så häftig, att han ännu icke kände sig försonad? Kanske tillbragte han natten där uppe i ryssgården. Johannes gick till sängs och sof till långt fram på dagen, men när han äfven då saknade Kostka, sände han en af sina hästsvenner till ryssgården med en fråga efter honom. Då svennen kom åter med besked, att sekreteraren gått därifrån ganska tidigt kvällen förut, började Johannes blifva allvarsamt orolig, och han ville själf gå ut för att höra efter, hvad som blifvit af honom. Då han kom utanför porten, råkade han Klas Tott, som hälsade:

»Väl mött, herr Johannes, hvart akten I eder?»

»På spaning efter min gamle tjänare,» svarade Johannes, »honom, som vårt begabberi öfver den ryska bilden så mycket förargade.»

»Par Dieu, som den stormäktigaste drottningen plägar säga, blef han så vred, att han rent af rymde från edert hus?»

»Han gick upp till ryssgården,» svarade Johannes, »men han har icke återkommit. Jag sände min stallknekt för att höra efter honom i dag, då man försäkrade, att han gått därifrån redan tidigt på aftonen i går.»

»Det är icke att tro,» sade Klas Tott, »det är så mycken dryckenskap och så många perlementen där uppe i ryssgården. Mer än ett dråp har där skett. Men det rinner mig i minnet, att min smådräng, som varit med ett ärende till södermalm, omtalade för mig, att han varit vittne till ett perlement. Två underligt klädde unge män ville binda en tredje långskäggig, lika underligt klädd gammal man. Smådrängen kunde knappast

tala för skratt, när han beskref, huru den gamle skrek och vakten kom och förde bort dem alla tre.»

Johannes skiftade färg. »Den stackars gamle trogne Kostka!» ropade han.

»Tag det icke så hårdt,» skämtade Klas Tott. »Det skadar icke, att det gamla brushufvudet får svalka sig i fängelset.»

»Det gör mig mycket ondt att förlora honom,» sade Johannes.

»Hvarför skullen I förlora honom?» tröstade Klas Tott med ett småleende. »Han har ju intet ondt gjort och blifver troligen frigifven inom några dagar. Men om I viljen påskynda hans frigifvande, så kunnen I gå och begära tillbaka eder tjänare.»

»Går det för sig, så vill jag visserligen göra det,» svarade Johannes. »Men till hvem bör jag vända mig?»

»Det enklaste torde vara att gå till ståthållaren.»

»Ären I förvissad om, att det icke är något ryskt sändebud här för att återfordra oss, min tjänare så väl som mig själf?» sporde Johannes.

Klas Tott såg ett ögonblick allvarsam ut.

»När lämnaden I Ryssland?» sporde han.

»Det var sommaren 1643, som I sägen efter eder tidräkning,» svarade Johannes.

»Ja, då stöter man icke emot det 'evigvarande' fördraget,» upplyste Klas Tott.

Johannes såg förundrad på honom.

»Sen I,» fortsatte han, »vi hafva förbundit oss genom ett evigvarande fördrag, såsom det kallas, att utlämna alla dem, som flytt från Ryssland senare än 1647. Jag har gods i Finland och har noga reda på denna sak. Och nu vill jag följa eder till ståthållaren.»

»Vore det icke bättre att rida?» framkastade Johannes.

»I hafven rätt,» svarade Klas Tott, och så följdes båda åt in i Johannes' hus.

Denne ropade på Anders och gaf honom befallning om, att hästarne skulle sadlas och ett par stallknektar följa med. Klas Tott beundrade mycket Johannes' hästar.

»Det är polska och tartariska hästar,» sade han, »jag känner väl igen dem på halsens böjning och ögonens eld.»

»I gören mig förbunden genom att rida en af dem,» sade Johannes.

»Tack!» svarade Klas Tott. »Hvilken af dem plägen I själf rida?»

»Den svarta hingsten är min vanliga ridhäst.»

»Godt. Låt mig då få den gula,» sade Klas Tott skrattande, »så blifva vi ett par motsatser. I med ljust hår och svart häst, jag med mörkt hår och ljus häst. Jag tror vi kunna låta se oss,» tillade han med självkänsla. »Skada blott, att de flesta adliga jungfrur farit ur staden till sina landtgods.»

»Hafven I intet gods, till hvilket I plägen resa?» sporde Johannes.

»Mina gods ligga i Finland,» svarade Klas Tott. »Jag hade nog ett här i närheten, men det har jag nu sålt, och drottningen har skänkt det till gref Magnus. Det var kanske skada på det vackra Ekolsund, men sak samma. Jag tycker bättre om goda räntor.»

Emellertid voro hästarne nu sadlade. Klas Tott gick ett hvarf omkring sin häst, innan han satte sig upp på den. Den behagade honom väl, och då han satt i sadeln, sade han med en liten suck: »Skada, att Elsa och Barbro Banér nu äro på Hessle.»

I raskt traf redo de från Munkliderna fram emot det kungliga slottet. Efter en kort stund hade de erhållit företräde hos öfverståthållaren. Johannes fick löfte

om snar rannsakning med de ryske fångarne och om sin tjänares lösgifvande, därest han ingenting förbrutit.

»Den ryska posten torde anse det för ett brott, att han för åtta år sedan rymde från Moskva,» sade Johannes.

»Det kommer oss icke vid,» svarade den sträfve, men rättrådige öfverståthållaren Herman Klasson Fleming, »posten har svårligen förgripit sig, då han låtit fängsla en man uti en annan potentats rike, och lärer Hennes Majestät drottningen icke underlåta att däröfver beklaga sig hos tsaren.»

Johannes tog ett tacksamt afsked af öfverståthållaren, och återvände glad till sin bostad med Klas Tott.

Några timmar därefter infann sig Kostka. Han tackade sin herre med många bugningar och handkyssningar för hans godhet att lägga sig ut för sin Kostka, sin tjänare, sin slaf, och Johannes bad honom en annan gång taga sig till vara för att råka ryska posten. Johannes skämtade och log, men på Kostkas panna låg ett moln af svårmod.

»Se så, käre Kostka,» sade Johannes, »laga nu, att du får en bägare vin att nedskölja fångenskapen, och kanske tarfvar du också en bit mat. Fångkosten har väl icke varit så riklig. Men lägg sedan bort den där begrafningsminen och var glad åt, att detta äfventyr slutade, såsom det gjorde.»

Kostka gick, och Klas Tott sade:

»Det hade måhända varit lika godt, att I låtit ryssarne behålla sin fånge, han har ett så listigt utseende. Ären I förvissad om, att han icke bedrager eder eller på annat sätt bringar eder i olycka?»

Johannes skrattade.

»Jag vill icke råda någon annan att förlita sig på Kostka,» sade han, »men emot mig är han trogen. Det har jag pröfvat mer än en gång.»

»I veten det väl bäst,» svarade den unge svenske ädlingen, »och jag vill hoppas, att I icke bedragen eder. Men då vi nu ingått vänskap och I synens lyssna till mina råd, menen I icke, att det kunde främja edert förehafvande, om I fingen tala med några af rikets främste, enkannerligen fältherren?»

»Det hade jag gärna önskat,» svarade Johannes, »och gref Steinberg lofvade att föra mig an, men så —»

Johannes rodnade och teg.

Klas Tott tycktes icke lägga märke därtill, utan fortfor: »Jag känner föga fältherrens familia, det är blott gref Magnus, som jag kommit i beröring med, och jag prisar honom icke.»

»Jag hade ett bref till grefvinnan från fru Margareta Boije,» sade Johannes, »men då fartyget stötte på grund och besättningen tänkte mörda mig, förkom brefvet. Märkligt nog var det i den enda kista, som jag icke återfick af mitt gods.»

»Det var en olycklig omständighet,» anmärkte Klas Tott. »Min styfmoder är visserligen fru Ebbas syskonbarn, men de pläga icke så lifligt umgänge. Själf har jag aldrig varit vid Jakobsdal, ehuru äfven jag torde kunna räkna en aflägsen frändskap med fältherren. Förr var det icke någon svårighet att där blifva inlåten, men nu, då fältherren är blind och sjuklig, tager man icke emot främlingar så fritt som fordom. I borden emellertid, i trots af det förlorade brefvet, gjort eder uppvaktning hos grefvinnan Ebba, genast I kommit till Stockholm.»

»Jag menar, I hafven rätt,» svarade Johannes, »men då jag kom hit, var jag dagligen tillsammans med gref Antonius och hans stallbröder, och vi lefde muntert tillsammans, tills de öfvergåfvo mig. Nu mera vilja de knappast kännas vid mig.»

»Jag märkte det, då I speladen luta,» sade Klas

Tott, »hvarken Steinberg eller Dohna låtsade känna eder. Men hvad är då orsaken?»

Johannes' kinder och panna betäcktes af rodnad.

»I kommen kanhända också att förakta mig,» sade han, »men jag kan lika gärna säga det själf, som låta andra omtala det för eder. Jag kunde icke se, huru de rådbråkade de eländige bönderna, som rest sig emot den höga drottningen, eller måhända kunde jag icke höra deras jämmer. Jag svimmade.» Klas Åkesson skrattade. »Jag har aldrig kunnat fördraga, att se andra varelser plågas,» tillade Johannes, »de må hafva varit djur eller människor, och fastän detta vållat mig mycken smälek både hos ryssar och kosacker.»

»Det är, som voren I en ung adelig jungfru, »sade Klas Tott, »men icke kan jag finna, att I hafven nesa däraf, om I annars ären käck. Schlippenbach talade om, då I fäktaden med Steinberg utanför Nyköping, och han berömde eder fäktkonst, ehuru den hvarken liknade det tyska eller franska sättet.»

»I Frankrike har jag aldrig varit,» sade Johannes, »men hos kosackerna och isynnerhet i Italien har jag öfvat mig i fäktning. Hafven I lust att pröfva med mig? Jag menar en dust för moro skull,» tillade han.

»Hvarför icke?» svarade Klas Tott. »Jag är icke senfärdig att taga till vapen, hvarken på lek eller allvar.»

Efter denna dag hade Johannes och Klas Tott ett nytt föreningsband, de fäktade nästan dagligen med hvarandra, och de lärde att akta hvarandras skicklighet. De dagar, som icke Klas Tott uppvaktade hos drottningen, företogo de långa ridturer i hvarandras sällskap. Johannes hade skänkt herr Klas den guldfärgade fuxen, och af honom emottagit i stället en ganska vacker huggvärja.

Kostka var fortfarande dyster. Han plågades af onda aningar, och herr Klas Åkesson kunde han föga lida. En dag sade han till Johannes:

»Jag önskar, att vi vore långt ifrån Stockholm.»

»Huru så, Kostka?»

»Därför att vi inom kort hafva tsarens utskickade här, som skola begära vårt utlämnande, och sedan —»

Kostka brast i gråt.

»Man skall icke utlämna oss,» tröstade Johannes, »min vän, herr Klas Åkesson, säger, att svenska regeringen icke lämnar ut andra än dem, som flytt långt efter den tid, då vi lämnade Moskva.»

»Ack, herre,» ropade Kostka, »sätt icke lit till den där unge kättaren! Han är föga att tro.»

»Han har dock visat sig som min vän,» svarade Johannes, »han har talat med flera af rådsherrarne, och vi hafva nu de bästa förhoppningar. När vi blott kommit i besittning af Novgorod, lära icke trupper komma att felas till vårt bistånd.»

»De bedraga eder, nådige herre. Tänk efter, huru långt det är mellan Stockholm och Novgorod. Tsaren hinner att förgöra oss, innan skeppen ens lupit ut ur Stockholms hamn.»

»Men du är alldeles för klenmodig, Kostka. Det finnes ju svenska trupper både i Estland och Ingermanland Förr hade du mera tro på vår lycka.»

»Förr ja,» sade Kostka med dyster ton. »Förr hade vi helgonen på vår sida.»

»Och nu?» sporde Johannes. Det var icke utan, att icke en frossbrytning gick öfver honom vid dessa Kostkas ord.

»Jag vet icke rätt,» svarade Kostka, »om det är

helgonen, som öfvergifvit oss, eller vi, som öfvergifvit dem. Vi äro i ett kätterskt land, och dit sträcker sig nog icke helgonens makt. Jag drömde i natt, att jag var i Moskva. Jag var i Uspenskij sobor (*Marie himmelsfärds katedral*), och jag kastade mig ned framför den undergörande madonnan från Jaroslav, och jag bad — bad för eder, min herre, som alltid varit min själs fröjd och mina ögons ljus. Förr, när jag så bad, log den heliga jungfrun så huldrikt emot mig, men nu vände hon sina ögon bort och såg öfver mig i tomma kyrkan. Hennes blickar halkade öfver de med blankpoleradt guld täckta pelarne och öfver alla helgonbilderna, och så hviskade hon nästan ohörbart, men ändå med en hård klang i rösten: 'Gå till Frälsarens port! Där, icke här, bör du tillbedja'. Så var min dröm,» slöt Kostka.

Johannes bleknade. I Frälsarens port, genom hvilken man icke fick gå annat än med blottadt hufvud och där de motsträfvige tvungos att göra femtio knäfall efter hvarandra, stod den Kristusbild, framför hvilken de lifdömde tillätos att göra sin sista bön. Herre och tjänare betraktade hvarandra, utan att vidare säga något. Båda voro bleka och modlösa.

Då ljöd plötsligt Klas Totts röst utifrån, munter som en trumpetstöt:

»Till häst! Till häst, min käre herr Johannes Sinensis! Tag på eder en prydlig dräkt, och om icke alla märken bedraga, så skola vi möta en dama, som I åstunden att se.»

Johannes tillsade om sina hästar och klädde sig med den ytterliga omsorg, som han alltid ägnade sin dräkt. Där ute på gården red Klas Tott volt med guldfuxen, medan han väntade på Johannes. Då denne kom ut, färdig att stiga i sadeln, sporde herr Klas skämtande:

»Och hvilken är den dama, menen I, som jag för eder till att möta?»

Johannes svingade sig upp på hästen och svarade rodnande, i det han red ut ifrån gården:

»Hvilken annan kan det vara än jungfru Karin Lillie.»

»Däruti tagen I fel,» genmälte Klas Tott, »det är en jungfru, till hvilkens umgängelse jag aldrig tänker föra eder. Men hören nu! Just då jag red ned från södermalm, såg jag en väldig kaross köra in på grefvinnan Ebbas gård, och där blef den stående. Så drog jag mig till minnes, att jag i går såg köpmannen Claude Roquette nere vid hamnen. Han har varit bortrest, men nu kommer nog grefvinnan Ebba ned till hans bod för att vara den första, som ser på hans brokader och sammet, skrin och handskar, spetsar och solfjädrar och allt annat kram. Kanske bjuder han henne också på någon nyligen hemförd konfekt, och han bor just i hennes hus vid Stortorget.»

Under sådant samspråk redo de framåt, och voro inom kort framme vid målet för sin färd.

Det var en liten mörk bod, där Claude Roquette förvarade och utbjöd sina härligheter, men han var den förnämste kramhandlanden i Stockholm, och där utanför stod nu grefvinnan Ebba Brahes präktiga kaross. Själf satt hon innanför boden i en liten kammare, och Roquette med sina biträden bredde ut tyger och tapeter för henne.

Hon var vid denna tid öfver femtiotalet af lefnadsår, och det var längesedan skalden skref om henne:

En himmel målade
Gud under himlen,
Ögonen af kristall,

Kinderna af morgonrodnad,
Läpparne af rosor,
Munnen af behag.

Dragen voro regelbundna, ehuru hårda, men ögonen — de stora, glänsande, klara ögonen vittnade ännu om hennes forna, sällsynta fägring. Hon fick, under det att hon såg på alla Roquettes saker, en varm rodnad på de något insjunkna kinderna, och munnen log eller talade oafbrutet.

»Denna brokad, säger han, min käre Roquette,» utlät sig grefvinnan Ebba, »skulle passa mig. Åh, han menar väl min dotter eller min dygderika sonhustru, den högborna furstinnan.»

»Den nådigaste grefvinnan ser ännu så ung ut,» svarade smickrande Roquette med en djup bugning, »detta ljusblå silfverinväfda tyg skulle anstå eders nåde framför alla andra.»

Grefvinnan skrattade. »Nej, nej, min käre Roquette, han kan icke inbilla mig något dylikt.» Hon sköt med båda händerna bort tyget. »Gref Magnus lärer kanske köpa det åt sin furstinna. Hvad säger han, käre Roquette? Är han från förståndet? Kunna dessa silfverspetsar vara så dyra? Och den där guldbroderade blå kjorteln, kostar den 300 daler? Ja, spetsarne måste jag hafva. Det var länge sedan jag köpte mig något af det allra nyaste. De kunna passa på den mörkblå sammeten. Och de där svarta silkesstrumporna — ehuru jag icke kan förstå, huru han kan hafva samvete att begära 40 daler för dem.»

»Nådigaste fru grefvinna, de äro engelska,» invände Roquette ödmjukt, »och den nådiga grefvinnan fru Ebba Leijonhufvud har skickat hit med begäran att få dem.»

»Har hon det?» sporde fältherrens grefvinna. »Och huru många par har han då, käre Roquette?»

»Blott sex par, eders grefliga nåde,» svarade köpmannen, »blott sex par.»

»Det var skada,» anmärkte grefvinnan och smålog, »jag tager dem allesammans. Jag skulle hafva tagit sex par till, om det funnits.»

Roquette smålog och lade ihop på sin disk grefvinnans inköp.

»Silfverspetsarne väga 14 lod, eders grefliga nåde,» sade han. »Och nu torde jag få visa tyger till baldakiner — blå sammet med guldstjärnor och fransar, och grön sammet med brokiga blommor och silfvertofsar, och karmosinröd brokad, som nu brukas tillsammans med stickadt silfvertyg. Och så har jag solfjädrar — ack, eders nåde, solfjädrar med de mest tjusande målningar på elfenben och med inläggningar af guld, och askar med skorosor och guldsömmade handskar.»

»Tyst! Tyst, käre Roquette! Han tappar ju alldeles andan,» afbröt grefvinnan Ebba skrattande. »Och så stå där ute två unga herrar och höra på, huru han frestar mig som själfve den lede, och så se de, huru jag faller i hans listiga garn, jag arma kvinna, som har den tunga lotten, att min man mist sin hälsa och icke heller har sina ögons ljus i behåll.»

Klas Tott trädde nu bugande fram till grefvinnan.

»Eders nåde känner väl nu icke mer igen den lille Klas, som I hugnaden med päron från edra trädgårdar, då edra söner voro i Upsala, och han bodde med dem i samma hus.»

Grefvinnan Ebba såg ett ögonblick tvekande ut, så gled ett löje öfver hennes mun.

»Herr Klas Åkesson Tott,» sade hon och räckte honom ett par finger af sin behandskade hand, »I ären då åter i hembygden, och jag får väl,» tillade hon något kyligt, »bjuda eder välkommen, ehuru väl mitt

syskonbarn, fru Kristina, icke aktade nödigt att bjuda mig för att hälsa eder återkomst.»

»Min styfmoder bär för visso sorg efter sin moder kär, så väl som efter sin svägerska, gref Pers saliga grefvinna,» svarade Klas Tott, »och det var blott några få, som kommo för att intaga en måltid i hennes hus, till ära för den förlorade sonen, åt hvilken hon på Hessle låtit slakta sin gödda kalf,» tillade han småleende. »Om jag icke undrat, att det kanske skulle tagas upp såsom en allt för stor frihet, hade jag nog ridit ut till Jakobsdal för att visa den högborna fältherren min djupa estim, men jag visste icke, om en sådan heder kunde mig förunnas.»

»I kunnen för visso komma, herr Klas Åkesson,» svarade grefvinnan Ebba, ehuru något tvunget. »Det gläder ofta min herre att se sina vapenbröders söner. Gud bättre,» sade hon och tårar fyllde hennes klara ögon, »se dem kan han ju icke, men mottaga dem — det gör han gärna.»

Hon vände sig bort och torkade sina ögon.

»Förlåten mig, eders nåde, om jag väcker de sorgsna tankar, som kanske ett ögonblick slumrade,» återtog Klas Tott och bugade sig höfviskt. »Viljen I kanske därjämte öka eder godhet och låta mig föreställa för eder en ung herre, Johannes Sinensis, som skulle föra till eder ett bref från fru Margareta Boije.»

»Det brefvet skall jag med nöje mottaga,» förklarade grefvinnan.

»Ty värr,» fortsatte Klas Tott, »har han fått pröfva hafvets ondska. Hans fartyg strandade och han miste en del gods, och bland det den kista, i hvilken den ädla fru Margaretas bref låg förvaradt.»

»Ack, min dotter Margareta Boije,» sade grefvinnan. »Jag har haft en sådan kärlig umgängelse med henne allt ifrån vår ungdom, då vi voro hoftärnor hos den

saliga drottning Katarina. Margareta Boije var dock åtta år yngre än jag, och jag räknar det för en hugnad, om jag får spörja något vidare om henne, huru hon lefver och huru hennes dotter, det kära barnet Juliana, befinner sig. Hafven I intet angelägnare före, kunnen I ju följa mig åt till Jakobsdal. Jag borde hafva farit redan i går afton, men den skalken Roquette skulle nödvändigt lägga ut sina garn för mig, arma kvinna, och jag stannade inne i staden öfver natten. Nu är jag dock färdig att återvända till min käre herre.»

»Vi hafva ingenting så angeläget, som kunde hindra oss från att följa en så ädel och välbyrdig dama,» förklarade Johannes och bugade sig.

»Och hvad säger han, Roquette, om jag tager ifrån honom dessa unga herrar, som säkerligen skulle hafva köpt några handskar eller spetskragar eller skorosor och plymager?»

Men grefvinnan lämnade icke Roquette någon tid att svara, hon hälsade honom med en lätt böjning på hufvudet och steg in i sin vagn, som strax därpå rullade ut ur staden till Jakobsdal. Klas Tott och Johannes redo på hvar sin sida om vagnen.

Den gamle fältherren Jakob Pontusson de la Gardie satt kringbäddad med kuddar ute på terrassen vid Jakobsdal, sedan 1684 kalladt Ulriksdal efter Karl XI:s späde son Ulrik, som fick slottet i faddergåfva af sin farmor. Då han hörde vagnsbullret, vände han sina synlösa ögon åt det håll, hvarifrån ljudet hördes, och drog en djup suck. Kort därefter hörde han grefvinnans steg och hans drag ljusnade upp. Han var föga van att sakna henne, och hon var nu mera, sedan han mist sin syn, nästan oupphörligen hos honom. Ehuru

hon ofta kände sig djupt nedtryckt öfver hans blindhet, fann hon dock en lindring genom att med uppoffrande kärlek ständigt söka mildra hans olycka.

Ebba Brahe var ingen storslagen karaktär, men mot sina närmaste visade hon sig öm och föga självfvisk, om man därmed förstår hennes kärlek till familj, släkt, vänner och hem; ty därtill inskränkte sig hennes tankar och omsorger. För några vidsträcktare utsikter hade hon hvarken blick eller hjärta. Man och barn älskade hon, för dem kunde hon offra tid, krafter, hälsa. Sina gods vårdade hon, och byggde, planterade och förskönade. Hvad som låg där utanför var henne likgiltigt. Ty värr synas icke hennes tjänare varit inbegripna i den krets, där grefvinnan Ebba visade sig god och ömsint. Hon var en fordrande matmoder, och mer än en vädjan till henne om lättnad för hennes underhafvande förklingade ohörd. Också fruktade hon, enligt ett bref till sonen, gref Magnus, att blifva mördad af sitt folk. Detta var dock måhända en tillfällig stämning, ty Ebba Brahe var liflig, och sinnet växlade ofta mellan glädje och sorg, mellan modlöshet och öfvermod.

När hon nu närmade sig sin man, antog hennes röst en mildare klang, och hon fattade smekande hans stora hand mellan sina.

»Huru hafver min käre herre befunnit sig under min frånvaro?» sporde hon.

»Icke illa, eders nåde,» svarade han, »änskönt tiden kändes lång, då jag saknade min hjärtans kära dama. Och hvad uppehöll eders nåde så länge i staden?» sporde han.

Hon skrattade ett klart, silfverklingande, ungdomligt skratt.

»Hvad skulle väl uppehålla mig i staden,» sade hon, »om icke den arge skalken Roquette, som nödvändigt ville visa mig sina nya varor.»

»Ack, min allra käraste,» sade fältherren och hotade henne skämtsamt med fingret, »hvad narrade den skalken Roquette eders nåde att köpa?»

»Blott några strumpor,» svarade grefvinnan, »ehuru de voro tämligen dyra,» tillade hon. »Men min äkta herre vill nog icke, att hans hustru skall gå med lappade strumpor.»

»Nej, visserligen,» förklarade fältherren leende. »Och min allra käraste köpte ingenting mera?»

Grefvinnan undvek svaret på frågan genom att omtala mötet med Klas Tott, »och följde han mig hem,» fortsatte hon, »jämte ännu en herre — Johannes, såsom herr Klas kallade honom. Desse båda unga herrar hade en sådan åstundan att se min äkta käre herre.»

»Det är litet att se, en gammal blind man,» sade fältherren.

Men det gladde honom ändå, att ungdomen sökte hans umgänge, och det var alltid ett ombyte och en förströelse, när han icke var svagare än att han orkade samtala.

Således fingo de unga herrarne komma ut på terrassen, där den gamle grefven satt i solskenet. Vin bars ut, och den gamle drack sina gäster till. Samtalet vände sig först omkring Klas Totts resa, och fältherren sporde mycket om Frankrike och dess inre förhållanden. Det var ju till hälften hans fädernesland, och han hade alltid underhållit ett lifligt intresse för det. Slutligen sade han:

»Och I, herr Johannes Sinensis, hafven I också kommit från Frankrike?»

»Nej, jag kommer egentligen från Transsylvania,» svarade Johannes, »men mitt hemland är Ryssland.»

»Ryssland!» upprepade den gamle förundrad. »Huru hafven I då kunnat få orlof att resa i främmande länder?»

»Jag har intet orlof begärt,» svarade Johannes. »Det kändes tungt att bedja, där jag borde vara den befallande.»

»I ären då af förnäm ätt?» sporde fältherren.

»Eders nåde kände granneligen min farfader, då I vistadens i Ryssland,» svarade Johannes.

»Jag kände många ryska herrar,» återtog Jakob de la Gardie, »då jag var där ute i kriget för att understödja den höge tsaren Vasilij Ivanovitj Sjujskij.»

»Det var min farfader,» sade Johannes.

Ett tveksamt småleende gled öfver den gamle fältherrens ansikte.

»Jag såg aldrig eller hörde om någon son till den höge herren, och det har ofta förundrat mig, att alla desse Sjujskij's aflidit utan några arfvingar.»

»De voro förbjudna att gifta sig,» sade Johannes. »Deras ätt räknades för den främsta i riket, och tsaren plägar begagna sig af detta sätt att utöda en släkt, när han icke finner sak nog för att döda dem. Min farfader dolde sin hustru, liksom denna efter hans fångenskap och död dolde sin son i nejden af Perm. Här lefde min fader i stilla lugn, tills tsarens skatteindrifvare dödade honom. Min moder flydde till Moskva med en trogen tjänare, i hvars vård hon lämnade mig. Själf gick hon i kloster. Jag fostrades upp till podiatjij. Först på dödsbädden uppenbarade min moder för mig min börd, hon ville icke föra hemligheten med sig i grafven.»

»Och vidare?» sporde fältherren, nästan emot sin vilja intresserad af den berättelse, som han hörde.

»Jag stannade ännu någon tid i Moskva,» fortsatte Johannes, »men det var mig tungt att vara podiatjij, där man bort vara härskare. Jag flydde. Först vistades jag hos Bogdan Chmielnicki, kosackernas hetman. Där lärde jag rida och fäkta, och sedan har jag varit i

många riken. Fursten af Transsylvania sände mig till Sveriges drottning. Han menade, att hon vore den enda, som skulle både vilja och kunna förhjälpa mig till min rätt.»

Den gamle krigaren vardt helt lifvad. Hvad mer, om denne unge man var rätter arfving till Moskvas tron eller blott en bedragare? För fältherrens inre syn skymtade alla de stordåd, som han utfört, hela den rad af glänsande äfventyr, som mött honom där i Ryssland, då han var ung, och med dessa minnen förbundo sig ärelystna drömmar, först och främst om landvinningar för Sverige, men sedan — hvem kan förtänka honom det? — också om liknande ära och framgång för sina söner. Hans röst hade därför fått en mera ungdomlig klang, då han sporde:

»Och drottningen, hvad sade hon?»

»Drottningen älskar freden,» svarade Johannes sorgset.

»Sant nog,» återtog fältherren, »hon älskar freden. Men jag, som ett tredjedels århundrade burit rikssvärdet för hennes farfader, hennes fader och henne, skulle dock fuller hafva lust att tala några ord med henne.»

»Om min sak?» sporde Johannes med blixtrande ögon.

»Om eder sak,» svarade den gamle. »Den kunde ju måhända bringa Sverige fördelar.»

»Utan tvifvel,» sade Johannes, »skulle jag visa mig tacksam mot drottningen af Sverige, då jag kommit till mitt rike.»

»Därom böra noggranna öfverenskommelser träffas,» svarade fältherren småleende. I sitt sinne menade han, att moskoviterna vore ett opålitligt släkte, som föga kände sig bundna af ord, löften och fördrag.

»Om eders excellens åtager sig min sak,» sade Johannes, »då anser jag den såsom vunnen.»

Den gamle fältherren smålog.

»Ingenting är mindre visst,» svarade han. »Vår nådiga fröken Kerstin är drottning, och hon vill vara det. Hon har en fast vilja och böjer sig för ingen.»

Fru Ebba, som gått med Klas Tott för att visa honom några nya anläggningar i trädgården, kom nu tillstädes och sporde, om icke hennes käre herre fann det kyligt och ville gå in. Gref Jakob var dock icke hugad därtill, han skulle snarare vilja lustvandra något i solskenet.

Johannes och hans följesman bjödo då farväl. Deras hästar framfördes, och de svingade sig upp i sadeln. Då de ridit ned af gården, sågo de, huru fru Ebba med fältherren långsamt begaf sig bort åt de solbelysta gräsplaner, som kringslöto den spelande fontänen. De höllo in sina hästar och sågo efter det höga paret. Så blef i en hast fru Ebba stående orörlig och såg utåt allén. Där visade sig en ensam ryttare, som red snabbt framåt på en hvit häst. Fru Ebba följde sin man till en bänk.

»Sitten här, min hjärtans käre herre,» sade hon, »det är drottningens häst — det hvita stoet, som kardinalen skänkte henne. Hå, milde Gud, hvad tänka de unga herrarne på vid hennes hof? Det är drottningen själf.»

Snabb som vinden red drottningen förbi Johannes och Klas Tott. I detta ögonblick var hon fager med fladdrande hår, purprade kinder, leende läppar, och blickens glans ökades ytterligare genom den skugga, som den stora hatten kastade öfver ansiktet.

Fru Ebba skyndade att möta sin höga gäst vid porten. En framspringande stallmästare fick taga emot hästen. Skrattande stod drottningen på marken med ett språng och ropade gladt:

»Jag kom först, ingen har en så snabb häst som Blanche.» Hon smekte den fina vackra hästens hals

med sin lilla hand och jublade som ett barn: »Jag sade det — jag sade det, men de ville icke tro mig, fastän man naturligtvis icke motsäger drottningen. Och här hafven I mig nu, grefvinna, såsom så ofta tillförene.»

»Jag kan knappast uttrycka min glädje öfver att se Eders Majestät i mitt ringa hus, ty min häpnad är så stor att finna Eder ensam. Gud nåde de unga herrarne vid edert hof! De borde icke hafva låtit Eder allena, om de än därvid skulle hafva sprängt sina hästar.»

I detta ögonblick vardt Jakob Kasimir de la Gardie synlig. På en löddrig häst jagade han framåt, och på några alnars afstånd följde Steinberg.

»Jag skall allvarligen förehålla grefven, min son,» tillade fru Ebba.

I sitt sinne var hon belåten, att Johannes Sinensis och Klas Tott ridit sin väg. Hon anade, att det icke skulle vara drottningen behagligt att finna Johannes.

»Bannen icke eder son, eders nåde!» sade drottningen vänligt. »Både han och gref Antonius gjorde sitt bästa för att hinna mig, men Blanche var dem för snabb. Men huru befinner sig eder käre äkte herre?»

»Eders Majestät är alltför god, som spörjer efter sin gamle trogne tjänare,» svarade fältherren, som nu kom från sjösidan af slottet, stödd på en småsven, hvilken grefvinnan sändt till att hämta honom.

»Det gör mig af hjärtat glad att se eder ute, käre grefve,» sade drottningen och vände sig emot honom. »Jag såg där nere, att I haft andra besök, det har kommit moskovitiskt sällskap till eder äfven här på det fredliga Jakobsdal. Måhända leker herr Johannes på sin luta och fördrifver tiden för fältherren. Jag har knappast hört en så förträfflig lutenist.» Därpå vände hon sig åter till grefvinnan och sade: »Jag kom icke så ensam, som det syntes. Huru skulle jag töras komma utan min hofmästarinna? Hennes kaross lärer väl icke

töfva alltför länge, innan den visar sig, och däruti sitta dessutom hennes båda små döttrar och la belle comtesse. Det är verkligen sant,» tillade drottningen skrattande, »att, när vi lämnade Stockholm, satt också drottningen i vagnen, men så möttes ridhästen på vägen, och drottningen är här före sin hofmästarinna.»

»Ack, Eders Majestät, tillåt en gammal tillgifven tjänarinna att uttala ett varningens ord!» sade fru Ebba.

»Det tillåter jag icke,» svarade drottningen gladt och smekte fru Ebbas hand, som hon höll i sin, »det vore fåfänga ord, jag finner så mycket nöje i att rida.»

»Men, Eders Majestät, olyckor kunde inträffa.»

»Sant nog, eders nåde. Men hvarför skall man tänka på dem, innan de drabba?»

»Eders Majestät,» sade den gamle grefven, »skulle kunna vara fältmarskalk och föra an i striden. I ägen nog mod därtill.»

»Måhända, min käre grefve, att jag har mod, men jag har föga lust för kriget.»

»Pallas var krigets gudinna lika väl som vetenskapernas,» anmärkte fältherren. »Det var ju också en gång, som I, stormäktigaste fröken, tänkte taga till svärdet för att hjälpa en flyktande fursteson.»

Kristina rodnade. »Jag var ung och barnslig då,» sade hon. »Nu mera tänker jag aldrig taga till svärdet, jag har till fullo lärt af rikskansleren att bida och fara varligt fram.»

Fru Ebba lät föra ut några lätta förfriskningar, men drottningen tömde blott ett glas kallt vatten. De båda herrarne däremot, som nu kommit fram och emottagits med skämt af drottningen och med förebrående skakningar på hufvudet af grefvinnan Ebba, tömde med välbehag en bägare rhenskt vin.

Kort därefter kom karossen körandes. De båda unga damerna blefvo hjärtligen mottagna, och Gustava

och Märta Oxenstierna voro synbarligen sin mormors gunstlingar. Något mera kallsinnig visade sig grefvinnan Ebba mot la belle comtesse, sin blifvande sonhustru.

I själfva verket var måhända Maria Sofia de la Gardie den af de båda damerna, som mest förtjänade namnet la belle comtesse, men hon hade icke Ebba Sparres lekande sätt, det låg mera värdighet hos fältherrens dotter, ehuru äfven hon var glad och belefvad. De små flickorna fladdrade omkring som fjärilar, lekte ta fatt kring fontänen, plockade blommor på gräsplanerna och kommo med händerna fulla till morfar och mormor.

Gref Jakob Kasimir stod bakom sin trolofvade och talade sakta med henne. Steinberg torkade sin svettiga panna och såg harmsen ut. Drottningen underhöll sig med den gamle fältherren, under det att grefvinnan Ebba stod bredvid för att vara till hands åt sin man. Maria Sofia hade tagit fram ett broderi och sydde med en flit, som vore hon beroende af arbetslönen för sitt lifsuppehälle.

»Min kära grefvinna,» sade drottningen i lekande ton till Maria Sofia, »viljen I icke meddela eder fru moder, hvilket djupt intryck den gode generalen gjorde på eder, då I bevistaden hans fest? Och hvilken skicklighet i de fransyska danserna den allvarsamme finnen skaffat sig för eder skull?»

Grefvinnan Maria Sofia rodnade och smålog.

»Den gode generalen,» sade hon, »hade måhända gjort bättre i att icke dansa, i all synnerhet icke de nya fransyska danserna.»

»Ja, låten nu mig icke störa eder,» sade drottningen, »om I hafven en liten hjärtehemlighet att meddela eder moder.»

»Åh, eders majestät,» svarade Maria Sofia, »mitt hjärta har icke mer några hemligheter att meddela min

moder. Det lämnar jag åt mina döttrar, när de en gång uppnått den åldern. Men jag menar, att min moder och jag hafva annat att mäla om, och skola vi nu se efter, hvad Gustava och Märta hafva före.»

Hon gjorde en djup nigning för drottningen och drog sin moder med sig nedåt terrassen, där de små flickorna lekte.

»Var det fest hos general Arvid Wittenberg nyligen?» sporde fru Ebba.

»Ja, i förgår,» svarade Maria Sofia. »Det var alldeles ett präktigt kalas, och generalen sade, att han tillställt det mig till ära,» tillade hon småleende.

Fru Ebba spratt till.

»Varen lugn, moder kär!» fortsatte hennes dotter. »Jag har pröfvat äktenskapet, och jag vill icke göra om det profvet, allra minst måhända med general Wittenberg. Men det hindrade ju icke, att jag roade mig på festen, satte på mig min ljusblå brokadklädning med de emaljerade demantstiften på framvåden, satt i högsätet vid middagsbordet midt emot drottningen och öppnade balen med värden. Moder kär, han är i allo obekväm, när det gäller att dansa,» sade Maria Sofia och brast i skratt.

Grefvinnan Ebba instämde. Hon föreställde sig så lifligt sin fagra dotter med den höga smärta växten och de sirliga rörelserna tillsammans med den fule, klumpige finnen, som visserligen var mera på sin plats, då han stormade en fästning, än när han uppträdde i dans. Svårligen kunde han vinna en fager kvinnas hjärta.

Då de båda damerna, mor och dotter, hade aflägsnat sig, kastade Kristina en snabb blick på det trolofvade paret, och, då hon såg dem inbegripna i ett hviskande samtal, sade hon, vänd till fältherren:

»Jag såg, strax innan jag kom hit, två unga herrar på väg härifrån.»

»Ja, Eders Majestät,» svarade fältherren, »den unge Klas Åkesson kom sent omsider för att hälsa mig.»

»Och moskoviten?» sporde drottningen. »Hade han också bref till eder från furst Rákóczi?»

»Nej, Eders Majestät, han kom blott hit med unge Klas Åkesson. Han tycktes vara en belefvad ung man för att vara en moskovit.»

»Han är en förträfflig sångare och lutenist,» anmärkte drottningen.

»Han säger sig vara Vasilij Ivanovitj Sjujskis sonson,» fortsatte fältherren.

»Han säger så. Tron I honom?» sporde drottningen.

»Eders Majestät går så rakt på sak,» svarade fältherren. »Omöjligt är det ju icke. Men hvem kan veta?»

»Är han lik de Sjujskis?» sporde drottningen vidare.

»Ack, Eders Majestät, det kan jag ju icke se,» svarade fältherren sorgset.

»Han är ljuslätt och fager,» upplyste Kristina, »och hans ögon synas mig ovanliga.»

»Ljusbruna med guldglans?» sporde fältherren.

»Ja,» svarade Kristina.

»Då jag var i Moskva,» fortfor fältherren, »var hans tsariska majestät Vasilij Ivanovitj redan till åren kommen. Hans hår tycktes hafva varit ljust, men var nu rätt mycket bemängdt med grått. Han var icke mera fager, om han ens någonsin varit det. Men hans ögon voro säregna, ljusbruna med guldglans.»

Kristina teg länge, därpå sade hon: »Hvad synes eder?»

»Ack, Eders Majestät, spörj mig icke! När jag hör talas om Ryssland, är det, som när en gammal ryttarhäst hör trumpeten, han spetsar öronen och lyssnar, och

det behöfves icke mycket, för att den skall ställa upp sig och fara af framför alla de andra. Emot Ryssland, synes det mig, som Sverige nästan alltid fört sina vapen med framgång, och där hafva vi tillkämpat oss stora fördelar.»

»Veten I hvad? Han var uppe hos mig för få dagar sedan, den där unge mannen,» sade drottningen, »och han sjöng en riktig sirénsång om ett förtryckt folk, som han ville befria och föra till upplysning.»

»Det bör visserligen icke tillåtas,» anmärkte fältherren. »Ryssland är ett stort land, blifver det upplyst, varder det en fruktansvärd fiende. Ryska folkets råhet är en stark gränsfästning på svenska sidan.»

»Måhända,» svarade Kristina tvekande. »Men den där unge mannen hade munnen full af vackra ord, och jag drogs med af hans ifver. Dock — har jag icke blifvit den gamle rikskanslerens värdige lärjunge? Jag skickade honom ifrån mig utan att gifva något löfte om bistånd. Men sen I, käre grefve, sedan han gått, föll det mig för, som borde jag icke hafva affärdat honom så knapphändigt. Ja, det var till och med ett ögonblick, då jag i tanken galopperade af som min goda häst Blanche, och jag tänkte på, att Pleskov och Novgorod voro goda handelsstäder och att rika land utbreda sig där bakom, och att en furste, som man lyfter på hans tron, bör vara tacksam och icke tveka att lämna vederlag i land och penningar.»

»Eders Majestät är vis och förtänksam,» svarade grefve Jakob och böjde sitt gråa hufvud för den unga drottningen, »men må det tillåtas mig säga, att Gospodin Novgorod vore en mycket orolig besittning att behålla, och att de gränser, som bestämdes af Eders Majestäts högstsalige herr fader, utan tvifvel äro de naturligaste emot Ryssland. Men penningar, spannmål och måhända hjälp med ett ryskt infall i Polen för att be-

fästa vårt Östersjövälde i Preussen — det vore kanske det förmånligaste för riket.»

»Pleskov måste vi hafva,» genmälte drottningen. »Någon landvinning får han väl tillförsäkra oss, denne unge äfventyrare, till hvilken jag föröfrigt hyser föga förtroende.»

»Eders Majestät kan aldrig tro en ryss,» förklarade fältherren, »inga löften vill han hålla, alla eder bryter han. Det är blott nödvändigheten, som bringar honom att vara pålitlig. Dock hafva vi af Ryssland skördat åtskillig vinst.»

»Emellertid,» återtog drottningen, »föreföll han mig värd något deltagande, den där unge fursten utan land, som drömmer så artiga drömmar om allt, hvad han skall göra för sitt folk, och nu brinner af ärelystnad. Ja, kronan är ju en vacker flicka, för den kan man nog svärma, och dess glans kan nog blända, innan man känt dess tyngd.»

»Eders Majestät har väl aldrig suckat under kronans tyngd,» sade den gamle grefven, »I som ären så älskad af edert folk och uppburen af alla, inom som utom riket, och hvars tjänare äro redobogna att gå i döden för att lindra Eders Majestäts börda.»

»Tack, käre grefve,» svarade drottningen, »jag tror eder, men ändå har det understundom synts mig, som vore kronans tyngd outhärdlig, som skulle jag gärna vilja skänka bort den — för att få lefva i frihet och lugn.»

Hon talade i lätt ton, liksom ville hon skämta, men det ljöd dock en lidelsefull, fastän dämpad underton i hennes tal, som icke undgick den gamle grefven. Liksom det ofta händer, hade hans hörsel skärpts och utvecklats, sedan han förlorade synen. Drottningens ord träffade honom smärtsamt, och han kunde blott framstamma:

»Eders Majestät är trött — de ständiga studierna — de trägna regeringsärendena — de alltför starka färderna till häst.»

»Och,» ifyllde drottningen, »de öfverdådiga festerna.»

»Också de kunna njutas till öfvermått, Eders Majestät,» sade den gamle krigaren. »De borde vara en lättnad, men de kunna blifva en börda, äfven de. Eders Majestät behöfver hvila.»

»Ja,» svarade drottningen, som märkte den gamle grefvens rörelse, »jag behöfver hvila, och jag skall hvila mig. Kanhända kommer den tid, då jag tager mig en lång hvila, men nu skall den blott blifva kort. Jag kom hit för att bjuda farväl, jag reser om få dagar till Nyköping för att besöka min moder änkedrottningen.»

Ett matt leende lekte ett ögonblick på den gamle fältherrens läppar.

»Jag fruktar,» sade han, »att den hvila, Eders Majestät där njuter, icke blifver mycket värd.»

»Kanhända hafven I rätt, käre grefve,» svarade Kristina, »men man säger ju: 'Moders famn — trygger hamn.'» Så skrattade hon klanglöst och hårdt. Fältmarskalken suckade och teg.

Grefvinnan Ebba kom i detsamma tillbaka, och drottningen vände sig till henne.

»Jag tråkar ut fältherren med mitt tal om ledsamma statssaker,» sade hon med sitt vinnande leende. »I anklagen mig utan tvifvel, att jag bringar med mig oro ut till edert vackra Jakobsdal, där I njuten eder landtliga frid.»

»Eders Majestäts närvaro i vårt ringa hus är vår största ro,» svarade grefvinnan, »och jag vågar försäkra, att min äkta herre icke vet någon större hugnad än Eders Majestäts höga närvaro.»

»Men hvar äro mina kavaljerer?» sporde drottningen. Jakob Kasimir trädde bugande fram till drottningen. »Låtom oss vända åter till Stockholm,» sade hon.

Jakob Kasimir aflägsnade sig för att tillsäga en småsven att gifva befallning om drottningens vagn. Den kördes fram efter några ögonblick, och Steinberg kom då äfven med mulen uppsyn. Han bugade sig för fältherren och grefvinnan och steg till häst. Drottningen satt i sin vagn med sina damer. De små dotterdöttrarna stannade däremot kvar hos morföräldrarne.

När drottningen rest, sade fru Ebba: »Det börjar nog att vara kyligt för min käre äkta herre. Viljen I icke gå in?»

Fru Ebba lade sin mans hand på sin axel, så att hon kunde stödja honom, och så gingo de långsamt in.

Några dagar därefter stod Johannes med sin vän Klas Åkesson Tott nere vid den nybyggda slussen i Söderström, och såg några vagnar med förridare komma från det håll, där slottet låg.

»Där kommer drottningen,» sade han.

»Åh nej,» svarade Klas Tott, »det är tatarerna, som komma från sin första högtidliga audiens.»

Johannes stannade kvar för att se. Först kom en trupp ryttare, så en vagn med drottningens kavaljerer, därpå en med tvänne riksråd och slutligen de båda tatariska sändebuden. De åkte i en vagn, klädd med karmosinröd sammet och guldfransar. Vagnen var förspänd med sex hästar och försedd med fönster på alla sidor. Man kunde väl se deras höga mössor, långa

skägg och praktfulla kläder. De talade ifrigt med lifliga åtbörder.

Men hvad var det? Voro de oense? Man behöfde icke länge tveka. Den ene höjde handen och gaf den andre ett knytnäfslag, och han var icke sen att gifva lika godt igen. Snart föllo rutorna i vagnsfönstren klingande ned i gatan. Kusken vände sig om och smålog åt dessa barbarer till sändebud. Stockholms gatpojkar skrattade och hurrade för tatarerna, som, liggande öfver hvarandra i vagnen, slogos och drogo hvarandra i skägget.

Johannes vände sig bort. En känsla af harm intog honom. Dessa råa barbarer hämtades upp till slottet med pomp och stât, i statsvagn med spann, med hedersvakt, kavaljerer och riksråd — och han, den flyktige furstesonen, smög sig in genom drottningens garderob, ensam och införd af en kammartjänare. Aldrig hade det varit tydligare för honom, huru litet han hade att vänta af svenskarne.

Men han kväfde dessa tankar, han var ung, han ville njuta af lifvet. Sommaren var så fager, och Stockholm hade för honom blifvit nästan en kär ort. Genom Klas Tott kom han in i sällskapslifvet, ehuru icke i den allra högsta kretsen. Fru Kristina Brahe tillslöt, utan allt anseende till sin salige herres son, sitt hus för moskoviten, och så gjorde alla med henne jämnbördiga. Men de nyadlade kände sig ofta smickrade af att emottaga en fursteson, låt vara en moskovit, och hos dessa blef han alltid artigt bemött. De beundrade hans sång och hans lutspel, hans utsökta kläder och smycken.

Johannes njöt af lifvet i hufvudstaden. Han var fri till hösten, innan dess inga sorger, innan dess ingen oro. Han visste, att, då han måste lämna Sverige,

skulle mödor och strider, kanske fördärf och död vänta honom. Men därpå ville han icke nu tänka. Kommer tid, kommer råd. Nu ville han fröjda sig åt lifvet.

VI.

Det var festligt i Reval. Drottning Kristina skulle hyllas i Estlands hufvudstad. Långa underhandlingar hade förts med den stolta adeln och det än mer motsträfviga borgerskapet i staden. Alla gamla sedvänjor och ceremonier drogos fram och dryftades. Svårigheter uppstodo. Adeln ansåg sig icke kunna lämna sina gods före hösten, och hyllningen blef uppskjuten till den 9 september 1651.

Guvernören grefve Erik Oxenstierna hade gjort stora förberedelser. Fältmarskalken grefve Gustaf Horn skulle komma för att å drottningens vägnar emottaga estländarnes hyllning. Ett par af landets främste män hade mött den fräjdade fältherren redan vid gränsen till Ingermanland och ledsagade honom allt sedan. Men en fjärdedels mil utanför staden tågade alla ut för att hälsa honom.

Där kom gref Erik i sin präktiga kaross, dragen af ett spann sex ståtliga fuxar. Till guvernören slöt sig en väl beriden och »på bästa sättet utstofferad» trupp af adelsmän. De tolf landtråden, likaledes i vagnar, följde honom, och så hela »riddarfanan» fullt beväpnad. Därefter kom en vagn med en borgmästare

och syndicus jämte ett ridande följe af det unga borgerskapet. Till sist det urgamla förbundet »svarthufvudbröderna». De förde ett mohrhufvud i sitt vapen och utgjorde en ryttartrupp för sig af ogifta köpmän.

Då den ärade gästen anlände, steg den äldste af landtråden fram och höll ett tal, bedjande fältmarskalken vara välkommen. Därpå höll äfven en af stadens fyra borgmästare en »oration», och så tågade hela den lysande skaran tillbaka till staden. Här bildade garnisonen häck fram till slottet. Kanonerna dundrade, pipor och trummor ljödo, fanorna fladdrade och soldaterna skyldrade, medan tåget drog fram genom gatorna upp emot slottet.

Allt var festligt med glänsande vapen, brokiga dräkter, standar och fanor, men borgarena sågo betänksamma ut och hviskade med hvarandra. Hviskningarna blefvo allt lifligare. Nej, man hade icke aflagt trohetseden ute på torget, då man hyllade Hans Majestät, högstsalig konung Gustaf Adolf. Man hade aflagt eden i rådhusets sal. Stadens råd ansåg sig som »mediatus magistratus», de skulle svärja två och två, såsom fordom brukligt varit. För de »gemene» däremot borde deras sekreterare uppläsa edsformuläret på torget. Följden häraf var, att en deputation kom upp på slottet till guvernören och förklarade, att stadens råd ville aflägga sin ed på rådhuset, såsom tillförene, och hyllningsceremonien måste uppskjutas, och underhandlingar på nytt börjas med borgerskapet.

Till Reval hade med anledning af dessa högtidligheter strömmat folk från hela den omkringliggande nejden. Det var fullt i härbergen och taverner, och en böljande ström af människor vältade fram på de trånga gatorna. Sysslolösa hopar stodo alltid utanför slottet, giriga att uppfånga en skymt af de festligt klädda ädlingar, som gästade guvernören, och begärliga att få

höra musiken, som utfördes under måltiderna. Bland dem, som trängdes utanför slottet, var äfven Kostka. Han hade så till vida rättat sig efter sin herres önskan, att han icke mera bar den långa ryska dräkten, men han hade behållit sitt hår och sitt skägg långt såsom tillförene.

Han hade kommit öfver med sin herre för få dagar sedan, men den hjälptrupp, som de räknat på att medföra, hade alldeles uteblifvit. Det enda, de hade fått med från Sverige, var tämligen obestämda löften om bistånd, när Johannes hade en fast punkt att stödja sig på. Klas Tott hade nog tänkt att följa med Johannes, men drottningen, som mer och mer fäste sin gunst vid den unge ädlingen, hade nekat honom orlof att lämna hennes hof.

Här i Reval skulle nu Johannes med Kostka vänta en tid, tills vidare underrättelser anlände från Novgorod. Det var vanligt, att ryske köpmän drogo till Reval för att afyttra en del af de varor, som från det inre af Ryssland samlats i Novgorod, om sommaren båtledes genom ett vidt utgrenadt nät af floder och sjöar, om vintern på snön. Och från Novgorod kunde den rika stadens farkoster begifva sig utför Volkov från Ilmen till Ladoga och utför Neva från Ladoga till Finska viken och Östersjön. Icke underligt således, att Novgorod var en betydande handelsstad, den förnämsta i det ryska riket. Visserligen hade staden lidit mycket genom tsar Ivan den förskräckliges grufliga hemsökelse, men den hade sedan dess repat sig och heter fortfarande Novgorod Velikij — stora Novgorod — eller Gospodin Novgorod — herre Novgorod. Med stolta minnen från uråldriga tider, då Moskva ännu icke fanns, kunde novgoroderna icke lätteligen glömma, att de förr bildat en självständig stat med egna furstar och tidtals med republikansk författning. En gång för icke länge sedan

hade ju till och med en svensk konungason varit nära att blifva självständig furste af Novgorod. Nu lydde visserligen novgoroderna under tsaren i Moskva, men frihetskärleken glödde under askan, och de afvaktade blott ett tillfälle att afkasta sig tsarens ok.

Så trodde Kostka, och i denna dager hade han framställt saken för Johannes. Och nu var tiden inne. Romanoverna skulle störtas från tronen, och den ende ättlingen af Sjujskijs furstliga stam skulle upphöjas till tsar öfver allt Ryssland. Här i Reval skulle de möta Novgorods utskickade, och i triumf skulle Johannes — Ivan V Vasiljevitj Sjujskij tåga genom riket och underlägga sig det Blott Johannes icke blefve en allt för mild härskare?

Kostkas härskarideal var Ivan IV Vasiljevitj. Det var kraften och makten i hänsynslös förening, och grymheten afskräckte föga Kostka. Han kallade den styrka och fasthet. En hel familjs utrotande var nödvändighetens kraf. Om Kostka varit i tillfälle att läsa de skrifter, som ända till vår tid förvarats i S:t Cyrillus' kloster, däruti Ivan ber om kyrkans förböner för hvart och ett af sina offer, vid deras namn ofta tillfogande »jämte hustru och barn» — »jämte söner» — »jämte döttrar» — skulle han måhända lika mycket beundrat härskarens klokhet i det, som man i Ryssland kallade *vseroduo* — utrotningen familjevis — som hans ädelmod att för dem begära kyrkans förböner.

Kostka gick omkring och spanade efter någon ryss, som han kände, och hvilken han kunde spörja, om de visste något om novgoroderna. Under tiden satt Johannes ensam i en tavern och var föga glad. Lifvet i Sveriges hufvudstad hade för honom egt mycket behag, och han saknade Klas Totts glada sällskap.

Johannes hade icke heller fått något anbefallningsbref till någon enda ädling i staden. Ett bref till furst

Rákóczi i Transsylvanien, som skulle vara hans värn, i fall man begärde hans utlämnande, och ett pass från svenska regeringen, det var allt. Man hade visserligen också gifvit honom obestämda löften, men på dem var han klok nog att föga lita.

Det var blott en, som han trodde på, och det var Klas Tott.

»Då I besitten Novgorod, käre herr Johannes,» hade denne sagt, under det att han kraftigt tryckte Johannes' hand, »då skall jag komma. Icke ens drottningens förbud skall hindra mig. Jag skall blifva eder fältmarskalk. Var därom viss!»

För att vara mera oberoende hade Johannes afyttrat flera af sina hästar och behållit endast fem — en för egen räkning, en åt Kostka samt en åt Anders, på hvars klokhet och trohet han kunde lita, samt en åt stallknekten och därjämte en packhäst.

Kostka hade manat till största försiktighet. Han hade också ansett bäst, att de komme till Reval, som ville de öfvervara högtidligheterna vid drottningens hyllning, då många resande i öfrigt voro i staden och man föga lade märke till ett följe af fyra personer. Johannes skrattade ofta åt Kostkas räddhåga, ty allt sedan han varit fängslad i Stockholm, var han liksom förbytt. Han vågade knappast gå utom dörren, än mindre till sina vänner i ryssgården. Kostka hade hört på hemliga vägar, att tsaren visste om, det Johannes vore i Stockholm, och tänkte utfordra honom af svenska drottningen. Kostka var därför angelägen, att de skulle vara borta, redan innan dessa sändebud komme till Stockholm. Här i Reval andades han lättare, och nu hade han begifvit sig ut för att spana efter landsmän. Han råkade dock ingen, och återvände till Johannes med dessa underrättelser.

»Vi kunde gärna hafva stannat kvar i Stockholm

ännu en månad, Kostka,» sade Johannes i misslynt ton, »där hade en med något kunnat fördrifva tiden. Men hvad skall jag göra här?»

»I kunnen ju gå ut i staden,» svarade Kostka, »där är åtskillig moro. Uppe vid domberget resa de en teater, såsom de kalla det, i och för edens afläggande, och man kläder den på det prydligaste, och man talar om ringränningar, målskjutningar och andra fröjdespel, som skall lända till prydnad. De torde nog tänka på att täfla med de Rigiske, som tillställt mycken stånd.»

I följd däraf gick Johannes ut och dref omkring i staden. Tämligen liknöjd åsåg han de olika anordningarna för festen. Såsom Kostka sade, reste man en estrad uppe på domberget. Denna byggnad tycktes vara omfattad med mycket intresse af befolkningen, och där omkring stodo sysslolösa hopar, som sågo huru arbetet fortskred och meddelade hvarandra sina anmärkningar. Johannes däremot fann ingenting af detta särdeles nöjsamt, och gick nedför backen i tanke att vända åter till sitt kvarter. Hans uppmärksamhet fästes då vid en ung jungfru, som red upp mot domberget, åtföljd af en ridknekt. Hon var högväxt och smärt med ljust hår, som hängde i lockar nedåt ryggen. Det var något i hennes utseende och hållning, som först väckte tanken på Karin Lillie, och Johannes vände om och gick efter henne, utan att göra sig reda hvarför. Han skulle ju något företaga.

Den unga jungfrun red tätt förbi byggnaden och tycktes betrakta den med intresse. Hon lät tygeln hänga lös på hästens hals och gaf icke akt på, huru hennes häst gick. En af arbetarne reste upp en smal spira för att pröfva, om den passade. Den var för kort, och han kastade den ifrån sig, den föll med stort brak. Hästen, på hvilken jungfrun red, blef skrämd, kastade åt sidan, vände så om och rusade utför backen. Rid-

knekten vände också i en hast för att skynda till sin matmoders bistånd. Därvid kom hans häst att stöta omkull en gubbe, som gick på träben. Ridknekten skulle otvifvelaktigt låtit sin häst gå öfver honom, om ej en ung, trasigt klädd karl med mörka blixtrande ögon och under hotande åtbörder fattat hästen vid tygeln och hållit honom fast. Den främmande brast ut i en ström af vreda ord på estniska, förebrående ridknekten hans vårdslöshet.

Emellertid rusade den unga jungfruns häst nedför backen och kom i sitt lopp alldeles intill den plats, där Johannes var. Han kastade sig hastigt fram emot hästen och häjdade honom, strök hans hals och lugnade honom. Den unga flickan såg mycket skrämd ut och sade på en lång stund icke ett ord. Äfven Johannes teg. Han visste icke rätt, om han borde tilltala henne på tyska eller svenska. Vore hon estländska kunde han icke meddela sig med henne. Slutligen sade hon på bruten tyska:

»Jag tackar eder, käre herre. Nu kunnen I godt lämna hästen, han skall icke mer få spela mig ett dylikt spratt.»

Hon vände därpå om hästen och såg då folket, som skockat sig omkring hennes ridknekt. Hon utbrast då:

»Men hvad företaga de då med min ridknekt, detta onda estniska folk?»

Hon manade då på sin häst och vände om uppåt backen. Omkring ridknekten hade i själfva verket samlat sig en hel hop folk, som skreko och hotade. Gubben med träbenet hade rest sig upp och dragit sig åt sidan, men skrek och larmade äfven han.

»Hvad har han gjort? Hvad har han gjort?» sade den unga flickan, då hon kommit så nära, att man kunde höra henne. Hon var synbarligen mera förskräckt

för sin gamle ridknekt än för egen räkning. Därpå ropade hon på svenska till sin tjänare:

»Gif dem ett mynt, Lars! Eller gif dem två! Har någon skada skett, så är jag villig att betala. Bed dem blott att släppa oss fram!»

»Ack, nådig jungfru, jag kan ju icke tala med dessa afgrundsandar. Ingen är skadad. En eländig gubbe föll omkull, det är alltsammans, och pengar har jag icke hos mig.»

»Med eder tillåtelse, nådiga jungfru,» sade Johannes, som skyndat efter henne uppför backen så fort han kunde. Han tog fram några mynt och delade ut åt de värsta skrikhalsarne. Men de tycktes icke vara nöjda, utan deras rop och hotelser tillväxte. Några mynt till, som utdelades, stillade icke oväsendet.

Då drog Johannes hastigt fram en liten pistol ur sitt bälte och riktade den emot en af de främste. Denne vek undan och lämnade rum, och på detta sätt fortfor Johannes att med höjd pistol bana väg för den okända jungfrun. Folket vek åt sidan och sålunda uppnådde de dombergets topp, där det gamla slottet, guvernörens residens, var beläget.

»Jag är grefvinnan Elsa Brahes hofjungfru, Brita Kurck,» sade flickan, »och jag hoppas, herr riddare, att jag får se och tala med eder på någon af de fester, som gref Erik Oxenstierna låter tillreda.»

»Den bästa festen för mig är att jag fått skåda så stolt en jungfru som I, och att det blef mig förunnadt att tjäna henne,» sade Johannes.

Därpå aftog han sin hatt, hälsade och ville gå. Men Brita Kurck ville icke låta honom ifrån sig så.

»För all del, herr riddare,» sade hon, »gån icke samma väg tillbaka! Gån hem en annan väg! Lars kan fuller visa eder.»

Jungfrun red in på borggården, och ridknekten

Lars visade Johannes en annan väg ned till staden, och sålunda kom han utan svårighet hem till sitt härberge.

Johannes' sysslolösa inbillningskraft började kretsa kring Brita Kurck. Det var en öfver måttan fager jungfru, och hon hade ögon så blida som själfva mor Anna Lisa. Gärna skulle han vilja återse denna väna mö, men därpå var ju icke att tänka.

Emellertid gick Johannes nu mera ut. Han red på sin svarta hingst genom gatorna, och i trots af Kostkas varningar bar han sina präktigaste dräkter och sina tyngsta guldkedjor. Han fick se Brita Kurck. Hon satt på baksätet i grefvinnan Elsa Brahes kaross, när grefvinnan for till domkyrkan vid den högtidliga gudstjänst, då biskopen predikade och Te deum sjöngs, innan Estlands ridderskap aflade sin ed. Johannes fann henne ännu mera intagande i sin ljusröda brokadklädning med blottad hals och bart hår, än då hon red i sin mörka sammetsdräkt med den stora hatten och plymerna. Hennes blick for liksom sökande genom den i tre flockar fördelade estländska adeln. Sökte hon väl honom? Han hoppades det, då han såg liksom en skugga glida öfver hennes ansikte, sedan hon åter och åter sett igenom de 180 adelsmän, som stodo färdiga att svärja drottning Kristina trohet.

Johannes stod på kyrkans gång, då Brita Kurck följde grefvinnan ut. Men hon höjde nu icke blicken, utan såg ned mot golfvet, och Johannes vågade icke försöka att på detta heliga rum draga hennes blickar till sig. Så följde han efter vagnen och åsåg, sittande på sin häst, hyllningsceremonien.

På den estrad, som han få dagar förut sett resas, stodo nu landtråden åt ena sidan, kronans ämbetsmän åt den andra. Nedan för estraden höll det estländska ridderskapet till häst. Det var en stolt syn, då fältmarskalken grefve Gustaf Horn trädde fram på den

prydligt smyckade estraden och talade till dessa församlade ädlingar. Talet var kort och kraftigt. Därpå förestafvade guvernementssekreteraren Wallwijk eden, hvilken ljudeligen eftersades af landtråden och ridderskapet.

Johannes hjärta klappade. Kanske om få veckor skulle Novgorods borgare svärja honom en dylik ed. Skulle de hålla den? Eller skulle de efter vanlig formel hälsa honom och sedan visa honom bort. Åh nej, han skulle nog veta att vinna dem och behålla deras välvilja. Han skulle alltid visa novgoroderna sin tacksamhet, om han än icke ville taga den brud, som de utvalt åt honom. De svenska kvinnorna voro vida att föredraga framför de ryska.

Då ceremonien var ändad, lämnades den präktigt smyckade estraden med sina blågula flaggor, glitter och kransar till allmän sköfling. Dagen därefter mönstrades riddarfanan. Äfven nu såg Johannes Brita Kurck, som beledsagade åter grefvinnan Elsa Brahe. Äfven nu irrade hennes ögon från man till man, då riddarfanan med flygande fanor och klingande spel defilerade förbi excellenserna. Det var ett lysande garde, och Johannes kunde icke kväfva den önskan, att det varit hans lifvakt. Icke heller nu kunde Johannes tränga sig fram till den unga jungfrun eller väcka hennes uppmärksamhet.

Ett par dagar senare afbrändes ett fyrverkeri, som varade i flera timmar. Ett brinnande slott var därvid det förnämsta, och här i Estland hade man aldrig tillförene sett ett så praktfullt skådespel. Det rönte också lifligt erkännande af det estländska ridderskapet, som värderade sin guvernör och kände sig smickradt af all den ståt, som han utvecklade.

Det präktiga fyrverkeriet åskådades först uppifrån slottet, men så föreslog någon, att man borde se det på närmare håll. Man gick således ned för domberget och

såg utåt sjön, där raketer uppstego från de båtar, hvilka guvernören låtit lägga ut ett stycke från stranden. Det var ganska mörkt emellanåt, men så flammade en konsteld upp då och då, som kastade ett färgadt skimmer öfver land och vatten.

Johannes stod vid stranden och betraktade skådespelet. Det var praktfullt, när raketerna smattrande stego mot höjden från ett tiotal af båtar och fräsande föllo ned i det blågröna vattnet. Då han så stod, lade sig en liten hand på hans arm, och Brita Kurcks stämma sade på tyska:

»Ären I verkligen ännu kvar här i staden, herr riddare? Jag har förgäfves sökt eder bland Estlands ridderskap.»

»Jag är en främling här,» svarade Johannes, »och jag kan ännu icke säga, huru länge jag kommer att stanna i Reval.»

»Borden I icke uppvakta guvernören, då I töfven här en tid?» återtog Brita Kurck.

»Det synes mig,» svarade Johannes undvikande, »som hade guvernören just nu mycket annat att tänka på än att taga emot främlingar.»

»Åh, I menen borgerskapet,» inföll Brita med ett litet skratt. »Det gör honom nog föga bekymmer. Gref Erik kan nog fullväl hålla dem stången, och han gifver sällan efter eller åtminstone i sak, om också någon gång i sätt. För öfrigt tror jag frågan redan vara afgjord. Borgerskapet kommer att aflägga ed på rådhuset om tre dagar.»

»Så har då borgerskapet drifvit sin mening igenom,» anmärkte Johannes.

»Skenbart,» svarade jungfru Brita. »De få svärja, där de vilja, men eden aflägges, såsom gref Erik befaller. Men låtom oss icke tala om detta. Låt mig

tacka eder ännu en gång för den tjänst, I visaden mig Den kan jag aldrig glömma.»

»I menen då, att jag kan förgäta den allra fagraste dama, som det då förunnades mig att tjäna. I stannaden kvar i mina tankar allt ifrån den stund, jag eder såg. Men jag har äfven skådat eder här mer än en gång. Jag såg eder, när I foren med grefvinnan till domkyrkan, jag stod eder när, då I gingen ut ur helgedomen, jag såg eder vid riddarfanans mönstring, och jag önskade blott, att ett af edra ögonkast fallit på mig.»

Det var nu åter mörkt, och för att icke i folkvimlet blifva skild från Brita Kurck, fattade Johannes vördnadsfullt hennes hand, kysste den och behöll den i sin. Hon sade sakta och blygt:

»Mina ögon sökte eder, men I syntens icke bland ridderskapet, och det föll mig då en tanke in, som I måsten förlåta mig.»

»Hvad tänkten I då?» sporde Johannes.

»Jag tänkte, att I voren en vanbördig,» svarade Brita Kurck, »jag tänkte, att I möjligen tillhörde 'Svarthufvudets' brödraskap. Jag blyges. Ser man icke vid eder första åsyn, att I ären ädelboren?»

Han smålog. »I misstagen eder icke,» sade han, »jag är af furstlig ätt.»

»Åh, eders furstliga nåde, tillgif, att jag så fritt talade eder till!» sade jungfrun och ville draga sin hand ur hans, men han ville icke låta den lös.

»Jag kommer från Sverige,» fortsatte han, »och där har jag hört, att en svensk adelsman är jämbördig med en utländsk furste, men hvad jag alltid vetat skatta, ädla jungfru, det är skönhetens furstliga börd, och det är för denna, som jag villigast böjer mig.»

»I gören mig förlägen, eders nåde,» svarade Brita

Kurck, »men låten mig nu gå, man torde undra, hvart jag tagit vägen.»

»Icke förr, ädla jungfru, än I visat mig den nåden att säga mig, hvarest jag kan råka eder, allra fagraste dama.»

»Kommen I icke till guvernören?» sporde Brita.

»Då jag skall lämna Reval, kommer jag för visso till guvernören för att bedja honom teckna på mitt pass, likasom jag redan förut genom min sekreterare anmält min ankomst. Jag reser i ett hemligt ärende och bör icke blifva sedd här uppenbarligen. Framgången af mitt företag beror mycket därpå, kanske mitt lif.»

»Eders nåde tänker väl icke återvända till Sverige?» sporde jungfrun med någon oro i rösten.

»Varen utan bekymmer!» svarade Johannes. »Men sägen mig, hvarest jag kan råka eder!»

»Helt nära hamnen bor min faster, fru Sidonia Kurck,» svarade Brita. »I finnen lätt hennes hus. Det har gafveln åt sjösidan och slingerväxter omkring fönstren, och en stor trädgård sträcker sig omkring det lilla huset. Jag plägar dagligen besöka henne och öfva mig att spela symfoni efter tabulatur.»

Sedan hon så sagt, gled hon bort. En konsteld flammade upp i detsamma, och Johannes lät sina blickar öfverfara folkmängden, men Brita Kurck var försvunnen.

Dagen därpå var Johannes' första tanke att söka upp den gamla fruns hus nere vid hamnen. Han fann det inom kort, och sedan lät han Anders formligen bevaka huset. Aldrig tyckte sig Johannes hafva skådat

en däjeligare jungfru. Till och med Karin Lillie var icke så intagande. Denna flicka var det, som han sökt hela sitt lif, henne skulle han fästa som tsarina öfver allt Ryssland. Och hon var honom icke obenägen, det tyckte han sig märka.

Men ännu mot aftonen följande dag hade jungfru Brita Kurck icke kommit, och Johannes intogs af oro, att han misstagit sig. Han gick ytterligare en gång framåt längs hamnen. Nej, det kunde icke vara något annat hus. Och se där kom ju jungfru Brita ridandes med den gamle ridknekten i följe. Hon rodnade, när hon besvarade hans hälsning, och när hon stannade vid sin fasters port, gick Johannes fram och lyfte henne höfviskt ur sadeln.

»Tillåten I mig, ädla jungfru,» sade han därefter, »att jag följer eder till eder fru faster?»

Hon rodnade ännu mer. »Jag vet icke, om det är tillbörligt,» stammade hon. »Jag vet icke, hvad min faster skall mäla därom.»

»Varen nu icke hård, ädla jungfru,» sade Johannes, »utan låten fuller beveka eder att taga emot mig, arme kavaljer, hos eder faster.»

Brita Kurck svarade ingenting, utan gick in till sin faster. Om ett par minuter kom en gammal hofmästare sirligt bugande och bad hans furstliga nåde att stiga in i detta ringa hus.

Johannes steg in. Det var uppenbarligen intet rikt hus, inga brokadgardiner, inga sammetshimlar eller skulpterade stolar voro där att se. Väggarna saknade tapeter. En eller annan gammal dyrbar sak talade om förgången rikedom. Skåpet med sina inläggningar i silfver och ebenholz var säkerligen en stor sällsynthet, och skrinet med sina emaljmålade romaniska ornament på guldgrund var nog också en värdefull klenod. Bänkar af ek sutto fast vid väggpanelen. Därofvan var väggen

hvitstruken och målad med ett slags blått draperi som fris under taket. Här och där på bänken låg ett hyende, som var gammalt och nött.

Den gamla fruns dräkt var ganska torftig. Kring det slitna sidenlifvet låg dock en hvit dyrbar spets, och hennes rika hvita hår var väl vårdadt och sammanhållet af en förgylld kam.

Johannes såg allt detta, så snart han trädde in i rummet. Brita sade leende:

»Se här, kära faster, är den unge herre, som halp mig från mina svårigheter här om aftonen, och hvars namn jag icke ens vet.»

»Johannes Sinensis,» upplyste Johannes med en bugning.

Fru Sidonia Kurck yttrade: »Varen välkommen, ädle herre, änskönt edert namn klingar obekant för mina öron. Måhända,» tillade hon, »bären I ett annat namn i edert eget land.»

»Ja visserligen, ädla fru,» svarade Johannes. »Jag kommer måhända att bära ett annat namn inom kort, och jag har burit andra namn före detta. En landsflyktig furste bär sällan sitt eget namn. Men låten mig i edert hus hvila ut till de strider, som snart stunda, och glömma allt annat utom eder godhet och gästvänlighet.»

Den gamla frun försäkrade honom, att hon skattade sig lycklig, om en landsflyktig furstesön kunde finna någon hugnad i hennes ringa hus och i umgänge med henne och hennes brors dotter.

Detta var den första af de lyckliga dagar, som Johannes tillbragte i Reval. Han dröjde icke länge att säga Brita Kurck, det han älskade henne, och hon sjönk rodnande och leende i hans famn. I den stora förvildade trädgården, där träden prunkade i förgängelsens guld och purpur, vandrade Johannes vid Britas sida.

Han förtäljde för henne om sin ensamma barndom, sin sträfsamma ungdom, sin flykt från Moskva och sina högt flygande planer.

Hon hörde honom med glänsande blickar och leende mun. Och han berusades af hennes fägring och förtäljde henne, huru han skulle komma och hämta sin brud i det lilla låga huset nere vid hamnen i Reval. Han skänkte henne smycken och dyrbarheter, och hon tog emot dem så enkelt, som bjöde han henne blott en bruten blomma.

Den gamla fastern besvärade dem sällan. Hon satt vid sin knyppeldyna dagen lång och byggde af linnetråd de underbara götiska rosetter och hvalfbågar, som denna tid förbrukade i sådan mängd för att därmed pryda sina mjuka stöfvelkragar eller sin dräkt i öfrigt. Aldrig hade Johannes varit så lycklig, och han njöt af stundens berusande fröjd, och dagarne gingo.

Stadens borgerskap hade hyllat sin drottning. Det skedde under vapenklang och kanoners dån. Efter ceremonien bjöd staden excellenserna på rådhuset till en måltid, hvarunder »i synnerhet en skön musik var, hvarmed den akten Gud gifve lyckligen ändades,» säger guvernören i sin rapport. Gref Erik hade firat sin svåger med ringränningar och målskjutningar och festmåltider, och fältmarskalken drog därpå sina färde.

Johannes var stundom ute för att enligt Britas önskan se något af alla dessa fester på afstånd, men det föreföll honom, som vore allt detta en dröm. Det enda verkliga var den gamla fruns höstliga trädgård, där under gulnande löfhvalf ett par blå ögon sågo upp emot honom i hängifvenhet och ett par varma röda läppar

mötte hans i glödande kyssar. Dagarne flögo som minuter, och ändå syntes det honom, som hade han städse varit här i Reval, som vore allt annat glömdt än Brita Kurck. Han frågade sig, om han icke nu tömde säll hetens bägare på en gång, och om ett människolif vore nog till att betala den lycka, hvilken nu var hans. Hvarför skulle han åtrå mera? Borde han icke vara nöjd nu och afstå från alla sträfvanden efter makt och välde?

Han sade detta åt Brita, och hon slöt sig intill honom, lade sin arm om hans hals och sade:

»Illa älskade jag dig, om jag ville, att du skulle afstå allt för min skull, och föga vore jag det offret värd, om jag mottoge det. Du är kallad att härska öfver ett stort folk och att föra det folket framåt till hyfsning. Detta folk väntar dig, och du bör gå. Också, om du icke mera kommer åter, skall jag höra ekot af dina bragder och välsigna dig, där du sitter på din tron. Också, om en annan brud väntar dig, skall jag bedja för dig och för henne. Äran först, kärleken sedan, så bör mannen tänka, och händer det, att han för stundens rus glömmer, hvad äran kräfver, då bör en trofast mö icke tveka att påminna honom därom. Ve henne annars, när hans hugkomst vaknar och kärleken slocknar.»

»Aldrig, aldrig kan min kärlek till dig slockna,» sade Johannes lidelsefullt, »men du — älskar du kronans glans mera än Johannes?»

»Jag älskar Johannes med den glänsande kronan på sitt hufvud,» svarade hon leende, »den ena är liksom skapad för den andra.» Så prässade hon sina fulla röda läppar mot Johannes' panna och fortsatte leende: »Kvinnofägring förgår, kronans guld består. Men låtom oss njuta de stunder, som unnas oss! Låtom oss icke grubbla och spörja! Låtom oss sjunga och älska, innan ungdomen förgår!»

Och så följde dag på dag likt pärlorna i ett halsband, så lika hvarandra och så dyrbara för Johannes.

När Kostka en dag förtäljde för sin herre, att nu voro novgoroderna komna, ryckte Johannes till, han hade alls icke väntat dem. Detta var alltså uppvaknandet, drömmen var slut.

»De äro här själfva,» sade Kostka, »både Maxim Vokoboinikov och Ivan Teterin, och de hafva med sig stort följe. Men det faller mig underligt före, att de icke kommit med gåfvor och med vördnad närmat sig sin herre.»

»De mena väl, att det icke funnits tid därtill,» svarade Johannes med en suck.

Kostka var strålande glad, han kastade sig ned framför sin herre och slog sitt hufvud tre gånger i golfvet.

»Låt mig vara den förste, som hälsar Eders Majestät med sitt fullständiga namn, tsar och storfurste öfver alla ryssar, Samokersetz, Vladimirskij, Moskovskij, Novgorodskij, tsar till Kasan, tsar till Astrakan, tsar till Sibirien —»

»För all del håll, käre Kostka!» afbröt Johannes skrattande. »Jag har icke reda på hela titeln, och icke heller du. Vi få väl tid att lära oss den framdeles. Skall jag rida ut till novgoroderna?»

»Nej, de bådo eder bida, tills de afslutat sin köpenskap,» svarade Kostka. »Icke heller det behagar mig rätt. Skall en undersåte låta sin härskare vänta? Och Maxim Vokoboinikov, som annars plägar vara så munter, såg dyster och svårmodig ut. Borde han icke stråla af glädje, då han kommer för att hämta sin herre? Ivan Teterin såg jag icke; men jag hörde, att han var med, han hade gått in i staden. De öfriga hafva slagit upp sitt läger utanför stadsporten. De hafva goda,

varma tält, och jag kände lukt af lök och läder, som om jag varit i det kära ryska landet.»

Johannes skrattade tvunget. Hans sinne var mer än tungt.

De sälla dagarne i fru Sidonias trädgård närmade sig sitt slut, och han anade, att lyckan aldrig mer skulle blifva så stor och rik. Då han gick dit för att säga Brita, det novgoroderna voro komna, förekom det honom, som bure han på ett sorgligt budskap. Men Brita strålade upp, då han nämnde det.

»Smärtar det dig då icke alls att skiljas från mig?» sade han förebrående

»Därpå vill jag slätt icke tänka,» svarade hon. »Jag vill fröjdas, att din äras dag kommer, och min sorg, min oro och mina tårar gömmer jag till den stund, då du icke mera är hos mig. Då skall jag sitta här hos min gamla fru faster och taga fram min knyppeldyna och göra dig en krage, fin som spindelväf. Men en dag vill jag rida ut för att se dina landsmän och köpslå med dem och söka att finna, om de se ut såsom män, hvilka äro redo att bygga upp ett nytt furstehus, och som äro trogne och all lit värde.»

Dagarne förflöto stilla. Johannes hade varit uppe i guvernörens kansli och fått sitt pass påtecknadt. Kostka hade packat och stökat och smågrälat, därför att Johannes varit så frikostig på gåfvor åt den kätterska jungfrun. Och så hände en dag, att Kostka sade sin herre, att han fått veta, det novgoroderna ämnade bryta upp om tre dagar.

Samma afton råkades Johannes och Brita i den gamla fruns trädgård. Det hade regnat på förmiddagen

och luften var mulen. Från de gulnade träden föllo då och då tunga droppar till marken.

»Ack, käre,» sade Brita och slöt sig närmare intiil Johannes, »misstro novgoroderna! De se icke ut, som voro de värda någon tillit. I går såg jag de varor, som fru Elsa hade köpt af dem. Honungen höll icke den öfverenskomna vikten, och de österländska tapeterna voro malätna. De äro för visso svekfulle män.»

Johannes smålog. »De äro köpmän,» sade han, »och i köpenskap gälla andra lagar för deras samveten än för deras uppförande i andra stycken.»

»Hvem vet det?» invände hon. »Dessutom såg jag i dag en af dem. Han kom smygande längs gatan och såg så elak och listig ut. Han såg sig omkring åt alla sidor, och så gled han in på rådhuset. Hvad gjorde han där?»

»Hvem vet? Kanske han köpt något eller sålt något,» svarade Johannes.

»Då behöfde han ju icke smyga sig fram, synes det mig,» anmärkte Brita. »Då kunde han fuller gått raka vägen in och raka vägen ut. Han såg illasinnad ut, såsom den där i sitt hjärta hyser ondt uppsåt.»

Johannes kysste henne skrattande. »I alla fall,» sade han, »är du icke så käck, som du gifver dig sken af att vara. Du hyser ändå någon oro för den du sagt dig hafva kär.»

»Det är icke det,» envisades hon, »men, tro mig, lita icke på de där skäggige, osnygge männen! Hvem vet, om de icke sälja dig åt tsaren?»

»Novgoroderna äro icke denne tsar mest tillgifne undersåtar,» svarade Johannes, »de skola nog föredraga en tsar af sin egen stam. Men låtom oss icke med onyttiga tvister förspilla de sista timmar, som vi få njuta hvarandras sällskap.»

Han drog henne ned på sitt knä, i det han själf

satte sig på en bänk och slog armarna omkring henne. Hon lutade sitt hufvud mot hans axel, och hennes mjuka hår berörde hans kind. I det samma susade en pil, afskjuten från gatan, öfver deras hufvuden och föll ned framför dem.

Johannes sprang upp, ilade till trädgårdsporten, ryckte upp den och störtade ut på gatan. Den var tom. Nere vid hamnen höll en lodja på att lägga ut. Ett stycke därifrån var en fiskarbåt, som syntes hafva nyss kommit. Johannes ropade an den och sporde på svenska och tyska, om de sett någon afskjuta en pil. De skakade på hufvudet, och en af dem sade: »Versteht nicht.» Johannes fann, att det var ester.

Han gick ett litet stycke och vände åter om, gick så åt andra hållet och såg en kvinna med ett barn på armen. Hon förstod svenska. Hon var i ett svenskt adligt hus, upplyste hon med en viss stolthet, men någon bågskytt hade hon icke sett. Så vände då Johannes om. Redan vid trädgårdsporten mötte honom Brita. Hon bar pilen i hand, och han såg, att en näfverremsa var lindad om spetsen.

»Denna pil afsköts icke i afsikt att skada någon,» sade Brita, »den kom med ett budskap.»

Hon virade omsorgsfullt upp näfverremsan. På den voro ristade med en röd vätska underliga bokstäfver.

Johannes tog remsan. »Det är ryska bokstäfver,» sade han. »Detta är från en, hvilken har samma åsikter om novgoroderna som du.»

»Hvad står det på näfverbiten?» sporde hon ifrigt.

»'Misstro männen från Ilmens strand, de likna den falska vågen!' Och så är det undertecknadt med 'En ringa vän'.»

»Åh, Johannes, tro denne ringe vän!» bad Brita.

»Men,» invände Johannes, »hvarför skulle desse män, som i många år bidat och väntat, att jag skulle

komma — som sändt mig guld och kläder och smycken, och på mig offrat mycken kostnad, hvarför skulle de svika, då den länge efterlängtade stunden ändtligen är inne?»

»Hvarför?» svarade Brita. »Det vet jag icke. Måhända har något väckt deras harm eller misshag. Måhända hafva de sport, att du icke mer bekänner deras tro, utan omfattat den rena evangeliska läran.»

»Hvem skulle hafva sagt dem det?» anmärkte Johannes.

»Hvad vet jag? Kanske den där gamle mannen, som du kallar Kostka.»

»Nej, Kostka förråder mig icke,» genmälte Johannes. »Bry dig icke om denne okände 'ringe vän',» tillade han och skrattade. »Låt mig i stället omtala all den trohet, som novgoroderna visat mig. Hvarje år hafva de delat tsarens skatt mellan mig och honom. I sju år har stadens skickligaste guldsmed arbetat på min krona, den är dyrbar och praktfull som en dröm. Och slutligen hafva Novgorods kvinnor stickat mig dräkter med konstförfarna händer. De hafva ryckt af sina halsband och sytt pärlorna på min dräkt. De hafva tagit ädelstenarne ur sina örhängen och bröstsmycken för att få dräkten nog dyrbar. Detta, min kära, är hvad novgoroderna gjort. De hafva varit mig trogna och tillgifna under många år, och så skulle jag misstro dem för en angifvelse utan alla skäl och bevis af en 'ringa vän', som icke ens gifver mig sitt namn till underpant att han talar sanning.»

»Du talar klokt,» sade flickan, »och så länge du talar, tycker jag, att du hafver rätt, men då du sluter din mun, börja åter mina tvifvel. Jag är bördig från gränsbygden till Ryssland, och där älskar man icke de ryske. Man säger, att de äro råa och på samma gång

illsluga, grymma och hatfulla, och illslugast anses folket i Pleskov och Novgorod vara.»

»Du skulle byta om åsikt, i fall du finge se den novgorodska kronan,» skämtade Johannes. »Tänk sju års träget arbete!» tillade han, och hans röst skalf af undertryckt rörelse. »Sju års kärleksfull bidan! Och dessa män skulle jag misstro?»

Då Johannes kom hem i sitt kvarter, visade han emellertid näfverremsan för Kostka.

»Från hvem kan denna sedel komma?» sporde han. »Och om den är något att rätta sig efter, hvad kan då orsaken vara till novgorodernas förändrade tankar?»

Kostka mumlade något i skägget om, att novgoroderna voro oberäkneliga, men så vände han sig häftigt mot Johannes och utbrast:

»Hvarför vända novgoroderna väl sin håg ifrån eder, om icke därför att I försmån bruden, furst Trubetskojs fagra dotter?»

»Huru veta novgoroderna mina tankar i denna sak?» sporde Johannes undrande.

Kostka vardt honom svaret skyldig. Ack, han visste det fullväl. Det var ju han, som vred och drucken raglat bort till ryssgården och klagat öfver sin herre, som icke ville veta af den brud, hans folk korat åt honom, och icke heller ville bära de ryska kläderna. Detta hade nog novgoroderna fått veta genom ryssarne i Stockholm, men icke kunde han säga sin herre detta.

»Ja, huru skulle de fått veta det?» sade Kostka med ett förläget skratt. »Men I kännen ju ordspråket: 'För Gud och Gospodin Novgorod är ingenting omöjligt'.»

»Om de svika mig, må de stå sitt eget kast, när jag skänker deras stad åt svenskarne,» sade Johannes högdraget. »För detta pris står hela den svenska hären till mitt förfogande.»

Kostka smålog. »Om novgoroderna svika, käre herre,» sade han, »då kommer den svenska hären alldeles för sent till vår hjälp. Hafva de allvar med sig, kunna de måhända hämna oss, men den tiden är förbi, då svenskarne voro de svages värn och rättvisans sköld.»

»Menar du, att vi icke kunna lita på novgoroderna?» sporde Johannes.

»Hvem vet? Det har städse kommit mig för, som vore de icke så till sinnes, såsom en kunnat vänta,» svarade Kostka. »Ivan Teterin har det aldrig lyckats mig att få se, när jag besökt ryssläget. Han är en ganska allvarlig man, och jag menar, att han icke skulle vilja förställa sig, utan, vore fara å färde, skulle han visa sig vred eller hotande. Maxim Vokobojnikov däremot är ung och smidig och förslagen. Han torde nog kunna misstänkas som förrädare, om något sådant är å bane.»

»Jag vill i alla fall förlita mig på novgoroderna,» sade Johannes, i det han lämnade rummet.

Den, som likväl icke förlitade sig på novgoroderna var jungfru Brita Kurck. Hon bråkade sin hjärna, huru hon skulle kunna tala till guvernören eller till grefvinnan om Johannes. Grefvinnan hade ett par gånger yttrat sitt misshag öfver de långa besök, som jungfru Brita gjorde hos sin faster, och det var därför att befara, att grefvinnan skulle draga för Brita ofördelaktiga slutsatser, i fall hon talade om den unge moskoviten.

Det tillhörde på denna tid undantagen, att en ungmö lät sitt hjärta tala, när det gällde att ingå ett gifte. Far eller fränder uppgjorde oftast saken, och, om också den unge mannens tycke togs i beräkning, underläts

detta nästan helt och hållet med ungmön. Grefvinnan Elsa Elisabet Brahe hade femtonårig blifvit gifven åt grefve Erik Oxenstierna. Innan saken bragtes å bane, skickade den unge grefven och lät genom sin tjänare Krussbjörn höra sig för om den tilltänkta bruden. Hvad hon själf tyckte, har man icke hört, blott ett enda uttryck af den femtonåriga har kommit till vår tid. Det var hennes ord till kusinen, som var trolofvad med pfalzgrefven Adolf Johan: »Jag önskade fuller jag vore i edert ställe». Men detta yttrande torde vara henne pådiktadt, och tillkommit, sedan hon såsom änka gift sig med sin kusins änkling, samme pfalzgrefve. Emellertid var grefvinnan Elsa Brahe så regelmässig i hela sitt uppträdande, och hade hon vetat, att hennes hoftärna Brita Kurck så där egenmäktigt lofvat bort hjärta och hand, skulle hon för visso tadlat det ganska skarpt.

Hvad grefve Erik angick, så kom Brita blott föga i beröring med honom. Han var mycket ordknapp och högdragen mot sin gemåls hofjungfrur, men Brita hade hört honom omtalas såsom god och deltagande mot dem, som kommo för att begära hans hjälp. Det var mera, än Brita tyckte sig kunna säga om grefvinnan Elsa.

Brita hade således nästan bestämt sig för att tala med grefven, men då hon skulle gå upp till grefvinnan, som bebodde våningen två trappor upp i det gamla ståtliga slottet, mötte hon i första trappan den gamla fiskalen Cornelius Murrerus, och hon fattade hastigt ett beslut. Hon dolde sin oro och sade småleende:

»I kommen som kallad, herr fiskal. Jag har haft en disputats med en ung herre, och nu vill jag vädja till eder skiljedom.»

»Högborna jungfru,» svarade den gamle fiskalen, »I hafven rätt. Den gamle Cornelius gifver alltid rätten åt den dama, som vänder sig till honom.»

»I skämten, herr Cornelius,» svarade flickan, »men jag menar för visso allvar. Sägen mig: Kan det vara tillåtet för novgoroderna att fängsla och bortföra en förrymd moskovit här ifrån Reval?»

»Det kunna de icke,» svarade fiskalen. »Så länge han är här, tillhör det landets ämbetsmän att fasttaga honom. Men I veten fullväl, att enligt fördraget med tsaren äger han rätt att utfordra sina undersåtar, om de lämnat hans land efter anno 1647.»

»Men denne har flytt fyra år förut från Moskva.»

»Då är han i säkerhet här, allrakäraste jungfru,» förklarade fiskalen. »Men sägen mig, hvad är det för en moskovit, som tillvunnit sig edert intresse?»

»Det är en ung, förnäm och befaren moskovit, som jag i går råkade hos min faster, fru Sidonia,» svarade Brita. »Men jag vet icke rätt, om jag kommer ihåg hans namn. Johannes vill jag minnas att han heter, men tillnamnet har jag glömt.»

»Åh, högborna jungfru, en glömmer icke så lätt dens namn, för hvilken en har så mycken estim, att en för hans räkning gifver sig i tal med själfva fiskalen.»

»Jag tror, att han kallade sig Johannes Sinensis,» sade Brita rodnande. »Men hören, hvad som hände! Vi gingo ut i trädgården — som I veten har faster kär en stor, fast föga vårdad trädgård omkring sitt lilla hus — och vi hade knappast kommit, förrän en pil flög öfver stängslet. Herr Johannes sprang ut för att se, hvem som afskjutit pilen, men jag tog upp den. Han fann ingen där utanför, men omkring pilen var lindad en bit näfver, och därpå var ristad en röd skrift. Herr Johannes sade, att det var en varning för novgoroderna.»

»Och hvad hafver eder unge moskovit att göra med novgoroderna?» sporde fiskalen. »De draga härifrån i morgon.»

»Han aktade att följa med dem till Novgorod,» svarade Brita, »och han tänker icke fästa sig vid varningen.»

»Däruti gör han orätt,» förklarade fiskalen. »Moskoviterna äro ett opålitligt följe, ehvad de komma från Novgorod, Pleskov eller själfva hufvudstaden. De kunna icke gripa honom här, men kommer han väl ur landet, är han ju i deras våld.»

»Faster kär menade detsamma som I, herr Cornelius,» sade Brita, »men han ville icke höra hennes råd, och nu i dag, då jag kom hem och red förbi rådhuset, stod en af de novgorodiske där utanför och talade med ett par af rådet. Jag vet icke, hvarför jag satte detta i förbindelse med pilen och herr Johannes. Men haf-ven tack för upplysningen, herr fiskal! Det kan vara morsamt att veta, det en har rätt, änskönt en är en jungfru, som föga förstår.»

Hon ville gå, men fiskalen hejdade henne.

»I saden, att en af de novgorodiske stod utanför rådhuset och talade med ett par af rådet? Hå hå, herrar af rådet, tänken I springa moskoviternas ärenden bakom guvernörens rygg? Om den saken få vi talas vid.»

Brita var nöjd, hon visste, att emellan rådet och fiskalen rådde sedan länge misstroende. Hon menade sig nu hafva lämnat Johannes' sak i de bästa händer, men ändå slog hennes hjärta af fruktan för den, åt hvilken hon lofvat sin tro.

Påföljande morgon voro Johannes' alla packor nedförda till stadsporten, och där kom nu han själf ridandes med sina tjänare åt samma led i förbidan, att stadsporten snart skulle öppnas. Solen bröt fram ur täta

moln, och Johannes såg upp mot himlen och var väl tillfreds. Hvad? Månne icke det skulle betyda, att han själf liksom solen skulle genombryta sitt folks mörker och bringa det ljus? Eller borde han tillämpa det på sig själf, att nu skulle framgångens sol lysa upp hans lif?

Där kom vakten för att öppna porten. Johannes kastade till den några silfvermynt och red ut. Novgoroderna voro också redo att bryta upp. Deras hästar voro sadlade, och deras gods sammanpackadt. Johannes hade väntat, att de skulle komma honom till mötes och hälsa, men enhvar sysselsatte sig blott med det, som han hade för händer. De tycktes knappast gifva akt på, att han var där, deras furste och härskare. Han höll inne sin häst och såg sig förundrad omkring. Jo, där kommo novgoroderna. De ställde upp sig i krets omkring honom och hans tjänare, men ingen hälsade honom, såsom han väntat, med jubelrop. De mumlade sins emellan och kastade dystra blickar på honom. Han tyckte sig förnimma orden: »Kättare! Affälling!»

Där kom borgarvakten med sin anförare ut ur staden. En af novgoroderna steg nu fram och sade på ryska:

»Vi novgorodske köpmän, Ivan Teterin och Maxim Vokoboinikov, utfordra härmed på befallning af bojaren och voivoden uti Hans Tsariska Majestäts arfland Novgorod Velikij Krus Jurij Petrovitj Buinosov Rostovskoj Namestnik Kostromskoj af staden Reval rymmaren och förrädaren Timoska Ankidin att uti våra händer öfverantvardas och till Moskva förskickas.»

En tolk öfversatte dessa ord, hvarpå anföraren för borgarvakten sporde: »Är det denne man, som så kallas?» Han visade på Johannes. »Och hvad har han då förbrutit?»

Äfven denna fråga öfversatte tolken, och den ene af köpmännen fortfor:

»Han har i Moskva stulit Hans Tsariska Majestäts skatt, innebränt sin hustru och öfvat många bofvestreck.»

Johannes hörde allt detta liksom bedöfvad. Han rörde icke en lem för att fly och öppnade icke munnen för att svara. Men Kostka vände sig till novgoroderna och utbrast i en ström af utrop, skällsord och förbannelser. Därpå sade han på svenska till befälhafvaren för vakten:

»Tro dem icke, höge herre! De ljuga. Ser han ut som en tjuf, ädle herre? Det var för sju år sedan, som vi lämnade Moskva. Betänk, herre, för sju år sedan. Menen I då, att denne unge herre var gammal nog att hafva någon hustru, långt mindre att han kunde hafva innebränt henne?»

Befälhafvaren för vakten såg tveksam ut.

»Tron våra ord!» sade novgoroderna. »Vi äro bofaste män, en hvar i Novgorod, men denne unge bof — hvem känner honom? Han har farit genom många riken och ljugit och bedragit och vräkt sig. Vi äga rätt att utfordra en sådan arg skalk till straff, som så många bofverier öfvat. Han kallar sig Ivan Vasiljevitj Sjujskij, men af den ätten äro alla döda. Han är en bedragare.»

»Ären I Ivan Vasiljevitj Sjujskij?» sporde anföraren för vakten.

»Sägen nej, ädle herre!» hviskade Kostka, men Johannes svarade:

»I hafven rätt. Jag är Ivan Vasiljevitj Sjujskij, boren storfurste till allt Ryssland.»

»Där hören I!» skreko novgoroderna.

Men anföraren för borgarvakten svarade med en axelryckning: »Således öfverantvardar jag eder Ivan Vasiljevitj Sjujskij i desse novgorodiske mäns händer med den rätt, som dem tillkommer.»

Därpå vände han sig till vakten, gaf ett kommando och marscherade åter inåt staden.

Johannes var i novgorodernas händer. Han satt liksom förlamad på sin häst utan att göra en rörelse eller säga ett ord. Hans ögon stirrade framåt utan att se. Han hörde steg och rop och sorl. Han hörde Kostkas skrikande röst och de vreda köpmännens svar, men han uppfattade icke, hvarom det var fråga. Han visste blott, att nu var allt slut — stolta planer, ärelystna drömmar, glädje, kärlek, ja, själfva hoppet var slut.

Som under en bedöfning hörde han vapenskrammel och kommandorop, samtalande röster, hvilka voro högljudda och hotande. Så grep någon hans häst i tygeln. Det föll på honom en lust att sporra sin stolta hingst och låta honom trampa den till döds, som rörde honom. Men hvartill tjänade det? Det föll öfver honom en lust att draga sitt svärd och störta emot novgoroderna och hugga ned förrädarne och fäkta om sitt lif och sälja det dyrt — förlora det måste han ju. Men hvartill tjänade väl det? Det kom till slut på honom ett begär att draga upp sitt sadelrör och sätta det för sin panna och trycka af. Lefvande ville han icke falla i tsarens händer. Han fattade pistolen, men i detsamma sade en röst på svenska:

»I ären min fånge, gifven mig edra vapen och följen mig till Reval!»

Johannes lydde. Han drog en suck af lättnad, han var då icke i ryssarnes händer.

Nu återfick han liksom medvetandet. Han hörde novgorodernas förbannelser öfver den, som försmått deras hängifvenhet, föraktat deras gåfvor och afsvurit deras tro, och Kostkas rop och bedyranden, att de misstagit sig och voro bedragne, men ändå förbannade han dem såsom förrädare.

»Tyst, Kostka!» sade Johannes. »Det anstår icke en trogen tjänare att tala med dem, som förrådt hans herre.»

Då tystnade Kostka, och vände sin håg till det mera praktiska värfvet att rädda deras tillhörigheter. Denna kista och denna packe, och denna och denna. Guvernörens vakt tog alltsammans om händer. Därpå slöt vakten sina led omkring Johannes och återvände genom staden upp till slottet.

Så var han då räddad. Svenskarne skulle otvifvelaktigt snart låta honom lös. Måhända var dock nu allt hopp förbi att vinna landet, sedan novgoroderna affallit. Hvem kunde för dem förrådt hans motvilja för den brud, som de utsett åt honom, och hans affall från grekiska kyrkan? Det kunde knappast vara någon annan än Kostka.

I Revals slott infördes Johannes i ett rum, som visserligen hade galler för fönstren, men för öfrigt liknade mera ett gästrum än ett fängelse. Hit blef frukost inburen, och han såg sig till godo. Efter frukosten blef Johannes kallad till guvernören.

Grefve Erik Oxenstierna sade honom på sitt kyliga, artiga sätt, att han icke ansåg sig äga rätt, hvarken att låta novgoroderna behålla honom eller tillåta honom resa från Reval, utan att först inhämta drottningens vilja. »I ären ju drottningens post?» tillade grefven. »Det tillkommer icke mig att spörja, hvarför I valden denna väg till Transsylvania. Det synes mig dock, som hade andra vägar varit mera tjänliga. Om I aktaden fara genom Polen, då vore väl Danzig den bästa ort att ställa kosan till i första hand, och tänkten I ställa

eder färd genom Tyskland, då torde Stralsund eller Stettin varit tjänligare än Reval.»

»Jag aktade fara öfver Ryssland,» svarade Johannes, »jag hade blifvit inbjuden till Novgorod.»

»Det är sällan en väljer vägen genom det moskovitiska riket,» sade guvernören. »I det landet vänta många faror och liten moro.»

»Det är mitt fädernesland,» svarade Johannes, och så omtalade han för grefve Erik sin börd. Han vore Vasilij Ivanovitj Sjujskijs sonson, rätter arfving till ryska riket. Novgoroderna hade inbjudit honom att möta dem i Reval. Vore han väl herre öfver Novgorod, då skulle svenskarne komma honom till hjälp. Astrakan, Suzdal och Perm skulle resa sig på hans vink. Kosackerna skulle göra ett infall. Allt var så väl uttänkt, och så sveko de opålitlige novgoroderna.

Erik Oxenstierna hörde honom uppmärksamt. De äfventyrliga planerna öfverensstämde icke med hans eftertänksamma kynne. Men han tänkte dock, att Sverige måhända kunde skörda någon vinst, om det östra grannriket hemsöktes af inbördes krig. Finska gränsen utsträckt ända till nordhafvet och Pleskov och Novgorod såsom lydstater, det var likväl en stolt plan, som grefve Erik hört sin fader rikskansleren nämna såsom den store konungens en gång. Kunde det icke vara möjligt att nu förverkliga den? Han skulle skrifva till Sverige, och han skulle låta kunskapa i Ryssland.

Helt vänligt sporde guvernören Johannes, om denne ville gifva honom sitt hedersord att icke rymma, på det att han skulle kunna lämna honom något större frihet här uppe i borgen. Utom den fick Johannes icke komma, grefven hade lofvat att väl bevaka fången.

Johannes gaf det begärda löftet, och han tillbragte tiden ganska lugnt. Då han gick ut, åtföljdes han alltid af en vakt, men inom hus hade han sin frihet.

Han fick gå, huru han ville, sysselsätta sig med läsning och musik, och han tillstaddes att sällskapa med guvernörens underordnade biträden, Krusenstjerna och Wallwijk. En gång till och med inbjöds Johannes till grefvinnan för att spela luta.

I den lilla med murar omgifna trädgården råkade Johannes mer än en gång Brita Kurck, då hon lustvandrade med gref Eriks äldsta dotter, den lilla Anna. De kunde dock icke där vara så ostörda som i den gamla fasterns trädgård. Emellertid föreföll det Johannes, som vore Brita förändrad, sedan hans stolta planer gått om intet. Hon syntes vara mera tillbakadragen och fåordig.

Veckor förgingo. Från Sverige kommo bref. De svenske statsmännen spetsade öronen och voro icke alldeles obenägna, men de fordrade likväl, att Johannes skulle äga fast fot någonstädes i Ryssland, innan de ville uppträda aktivt. Från Ryssland kommo mindre goda underrättelser. Novgorod ville icke veta af affällingen, Pleskov följde sin moderstads föredöme. Astrakan, Suzdal och Perm voro honom visserligen benägna, men de voro allt för långt aflägsna för att kunna utgöra ett stöd åt en svensk här.

I Moskva utrustades under tiden en ambassad till Sverige för att begära fångens utlämnande och upplysa drottning Kristina, att han blott vore en bedragare, ingen tillit värd. Emellan grefve Erik Oxenstierna och voivoden i Novgorod växlades rätt allvarsamma bref. Det lät emellanåt riktigt hotande å ömse sidor, och i Reval väntade man nästan, att ett krig skulle utbryta.

Johannes förlorade alldeles modet under detta vi-

stande emellan fyra väggar. Han bleknade och föll af, så att man nästan trodde, att han skulle blifva sjuk. Maten vidrörde han knappast. Han tärdes af tvifvel och oro. Hade Kostka bedragit honom? Denne man, som vårdat honom sedan barndomen och synts honom så trogen och tillgifven, hade han förrådt honom? Hvem skulle han väl då tro? Om han ifrån början bedragit Johannes? Om Johannes icke vore en Sjujskij? Den tanken var nästan för tung att bära, ty i tron på sin börd hade han lefvat, och om denna tro vore ett bedrägeri, hvem var han då?

Dagarne blefvo allt kortare, och Johannes gick ännu mindre ut. De dagliga vandringarna i trädgården föreföllo honom tråkiga, och blott högst sällan kom Brita Kurck nu mera dit med den lilla Anna. Det var för kyligt för barnet. Till Kostka talade han nästan alldeles icke, han hade förlorat lusten till och med att leka på lutan, han vårdade icke mera sin dräkt. Han satt oftast med ryggen stödd mot väggen och med halfslutna ögon, liksom vore han färdig att falla i sömn, medan i hans hufvud tankarne arbetade, tills han slutligen icke hade någon annan förnimmelse än en fysisk plåga. Om någon besökte honom, talade han knappast, och svarade så kort som möjligt på det, hvarom han blef tillspord.

Krusenstjerna och Wallwijk gingo en dag in till honom, därtill ombedda af Kostka, som såg sin herres tillstånd med sorg och oro. De hade icke besökt honom på ett par veckor, och de studsade, då de sågo honom.

»Käre herr Johannes,» sade Krusenstjerna, »I fån lof att manna eder upp. En hvar kan hafva haft motgång och vedervärdigheter, men en får söka att tåla det.»

Johannes öppnade till hälften ögonen och såg på de besökande med en undrande blick.

»Gode herrar,» sade han, »det är icke motgången, som går mig så hårdt till sinnes, men jag kväljes af så många tankar. Det var en man, som jag trodde framför alla andra, och jag misstänker nu hans trohet, och jag misstänker hans ord liksom hans gärningar. Det är sant, att jag var obenägen för den brud, som novgoroderna bestämt åt mig. Det är också sant, att jag öfvergått till den protestantiska tron. Men af hvem hafva novgoroderna fått det att veta? Det lärer knappast vara någon annan än min sekreterare Kostka.»

»Det är väl möjligt,» sade Krusenstjerna, »han ser icke så ut, att han ingifver förtroende.»

»Menen I det?» sade Johannes och försjönk åter i grubbel.

De båda herrarne väntade därpå en stund, så sade Wallwijk:

»Om det kännes eder tungt att blifva till tsaren utlämnad, herr Johannes, så varen tröst. Jag tror mig kunna säga eder, att det aldrig kommer att ske.»

Johannes öppnade helt och hållet sina ögon och såg på Wallwijk.

»Det har jag icke tänkt på, att så kunde gå,» sade han.

»Hvad tänken I då? Hvilka tankar oroa eder så mycket?» sporde Krusenstjerna.

»Om Kostka är en bedragare, hvad är jag då?» mumlade Johannes, under det att hans panna och kinder öfvergötos af en brännande rodnad.

De båda svenska herrarne sågo på hvarandra, därpå sade Wallwijk:

»Viljen I, att jag skall säga min mening rakt ut?»

Johannes nickade.

»Nå väl,» fortsatte Wallwijk, »då jag först hörde

talas om eder börd och eder rätt till Rysslands tron, ansåg jag eder för en bedragare.»

Johannes for upp. Wallwijk lade sin hand lugnande på honom och sade långsamt och med eftertryck:

»Nu däremot håller jag eder verkligen för Ivan Vasiljevitj Sjujskij, boren arfving till allt Ryssland.»

Johannes drog en lättnadens suck och sporde:

»Genom hvem hafven I kommit till den öfvertygelsen?»

»Wallwijk smålog. »Det har jag genom Hans Tsariska Majestät själf.»

Johannes stirrade förundrad på honom, men Wallwijk fortfor:

»Hvad rörde den lille obetydlige skrifvaren Timoska Aukidin egentligen Hans Tsariska Majestät? Låt nu vara, att han stulit kejsarens skatt. Den är nu troligen efter sju år förtärd. Och efter hvad jag hört om moskoviterna, lärer det af dem hållas för en privat sak, om en man dödar sin hustru. Antingen han piskar ihjäl henne eller bränner henne inne, är väl sak samma.»

»Men jag har aldrig haft någon hustru,» utbrast Johannes.

»I sägen så, och jag tror eder fullväl,» sade Wallwijk. »Men detta, att Hans Tsariska Majestät med sådan ifver söker sin förlupne skrifvare i alla land och vill hafva honom till sig utlämnad — detta tyder enligt min tanke på, att han anser sig böra frukta honom, såsom den där har äldre rättigheter på Moskvas tron än Alexej Michajlovitj Romanov själf,»

»Hafven tack, herr sekreterare!» utbrast Johannes. »I veten näppeligen från hvilken börda I mig befriat.»

»Ja,» inföll Krusenstjerna och vred sina knäfvelbårar, »det är nog icke många, som äro utrustade med sådant skarpsinne, som min vän Wallwijk. Han räknar ut saker, som själfve den lede icke skulle kunnat få

bugt med. Men det är sant. Hvarför skall tsaren så mycket illfänas att få herr Johannes Sinensis i sina händer? Ryssland är stort, han har undersåtar nog att pina ihjäl, denne förutan. Men slån nu alla sorgsna tankar ur hugen! Det är snart jul, och då bör man vara glad.»

»I hafven visat mig en stor hugnad, käre herr Wallwijk,» sade Johannes och räckte honom sin hand, »jag tror nu fuller, att jag kan gifva mig tillfreds. Det låg så tungt på mitt hjärta, att jag tviflade på min egen börd och min egen rätt för Kostkas skull. Det kännes tungt att tvifla på sig själf, tungt att icke veta, hvem man är.»

Efter denna dag började åter Johannes att blifva sig lik. Han klädde sig ånyo med omsorg och lekte på sin luta. Han lät spörja grefve Erik, om denne ville tillåta sin lilla dotter att emottaga en julgåfva från hans fånge. Till Brita Kurck skref han ett långt bref, som Anders befordrade, och han sände henne därjämte ett armband till julgåfva, och fick af henne ett svar samt ett armband, arbetadt af hennes hår.

Julen ställde fram för Johannes' minne helt lifligt, huru han föregående år vid samma tid varit i den småländska prestgården i Södra Möre, och han kom ihåg den sträfve magister Ericus och hans blida, blåögda hustru och det tysta barnet med den svårmodiga blicken. Hvilka växlingar hade icke detta år fört med sig. Hvar skulle han vara nästa jul?

De ryska sändebuden anlände till Reval på genomresan till Stockholm. De sökte förmå guvernören, grefve Erik Oxenstierna, att till dem utlämna fångarne, men

då detta icke lyckades, fordrade de att åtminstone få öfvertyga sig om, det fångarne väl förvarades. Johannes och Kostka fördes därför in i ett tomrum, fjättrar lades omkring dem och fästes i väggen. Utanför dörren ställdes fyra man på vakt.

Så fördes de ryske utskickade att bese fångarne. De förklarade sig nöjda med deras förvaring och fortsatte sedan sin väg till Sverige. Men Johannes med Kostka lämnade det svåra fängelset, redan innan ryssarne lämnat slottet.

Det dröjde likväl icke länge, förrän en annan flock kom från Ryssland, som medförde tillståndsbevis, att fångarne måtte till dem utlämnas. Men redan påföljande dag anlände från Stockholm en kurir, som jämväl medförde ett handbref från drottning Kristina till guvernören med anmodan att låta den fånge undkomma, som kallade sig Johannes Sinensis, och att under tiden uppehålla ryssarne.

I följd häraf blef Johannes tillsagd att hålla sig färdig. Anders med en släde körde helt makligt bort hans packning, och de återstående hästarne följde med. Förklädd till fiskare skulle Johannes lämna staden tidigt följande morgon. Det blef således den sista natten, som han skulle tillbringa på slottet i Reval. Han hade gärna velat taga farväl af Brita Kurck, men det tilläts honom icke att gå ur sitt rum. Sekreteraren Wallwijk kom till honom, och de sutto en stund och samtalade vid en bägare vin.

När Wallwijk gått, tänkte Johannes gå till sängs. Han hade åter lärt sig att hjälpa sig själf vid afklädningen, då icke Anders var tillstädes. Han blef

därför mycket öfverraskad, då Kostka kom in i rummet.

»Allra käraste herre,» sade han, och kastade sig ned för Johannes, »I hafven länge hyst motvilja för Kostka, I hafven icke orätt, jag har förrådt eder. I haden så ofta varnat mig för min dryckenskap; I haden rätt, det var den, som förledde mig att säga i ryssgården, att I försmådden furst Trubetskojs dotter och att I öfvergifvit den rätta tron. Ack, nådige herre, jag som älskade eder som min egen själ, ja, mer än min usla själ, jag har blifvit en orsak till eder olycka. Men jag vill göra allt godt igen, jag skall gå till novgoroderna och svärja, att I icke öfvergifvit er barndoms tro och icke heller försmån den brud, som de valt åt eder.»

»Men, Kostka, det är ju icke sant,» svarade Johannes. »Hvad tron angår, så vill jag återgå till den från min barndom. Den tro, i hvilken man växt upp, skänker nog mesta hugnad. Men bruden —»

»Ack, käre herre, gören såsom I viljen! Hvad betyder det, om Kostkas usla själ evigt brinner i helvetet, blott I, min käre nådige herre, kommer till eder arfvedel.»

Johannes kände sig rörd, han lyfte upp Kostka från golfvet och sade:

»Käre tillgifne Kostka, min barndoms vårdare, min ungdoms vän, tack för denna bekännelse! Mitt tvifvel på dig var svårare att bära än förlusten af ett rike. Låtom oss nu såsom tillförene hålla tillsammans! Riket, som du kallar min arfvedel, är nog förloradt för alltid.»

»Nej, ädle nådige herre,» ropade Kostka, »jag skall öfvertyga novgoroderna. De skola, de måste tro mig.»

»Huru skall du komma till Novgorod?»

»Guvernören skall utlämna mig. Det är blott eder, som den högborna drottningen af Sverige befallt guver-

nören att låta resa. Huru skulle hon hafva reda på, att den stackars Kostka finnes?»

»Guvernören skall icke utlämna dig,» svarade Johannes. »Jag har fått en fiskardräkt också till dig. Jag har begärt att få föra dig med, och guvernören har beviljat det.»

Kostka sjönk åter ned på golfvet och kysste Johannes' fötter. »Och det önskaden I, nådige herre? I villen föra med eder den usle förrädaren Kostka. Hafven tack! Hafven tack! Men jag vill icke, jag vill hem till mitt land. Jag vill arbeta för eder och göra allt det godt, som jag brutit eder emot, eller sätta lifvet till.»

»Käre Kostka, det senare är visst, det förra är otroligt. Följ mig!»

»Ack, lille far! Ack, Ivan Vasiljevitj, boren storfurste öfver allt Ryssland! I skolen en gång besitta edert fädernerike, och då kunnen I väl förlåta den stackars Kostka hans förräderi.»

»Det har jag redan af hjärtat gjort, käre Kostka, då jag nu vet, att vinet sprang bort med din besinning. Men hvad menar du? Kan jag icke fordra lydnad af min ende moskovitiske undersåte, när jag befaller honom att följa mig?»

»Åh, I veten icke, hvad I sägen eller gören, käre herre.»

»Jo, det vet jag för visso. Vi skola gå ut i världen tillsammans, såsom vi en gång gjorde, Kostka. Jag skall erbjuda mitt svärd till Frankrike eller Spanien, och jag skall föra lyckan på min svärdspets. Och du skall vara i mitt tält, sörja för min bekvämlighet och taga vara på mitt gods.»

»Nej, herre, nej, detta skall Anders göra i mitt ställe. Han är trogen och låter icke berusa sig.»

»Min ende undersåte säger då upp sin tro och lydnad,» sade Johannes.

»Min furste och härskare! Gjorden I rätt, saden I till den fördömde, den usle Kostka: Gå ifrån mig! Antingen gör du allt det onda, som du tillfogat mig, godt igen, eller också dömer jag dig från lifvet. Men låt mig nu en sista gång afkläda eder.»

Johannes fogade sig efter hans önskan. När Kostka så gjort, kysste han ännu en gång Johannes' fötter, kastade en lång blick på honom och gick ut.

På morgonen var han borta. Johannes ropade honom förgäfves. Johannes klädde sig i sin trasiga fiskardräkt och satte en stor hatt på hufvudet, han tog ett ljuster på axeln och en korg i handen, då Wallwijk kom in.

»Jag är här för att se till, det fiskaren Johan kommer behörigen härifrån,» sade han skrattande. »Om I än i denna dräkt skullen möta själfva knesen och vojvoden i Novgorod, skulle han icke känna igen eder.»

»Hafven tack och farväl!» sade Johannes och räckte Wallwijk handen.

»Hafven tack själf! I hafven lärt mig, att det finnes artiga moskoviter eller åtminstone en sådan,» svarade denne. »Vi komma väl om få dagar att röna, huru besvärliga de äro. Men gån nu! Jag skall följa efter. Vi få icke talas vid på gatan, men jag har guvernörens befallning att se eder i väg. I kunnen ju taga miste om stället, där eder tjänare och edra hästar vänta. Vi lämna eder två dagars försprång, innan vi för moskoviterna beklaga oss öfver eder flykt.»

Då Johannes kom ut på borggården, såg han uppåt grefvinnans våning, Månne Brita skulle visa sig för att tillvinka honom ett sista farväl? Men intet tecken, ingen rörelse utvisade, att Brita Kurck, som vakat hela natten i böner och tårar, såg ned på sin första kärlek

och i tanken sände honom sitt farväl och sin önskan om »tusen goda dagar och nätter,» såsom det hette på den tidens språk.

Så manade Wallwijk till skyndsamhet, och Johannes gick. Från fångtornet såg Kostka med tårade ögon efter sin herre, som var så god. Han hade förlåtit sin felande tjänare. Kostka skulle också offra lifvet för att godtgöra det han brutit.

Om en kort stund hade Johannes hunnit fram till sin väntande tjänare, och for så leden söder ut från Estlands hufvudstad.

Emellertid fortsattes underhandlingarna om Johannes' utlämnande i ännu två dagar. De fördes å svenska sidan af Wallwijk och Krusenstjerna. På tredje dagens morgon tillkännagaf den förre med stor bestörtning, att Johannes icke mera fanns i slottet. Han hade rymt genom sin förslagenhet och sina praktiker.

De ryska sändebuden blefvo ursinnige. De svuro och förbannade, de hotade och skreko, att det var med guvernörens goda minne, som fången rymt. Wallwijk och Krusenstjerna försäkrade motsatsen, och att man sökte efter rymmaren öfverallt. Kanhända skulle man finna honom. I annat fall skulle de få nöja sig med hans tjänare Kostka Konjukov.

Nu fordrade de ryska sändebuden, att stadens portar skulle stängas, och att de själfve skulle få följa med för att rannsaka i alla hus efter den försvunne. Stor blef Revalbornas harm och förundran, då portarne stängdes midt på dagen, och de sågo guvernörens vakt i sällskap med några ryssar genomströfva gatorna och inträngа i husen. Blott vaktens allvarsamma hot hin-

drade ryssarne från stöld och våldsamheter i de hus, som genomsöktes; men invånarne uppretades mot detta intrång i deras hem. Efter staden kom ordningen till landsbygden närmast omkring; men allt var lika förgäfves.

Ryssarnes ilska tycktes tilltaga för hvarje dag, och till slut fordrade de högljudt, att Krusenstjerna och Wallwijk skulle följa med dem till Moskva, intill dess att fången tillrättaskaffades. Omsider, då alla undersökningar så väl som löften och hotelser visade sig fruktlösa, måste de bekväma sig till afresa. Harmen var ömsesidig. Krusenstjerna önskade att få kasta hela följet i fängelse, och Reval jäste. Ändtligen voro de besvärliga gästerna utom staden, och nu skulle Kostka till dem utlämnas. Lugn och glad gick han emot sina landsmän. Nu hoppades han kunna godtgöra allt, hvad han brutit.

Men detta var för mycket för Revalbornas tålamod. Utgjorde de då en lydstat under moskovitiskt välde? Hade icke Sverige makt nog att skydda sitt land emot sådana ingrepp, som de en tid varit vittnen till? Ville icke guvernören låta trupperna gripa till vapen, så vore staden mäktig att hämma ett dylikt ofog. Och så grepo de själfva till vapen. Fiskare och sjömän, handtverkare och köpmän strömmade ut på gatorna, väpnade med hvad de kunnat komma öfver, och hotade att hugga ned ryssarne. Det var endast guvernörens kraftiga ingripande, som hindrade en blodig sammanstötning emellan ryssar och estländare.

Sedan ryssarne väl dragit sin kos, vände sig oviljan mot guvernören. Man samlades utanför slottet under rop och hotelser. Slutligen lugnade man sig dock, och Reval blef åter stilla som tillförene. Men om detta upplopp fördes långa rannsakningar vid borgrätten i Reval. När dessa voro slut, fanns det blott få, som er-

inrade sig, att Reval en gång haft till gäst moskoviten Johannes Sinensis.

Det var omkring tre fjärdedels år efter de händelser, som nyss blifvit omtalade, då Johannes Sinensis anlände till Neustadt i Holstein. Det var åter höst. Under den tid, som förgått, hade han farit än hit, än dit i Tyskland. Han hade i början väntat att erhålla någon underrättelse från Kostka och därför hållit sig vid ostliga sidan af landet för att vara närmare till hands, om de skulle vilja hämta honom — hans folk. Men det var ett fåfängt hopp, de hade glömt honom.

Den, som däremot icke glömt honom, var tsar Alexej Michajlovitj. Hans spejare följde honom öfverallt, och när han vistats någon tid på ett ställe, kom alltid en begäran om hans utlämnande till de styrande, vare sig de kallades furstar, guvernörer eller borgmästare. Nu hade Johannes beslutat sig för att lämna Tyskland, han ville erbjuda Frankrike sitt svärd, och han hade ännu så mycket penningar och dyrbarheter i behåll, att han kunde värfva en trupp och sedan lefva af kriget. Han skulle då icke mera jagas från stad till stad som ett hetsadt villebråd. Han skulle vinna ära och anseende för sin egen förtjänst och icke såsom en landsflyktig fursteson.

Så gick han gatan framåt med gladt mod. Nästa morgon skulle han draga till Hamburg och där inskeppa sig till någon fransk eller nederländsk hamn. Johannes gaf icke akt på tvänne män, som följde honom i spåren, som stannade, då han stannade, och fortsatte att gå på samma gång som han. De talade ifrigt med hvarandra och sågo uppmärksamt på honom. Slutligen

gick den ene af dem fram till honom och sporde, om han icke vore Johannes Sinensis.

»I hafven rätt,» svarade Johannes.

»I sådant fall häktar jag eder,» sade mannen.

»Ären I från förståndet?» sporde Johannes. »Hvilka ären I? Och på hvilkens uppdrag handlen I?»

»Vi äro lübske borgare, Hugo Schückman och Jan van Gooren,» svarade mannen, »och vi handla på uppdrag af Hans Majestät, tsaren i Ryssland.»

»Om jag icke misstager mig,» genmälte Johannes, »äro vi här på holsteinskt område, och hertigen lärer icke ostraffadt se, att främmande undersåtar i hans land förgripa sig på de resande, som fara igenom det.»

Den andre lybeckaren kom till och ville fatta Johannes i kragen, men Johannes slog honom öfver armen med flatan af sin värja. Han ville ogärna inveckla sig i strid, och tänkte blott på att komma ifrån lübeckarne. Då han likväl icke kunde blifva dem kvitt, bjöd han dem följa sig till stadsvakten, de hade svårligen sig förbrutit emot lag och rätt. Han trodde sig kunna skrämma dem.

Men lübeckarne hakade sig fast vid honom och skreko på vakt. Denna vardt snart synlig. Lübeckarne talade och beskärmade sig, och stadsvakten tog hand om Johannes. Han följde den villigt och menade, att han i värsta fall blott behöfde vara öfver natten i fängelset. Hertigen af Holstein skulle nog släppa honom lös.

Så skedde likväl icke. Han hölls kvar i fängelse dagar och veckor och månader. Det var icke grefve Eriks lindriga fängelse i Reval med god kost, god behandling och understundom sällskap. Detta fängelse var helt annorlunda — mörkt, utan några möbler, en knippa halm till bädd och den eländigaste kost, som han dock genom att betala fångvaktaren kunde något

förbättra, och så ensamheten och sysslolösheten. Johannes hade väntat att åtminstone blifva förhörd inför en domstol. Äfven detta skulle hafva synts honom såsom en förströelse i enformigheten. Han visste ingenting, och snart förlorade han till och med räkningen på den tid, som han tillbragt i hertigens fängelse.

Han visste icke, att kurirer ilade emellan Holstein och Moskva, och att underhandlingar ifrigt fördes om hans utlämnande. Hertigen af Holstein var från början sinnad att öfverlämna honom till tsaren, han ville blott skörda så stor vinst däraf som möjligt, och slutligen blef allt ordnadt. Emot en dryg lösepenning skulle tsaren erhålla hertigens fånge.

Och så en dag fördes Johannes upp ur fängelset. Bojor sattes på honom, och han fördes ut i fria luften och ned till ett fartyg, som väntade i hamnen. Det var en vällust att komma från den källarfuktiga luften i fängelset och ut i det fria, att se himlen och jorden och hafvet. Men de förde strax ned honom under däck. Öfver sitt hufvud hörde han snart brådskande steg och kommandorop, han märkte, att fartyget började röra sig, man var således på väg ut ur hamnen.

Efter en stund kom en sjöman ned till honom och sporde godlynt, om han ville gå upp på däck. Det ville Johannes gärna.

»Kaptenen säger,» tillade sjömannen, »att han vill göra hvad han kan för eder. Det är en lång och besvärlig resa. Han befallde mig också att lämna eder denna kappa och denna nyckel. Eder kista står i förrummet.»

»Hvart fara vi?» sporde Johannes.

»Till Archangel,» svarade sjömannen.

Johannes frågade icke mera, då visste han nog. Han gick upp på däck, och sjömännen togo af hans bojor, och han svepte kappan omkring sig. Det var

den dyrbara kappan af blåräf, som han en gång fått såsom hyllningsgärd från sitt folk — det folket, som älskade och väntade honom, och icke svikit såsom novgoroderna.

Då han stod där på däck, såg han en fiskare, som kastade ut en ref från sin båt, och fiskaren sjöng. Rösten föreföll Johannes bekant, och han lyssnade.

En riddare hade en tjänare tro,
Han var honom huld.
Han varit mot honom en husbonde god,
För rosor och kronor af guld.

Den kungen är ond, som för landet månd rå',
Han var icke huld.
Och mindre, långt mindre krigsmännen, de två,
För rosor och kronor af guld.

Bortstulo de kistor och så den goda häst,
Som honom var så huld.
Men tjänaren berga' hvad han tyckte bäst,
För rosor och kronor af guld.

Guldkronan och kappan af sobel och mård,
Han var honom huld.
Den lämnade han uti skepparens vård,
För rosor och kronor af guld.

I kistan han lade det gods han kunde bäst,
Han var honom huld.
Han sörjde af hjärtat allt för den goda häst.
För rosor och kronor af guld.

Och skepparen synes en fulltrogen man,
Som honom är huld.
Och tjänaren lämnade allt i hans hand,
För rosor och kronor af guld.

»Du är då en tok,» ropade en af folket på skeppet. »Tror du, att fisken nappar, när du skriker på det viset?»

»Törhända är det en trollsång, som lockar fisk,» svarade mannen, och så började han om igen den samma visan.

Nu igenkände Johannes rösten. Det var Anders. Ville han säga honom, att han lyckats rädda en del af hans gods, och att skepparen kunde vara att förlita sig till?

Den holsteinska kusten blånade mer och mer i fjärran. Johannes hade aldrig älskat sjöresor och hafvet hade alltid hos honom varit föremål för motvilja. Men nu efter denna långa fängelsetid njöt han af att se den vida rymden, och han insöp med begärlighet den friska kalla luften. De fördes framåt af en gynnande bris. Det var vår. Johannes kunde se det, ty där sträckte flyttfåglarne mot norden. Ett eller annat isstycke flöt grått och löst på vågorna och gungade upp och ned. Han hörde alfågelns sång, där den låg på vattnet och sjöng om, huru fager makan var och våren ljuf och hembygdens strand den mest inbjudande att lägga sitt enkla rede på.

Som Johannes så satt, delad mellan njutningen att åter vara ute och en fasaväckande tanke, att han nu befunne sig i tsarens våld, såg han med förundran den lille Stenko krypa uppför trappan och vacklande af sjögången komma girande emot sig.

»Stenko!» ropade Johannes i högsta förvåning. Han hade alldeles glömt, att de skilts såsom ovänner, och det gjorde honom ett nöje att se Bogdan Chmielnickis lille narr. Han var en påminnelse om den glada tiden, då han vistades hos kosackerna. Att Bogdan skänkt bort honom, kom Johannes icke heller ihåg till en början.

»Ja, eders höghet — ja, eders furstliga nåde,» sade dvärgen och bugade sig hånfullt för Johannes, »ja, det är verkligen Stenko — Stenko, som stigit i graderna och blifvit — Hans Tsariska Majestäts rådgifvare och gunstling, och som gjort denna långa resa för att skaffa i hans händer en förrädisk slaf.»

»Hvad menar du?» sporde Johannes.

»Eders excellens — om jag får bedja eder att säga min rätta titel,» genmälte Stenko och krånade sig.

I det samma kom en stor våg, fartyget girade till, Stenko kunde icke bibehålla jämnvikten, utan föll och rullade öfver däcket. Han skulle hafva fallit i hafvet, om icke Johannes fått tag i hans ena ben och därpå rest honom upp.

»Eders excellens är ovan vid hafvet, ser jag,» sade Johannes småleende.

»Ja, visserligen,» svarade den lille. »Till Neustadt kom jag landvägen. Resor äro alltid besvärliga, men jag är min herre, Hans Tsariska Majestät Alexej Michajlovitj, alltid trogen och tillgifven. Jag älskar mina vänner och hatar mina fiender, och är trogen mot min herre. Det är min lära. Och fastän jag icke mera har mitt kors, så säger den gode patriarken Nikon, att jag ändå kan nå himmelrikets port, och den skall utan tvifvel öppnas för mig.»

»Gaf dig icke Kostka något kors?» sporde Johannes förvånad.

»Nej» svarade dvärgen, och hans ansikte antog ett uttryck af hat och hämndlystnad, som gjorde det rent af dämoniskt, »han gaf mig ingenting, men jag har med min herre tsarens hjälp och bistånd gifvit honom något i afräkning på hans lön, och det sista däraf tänker jag icke förhålla honom. Den hunden, han kommer till Novgorod, och han talar till de stolte novgoroderna, och han retar upp dem emot deras laglige herre. Han talar

om den unge furstesonen Ivan Vasiljevitj Sjujskij, som de missförstått, och han svär dem, att denne är värd all kärlek och trohet. Och novgoroderna, som blifvit utsände att fånga den affällige bedragaren och som hållit honom i sina händer, känna icke mer igen honom. Och tsarens män, som jagat villebrådet genom Tyskland, äfven de känna med säkerhet icke igen honom. I hela riket finnes ingen, som med säkerhet känner igen den flyktande bedragaren. Men jag känner honom. Skulle jag glömma den öfvermodige unge man, som kosackerna hjälpte, och som förstörde mitt kors.»

»Har du icke förlåtit det ännu, stackars Stenko?» sporde Johannes sorgset.

»Stackars Stenko! Kantänka!» utropade den lille mannen med af vrede skälfvande röst. »Stackare kan du vara själf, och ditt beklagande kan du spara åt din trogne Kostka. Du skulle knappast känna igen din tjänare nu, sedan tsarens bödlar behandlat honom.» Stenko skrattade. »De fingo honom om hand under sommaren jämte en kansler från Kasan och ett par bojarer från Perm, och de pinade dem gång på gång. Och jag var tillstädes. Jag hade så gärna ropat: Tig! Tig! åt Kostka, såsom han gjorde åt mig, när eders furstliga nåde förstört mitt kors, men Kostka teg. Han svarade på inga frågor, och han visade icke, att han ens kände, huru de pinade honom. Han kastadas halfdöd i fängelset, och efter några dagar blef han åter pinad, och så om och om igen. Slutligen fick han sin milda dom. Han skulle spetsas lefvande. Men han var för svag för att tåla en sådan afrättning.»

Johannes dolde under denna berättelse sitt ansikte i sina händer, han bemödade sig att icke visa sin rörelse för Stenko, men han kunde icke hindra, att tårarne trängde fram ur hans ögon. Den stackars trogne

Kostka! Detta var då det, som han vunnit genom att söka upphjälpa sin herres sak!

»Se så,» ropade Stenko, »du har nu fått något att tänka på. Sörj nu öfver din tjänare! En annan gång torde jag gifva dig något att sörja öfver för egen räkning.» Och så kröp Stenko ned under däck med ett ondskefullt skratt.

Efter denna stund upphörde icke dvärgen att plåga Johannes. Han kom till honom flera gånger om dagen och upprepade sina berättelser om Kostkas lidanden och de marter, hvilka så väl denne som kansleren från Kasan och de båda bojarerna utstått, tills Johannes var alldeles förtviflad. Kaptenen hindrade Stenko, så ofta han såg honom, att närma sig Johannes, men han kunde icke alltid vara till hands.

Så hände en afton, att Johannes satt uppe på däck och stödde sin rygg mot masten, och dvärgen kom fram till honom och sade hånande:

»Hvi så sorgsen, eders nåde?»

Johannes vred sig otålig och vände ryggen åt sin plågoande.

»Svara, eders furstliga nåde! Svara!» skrattade Stenko.

»Det är väl föga att glädjas åt, när man reser för att ända sitt lif, och man vet, att bila och stupstock vänta vid målet.»

»Åh eders nåde är alltför anspråkslös,» ropade Stenko. »Bila och stupstock! Den ryska lagen är uppfinningsrik. Hafva vi icke knut och de tio tusen bitarnes straff och rådbråkning och stegling och spetsning och refbenens utryckande och sönderslitning emellan hästar och --»

Längre kom han icke, Johannes hade rest sig upp. Han var blek som en död, då han fattade tag i dvärgen och skakade honom. Stenko skrattade.

»Skada, att icke alla straff kunna utföras på samme man, det ena efter det andra. Det skulle roa mig att se, och du är nog icke så ståndaktig som Kostka.»

»Det skall du aldrig få se,» svarade Johannes med sammanbitna tänder. Nu blef Stenko rädd.

»Hvad tänker du på? En sådan liten varelse som jag kan du väl icke göra något ondt?» skrek han med ömklig ton.

Men Johannes var nu utom sig. Han kastade dvärgen högt i luften som en boll, han svängde ett ögonblick och föll. Den blågröna, hvitskummande vågen öppnade och slöt sig öfver Stenko, Hans Tsariska Majestäts dvärg och narr.

Johannes stod häpen öfver hvad han gjort. Så drog han djupt efter andan, han kände sig som befriad. Nu skulle han åtminstone njuta fred under den korta tid, som resan varade. Han hade hört, att de skulle angöra Norge för att skaffa proviant. Tänk, om han kunde öfvertala skepparen att låta honom rymma! Om han skulle kunna muta honom med novgorodernas krona, som han, tack vare Anders' trohet, förvarade i sin kista! Men då de närmade sig kusten, blef Johannes förd ned under däck och fängslad. Han blef icke lös och kom åter upp, förrän de redan voro ute på hafvet.

Det var en afton och solen stod nere vid vestra himlabrynet, då Johannes tog fram sin krona och visade den för skepparen och sporde, om han icke ville taga emot denna dyrbarhet såsom lösen för Johannes och låta honom undkomma.

»Käre herre,» svarade skepparen, »gärna skulle jag låta eder lös, utan att taga något af eder, men hertigen har båda mina unga söner i sitt våld, och han sade, då jag lämnade Holstein: 'Kom ihåg, lif för lif! Lämnar du icke fången lefvande i händerna på tsarens utskickade, tager jag dina söners lif'.»

Johannes vände sig bort. Det var hans sista hopp, som försvann. Han fick således icke fly, icke ens till de blågröna klara vågornas famn, som så ofta föresväfvat honom såsom den sista fristaden. Så ville han icke löna skepparen, hvilken varit hans sista vän.

Johannes tog ännu en gång fram kronan, novgorodernas gåfva, sju års kärleksfullt arbete. Den fick icke smycka hans hufvud, den kunde icke rädda hans lif. Den blott glittrade och gnistrade i hans hand. Så lutade han sig öfver relingen och sänkte kronan i hafvet.

Färden gick alltjämt mot norden och dag följde på dag. Glittrande som beryll i solskenet buro vågorna skeppet framåt. Stundom lugnades hafvet, jämnades ut, speglade skyarne och mottog i sin famn den sjunkande solens klot. Så steg dimman upp, formlös och förskräckande som ett spöke och skymde allt under sitt täckelse. Vinden kom, ref sönder den och strödde flikarne omkring. Man skymtade klippiga skär, kring hvilka bränningarna slogo och måsarne kretsade, ännu hvitare än bränningen själf. Stundom åkte molnen upp på himlen, och stormen jagade fram öfver hafvet, och böljorna flyktade för honom. De rullade högre och högre. De följdes åt tre och tre, jättesystrar i gröna dräkter med hvita hufvur. De togo på starka skuldror allt, som kom i deras väg, lyfte det högt och slungade det bort igen. Deras brusande, dånande röster täljde hafvets sagor om död och fördärf och krossade skepp. Men stranden stod klippfull på vakt och satte en gräns för deras rasande färd. Så lugnade det åter, dyningen vaggade med aftagande styrka, slutligen var hafvet lugnt. Solstrålarne lekte likt dansande älfvor och strödde ut sina skimrande skatter öfver ytan. Och så, då kvällen kom och solen sjönk, förgylldes djupet. Guldet öfvergick till vinrödt, som småningom bleknade bort i violett och grönt, medan stjärnorna började sitt tåg genom

rymden, gnistrande och glimmande med olikfärgadt sken, bländande och lockande till drömda färder genom luftens haf. Så kommo norrskenets flammor. De kämpade och tumlade om med hvarandra i brokigt virrvarr, eller sväfvade fram likt fladdrande fjärilar af eld. De strödde sitt färgskimmer öfver haf och himmel så lätt och flyktigt, att genom deras gnistrande slöja ändå skymtades de eviga stjärnornas stilla ljus.

SLUT.

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET, LUND
15000 401004857